COLECȚIA

VEACUL

Împărăția răului:

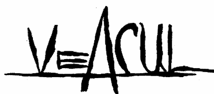
NEW AGE

Originile, istoricul, doctrina şi consecințele sale din perspectivă ortodoxă

Preot DAN BĂDULESCU

COLECȚIA

Director MUGUR VASILIU
Consilier editorial GABRIELA MOLDOVEANU
Grafica VALERIU PANTILIMON

EDITURA CHRISTIANA
Asociația filantropică medicală creştină Christiana
Şoseaua Pantelimon nr. 27, sector 2, Bucureşti
www.christiana.scara.ro
e-mail chr@mediasat.ro
telefon/fax 01/2520517

I.S.B.N. 973 – 8125 – 10 – 3

CUPRINS

,,Începutul” acestui studiu a fost trăit de autor în România la sfârşitul anilor ’70 şi începutul anilor ’80. Aceste trăiri s-au desfăşurat parte ,,la vedere”, parte în ascuns, mai ferit de vigilenta cenzură a vremii. Cu toată vigilenţa ei cenzura fusese penetrată – cu voia sau fără voia ei – de diferite materiale şi idei ce constituiau în totalitate apanajul mişcării, lipsind numai... numele! Emigrarea în 1986 în Suedia a constituit un pas mai departe în inima fenomenului, ţările occidentale fiind mult mai expuse influenţelor sosite din spaţiul euro-atlantic (din care de fapt fac şi ele parte). În acest timp nu a fost necesară vreo lucrare de taină, noile idei având chiar o încurajare tacită sau explicită din partea societăţii post-industriale. Dar ,,*unde s-a înmulţit păcatul, acolo a prisosit harul*” (*Romani V, 20*), şi anii ’90 au adus lumina cunoştinţei. Atunci a fost pus începutul lucrării de faţă, pentru realizarea căreia aduc mulţumiri bunului Dumnezeu, duhovnicilor şi profesorilor de la facultatea de Teologie Ortodoxă, soţiei mele şi tuturor prietenilor ce au pus umărul cu sugestii, corecturi şi completări.
,,Sfârşitul” mişcării se apropie, ea născându-se deja moartă ...

Preot Dan Bădulescu
Bucureşti, 2001
La prăznuirea Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul

I. INTRODUCERE

CAUZE SOCIO-RELIGIOASE ALE NEW AGE-ULUI

1.1. Noutatea de natură sociologico-religioasă, redimensionarea societății prin crearea de interese în zona spirituală, ideală, nematerială I.2. Prezentarea mişcării new age I.3. Răspândirea new age-ului I.4. O trăsătură importantă a mişcării new age: schimbarea paradigmei I.5. Politica new age I.6. New age ca mişcare de mase, de mare popularitate în Vest

I.1. NOUTATEA DE NATURĂ SOCIOLOGICO-RELIGIOASĂ, REDIMENSIONAREA SOCIETĂȚII PRIN CREAREA DE INTERESE ÎN ZONA SPIRITUALĂ, IDEALĂ, NEMATERIALĂ.

New age-ul aduce cu sine, ca noutate care să-i confirme numele, conştientizarea spirituală, acel *spiritual awareness*, despre care se face caz în multe țări dezvoltate industrial. Este un rezultat firesc al societății hiper-industrializate în care valorile ,,umaniste” nu-şi mai găseau un loc decent în goana după bunăstare materială. Reacția firească a forțelor neglijate ale personalității umane a făcut să răsară şi să se dezvolte, iar apoi să se implementeze chiar cu bună ştiință aceste reînnoite forme

de spiritualism, gnosticism sau păgânism. Ele s-au redefinit ca: gândire holistică, ecologică, feminism, contracultură, auto-dezvoltare spirituală sau transpersonală, terapie naturistă, etc. Alături de redefiniții au mai fost utilizate în continuare şi vechi denumiri şi practici cu iz arhaic sau exotic apelând la curiozitatea demistificatoare a noilor generații: spiritism, vrăjitorie, vindecători, reîncarnare, magnetism, etc. Pentru a da o notă de originalitate activității lor, grupuri de afacerişti sau alți specialişti folosesc aceste noi sintagme sau atitudini. Se face astfel o bună şi dezinteresată propagandă new age-ului cu care o mare parte a societății de consum se doreşte a fi preocupată. S-a creat astfel o mare piață de desfacere pentru cărți, reviste, filme, benzi audio, expoziții, locuri de odihnă, etc., în care se instalează atmosfera specific ,,înnoitoare", dacă o comparăm cu goana după profit a societății din care a pornit.

I.2. PREZENTAREA MIŞCĂRII NEW AGE.

În general, comentatorii din lumea heterodoxă prezintă mişcarea new age ca pe un fapt mai mult social, plin de diversitate, eclectic, non-ierarhic, fluid, tolerant şi optimist. În mai toate cazurile s-a evitat senzaționalismul jurnalistic, dacă a fost vorba de studiile documentate ale diverşilor specialişti, acesta fiind lăsat pe seama presei sau a canalelor de mass media. Respectivii specialişti cuprind în primul rând sociologi, antropologi sau psihologi, şi în mică măsură teologi, aceştia fiind mai mult ,,specialişti în studii religioase", lucru ce spune mult pentru noi. În condițiile în care societatea Vestului a neglijat dezvoltarea duhovnicească a individului, teologii tind să devină nişte cercetători atei care, în fața unui asemenea val de

,,misticism” se doresc a fi imparţiali, lipsiţi de empatie, şi care să prezinte lucrurile în mod ştiinţific, faptic, judecata de valoare morală fiind evitată, sau total absentă. Se ajunge până la omiterea totală a unor aspecte negative ale practicilor new age-iste ca de exemplu recrutarea înşelătoare, convingerea coercitivă, abuzurile, excrocheriile. Aceste lucruri însă sunt pe bună dreptate prezente în presa de scandal sau în comentariile cu mult mai critice ale unor teologi, dar mult mai puţini la număr, catolici sau protestanţi.

I.3. MODALITATEA DE RĂSPÂNDIRE A NEW AGE-ULUI ŞI STANDARDUL SĂU IDEOLOGIC

Mişcarea new age are o mare arie de răspândire, atât în rândul cunoscătorilor, cât şi al neofiţilor. Deşi unele practici sunt explicite şi se recunosc aparţinând new age-ului, altele sunt infiltrate în mişcările ideologice sau spirituale sau religioase deja existente în zona respectivă, grefându-se pe acestea ca o plantă parazită.

Încă din anii ’60, au existat curente care s-au opus standardelor societăţii din Apus, statele occidentale fiind în situaţia de a face faţă unor fenomene sociale cum au fost mişcarea „hippy” şi muzica rock. Tinerii din acea vreme vor ajunge ca, la vârsta maturităţii, să aplice chiar un anumit spor de conştiinciozitate înfăptuirii idealurilor din acele vremuri „de aur”. Mişcarea new age răspunde într-un fel cerinţelor spirituale ale generaţiei „hippy”, preocupată printre altele de găsirea unor noi „canale” de cunoaştere a fenomenelor psihice consecutive consumului de droguri, a fenomenelor paranormale, şi, mai ales a *naturismului* - dorinţa de a trăi oarecum mai aproape de

natură, mai lipsit de stresul şi de sofisticatul mod de viață al Occidentului.

Au existat încă din acea vreme chiar curente contra-culturale, care aveau ca sarcină de a găsi modele noi şi utopii chiar de tip comunist, care să aducă un aport de tinerețe într-o societate lipsită de vigoare, bazată pe acumulări materiale. Conştientizarea problemelor de mediu, căutarea unei noi spiritualități, descentralizarea executivului în stat, au fost subiectele la modă în vremea anilor '60-'70, relevantă în acest sens fiind de exemplu lucrarea lui Mark Satin *New Age Politics*, apărută în 1979. Anarhismul romantic mergea până la a declara sărăcia ca ideal, aceasta fiind realizabilă prin auto-oprirea fluxului financiar. În această privință putem menționa ca un exemplu semnificativ, din spațiul euroatlantic, activitatea grupului *Friends* din Suedia, sprijinit de comunitatea anarhisto-ateistă *Comunidad,* fondată în Uruguay în anii '50. Potrivit propriei prezentări, organizația *Friends* nu este ateistă: aceştia se consideră frați, surori şi mame, într-o familie extinsă, care cuprinde şi un ,,Isus" şi recunosc numai un singur ,,Tătic" (Daddy), ABBA, căruia îi sunt activişti pentru o lume în care acest dumnezeu să nu se afle răstignit în biserici, o lume fără complezență religioasă, fără suferința economică imperialistă şi fără tortura pe care a reprezentat-o din totdeauna crucea. Asemenea ,,crez" politico-teologic vădeşte o gravă lipsă de elementare noțiuni creştine, şi doar cu bunăvoință, putem aprecia poate, o condescendență la adresa religiozității. Ne aflăm la o distanță incomensurabilă de mesajul din utrenia ortodoxă: „*Că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea…*".

Se poate distinge în context politic o reacție tipică pentru mediile intelectuale de stânga din Occident şi o

solidarizare justă cu suferinţele ,,lumii a treia”,[1] cauzate de colonialism şi imperialism, de companiile trans-naţionale, de eforturile a ceea ce mai târziu se va numi globalizare. Menţionăm în acest sens protestele la nivel internaţional împotriva conferinţei de la Seattle din decembrie 1999, conferinţă soldată cu un momentan eşec.

Ideologia marxistă aplicată şi practicată în cultura de mase din Vestul modern, fiind prin specificul său total lipsită de lumină duhovnicească, identifică societatea capitalistă apuseană cu creştinismul, biserica şi crucea, considerate în accepţiunea respectivă factori de asuprire a societăţii pre-capitaliste şi de pervertire a naturii paradisiace de tip precreştin, din datumul de tradiţie păgână. Soluţia ad-hoc devine, în acest caz, renunţarea hotărâtă la creştinismul ,,putred” propovăduit oficial şi abordarea unor soluţii utopice de tip comunist, sau a unora anti-clericale, inspirate din, sau de masoneria atee de tip Marele Orient.

În această ordine de idei, se vede a fi necesară o privire asupra societăţii moderne, de după cel de-al doilea război mondial, pentru a aprofunda şi a înţelege mai bine situaţia aspectului religios în viaţa diferitelor grupuri de oameni, în nevoile lor pe cele două planuri, spiritual şi material.

După ce o întreagă generaţie de sociologi au proclamat ideea că religia şi-a încetat rolul în societate, iar în locul ei s-a instaurat ştiinţa şi raţiunea, realitatea arată contrariul, şi anume că există o dorinţă firească a omenirii de a trece de la secularizare la religiozitate. Exemple cutremurătoare sunt marile mişcări fundamentaliste din chiar S.U.A. şi, lucru în care suntem direct implicaţi, reînnoirea fostelor societăţi comuniste în care are loc o

---

[1] mai nou se vorbeşte şi de lumea a 4-a.

efervescentă viață religioasă. O caracteristică a lumii postmoderne este aceea de a fi sau a nu fi structurată religios.

Pentru o mai mare precizie, se poate afirma că new-age-ul este de fapt o mişcare cu caracter mai curând *post-modernist*[2], pentru că aceasta, conform ideilor sociologului Jean Francois Lyotard[3], lasă deoparte mitul raționalismului științific, şi proclamă progresul şi uniformizarea în dauna elitelor, încurajează marginalizații, în măsura în care aceştia sunt pasibili de a deveni consumatori ai produsului respectiv. Modernismul fiind caracterizat de idealul iluminist, de raționalism, de avangardism şi individualism, am putea spune că new-age-ul plin de mituri, magie, religiozitate, este post-modernist şi în sensul în care acesta îşi impropriază în chip formal, exterior, tradiții şi mituri cărora le dă un *nou* conținut (lucru de altfel absolut necesar în acoperirea noțiunii de *new*-age). De aici putem extinde şi numi *neo-mitologie, neo-magie, neo-păgânism, neo-ocultism* etc. Toate încercările de reînviere ale cultelor păgâne europene pre-creştine de tip wicca şi druidism se încadrează în acest curent. În zona „religioasă" a mişcării se acoperă cel mult o atitudine, o religiozitate difuză**.**

---

[2] În termenii filosofici postmodernismul este o parte a unui atac general asupra iluminismului, a valorilor şi postulatelor acestuia, şi se manifestă printr-o preocupare asupra limbajului ca fiind un vehicul inadecvat de exprimare a oricărui fel de ,,realitate"; acest mod de gândire este numit uneori "the linguistic turn" (răstălmăcirea lingvistică), şi include jocuri lingvistice ale lui Ludwig Wittgenstein şi filosofia ,,limbajului obişnuit" a lui John Langshaw Austin, cf. Enciclopedia ,,Encarta `98".

[3] J. F. Lyotard, *La condition postmoderne,* Paris, 1979.

Am putea spune că suprasolicitarea ateistă a secolelor trecute a fost cauza unei reacţii de rezistenţă şi opoziţie care a dat roade. Se observă aici lucrarea satanică desfăşurată pe parcursul a sute de ani în lumea creştină prin care s-a impus secularismul, fascismul, bolşevismul şi chiar ateismul marxist-leninist, fie şi pentru un timp relativ scurt (în secolul XX 50-70 de ani). Urmarea prevăzută şi calculată a fost o reacţie generală împotriva acestora, dar remediul vizat se vădeşte a fi *repăgânizarea* societăţii la scară globală. Celebra frază lui André Malraux: *,,Secolul XXI va fi spiritual sau nu va fi"*[4], revine ca un leit-motiv în preocupările elitei culturale postmoderne, şi ca un ecou, în preocupările maselor. Dacă secolul XXI va redeveni ,,spiritual" sau de ce nu, religios, distincţia sacru-profan reapare deja, cu tendinţa nobilă de re-sacralizare a universului (în terminologia new age acest lucru este egal cu ,,revrăjirea" universului, sau rezultatul ,,incantaţiei" la nivel universal). În puţine cuvinte, am putea vorbi, folosind termeni ortodocşi, despre marea apostazie, sau termenii origeniştilor moderni despre

---

[4] Michèle Ressi: *Dictionnaire des citations de l'histoire de France*, Editions du Rocher, 1990, p. 640: *,,Să sfârşim prin profeţia acestui om născut o dată cu secolul (1901) şi care l-a parcurs atât în calitate de actor cât şi în calitate de martor al Istoriei, fiind pe rând în ofensivă şi în retragere, tovarăş de drum şi ministru al generalului de Gaulle. Această frază, adesea citată, este citată greşit: Malraux ţinea la cuvântul «spiritual » - şi nu « religios », a se citi « mistic ». Dacă aceasta nu figurează în nici una din operele sale publicate până acum, el a pronunţat aceasta efectiv, cu precădere în 1971 în serialul televizat La legende du Siècle (Claude Santelli şi Françoise Verny) iar Tadao Takemoto în mod precis face aluzie la acest lucru în eseul său – André Malraux şi cascada de la Nashi, 1989."*

apocatastază, poate chiar despre rătăcirea vremurilor de pe urmă.

Fenomene asemănătoare de efervescență religioasă sau culturală au mai avut loc în istorie, şi este interesantă şi folositoare poate, o comparație cu acestea.

Elenismul, de exemplu, a fost un fenomen social-istoric multicultural care a dat naştere printre altele cosmopolitismului religios, reprezentativ în acest sens fiind oraşul Alexandria, unde trăiau în aceeaşi comunitate un milion de locuitori de origini diferite, cifră de populație extrem de mare la vremea aceea. Cei mai mulți erau evident egiptenii, dar o cantitate însemnată având-o şi evreii, grecii şi macedonenii, oameni care nu erau născuți acolo, şi care au devenit alexandrini la un anumit moment dat al vieții lor. În acest contact inter-etnic, se creau diferite confuzii religioase, culturale, voite sau nu, trecându-se cu tăvălugul peste diferențe, se punea semnul egalității între zeitățile diferitelor popoare, reprezentate de locuitorii Alexandriei, pentru a se putea ajunge la un anumit consens, la un *modus vivendi,* sau la o simplă înțelegere comercială. Astfel, Toth era acelaşi lucru cu Hermes sau Mercur. Întâlnirea efectivă dintre filosofia greacă şi religia Egiptului, la care au mai contribuit şi alte învățături orientale, a făcut ca în acea perioadă să se ajungă la concluzia că există o aşa-numită sământă comună a toate, că Dumnezeu are mai multe nume, că omul este o „scânteie divină" etc., lucruri cunoscute din religiile eleniste, infirmate ulterior de Biserică. Este interesant că, în acea perioadă, diferiții adepți ai amestecurilor de religii se preocupau de metodele de a se recunoaşte între ei prin limbaj comun, prin interese comune, sau prin diferite simboluri. Toate aceste contacte culturale au dat naştere unei forme specifice de cultură – cosmopolită, putem spune şi acum cu un termen

de origine greacă - dar şi aşa-numitului *kitsch*,[5] în care lipsa de rădăcini şi adoptarea fără discernământ a uneia sau alteia din atitudinile la „modă” duce în mod inevitabil la lipsa de individualizare, şi până la urmă, la o anumită superficializare. Toate aceste fenomene, gnostice în final, începând cu anii 330-350 au făcut obiectul disputelor religioase, al cristalizării concepțiilor creştine în comparație cu cele heterocreştine, eretice cu alte cuvinte. Practic, rezultatele acestei civilizații mozaicale au apus abia în epoca împăratului roman[6] Iustinian (527-565).

Dar cum în Europa neortodoxă tentația este mult mai puternică decât în zona ortodoxă, şi lucrurile nu sunt înțelese pe deplin, toate aceste erezii se ivesc iarăşi în epoca Renaşterii, cu o putere foarte mare. Sunt cunoscute cursurile de gnosticism ținute de Gheorghios Gemistos Plethon (1355-1452) la Florența, făcute după un manuscris elenist din anii 300 în care dădea diferite învățături gnostice puse pe seama lui Hermes Trismegistos, preot egiptean. Oamenii de cultură ai Renaşterii[7] obişnuiau să

---

[5] Termen german apărut în 1925, ce poate desemna pe lângă producțiile artistice de prost gust şi amestecarea nepotrivită a două sau mai multe culturi sau subculturi prin mecanismul sintezei dialectice.

[6] Este termenul corect al titulaturii sale. Constantinopolul se numeşte şi azi în titulatura Patriarhiei ecumenice *Noua Romă*. Termenul de „bizantin” încetățenit astăzi nu exprimă nici *realitatea istorică* (bizantinii după cum se ştie se numeau *romei*, iar musulmanii numeau acele ținuturi *Rumelia*) şi are şi o conotație *anti-ecumenică* prin ocultarea unității Imperiului Roman şi crearea unei false opoziții apus-răsărit.

[7] După cum se poate constata, unitatea Răsărit-Apus (greco-romană) din cadrul Imperiului roman se manifestă şi în bine şi în rău, şi religios, dar şi cultural. Fenomenul cultural al „Renaşterii” Italiene din secolul XV este *total* dependent de activitatea unor intelectuali greci (bizantini), refugiați

prețuiască o învățătură după cât de exotică era aceasta, lucru cu care se mai pot mândri din păcate, şi unii dintre contemporanii noştri. O altă perioadă de cosmopolitism a avut loc în anii 1500 ai *erei noastre* (adică era creştină, „era peştilor”, cea socotită ca şi încheiată de „fiii vărsătorului”), şi anume chiar la sfârşitul Renaşterii, în care se putea constata interferența diferitelor practici şi culturi religioase de origine asiatică, printre cele creştine, elemente de astrologie, alchimie arabică, speculații gnostice, şi magie rituală. După o anumită perioadă de creştere, hermetismul de exemplu, a căzut sau a fost neglijat rămânând doar într-un fel de *underground*, cu ai săi cabalişti, rozicrucieni etc.

O asemănare cu aceste perioade de cosmopolitism se poate constata şi în cazul new age-ului, în condițiile unei societăți cu mijloace rapide de comunicare şi sete de spiritualitate mistică. La fel ca şi în trecut, lipsa de viață religioasă adevărată, lipsa de preocupări spirituale, superficialitatea şi incultura au dus la apariția de importante mişcări sociale cu caracter religios. Aceste mişcări vor sfârşi lamentabil, dar nu înainte de a deruta o întreagă generație şi de a lăsa urme dureroase, ca şi în cazul perioadelor de ateism. Conform celor mai diverse cercetări, new age-ul se înscrie în coordonatele unei mişcări de acest tip, cu aproape toate caracteristicile sale.

Tradiția, atitudinea de mulțumire mic-burgheză, dogmatismul, repugnă adepților noii ere, care se vrea dinamică şi înnoitoare. În anii ’60 au existat în Occident o serie de curente anti-culturale în care s-a operat o

---

acolo după ocupația turcească. Acest fapt istoric este îndeobşte ignorat *cu bunăştiință*, spre a se minimaliza meritele acelora şi a menține clişeul „ortodoxismului slavo-bizantin” retrograd, duşman al bunăstării şi integrării în structurile „euro-atlantice”.

distincţie între religie şi viaţă spirituală. Religia a fost acoperită de o conotaţie negativă, legată de tot ceea ce putea fi lipsit de interes, în timp ce ,,viaţa spirituală", a devenit un termen ce cuprindea în primul rând o bucurie a eliberării de legile moral-religioase, iar în al doilea rând un suflu personal, un aport sufletesc nou într-o sferă tânără. Această atitudine corespunde unei dezvoltări defectuoase a creştinismului de nuanţă neo-protestantă, izvor al secularizării.

O altă calitate a mişcării new age este aceea de a fi mereu în pas cu moda, însăşi faptul de a fi în mişcare constituind o caracteristică a mondenităţii, adepţii săi fiind oameni la curent cu tot ceea ce este mai nou în sfera de interese din ,,înalta societate". Ca în orice modă, focusul de interese este schimbător, anumite fenomene fiind din sfera respectivă, altele ieşind din aceasta, după cum se schimbă cererea publicului, cu alte cuvinte, *piaţa*.

În lumina celor de mai sus, putem afirma că, în new age, *religia devine marfă,* ca orice produs al societăţii de consum. Acest fenomen este întâlnit desigur cu o mai mare putere în societatea Vestului, mai puţin în ţările de spiritualitate ortodoxă, sau mai precis, la noi, unde spiritul pragmatic încă nu a acaparat „publicul consumator" lipsit de mijloace materiale mai ales pecuniare. În ultimii ani, însă, mai ales în cercurile intelectuale din capitală şi din marile centre comerciale ale ţării, s-a deschis o piaţă foarte bună pentru desfacerea produselor new age printre elita comercială, care are mult mai mult contact cu zonele de cultură heterodoxă. Lipsa de informare ortodoxă şi de educaţie în acest sens (sau şi în alte sensuri) au făcut ca, în prezent, interesele şi curiozitatea acestei elite să se aplece tot mai mult asupra vehiculaţiilor de new age venite din străinătate abia acum. În anii '70, deja, în Occident se putea vorbi de „crearea de nevoi", în paralel cu ritmul de

apariție al produselor noi, unul din acestea fiind „spiritul” sau „sacralul”. Este de prisos să amintim că în contextul respectiv nu există cursuri sau acțiuni gratuite, deschise, ca în biserica tradițională. Cursurile sau perioadele de inițiere sunt integrate, programate şi catalogate după planificări bine stabilite, excepțiile fiind, ca şi în cazul reclamelor de produse alimentare, nişte ,,eşantioane” gratuite pentru „promotion”. O adevărată ,,cultură” new-age este destul de costisitoare, cei lipsiți de mijloace materiale sau de timpul liber necesar dedicării intenționate, mulțumindu-se cu aspectul vag, al reclamei din mass-media. Calitățile manageriale indiscutabile cu care sunt înzestrați „întreprinzătorii” acelor meleaguri vin prompt în întâmpinarea cererii cu o bogată ofertă de cursuri, seminarii, terapii şi conferințe ce sunt anunțate şi care urmăresc să învețe individul să trăiască, să-şi realizeze posibilitățile şi să se simtă bine sufleteşte. Un tipic exemplu în această privință îl constituie revista suedeză gratuită *Energivågen* (*unda de energie*) distribuită în buticurile new age sau magazinele naturiste *hälsokost* (*hrană sănătoasă* din englezescul *healthfood)*, ce conțin anunțuri cu diferite moduri de a-ți îmbunătăți calitatea vieții.

Din viziunea utopică milenaristă a mişcării new age decurge şi noua concepție paradisiacă asupra omului şi societății. Astfel, în cadrul mişcărilor neo-spirituale, feministe, de potențial uman, cu meditații, terapii, medicină holistică şi rețele, se face propagandă pentru non-violență, pace, sănătate, pentru salvarea mediului, pentru un stil de viață ,,solidar”, în care să primeze grija de aproapele şi de urmaşi, pentru cultivare fără chimicale, pentru excluderea din viața noastră a energiei şi armelor nucleare. De bună seamă că, în calitate de creştini ortodocşi, nu putem fi decât de acord cu astfel de obiective

binecuvântate de Dumnezeu, folositoare semenilor şi cosmosului. Dar în privința motivațiilor, scopului şi mijloacelor folosite, drumurile noastre se separă radical. Pentru creştinul ortodox, cadrul firesc de evoluție spirituală se află în Biserică şi nicidecum în afara ei. Creştinul trăieşte ,,în lume”, dar esențial nu este ,,din lume”. Unghiul din care se priveşte problema şi axiologia creştină diferă esențial şi fundamental de cele new age de tip neo-gnostic şi neo-păgân, opuse fățiş creştinismului şi Bisericii. Omul creştin ştie că are datoria de a fi preot, prooroc şi împărat al creației, al cosmosului, iar împărat în acest sens înseamnă slujitorul (nu robul) acestora.[8] Dacă, aşa cum am arătat, creştinii sunt mădulare în trupul mistic al lui Hristos, Biserica, la rândul lor new agerii au căutat o formă de conlucrare eficientă pentru realizarea scopurilor propuse. Iarăşi, eficiența, randamentul şi pragmatismul occidentalilor în cele lumeşti (lucru în sine necondamnabil) şi-au spus cuvântul prin autoarea Marilyn Ferguson care a lansat noțiunea de ,,conspirație” mondială.[9]

I.4. O TRĂSĂTURĂ IMPORTANTĂ A MIŞCĂRII NEW AGE: SCHIMBAREA PARADIGMEI

Această mişcare se numeşte noua eră deoarece comportă o schimbare de paradigmă, de genul

---

[8] Această temă a fost dezvoltată strălucit de către Pr. A. Schmemann în *Euharistia*, *Taina Împărăției* şi de Î.P.S. Mitropolit I. Zizioulas în *Creația ca Euharistie*.

[9] *The Aquarian Conspiracy*, Tarcher, L. A., 1980.

schimbărilor aduse în conştiinţa omenirii de Copernic sau Einstein, adică de mari proporţii. Schimbarea nu este însă de domeniul material, respectiv ştiinţific, politic, sau filosofic, nu este concepută ca un sistem; ea are loc în interiorul omului, este individuală. Această redimensionare presupune o luare de cunoştinţă şi are de-a face cu psihicul personal, deşi se răsfrânge şi asupra celui colectiv. Indivizii conştienţi din mişcarea new age iau act de prezenţa spiritului în viaţă, li se revelează că viaţa e sacră, dobândesc o nouă privire asupra naturii, cu mult mai mult respect, ţin cont de viaţa ce pulsează în natură, o tratează ca pe un lucru sfânt. Este o mare deosebire între punctul de vedere asupra lumii şi vieţii, al societăţii de consum, şi cel al noii mişcări. De unde până la acest punct de turnură în societatea vestului oamenii gândeau secularizat şi pragmatic, acum se pune accentul pe ceea ce ar avea totuşi de-a face cu spiritul.

Desigur că aceste afirmaţii sunt valabile în întregime în spaţiul unde s-au născut, adică în societatea de consum a Vestului super industrializat. Ele sunt valabile doar parţial pentru zona ţărilor aşa-zise comuniste, unde nu e nevoie de o schimbare de paradigmă, chiar dacă ateismul comunist a dorit să distrugă conştiinţa religioasă la nivelul unei generaţii. Paradigma spirituală nu a fost complet distrusă, ci doar în mică măsură. Poporul român s-a declarat în covârşitoare majoritate ortodox, fără a mai vorbi de persoanele credincioase de alte confesiuni. Problemele societăţii de consum nu sunt şi cele ale noastre, iar new age reprezintă pentru noi nu o schimbare de genul celei de mai sus, ci un pericol de cu totul alt gen.

I.5. POLITICA NEW AGE

Concepțiile new age au găsit o expresie politică în doctrinele aşa-numitelor partide ecologiste sau ,,verzi" sau care se preocupă de păstrarea şi ocrotirea mediului înconjurător. Acestea s-au format în Europa de Vest în a doua jumătate a secolului ce abia s-a încheiat, iar ideologia lor se bazează pe concepțiile holistice ale new age-ului, adică integrarea naturală a omului în mediul în care viețuieşte, apelul la conştiința acestuia pentru depăşirea limitelor considerate până acum normale. Doctrina partidelor de acest gen este bazată pe faptul că omul este considerat un individ din natură, compatibil cu ea, un element al biotopului, al ecosistemului, cu legături simbiotice multiple, gândirea fiind evident holistică. Acest lucru implică noi dimensiuni în abordarea liniilor conducătoare ale societății. Datorită faptului că omul este astfel deschis tuturor posibilităților, este loc pentru noi experimentări în medicină, în sănătatea publică şi în agricultură. Se încurajează noile terapii naturiste, pe principiul unor sanatorii sau case de sănătate, agricultura fiind în special o preocupare cheie a acestor doctrine. Aceasta este privită naturist, se revine în concepții la cultura biologică, la ritmul firesc, neforțat, la îngrăşăminte naturale, excluzând folosirea produselor chimice de sinteză. Industria se gândeşte a deveni nepoluantă din toate punctele de vedere, nu numai îngust fizic, ci şi din punct de vedere psihic. Partidele respective au deviza non-violenței şi se consideră o componentă a mişcării pentru pacea mondială. Calitatea superioară a vieții se vrea a fi lumina în care să fie privită toată politica viitorului.

Pentru grupurile new age activ angajate în politică, problema se pune într-un mod paradoxal, dacă nu chiar antinomic. Astfel, *,,pentru federalişti nu contează decât*

structurile complet descentralizate, constituite din mici celule politice şi economice care sunt legate între ele prin reţele de liberă asociere; - din contră, centraliştii îşi reprezintă un fel de guvern mondial, un «creier global»” [10].

I.6. NEW AGE CA MIŞCARE DE MASE, DE MARE POPULARITATE ÎN OCCIDENT

Pentru a compensa o viaţă searbădă sau alienată sub semnul consumismului, generaţiile actuale, mai tinere sau mai puţin tinere din societatea puternic industrializată, caută explicaţii de natură nematerială. Dorinţa colectivă este aceea de a efectua o schimbare în profunzime, în conştiinţa personală, dar acest lucru, pentru a funcţiona, are nevoie de a se produce în proporţie de masă. Pentru a produce aceste mişcări în psihicul uman, mişcarea new age se prevalează de o reţea de focare, de activişti subtili şi de un mediu nou, plăcut, curat şi lipsit de stridenţă, care să inducă o stare de liniştitoare bună dispoziţie. Se apelează la puterea de atracţie, convingere, prin crearea de condiţii speciale, propice credinţei că omul este dotat cu puteri nelimitate, că armonia şi progresul însoţesc aventura cunoaşterii şi că omul, în goana după civilizaţie materială, a lăsat neexplorată o mare parte a posibilităţilor sale psihice sau intelectuale.

Datorită acestor idei care convin de minune maselor largi populare din Vest, mişcarea new age creşte rapid, răspunzând dorinţelor sau visurilor de ,,mai bine” ale grupului social respectiv. Se dezvoltă astfel o nouă

---

[10] Cf. K. Lederberger, P. Bieri, *Nouvel Age et Christianisme,* Paris, 1992, p.19.

conştiinţă, am putea spune cea a ,,omului nou”, care ,,crede”, care este deschis necunoscutului, care se comportă altfel decât cel *terre-à-terre*[11] materialist de până acum din societatea respectivă.

Viitorul acestei mişcări rămâne deschis, desigur în ambele sensuri. Părintele arhimandrit Iuvenalie Ionaşcu atrage atenţia în articolul său *Sfârşitul Erei Vărsătorului*:[12] *,,Dar şi despre acest fast food «plin cu de toate» a început să se vorbească în ultimii ani, exprimându-se îndoieli asupra viabilităţii sale. De exemplu, Prof. J. Gordon Melton, bun cunoscător al noilor mişcări religioase susţinea în vara anului 1994 la un congres, teza «sfârşitului new age-ului».”*[13] Părerea Părintelui Iuvenalie este că: *,,Din new age poate dispărea al său network, dar nu vor dispărea ideile gnostice, ce existau şi înainte de new age, şi nu va dispărea nici mentalitatea. Relativismul doctrinar şi liberalismul moral vor face ca new age-ul să supravieţuiască sub alte forme, eventual una şi mai ...«nouă» (new). Panteismul filosofic va continua să se lupte cu Biserica şi, împreună cu el, întregul alai de practici demonice (magie, satanism etc.) ce relevă profunzimile întunecate ale istoriei.”*[14]

---

[11] *,,... căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce”*, *Facerea III, 19*. Dar nu trebuie să se rămână în starea omului căzut, nemântuit de Hristos Cel ce S-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui şi ca Om.

[12] *Telegraful Român,* nr. 29-32/1997, p. 5.

[13] J. Gordon Melton, *The future of the New Age Movement*, conferinţă ţinută la Congresul internaţional despre noile religii şi noua religiozitate, RENNORD 94, Greve (Danemarca), 22/25.08.1994.

[14] *Telegraful...*, p. 5.

II. ORIGINEA NEW AGE-ULUI

În ultimele decenii s-au făcut diferite încercări de a stabili originile şi istoricul mişcării new age. Aceste încercări au venit în primul rând chiar din partea new agerilor, ce au căutat să dea o legitimitate istorică acestei mişcări. Interesant este faptul că, deşi se numeşte ,,nouă”, eforturile adepților sunt făcute în sensul demonstrării unei continuități, ba chiar am putea zice unei tradiții ce se întinde până în antichitate.

II.1. MISTERELE ŞI FILOSOFIA GRECEASCĂ

Pentru un început cât de cât documentat se iau ca punct de plecare secolele VII-V î.d.Hr., perioadă caracterizată de o efervescență a ideilor şi a personalităților religioase. Astfel, în China au activat Lao-tse şi Kung-Fu-tse (Confucius), în India, Buddha şi Mahavira, în Persia, Zarathustra, în Palestina erau proorocii *Vechiului Testament* iar în Grecia, filosofii. Aceştia din urmă au elaborat sisteme sincretiste în care se regăseau elemente din riturile de inițiere egiptene, mistere orfice tracice şi alte influențe. În perioada elenismului

târziu (secolele II-III d.Hr.) s-a conturat aşa numitul *Corpus Hermeticum*, o compilaţie de cincizeci de texte de astrologie, alchimie, teosofie şi teurgie.

II.2. GNOSTICISMUL

În această perioadă a elenismului târziu s-au conturat în sânul Bisericii creştine o serie de curente eretice de inspiraţie elino-iudaică ce s-au numit cu un termen comun *gnosticism*. Centrul acestor curente, la care s-a adăugat şi *neoplatonismul* a fost capitala elenistă a Egiptului, Alexandria. Cu timpul, ideile şi reprezentanţii gnosticismului au fost combătute de către Biserica catolică şi au intrat în obscuritate. În evul mediu apusean aceste idei au fost preluate de către o serie de secte, dintre care cea mai importantă au fost *catarii*, iar mai târziu de unii mistici ca Meister Eckhart şi Jacob Böhme (1575-1624).

Începând cu secolele IV-V Biserica era considerată, atât în Apus cât şi în Răsărit, singura autoritate a adevărului. Această autoritate se baza desigur pe revelaţia divină primită, păstrată şi transmisă mai departe, aşa după cum ceruse Însuşi Mântuitorul.

Însă mintea şi raţiunea omenească, la rândul lor de sorginte divină, şi-au cerut dreptul de autonomie, de a merge pe drumuri proprii, nesupuse cenzurii şi controlului eclezial. După ce învăţătura de credinţă, doctrina, dogmele, au fost clarificate odată pentru totdeauna la cele şapte sinoade ecumenice, la care putem adăuga cu egală tărie şi sinodul de la Constantinopol din 879, în Răsărit lucrurile s-au statornicit în acest sens. Nu acelaşi lucru s-a petrecut în Apus, unde desprinderea Bisericii apusene şi căderea acesteia din harul mântuirii în rătăcirile ereziilor a

lăsat teren liber concepţiilor alternative, paralele şi opuse Bisericii.

II.3. MISTICISMUL IUDAIC ŞI KABBALA

O altă tradiţie ocultă de la care se revendică new agerii este misticismul iudaic. Studiul scripturii efectuat în cheia *kabbalei* (ebr. *tradiţie*) a dus la o mistică teosofică şi la elaborarea unei doctrine ezoterice în Spania şi sudul Franţei în secolul XII, având ca precedent *Sefer Jetsira* scrisă între secolele III-VI. *Kabbala* susţine existenţa unei a doua revelaţii făcute lui Moise în chip tainic şi neconsemnată în Sfânta Scriptură, ci transmisă peste veacuri oral, ca disciplină arcană, de către rabinii iniţiaţi.

II.4. ALCHIMIA

Alchimia îşi trage denumirea din cuvântul arab *el-kimya*, în care *Khem* este numele arab al Egiptului, iar întemeietorul ei ipotetic este Hermes Trismegistul. Baza filosofică a alchimiei este constituită de magia şi misticismul ermetic din Egiptul elenist. De pe aceste meleaguri, alchimia a trecut în Spania prin intermediul maurilor, în secolul XII.

Ca şi kabbala iudaică şi ermetismul, alchimia a devenit apanajul unor iniţiaţi ce au încifrat ideile lor într-un sistem complicat de simboluri accesibile numai celor ce deţineau cheile necesare. Desigur că transmiterea acestor cunoştinţe se făcea în secret. Cei mai evoluaţi dintre alchimişti priveau căutarea pietrei filosofale şi transmutarea metalelor într-un sens mistic, dincolo de aspectul material exterior. Cu timpul alchimiştii s-au

organizat în rețele de societăți secrete, model ce îi va inspira peste secole pe francmasoni şi pe unii new ageri.

II.5. RENAŞTEREA

Pe lângă binecunoscutele ei aspecte culturale, Renaşterea din secolele XV-XVI a avut şi laturi mai puțin cunoscute legate de ,,renaşterea" preocupărilor ezoterice, fapt semnalat cu satisfacție de apologeții new age. Asistăm la o nouă înflorire a neoplatonismului, ocultismului şi ermetismului. La 1450 s-a deschis la Florența Academia Platonică, iar în 1471 a apărut o traducere latină din originalul grec al lui *Corpus Hermeticum*. Astfel au apărut, mai întâi discret, în secolele Renaşterii, neoplatonismul, ermetismul, paracelsianismul, rozicrucianismul, pansofismul.

II.6. FRANCMASONERIA

Originile societăților francmasonice sunt destul de greu de trasat cu siguranță, cronologia prezentând fluctuații semnificative. Totuşi, pentru apariția francmasoneriei moderne speculative se propune ca dată secolul XVII şi ca loc Scoția.

Francmasoneria operativă – breslele de zidari constructori de catedrale – aveau o organizare în mare parte secretă, bazată pe un ,,crez" filosofic comun, cum ar fi cel mai timpuriu care s-a păstrat, datat în jurul anului 1400, numit *The Old Charges*, o scriere ermetico-moralistă. Doctrina francmasoneriei se bazează pe o mitologie proprie, fiind legată de Egipt şi Templul lui Solomon. Cu timpul masoneria operativă este înlocuită de

masoneria speculativă ai cărei membri provin la început din rândurile burgheziei scoțiene şi engleze având ca reprezentanți pe scoțianul William Schaw (1550-1602) şi pe astrologul britanic Elias Ashmole (1617-1692), inițiat în anul 1646.

II.7. ROZICRUCIENII

În aceeaşi orbită a asociațiilor secrete se înscrie şi mişcarea rozicruciană apărută în secolul XVII. Cartea de căpătâi a mişcării este *Fama Fraternitatis* (este vorba de *Fraternitatea Ordinului Meritoriu al Crucii Roz*) şi este îndeobşte atribuită lui Johann Valentin Andreae (1586-1654), un tânăr pastor luteran german. Această fraternitate îşi propune a face o sinteză a ştiințelor, la rândul ei inițiată de către Marele Ordin ezoteric *Brüderschaft der Theosophen.* Această frăție teosofică se atribuia figurii legendare a lui Christian Rosenkreutz (1378-1484). Am menționat ,,legendar", întrucât asupra veridicității acestei apartenențe planează dubii întemeiate atât pe lipsa unor documente sigure, cât şi pe binecunoscuta tendință spre mit şi fabulație ce caracterizează toate asociațiile oculte din trecut şi până astăzi. Baza doctrinară a lucrărilor rozicruciene este extrasă din scrierile ermetice, neoplatonice şi alchimiste aşa cum au fost receptate şi prelucrate în acea epocă de către autori cum ar fi, de exemplu, Paracelsus.

II.8. ILUMINISMUL

Momentul apariției epocii iluminismului este socotit a fi anul 1687, an în care a văzut lumina zilei lucrarea lui Isaac Newton *Philosophiae naturalis principia mathematica*. Printre reprezentanții de seamă ai acestui curent de gândire s-au numărat: Galileo Galilei, Robert Boyle, René Descartes, Francis Bacon şi Denis Diderot, autorul binecunoscutei lucrări *Encyclopédie* apărută în anul 1751. În plan filosofic asistăm la apariția deismului critic şi antieclezial susținut printre alții de Voltaire, Rousseau, Thomas Jefferson şi Benjamin Franklin.

O altă caracteristică a preocupărilor intelectualilor secolului XVIII a fost interesul pentru orientalism, în special cel hindus şi chinez. Aceste preocupări au dus la descifrarea unor vechi scrieri orientale, cum au fost pahlavi în 1793, cuneiformele în 1803, hieroglifele în 1822, şi avesta în 1832. S-a creat astfel ceea ce s-ar putea numi o *Renaştere a orientalismului*, ce va influența în secolul următor gânditori ca Schopenhauer, Goethe, Heine, Nietzsche, Shelley, Emerson, Baudelaire şi Balzac.

II.9. SPIRITISMUL

În jurul anului 1848, în localitatea Hydesville din S.U.A., fetele familiei Fox, Kate (1840-1892) şi Margaret (1837-1893) au inaugurat ceea ce se va numi *spiritism* sau uneori *spiritualism*, adică felul de a comunica în stare de transă mediumică provocată cu spiritele celor morți. Desigur că această preocupare are rădăcini milenare, fiind menționată în Sfânta Scriptură şi în alte scrieri sacre. În domeniul metafizicii s-au remarcat Emanuel Swedenborg (1688-1772) şi Franz Anton Mesmer (1734-1815). Cel

dintâi, rămas cunoscut pentru conversațiile sale cu îngerii, este socotit pe bună dreptate precursorul teosofiei, spiritismului şi al ocultismului modern.

Germanul A. Mesmer, format mai întâi ca om de ştiinţă, medic, fizician, cu preocupări de electrotehnică, s-a aplecat asupra fluizilor magnetici din jurul corpului uman, pe care îi putea percepe şi chiar manipula cu ajutorul aparaturii sale. New age-ul îi datorează preocupările pentru aură şi diferitele energii vitale. El a fost, prin metoda sa curativă ce folosea ,,magnetismul animal" şi stările induse de transă, şi un precursor al spiritismului. O parte din ideile sale au fost preluate mai târziu de către mişcările *New Thought* şi *Christian Science*.

Aceste începuturi s-au amplificat pe întreg parcursul secolului XIX. Ocultismul îl are ca reprezentant de seamă pe Alphonse Louis Constant (1810-1875), diacon catolic, fost socialist, ce a adoptat pseudonimul Magus Eliphas Lévi şi s-a consacrat studierii şi practicării diferitelor practici magice în special prin cartea sa *Dogme et rituel de la haute magie*.

În America, lua naştere, în anul 1836 printre credincioşi unitarieni de la Harvard, *Clubul transcendental din America* din care făceau parte Ralph Waldo Emerson, Hedge, Ripley, inspirați de H. D. Thoreau, J. Greenleaf Whittier, B. Alcott şi W. Whitman. Aceştia combăteau vehement materialismul epocii, propunând în schimb reîncarnarea, hinduismul şi religiile păgâne: greacă, egipteană şi persană, idei luate din Kant şi Goethe.

Romanticii englezi Carlyle, Coleridge şi Wordsworth studiau şi adesea modificau în jurul anului 1843 *Bhagavad Gîta*, *Upanişadele*, *Vedele* şi *Paranele*, fiind astfel precursori ai post modernismului contemporan.

Întrucât, aşa cum vom vedea mai departe mişcarea new age este legată în mod special de America de Nord, vom continua să vedem rădăcinile ei istorice pe aceste meleaguri, continuând prezentarea vieții spirituale din secolul al XIX-lea. Aşa cum am arătat, interesul pentru religiile orientale şi tradițiile oculte europene a afectat din plin şi pe intelectualii americani, printre ei aflându-se chiar şi cel de-al doilea preşedinte, John Adams (1767-1848), cunoscut pentru preocupările sale legate de scrierile orientale. Este deja cunoscută orientarea masonică, spiritistă şi rozicruciană a întemeietorilor S.U.A. Pe reversul marelui sigiliu al S.U.A. apare deviza ,,*A New Order of the Age begins*”.

II.10. LIDERI ŞI AUTORI NEW AGE ÎN PERIOADA PREMERGĂTOARE MIŞCĂRII

Prezentarea ,,corifeilor” mişcării are un caracter selectiv. Alegerea reprezentanților şi lucrărilor celor mai semnificative se loveşte de obstacolul următor: în căutarea unei legitimități şi autorități cel puțin cultural-ştiințifice, cataloagele şi enciclopediile oficiale new age trec nume de personalități ce *nu s-au declarat nicicând explicit* a face parte din mişcare. Aşa ar fi nume ca Rudolf Steiner, Carl Gustav Jung, Teilhard de Chardin, Mircea Eliade şi alții. Dar pe de altă parte mişcarea îşi poate revendica nişte ,,prooroci” şi chiar ,,înaintemergători” (precursori) care pe drept cuvânt i-au pregătit - cu ştiință sau fără ştiință, cu voie sau fără voie - cărările.

Cazul total opus, de asemenea întâlnit în practică, este acela al unor autori sau savanți *ce propagă idei vădit* de tip new age, însă din anumite pricini se leapădă deschis de apartenența la mişcare, ba mai mult, *o critică vehement*.

Aici se pot încadra nume cunoscute autohtone ca Gregorian Bivolaru, Vasile Andru, Mario Vasilescu, Ion Ţugui, Constantin Negureanu, Pavel Coruţ, Marian Zidaru.

Prima ediţie a *Enciclopediei New Age* a stabilit (chiar dacă neoficial) o cronologie a mişcării în care au fost incluse diferite personalităţi şi instituţii considerate a avea, dacă nu o apartenenţă manifestată, cel puţin o afinitate implicită. Vom spicui în continuare din această Enciclopedie câteva date ce ni s-au părut relevante.

Datarea este începută cu anul 1875, an în care Helena Petrovna Blavatsky (1831-1891), Henry Steel Olcott (1832-1907) şi William Quan Judge au format la New York *Societatea Teosofică.* Madame Blavatsky, cum mai era numită în epocă, a dat acestei societăţi o doctrină secretă, o proorociţă (ea însăşi), o origine misterioasă şi a închegat o fraternitate semi-religioasă numită *White Brotherhood*, bazată pe religiile şi filosofia hinduistă, pe raja yoga şi meditaţie, al cărei motto era *,,There is no religion higher than truth"*. În stările de transă mediumică spritistă, proorociţa teosoafă pretindea că primeşte mesaje de la înţelepţii mahatma ai *Frăţiei din Luxor* şi *Frăţiei albe din Tibet.* Aceste ,,revelaţii" sunt cuprinse în lucrările *Isis Unveiled* şi *Doctrina secretă.* Toate aceste activităţi sunt impregnate de pecetea masonică şi spiritistă în care s-a format încă din adolescenţă Madame Blavatsky, în special în lojile de la Cairo şi Paris. Ei i se datorează şi conceptul de ,,univers holistic", ca şi preocupările moderne pentru popularizarea ideilor de reîncarnare şi karma.

Conducerea societăţii a fost preluată în 1889 de către fosta socialistă Annie Besant (1847-1933). Printre altele, aceasta s-a ocupat de educaţia tânărului Jiddu Krishnamurti (1895-1986), fiul unui brahman, recomandat ei de către C.W. Leadbeater, episcopul bisericii catolico-

liberale (teosofice) în 1909. Dar ajuns la maturitate, Krishnamurti s-a desprins de teosofi formându-şi în 1929 propriul grup intitulat *The Order of the Star in the East*.

În anul 1882, s-a fondat la Londra, la iniţiativa lui Sir Wiliam Barret, a reverendului Stainton Moses, a lui F. W. Myres şi a lui Edmund Gurney *Societatea pentru cercetare psihică.* Printre membrii săi de onoare s-au numărat Wiliam Crookes (1832-1919), Camille Flammarion (1842-1925), C. G. Jung şi doamna Curie.[15] Mediumul John Ballou a scris cartea *Oashpe: A New Age Bible*, fiind astfel un precursor al ,,canalizării" din new age.

În America, o societate similară de studiu al fenomenelor paranormale a fost fondată în 1885 de către psihologul William James (1842-1910), intitulată *American Society for Psychical Research*, ce scoate publicaţiile *Journal of the A.S.P.R.* şi *Proceedings.*[16]

În anul 1893, s-a ţinut la Chicago *Parlamentul religiilor* în care s-a afirmat printre alţii guru-ul indian Swami Vivekananda, pentru secţiunea hinduism lăuntric, Soyen Shaku de la o mănăstire japoneză rinzai, pentru budismul zen. După congres, Anagarika Dharmapala a fondat ramura americană a primei societăţi budiste din Occident, *Maha Bodhi Society*.

O personalitate aparte a fost şi Gerard Encausse (1856-1916), medic francez care şi-a luat numele de Papus. Sub acest pseudonim el s-a ocupat de magie, alchimie, fiind astfel o sursă de inspiraţie pentru interesele new agerilor pentru astrologie, tarot, secte ocultiste, satanism etc.

---

[15] Cf. P. Giovetti, *Lumea misterelor,* Lucman, 1997, p. 22.

[16] Idem.

Trecând în secolul XX, după primul război mondial, în anul 1923 se fondează *Societatea americană de astrologie*, iar soții Alice (pe numele adevărat Alice Ann La Trobe-Bateman) şi Foster Bailey pun bazele *Şcolii arcane* şi editurii teosofice *Lucis Publishing Company*.

Printre precursorii mişcării s-a numărat şi George Ivanovici Gurdjieff (1872-1949), născut în Alexandropol din tată grec şi mamă armeancă. În timpul revoluției bolşevice, Gurdjieff a colaborat cu antropologul ezoteric rus Piotr Damian Ouspensky (1878-1947). După 1919 cei doi au ajuns în Franța şi Anglia stabilindu-şi propriile şcoli. Gurdjieff a fondat la castelul Chateau du Prieuré des Basses-Loges, în 1922, *Institute for the Harmonius Development of Man*.

Pe bătrânul continent, în Anglia, Gerald B. Gardner inițiază în anul 1939 mişcarea modernă neo păgână *Wicca*. După cel de-al doilea război mondial, anul 1947 inaugurează era ,,farfuriilor zburătoare" (OZN) prin observațiile făcute la 24 iunie de către Kenneth Arnold lângă Muntele Rainier, Washington. Între anii '50-'60 polonezul american George Adamsky a descris pentru prima dată fenomenul *contactee*, adică întâlnirea directă cu extratereştrii.[17]

Ron Hubbard întemeiază în 1955, la Washington, *Biserica scientologică.*

II.10.1. PERIOADA NEW AGE PROPRIU-ZISĂ

În accepțiunea modernă, mişcarea new age a apărut în secolul al XX-lea, în SUA. Până aici, o afirmație de puțină acribie ştiințifică. Dar am ales în mod intenționat

---

[17] Idem, p. 10.

această formulare generală pentru a sublinia caracterul oarecum difuz al mişcării. Dacă în privința spațiului putem specifica statul California, problema datei de naştere a mişcării e mai controversată. În funcție de perspectiva astrologică, antropologică sau psihologică, diferiți cercetători au plasat momentul incipient fie în anul 1904 sau 1910 sau 1917, după alții la 5 februarie 1962 (când s-a produs o anume grupare a planetelor). După Jung, era Vărsătorului începe în 1997 sau 2154. Această totală imprecizie şi lipsă de coerență este tipică mişcării şi se datorează faptului că are la bază interpretări astrologice ce sunt supuse arbitrariului şi subiectivismului celor în cauză. De altfel una din „virtuțile" reclamate de new age este anti-dogmatismul. Ca ortodocşi suntem întru totul de acord, numai că new agerii confundă dogmatismul cu dogmele, combătându-le iresponsabil în egală măsură. Prin dogmatism se înțelege cu adevărat o atitudine condamnabilă, în vreme ce dogmele sunt garanția statorniciei şi adevărului învățăturii creştine.[18]

În ce ne priveşte vom considera ca mai plauzibilă datarea postbelică, fără ca aceasta să fie un element în afara oricărei discuții. Următorul moment ar fi analizarea contextului religios şi social în care a apărut mişcarea.

---

[18] dogmatism 1: pozitivitate în afirmarea unei opinii în special nefondate, (neautorizate) sau arogante. 2: un punct de vedere sau sistem de idei bazat pe premize neexaminate suficient.

dogma *dog.ma.ta* [lat. *dogmat-*, *dogma*, din gr, *δοκειν dokein* a apare, a părea] 1 a: ceva considerat a fi o opinie stabilită; în special: un *tenet* definit (lat. el, ea ține), o opinie autoritativă a cuiva sau a unui grup de persoane…c:… 2: o învățătură sau mai multe privind credința sau morala definită formal şi proclamată de Biserică. Cf. *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary.*

Aici lucrurile sunt deja binecunoscute şi nu necesită lămuriri suplimentare. Este vorba de „noul imperiu roman“, S.U.A., (desigur, titulatura nu apare nicăieri), un imperiu fără împărat, cu formă republicană federativă, dar un imperiu *de facto*. Din punct de vedere istoric sunt la îndemână paralelele cu imperiul roman *păgân.* Ambiția de stăpânire a lumii s-a conturat pe deplin după victoria repurtată în 1945 asupra celor două imperii păgâne rivale: Al Treilea Reich şi Imperiul Soarelui Răsare. Totodată a fost întrecut şi imperiul aliat, cel britanic, a cărei stea începe să decadă treptat. Va rămâne un singur rival redutabil, şi el în mod conjunctural fost aliat, imperiul păgân sovietic cu care se începe războiul rece. Din punct de vedere confesional, SUA se prezintă ca un mozaic în care putem totuşi desprinde cu ajutorul datelor statistice furnizate de enciclopedia CD Rom Encarta ’98 următoarea structură: *„La jumătatea secolului trecut populația S.U.A. era predominant protestantă; ea includea relativ puțini romano-catolici şi evrei, şi aproape nici un aderent al religiilor ne-creştine cum ar fi islamul sau budismul… Printre noile fenomene religioase ale secolului trecut se numără fondarea mai multor denominațiuni americane originale printre care Biserica lui Isus Cristos a sfinților din ultimele zile, cunoscută popular ca Mormonii; Biserica lui Cristos, Scientistă; Biserica adventistă de ziua a 7-a şi Martorii lui Jehova”.*

În 1998 cel mai mare grup religios american este cel romano-catolic, aproximativ 25% din populație. Printre grupurile majore protestante baptiştii (19,4%), metodiştii (8%), presbiterienii (2,8%), penticostalii (1,8%) şi episcopalienii (1,7%). Biserica ortodoxă are un număr însemnat de membri. (n. a.: nu este indicat în procentaj). În publicația *Solia* a Episcopiei Ortodoxe Române de la

,,Vatra" (America de Nord)[19] este indicată pentru anul 1998 suma de 4 600 000 de ortodocşi. Cea mai răspândită religie ne-creştină din SUA este iudaismul (2%), dar şi islamul, budismul şi hinduismul au adepţi numeroşi.

O situaţie similară este prezentată de Enciclopedia CD Rom Britannica '99[20].

Conform fostului consilier de stat american Zbygniev Brzezinski,[21] *,,este necesară o religie personală."* Ca urmare a acestor directive ideologice şi a

---

[19] Martie 1998, p. 10.

[20] *Credincioşii din S.U.A. 1900-2000*

Aderenţi	1900	% din total	1970	%	2000	%
Creştini:	***73.270.000***	***96,4***	***186.120.000***	***90,8***	***233.475.000***	***84,9***
Creştini practicanţi	*73.270.000*	*96,4*	*186.120.000*	*90,8*	*233.475.000*	*84,9*
Romano Catolici	*10.775.000*	*14,2*	*48.391.000*	*23,6*	*56.441.000*	*20,5*
Protestanţi	*35.000.000*	*46,1*	*70.653.000*	*34,5*	*82.670.000*	*30,0*
Evanghelici	*26.598.000*	*35,0*	*50.688.000*	*24,7*	*76.815.000*	*27,9*
Anglicani	*1.600.000*	*2,1*	*3.234.000*	*1,6*	*2.203.000*	*0,8*
Ortodocşi	*400.000*	*0,5*	*4.387.000*	*2,1*	*6.260.000*	*2,3*
Ne-Creştini	***2.724.800***	***3,6***	***18.928.000***	***9,2***	***41.644.000***	***15,1***
Atei	*1.000*	*0,0*	*200.000*	*0,1*	*947.000*	*0,3*
Baha'i	*2.800*	*0,0*	*138.000*	*0,1*	*365.000*	*0,1*
Budişti	*30.000*	*0.0*	*200.000*	*0,1*	*1.070.000*	*0,4*
Religii chineze	*70.000*	*0,1*	*90.000*	*0,0*	*70.000*	*0,0*
Hinduşi	*1.000*	*0,0*	*100.000*	*0,0*	*1.200.000*	*0,4*
Evrei	*1.500.000*	*2,0*	*6.700.000*	*3,3*	*5.702.000*	*2,1*
Musulmani	*10.000*	*0,0*	*800.000*	*0,4*	*5.730.000*	*2,1*
Neo-Religioşi	***0***	***0,0***	***110.000***	***0,0***	***1.074.000***	***0,4***
Nonreligioşi	*1.000.000*	*1,3*	*10.069.000*	*4,9*	*24.126.000*	*8,8*
Religii tribale	*100.000*	*0,1*	*70.000*	*0,0*	*30.000*	*0,0*

[21] Actualmente membru al Trilateralei Bilderberg, grup ce este creditat a fi un super guvern mondial. Acesta s-a înfiinţat în 1954 în hotelul olandez cu acelaşi nume, sub preşedinţia prinţului Bernhard al Ţărilor de Jos. Principiul său de bază este unificarea Europei şi a Statelor Unite. Cultivă menţinerea secretului, dar nu vrea să fie considerat o societate secretă (cf. Marc Dem, *Anticrist 666,* Domino, 1997, p. 115).

aplicării lor în practică, potrivit unui sondaj Gallup, în februarie 1978, 10 milioane de americani, tineri de toate categoriile, erau adepții unor religii orientale; 9 milioane erau angrenați în ceea ce se cheamă *„spiritual healing”* (*vindecare spirituală* - o formă tipică a practicilor terapeutice de tip new age inspirată din religiile orientale şi practicile şamanilor nord-americani). În anul următor, 1979, 500 000 de catolici americani erau practicanți ai healing-ului carismatic de influență penticostală. Aici este cazul să menționăm apriga concurență dintre new ageri şi carismatici, conflictul şi contradicția lor datorându-se mijloacelor lor diferite folosite în acelaşi scop: bunăstarea pământească aici şi acum.

Fenomenul social cunoscut ca new age a luat amploare vizibilă în anii ’60 în mediile contraculturii hippy de pe coasta de vest, statul California, având ca centru oraşul San Francisco. Întrucât caracteristica esențială a mişcării este sistemul de rețea (web, net), au existat simultan (*sincronicity*, termen lansat de C. G. Jung) în acei ani şi alte centre de egală importanță ca: *Findhorn Community* (Scoția de Nord), *Esalen* şi *Comunitatea Ananda* (California), *Lama Foundation* (New Mexico), *Lebensraum-Zentrum* (Zürich) şi altele. Din aceste centre, mişcarea s-a răspândit cu repeziciunea informațiilor unei mass-media mobile şi (în mare parte cel puțin) necenzurate, mai întâi în S.U.A. şi Europa de Vest (spațiul aşa-zis „euro-atlantic”), pătrunzând apoi la sfârşitul anilor ’70 şi în Europa de Răsărit, deci şi în România. Aici desigur că new age-ul a întâmpinat de multe ori dificultățile inerente sistemului totalitar: cenzură vigilentă a unui sistem mass-media aflat sub controlul statului-partid.

Pe drept cuvânt s-a considerat că mişcarea new age i-a avut ca precursori moderni pe *hippii* şi *flower power*-ii

din anii ’60 influenţaţi de anumite părţi din gândirea religioasă şi filosofică indiană. Mişcarea *flower power* a apărut în cartierul Height-Ashbury din marea metropolă San Francisco, capitala statului California. Data naşterii acestei mişcări este considerată a fi 14 ianuarie 1967, când 10.000 de tineri s-au îndreptat către *Golden Gate Park.* Această zi a fost proclamată în paginile ziarului underground *The City of San Francisco Oracle* ca fiind începutul erei Vărsătorului, iar cei 10.000 ca pionierii unei noi epoci. În 1967 se numărau 250.000 de hippies în SUA. Deşi această cifră este socotită impozantă mai ales de nostalgicii acelei perioade, să nu uităm că per ansamblul populaţiei S.UA. ei au reprezentat un modest procent de aproximativ 1‰. Aceasta se explică şi prin faptul că în multe state hippies lipseau cu desăvârşire. ,,Decimată” din interior de droguri şi amor liber, mişcarea s-a autodizolvat în octombrie 1967. Ea a fost continuată de studenţii radicali conduşi din umbră de masoneria de stânga a Marelui Orient, formând aşa numita contra-cultură, impregnată de interese atât pentru ocultism, gândire religioasă orientală cât şi pentru feluritele droguri psihedelice ca haşiş şi LSD. Fenomenul culminant al acestei perioade contraculturale a fost festivalul muzical de la Woodstock în anul 1969, unde 400.000 de oameni au trăit timp de trei zile şi nopţi, în aer liber, cu muzică veselă şi haos. Printre intelectualii ce au făcut propagandă pentru valoarea sacramentală a drogurilor s-au evidenţiat A. Huxley şi Timothy Leary, fost profesor de psihologie la universitatea de elită Harvard, de unde a fost dat afară din slujbă.

Această perioadă cu trăsăturile ei esenţiale a fost descrisă cu acurateţe în bestsellerul *The Greening of America,* apărut în 1970, scris de profesorul de drept de la Universitatea din Yale, Charles A. Reich.

Unul din centrele cele mai importante ale mişcării new age a fost *Institutul Esalen* din Big Sur, California, înființat în 1962, care, sub conducerea lui Michael Murphy şi Richard Price, a fost timp de trei decenii leagănul mişcării. În cadrul acestui institut s-au experimentat diverse tehnici şi terapii alternative, printre care nu au lipsit drogurile. Am arătat deja cum autori ca Aldous Huxley şi alții considerau că drogurile psihedelice sunt mijloace sacre de revelație divină a naturii realității.

La Esalen, în 1970, Ida P. Rolf a pus bazele lui *The Guild for Structural Integration (Rolf Institute)*, unde se aplica terapia corporală *rolfing*. Tot aici au activat întemeietorul *gestaltterapiei* Fritz Perls, iar ceva mai târziu părintele psihosintezei Roberto Assagioli. Lor li s-au alăturat ca personalități de seamă din cadrul mişcării Rollo May, Carl Rogers, Alexander Lowen, Fritjof Capra, Christina şi Stanislav Grof (n. 1931), fost preşedinte al *Asociației Internaționale de Psihologie Transpersonală*.

Programul institutului cuprindea meditație, medicină holistică, mental training şi diverse forme de masaj, psihologie transpersonală, psihologie budistă, înțelepciunea corpului, vindecare spirituală, şamanism, hipnoză, yoga, tantra, intuiție practică, seminar de poezie, gestaltterapie, metoda feldenkrais, rolfing şi *Cursul Miracolelor*. La aceste cursuri au participat anual circa 5.000-7.000 de participanți.

În această perioadă, se distingea în Marea Britanie Sir George Trevelyan (1906-1996) care la 25 de ani era rectorul universității *Attingham Park*. Cursurile sale ținute la sfârşitul anilor ’50 pe teme ca ,,evoluția conştiinței”, ,,moartea, marea aventură” şi ,,natura spirituală a universului” s-au bucurat de un mare răsunet în rândurile studenților. Odată cu pensionarea sa petrecută în anul 1971, Sir George Trevelyan a fondat *Wrekin Trust*, un nou

centru de propagare a ideilor sale holistice şi spirituale. În această concepţie, lumea e văzută ca o alcătuire măreaţă şi unitară de natură ne-materialnică, de conştiinţă vie şi creatoare. Nefiind însă teolog, Trevelyan a cerut ca aceste afirmaţii ale sale să nu fie receptate ca dogme, ci ca idei.

Din păcate, concepţia sa holistică era umbrită de credinţa în reîncarnare, ce am putea spune că este nelipsită în cercurile new age. Pentru activitatea sa prodigioasă în domeniu, Sir George Trevelyan a fost numit ,,părintele mişcării new age în Anglia" şi a primit la rândul său Right Livelihood Award, ,,premiul Nobel alternativ".

În anii '70 mişcarea contraculturală tinde tot mai mult să devină mişcarea cu numele de new age. Un nume de referinţă ce a popularizat în mass media aceste idei a fost jurnalista americană de ştiinţă popularizată Marilyn Ferguson. Ea a înfiinţat în anul 1975 ziarul *Brain/Mind Bulletin* în care vorbea de ,,mişcarea care nu are nici un nume". În anul 1980 însă autoarea a editat lucrarea denumită *The Aquarian Conspiracy*, titlu ce a lansat pe piaţă acest termen. Potrivit lui M. Ferguson mişcarea nu are conducător, nici manifest, ci se prezintă sub forma revoluţionară a unei reţele (web, net). Adepţi ai mişcării se găsesc în S.U.A. pe toate nivelurile de venituri şi instrucţie, de la profesori şi funcţionari, savanţi celebri, funcţionari guvernamentali, legiuitori, la artişti şi milionari, şoferi de taxi şi celebrităţi, autorităţi în medicină, pedagogie, drept şi psihologie. Aceştia activează în întreprinderi, în universităţi şi spitale, în şcoli, fabrici şi policlinici, în ministere, în Capitoliu şi Casa Albă, în parlament şi organizaţii de ajutor. Marilyn Ferguson aderă la rândul ei la noţiunea de ,,schimbare a paradigmei", lansată de gânditorul T. Kuhn.

În domeniul politic şi social s-a evidenţiat cartea americanului Mark Satin intitulată *The New Age Politics* şi

apărută în prima ei versiune în anul 1976. Înainte de a scrie această lucrare M. Satin era un marxist deziluzionat care devenise interesat de ecologie, mediu ambiant, dezvoltare personală şi literatură spirituală.

Tot în această perioadă au apărut, la început în 1974, în India, la iniţiativa învăţătorului spiritual Sant Kirpal Singh, conferinţele şi festivalurile new age intitulate *Human Unity*. Aceste conferinţe erau organizate de fundaţia umanistă intitulată *The Foundation of Universal Unity*.

De acelaşi profil au fost şi conferinţele *World Symposium on Humanity* din S.U.A., Anglia şi Canada, ce au debutat între 26.11 – 4.12 1976 în Vancouver, British Columbia, Canada, 1976 la iniţiativa lui Guru Raj Singh şi a conducătorului sufist Pir Vilayat Khan, care a aranjat o ,,rugăciune universală", într-o atitudine ecumenistă în care nouă religii mondiale erau reprezentate prin câteva descrieri scurte diferite:

Hinduismul – Lumina înţelepciunii; Budismul – Lumina compasiunii; Zoroastrismul – Lumina curăţirii; Iudaismul – Lumina legii; Creştinismul – Lumina jertfei; Baha'i – Lumina întregului; Sikhismul – Lumina onoarei; Islamul – Lumina unităţii; Sufismul – Lumina fraternităţii.

Printre personalităţile new age de marcă prezente la conferinţa din 1979 s-au numărat Fritjof Capra, Carl Rogers, Elisabeth Kübler-Ross fondatoarea tanatologiei moderne, Sri Chinmoy, Ram Dass, Hazel Henderson şi Al Huang.

Cele mai cunoscute manifestări de acest gen, ce au dovedit şi o relativă longevitate în timp au apărut în anul 1977, când Graham Wilson a început să aranjeze expoziţiile anuale de la Londra *Festival for Mind, Body and Spirit*, un fel de expoziţii alternative. Spre deosebire de anterioarele, aceste festivaluri-expoziţie se adresau

publicului larg cu o bogată ofertă new age din care făceau parte diverşi guru, yogini, terapeuți, astrologi, piramidologi şi ufologi, grupuri sirituale ca teosofii, oamenii lui Bailey, spritualiştii, Auroville, Mişcarea Krishna, sufiştii şi Findhorn, precum şi mişcări health food, asociații de protecția animalelor şi chiar şi grupuri creştine, budiste şi hinduiste. Aici au fost făcute demonstrații de healing, masaj, chiromanție, astrologie şi tarot în prezența unor personalități new age ca George Trevelyan şi Peter Caddy, precum şi învățători spirituali ca Ronald Besley şi Paul Solomon şi parapsihologi ca Hasted şi Dean. Aceste festivaluri au continuat apoi în SUA şi în diferite capitale occidentale.

O figură interesantă este şi fostul călugăr dominican Matthew Fox, ce s-a preocupat de o nouă viziune asupra muncii în noua eră. Sursa de inspirație pentru această viziune era căutată la misticii de pretutindeni, ce se opun concepției mecaniciste newtoniene despre univers. Fox preconiza un ecumenism profund, în care toate tradițiile mistice ale religiilor mondiale ne vor uşura intrarea în tainele sacre ale universului şi ale sufletelor noastre, încadrându-se în acest sens sincretismului mistico-religios.

În Australia, oraşul Melbourne, s-a ,,manifestat” la sfârşitul lui decembrie anul 1986 mediumul danezo-australian Ananda Tara Shan. Aflată în transă mediumnică, ea pretindea că transmite mesajele arhanghelului Mihail. În jurul ei s-a creat o mişcare ce afirma apariția noului avatar al cărui impuls se numea *Shan the Rising Light*, fiind o sinteză a lui Buddha, Hristos şi Ananda Tara Shans. Grupurile respective activau sub numele de *Rosenhaven*. Misiunea lor este de a pregăti noua religie mondială cu ajutorul aşa numitei filosofii *,,Shan Dharma”*.

Suedeza Ulla-Britt canaliza începând cu 13 august 1985 în dicteu automat entitatea Amos.

O altă ,,proorociță" new-age, care de data aceasta afirma că este aleasa lui Hristos a fost nemțoaica Gabriele Wittek. Mişcarea internațională răspândită în 40 de țări ce s-a constituit în jurul ei poartă numele de *Viața universală* şi îşi are sediul la Würzburg, Germania. Mesajul Gabrielei este un melanj de creştinism cu reîncarnare şi karma.[22]

Pe lângă aceste personalități, au existat şi altele aflate într-o categorie înrudită cu new age-ul. Dintre aceste personalități, impropriate de altfel prompt de adepții mişcării, vom menționa pe cunoscutul guru indian Osho (n. Baghwan Rajneesh, m. 1990). El a predat un mod practic de viață călăuzit după principii ca: *,,realitatea e un mister, dar nu un mister de dezlegat ci unul de a fi trăit, experiat, iubit, de a te topi în el, de a te cufunda în el"*. Pentru preocupările sale în domeniul eliberării sexuale, Osho a fost folosit ca material de referință în mişcarea de yoga din România condusă de G. Bivolaru.

Tot un guru indian influent a fost şi Sri Aurobindo (1872-1950), născut la Calcutta, cel ce a introdus termenul evoluționist de ,,conştiința supramentală", stadiu superior celui actual şi atins în premieră de către el însuşi. Ideile sale au fost puse în practică în oraşul Auroville din India de sud (Pondicherry) unde s-a constituit o adevărată misiune Aurobindo. Opera sa de căpătâi se numeşte *Sinteză despre yoga.*

Pe lângă indienii Ramakrishna şi Swami Vivekananda, new agerii s-au mai interesat şi de autori ca Paul Brunton, Paul Davies şi Walt Whitman.

---

[22] Sursă: Sven Magnusson, www.sokaren.se/index211.html .

În ianuarie 1985, s-a înfiinţat la Bologna *Arhiva de documentare istorică a investigaţiei psihice* ce are ca scop studiul istoriei fenomenelor paranormale.[23]

În această situaţie, am căutat pe cât posibil să folosim nume cât mai necontroversate, ce nu ar putea face obiectul unor contestări personale sau din afară. Sursele de bază ale acestor informaţii au fost extrase din mijloacele post-moderniste de informaţie: internetul (www), enciclopediile CD Rom, multi-media, e-mail-ul (@). Iată, spre exemplificare, o listă extrasă după un *website* (loc de reţea, denumirea tehnică a localizării în sistemele de explorare *internet explorer* sau *netscape*) cu nume ,,fierbinţi" de autori new-age în vogă în anii '90:

Lynn Andrews, Jose Arguelles, Sun Bear, Do Don Campbell, Dam Dass, Wayne Dyer, Louise Hay, Jean Houston, Barbara Marx Hubbard, Sue Hubbell, Laura Huxley, J. Z. Knight, John Randolph Price, James Redfield, John Robbin, Elisabeth Kübler Ross, Jamie Sams, Virginia Satir, David Spangler, Whitley Strieber, George Trevelyan, Marianne Williamson.

II.10.2. LUCRĂRI SEMNIFICATIVE

Este interesant de remarcat faptul că pe website-ul *New Age Journal Online* există o publicaţie interesantă măcar şi numai prin faptul că se revendică a fi o continuare a revistei ,,remarcabile şi revoluţionare" cu numele de *New Age Journal* fondată acum 100 de ani de George Bernard Shaw şi prietenii săi vizionari. Aceştia se considerau a fi pionieri în domeniul aspectelor societăţii moderne ca: educaţia, tehnologia, sănătatea şi spiritualitatea. Această revistă de avangardă (modernistă)

[23] P. Giovetti, *Lumea...*, p. 21.

şi-a încetat activitatea în 1922. La 50 de ani după aceasta un grup eclectic de editori şi jurnalişti ,,alternativi" au hotărât continuarea lui *New Age Journal*, de data aceasta în maniera post-modernistă a anilor '70 caracterizată de cultura globalistă. Am menționat caracterul post-modernist deoarece aici, spre deosebire de avangarda şi originalitatea moderniştilor se tratează subiecte legate de înțelepciunea tradițională integrată tehnologiei moderne cum ar fi: vechi practici curative tibetane şi noile descoperiri în programarea neuro-lingvistică, *feng-shui* (arta chinezească a design-ului de interior în vogă anii aceştia), precum şi preocuparea pentru materialele şi condițiile ecologice din arhitectură numită ,,baubiologie".

Deşi *Cursul miracolelor* pretinde că nu are autor (pentru a suscita interesul unor cercuri cât mai largi), totuşi, urmărind cu atenție sursele indicate de înşişi propagatorii acestui curs, se pot descoperi persoanele implicate în alcătuirea şi distribuirea sa. În website-ul internet numit *THINKING ALLOWED* se putea citi în 1998 un interviu pe marginea Cursului acordat de psihologa evreică Judith Skutch Whitson doctorului Jeffrey Mishlove. J. S. Whitson este printre altele[24] preşedinta fundației *Foundation for Inner Peace*, organizația ce se ocupă cu publicarea şi răspândirea acestui curs. Dar adevărații autori se numesc Helen Schucman (a murit în 1981) şi William (Bill) Thetford, autori ce din ,,smerenie" se numesc *,,canalizatori"*, folosind un termen contemporan ce înlocuieşte demodatul „*medium*" spiritist.

---

[24] activă în cercetări parapsihologice, membră fondatoare a institutului *Institute of Noetic Sciences*, participantă la proiectul *The Congressional Clearinghouse for the Future* ş.a.

Aceşti doi psihologi (Helen Schucman s-a declarat evreică şi atee militantă, iar Bill se considera agnostic!), au avut în 1975 o relație personală ce s-a deteriorat, iar în această situație tensionată Helen a primit următorul mesaj: *,,Acesta este un curs de miracole. Vă rog să luați notițe.”* Mesajul venea din partea unei entități ce s-a recomandat a fi… Isus! O paralelă interesantă putem face în acest caz, cu mesajul ,,*tolle, lege!*”, primit de Fericitul Augustin, mesaj cu adevărat dumnezeiesc, ce a dus la convertirea acestuia. Dar ateii şi agnosticii de care ne ocupăm n-au avut darul deosebirii duhurilor, şi nici precauția de a consulta pe cei competenți ce ar fi putut să-i ferească de rătăcire. Şi aceasta în situația când în America există de zeci de ani milioane de ortodocşi organizați în diverse eparhii, publicații ortodoxe şi Institutul Saint Vladimir din Crestwood New York cu teologi de prestigiu, sau chiar şi mănăstiri californiene cu viață ascetică exemplară. Cursul a avut o răspândire fulgerătoare în mediile ,,baby boom” din America, generații postbelice total debusolate spiritual, în căutare neîncetată a adevărului trecând prin experiența rockului, drogurilor, perioada hippy, meditație transcendentală şi alte tehnici şi filosofii orientale, astrologie, terapii naturiste sau psihologice, mediul ideal al new age-ului. Astfel în ianuarie 1987 existau în circulație 300 000 de copii ale cursului. Judith Skutch caracterizează acest curs - să reținem, una din cărțile ,,canonice” ale mişcării new age - ca fiind un sistem metafizic de psihoterapie spirituală.

În cadrul literaturii, se pot detecta ca precursori ai genului *,,New Age fiction”* lucrările de ficțiuni oculte produse în a doua jumătate a secolului XIX de autori ca Bulwer-Lytton (*Zanoni, The Coming Race*), Marie Corelli (*A Romance of Two Worlds*) şi alții. Acest gen a continuat în sec. XX cu autorii de literatură ezoterică Baird T.

Spalding (*Life and Teaching of the Masters of the Far East*), Guy ,,Godfre Ray King" Ballard (*Unveiled Mysteries*), Eugene E. Whitworth (*Nine Faces of Christ: Quest of the True Initiate*), Joss Arguelles (*The Mayan Factor*), Betty Eadie (*Embraced by the Light*) şi mai recent la cărţile lui Carlos Castaneda şi Lynn Andrews.

În anii '60 cartea lui Scott Peck *A Road Less Travelled* a constituit un deschizător de drumuri pentru spiritualitatea new age în curs de formare, un amestec de aforisme ale vechilor religii cu noua psihologie. De asemenea, se remarcă lucrarea *Wisdom and Folly* scrisă de autoarea Elizabeth Lesser, cofondatoare a *Institutului Omega*, cel mai mare centru de învăţământ holistic al Americii.

Începând cu 25 aprilie 1982, Benjamin Creme a răspândit în lume mesajul întoarcerii lui Maitreya Crist în publicaţiile *The Reappearance of the Christ and the Masters of Wisdom* şi *Maitreya's Mission* vol. 1 şi 2. Cărţile cuprind învăţături despre viaţa în viitoarea new age, evoluţie şi iniţiere, meditaţie, healing şi transformare socială etc. În lucrarea *A Master Speaks* se tratează printre altele subiecte ca: raţiune şi intuiţie, sănătate şi healing, viaţa în noua eră, drepturile omului, misiunea lui Maitreya, rolul omului. În calitatea sa de ,,canalizator", Creme a redat 140 de mesaje ale lui Maitreya în lucrarea *Messages from Maitreya the Christ*, obţinute prin telepatie mentală. În cartea *Transmission - A Meditation for the New Age* sunt descrise tehnicile de transmitere a energiei prin intermediul unor grupuri de transmisie. Toate aceste lucrări sunt recenzate şi recomandate în numerele publicaţiei ezoterice *Share International.*

De pe site-ul internet cu literatură *The Life Quest New Age Bookshop,* am mai spicuit următoarele cărţi: *The Speech of the Grail: A Journey Toward Speaking That*

Heals and Transforms de Linda Sussman, în care este descris mitul procesului de inițiere în limbajul imaginației; *Tying Rocks to Clouds*: *Meetings and Conversations with Wise and Spiritual People* de William Elliott, conținând interviuri cu reprezentanți ai diferitelor tradiții religioase cum ar fi: Robert Schuller, Rabbi Harold Kushner, Dalai Lama, Jack Kornfield, Ram Dass, Maica Teresa şi psihologul B.F. Skinner.

În sondajul de opinie realizat de Marilyn Fergusson în cartea sa *Către o nouă eră,* au fost desemnați de către new ageri în ordinea importanței următorii autori: Pierre Teilhard de Chardin, Carl Gustav Jung, Abraham Maslow, Carl Rogers, Aldous Huxley, Roberto Assagioli şi J. Krishnamurti. Alături de aceştia au fost numiți şi Paul Tillich, Martin Buber, Margaret Mead, Willis Harman şi Erich Fromm. Printre cei mai importanți autori new-age sunt considerați şi André Gorz, Barbara Ward, Amory Lovins, Barbara Brown, E. F. Schumacher.

Recent (anii '90), au apărut noi cărți care aspiră la statutul de ,,carte de căpătâi" şi au un autor bine cunoscut, deşi acesta locuieşte retras într-un loc necunoscut din SUA. James Redfield a scris mai întâi *The Celestine Profecy*[25], apoi mai multe urmări ale acesteia, în volumul doi, care se numeşte *The Tenth Insight*[26]. Pe internet se poate citi o producțiune literară înrudită, şi anume *The Celestine Journal*. Dar tot pe internet n-au întârziat să apară şi recenzii critice, în special venite din zona neo-protestantă evanghelistă harismatică şi chiar fundamentalistă. Una din cele mai pertinente critici se

---

[25] James Redfield., *The Celestine Prophecy An Adventure,* Warner Books, New York, NY, 1993.

[26] *Insight* = capacitatea de a înțelege adevăruri ascunse, cf. dicționarul Encarta '98.

intitulează *Reflections on a Best Seller* de Rolf Nosterud.[27] Acolo se arată între altele că, prin deghizarea conceptelor oculte într-o terminologie creştină, cărţile new age au introdus înşelător o mulţime de aşa-zişi creştini în cercuri new age şi neo-păgâne, a se remarca astfel marea căutare de care se bucură îngerii contrafăcuţi şi distorsiunile feministe despre Dumnezeu. Întrucât cei mai mulţi dintre ,,căutătorii de adevăr" contemporani nu cunosc nici datele şi nu au nici voinţa de a rezista acestor iluzii seducătoare, o nouă paradigmă - o schimbare masivă în viziunea Americii despre realitate - transformă cultura americană. În timp ce naţiunea americană raţionalizează păcatul şi idealizează păgânismul, Rolf Noserud susţine că adevăraţii creştini ar trebui în schimb să ia aminte la avertismentele Scripturilor şi la învăţăturile Duhului Sfânt.

Aceste recenzii urmăresc - şi realizează - o poziţie creştină apologetică, dar din păcate ele eşuează în zona eterodoxiei, propunând soluţii ce trădează carenţele duhovniceşti tipic neo-protestante: lipsa ierarhiei şi continuităţii apostolice, neînţelegerea catolicităţii şi a Sfintelor Taine, critica cultului sfinţilor şi liturgicii bisericeşti în general, subiectivismul în interpretarea (adesea literală, fundamentalistă) Scripturii, considerată ca autoritate supremă şi suficientă. Aceste grave abateri dăunează chiar şi celor cu cele mai bune intenţii, cum ar fi C. Cumbey, C. Matrisciana, D. Hunt sau L. Gassmann.

Mai rar se întâlnesc luările de poziţie ortodoxe, ce vin mai ales din spaţiul american (OCA, Patriarhia ecumenică, Patriarhia Antiohiei), dar şi din surse atonite. Considerăm ca o necesitate şi abordarea mai sistematică a acestor probleme în spaţiul nostru, întrucât aceste atacuri

---

[27] Apărută în *The Spring*, vol. 2, nr.1 din 1995, scos de *Pneuma*, magazinul de orientare spirituală al Bisericii Evanghelice Luterane din Canada.

anticreştine se fac tot mai simţite în această perioadă tulbure de tranziţie.

În ultimele sale apariţii editoriale: *Invazia sectelor* şi *Sectologie,* Părintele profesor doctor P. I. David s-a aplecat asupra fenomenului sectar contemporan şi prezenţei acestuia în ţara noastră. Astfel, în capitolul V al primei lucrări, intitulat *New age: o ,,religie" mistico-păgână şi sincretistă la dimensiunile întregului univers*[28], este prezentat mai întâi un scurt istoric, urmat de un extras doctrinar. New age-ul este considerat pe bună dreptate a fi o provocare pentru creştini, aceştia urmând să aleagă liber şi conştient între Hristos sau Vărsătorul.

[28] Op. cit., Ed. ,,Crist-1", Bucureşti, 1997, p. 417 şi urm.

III. NEW AGE: O PSEUDO-RELIGIE MONDIALĂ ?

III.1. Relația omului cu o Ființă divină infinit superioară, adorarea ei şi căutarea unei mântuiri III.2. Credința în divinitate şi într-o lume de „dincolo” III.3. Un cult organizat ce cuprinde rugăciune, sacrificii (jertfe), clasă sacerdotală ce operează sacrificiile la altar şi conduce rugăciunea de obşte, distincție între sacru şi profan. III.4. Existența unui locaş sacru (templu), a unor locuri sacre cu eventuale pelerinaje şi perioade sacre de timp III.5. Revelații naturale sau supranaturale făcute de clarvăzători, de prooroci, o structură mai mult sau mai puțin dogmatică a doctrinei, consemnată în cărți sacre, fiind prezentă totodată şi o tradiție orală III.6. Caracter vădit social, comunitar, presupunând existența unui cod moral închegat

,,Nu combaterea falsei religii,
ci descoperirea adevăratei minciuni”
Vladimir Soloviov

Semnul întrebării pus după titlul acestui capitol nu este deloc întâmplător. Vom vedea în continuare cât de controversată este această problemă, ce nu şi-a găsit încă nici pe departe un răspuns concludent şi unanim satisfăcător. Dacă această întrebare ar fi pusă direct adepților mişcării, este mai mult ca sigur că răspunsul ar fi: nu. Să eliminăm atunci elementul peiorativ ,,pseudo” şi să pornim cu întrebarea simplificată: *este new age o*

religie? (alternativ: o *nouă* religie, *actuala* religie, sau chiar *religia viitorului?*)

Autorul american Jonathan Adolph, în *The 1988 Guide to New Age Living*, editată de revista americană *New Age,* s-a întrebat mai simplu: *,,În ce constă noua eră?"* şi tot el a răspuns că ar fi un fel de utopie.

Potrivit unei alte autorităţi în materie, scriitoarea Marilyn Ferguson, ceea ce apare acum sub numele de mişcarea new age nu este un nou sistem religios, ci o nouă conştiinţă, un nou *weltanschauung*,[29] ce cuprinde anumite gânduri noi şi revoluţionare în ştiinţă cât şi o parte de concepţii străvechi. De aici rezultă concluzia lui Jonathan Adolph că mişcarea new age nu este o religie, chiar dacă mulţi gânditori new age susţin că o conştiinţă spirituală este necesară[30] dacă vrem să realizăm schimbări pozitive în noi înşine şi în societate. Această conştiinţă spirituală presupune în stadiul incipient sentimentul comuniunii cu totul, prin aceasta arătând caracterul monismului panteist. David Spangler introduce o viziune a sacralităţii (*heiligtum*) integrale ca un nou fel de a privi lumea.

New age, „era nouă", este tot mai insistent propovăduită de noii ,,prooroci mincinoşi" (*Matei XXIV, 11*; *Marcu XIII, 6*) apăruţi mai întâi în spaţiul denumit astăzi „euro-atlantic", cu alte cuvinte SUA şi Europa de nord-vest anglo-saxonă, stăpânii lumeşti temporari ai acestui veac. Pentru că se cheamă „nouă" presupunem

---

[29] welt.an.schau.ung subst., *pl* weltanschauungs sau welt.an.schau.ung.en [din germ *Welt* lume + *Anschauung* viziune] (1868): o concepţie comprehensivă sau aprehensiune pentru explicarea lumii dintr-un punct de vedere specific. Copyright (c) 1994 Merriam-Webster, Inc. All Rights Reserved.

[30] Această observaţie are nuanţa tipică a neo gnosticismului.

desigur că trebuie să ia locul celei vechi în virtutea evoluției dialectice de tip hegelian optimist spre progresul Spiritului lumii.

„Erele” la care se referă aceşti prooroci de sorginte ocultă francmasonică şi teosofică se delimitează după criteriile astrologice potrivit cărora soarele parcurge în chip regresiv, timp de aproximativ 2160 de ani, un sector celest din cele 12 numite zodii. Acest parcurs are consecințe majore ce determină schimbări cu un caracter evolutiv ciclic în mentalitatea, cultura şi chiar spiritualitatea omenirii. În momentul de față, suntem ,,martorii trecerii” de la era Peştilor la cea a Vărsătorului sub semnul căruia se va instala noua eră. Se poate constata cum procesul de precesie (mişcare astronomică inversă) devine o utopie de tip dublu milenist (2000 de ani de fericire în Vărsător). În filmul muzical (operă rock) hippie al anilor ’60 *Hair* (Broadway, 1968) una din temele cheie este piesa programatică *The Age of Aquarius*:

Când Luna va fi în casa a şasea / Şi Jupiter aliniat cu Marte / Atunci pacea va călăuzi planetele / Şi dragostea va mâna stelele / Sunt zorii erei Vărsătorului[31].

Iar în alt loc:

Armonie, justiție şi claritate / Simpatie, lumină şi adevăr / Nimeni nu va pune căluş libertății / Nimeni nu va îngreuia spiritul / Mistica ne va da cunoaştere / Omul va învăța din nou să gândească / Datorită Vărsătorului, Vărsătorului.

---

[31] *When the moon is in the seventh house/ And Jupiter aligns with Mars/ Then peace will guide the planets/ And love will guide the stars/ This is the dawning of the Age of Aquarius.*

Din punct de vedere astronomic observațiile astrologilor new age suferă de grave fisuri, ce fac să apară o multitudine de cronologii diferite cu privire la momentul acestei treceri. Ceea ce ne interesează pe noi în acest studiu sunt însă implicațiile teologice prezente în aceste concepții şi efectul lor asupra credinței şi învățăturii creştine. Căci, departe de a fi o simplă aberație astronomică şi măruntă superstiție, mişcarea new age se conturează ca un periculos adversar al creştinismului la scară mondială.

Era Peştilor a fost identificată forțat cu era creştină plecând de la binecunoscutul semn întrebuințat alături de cruce de vechii creştini, semn preluat din anagrama *ΙΧΘΥΟΣ* (***Ι****ησους* ***Χ****ριστος* ***Θ****εου* ***Υιο****ς* ***Σ****ωτηρ*). Adepții new age presupun că această eră, la sfârşitul său, va antrena totodată şi dispariția creştinismului, în orice caz cel tradițional aşa cum îl propovăduieşte cea „una, sfântă, catolicească (*καθολικη*) şi apostolească Biserică". Este uşor de presupus ce se prevede a apărea în locul erei creştine, în viziune *necreştină*.

Binecunoscuta frază a lui André Malraux, citată mai sus şi mult prea des în mass-media, abordată din punct de vedere al teologiei ortodoxe, poate fi considerată o butadă de efect, cu valoare cultural-sociologică, dar în fond o „pseudo-profeție" (asemenea celor ale lui Nostradamus) ce nu lămureşte nimic serios din punct de vedere duhovnicesc. Ceva adevăr este totuşi conținut aici, şi anume faptul că ne aşteaptă o reinstaurare a atitudinii religioase ce a fost zdruncinată în secolele XIX-XX prin secularizare şi descreştinare în masă, marea apostazie pe care am şi trăit-o din plin. Ceea ce se propune este însă o re-păgânizare a omenirii, şi anume sub forma unei religii mondiale unitare de tip păgân sincretist. Acest avertisment foarte serios a fost lansat mai întâi de acei care au

întâmpinat nemijlocit fenomenul la fața locului: creştinii din teritoriile aşa numite euro-atlantice. Din S.U.A. s-au ridicat vocile din zona „fundamentalistă”, urmând apoi reacțiile luterane şi romano-catolice. Vom cita ca exemple numele lui Constance Cumbey, Caryl Matrisciana şi Dave Hunt reprezentanți ai neoprotestantismului evanghelic harismatic, Lothar Gassmann şi Holger Nilsson ai luteranismului, cardinalul Godfried Danneels, reprezentant al romano-catolicismului. Toți aceştia (şi desigur încă mulți alții) sunt unanimi în a semnala pericolul unei religii mondiale instaurată de un guvern mondial, ambele fiind încununarea acțiunii de secole a lojilor francmasonice. Aceste loji sunt înfățişate ca nişte înaintemergători ai lui Antihrist, lucru ce nu poate fi cu nimic exagerat dacă avem în vedere adevăratele proorocii ale Sfintei Scripturi[32]. În cartea apologetului suedez Holger Nilsson: *New age banar väg för antikrist* (*New age pregăteşte cărările antihristului*) se află capitolul intitulat *O nouă religie mondială*[33]; cardinalul Danneels ne vorbeşte despre *O „religie” la dimensiunile universului întreg*[34]; cunoscutul autor catolic Jean Vernette, vicarul general al diocezei de Montauban tratează subiectul: *„Il ritorno del Cristo, il «New age» e la nuova religione mondiale”.*[35] Avertismentele legate de instaurarea unei religii mondiale sunt continuate şi de către Alexander Brooks care scrie: *,,Această religie mondială ne va oferi «Înțelepciunea*

---

[32] Vezi şi Δημητριου Κ. Σκαπτσιουνη, *Profeții despre Antihrist,* Atena, 1991.

[33] Holger Nilsson, *New age banar väg för antikrist,* Evangelipress, 1992, p. 30.

[34] Cardinalul Gotfried Danneels, *Cristos sau Vărsătorul?* Bucureşti, 1992, p. 13.

[35] Jean Vernette, *Il New age*, Pauline, 1992, p. 64 .

străveche» şi «Adevărul ascuns» care stă la baza tuturor formelor religioase ale istoriei. În realitate, nu va fi însă vorba de nici un fel de adevăr, ci de o minciună."[36] Potrivit acestui autor, religia mondială a viitorului va avea următoarele caracteristici: negarea realităţii blestemului morţii; negarea adevărului proclamat de Dumnezeu; negarea dragostei lui Dumnezeu; promisiunea înţelepciunii; promisiunea de a dobândi o natură divină; promisiunea puterii.

Reacţia ortodoxă a fost mai târzie şi vine în primul rând tot din spaţiul „fierbinte" american, de la ieromonahul Serafim Rose care atrage atenţia asupra proiectatei „religii a viitorului"[37]. Aflat în misiune ortodoxă în Occident ca paroh al parohiei ortodoxe române din Roma, ieromonahul doctorand Iuvenalie Ionaşcu a scris pe această temă articole pertinente în paginile *Telegrafului român* de la Sibiu[38]. Pe coperta a patra a revistei *Gazeta de vest*[39] stă scris cu litere de o şchioapă: *,,New age - noua eră care vrea să schimbe creştinismul cu păgânismul!"* În concluzie, constatăm că acest pericol este real şi iminent, el trebuie luat în serios şi întâmpinat cum se cuvine acestui fel de ispită (*πιρασμον*, încercare, probă, test, experienţă) ce se profilează cu tot mai multă pregnanţă şi la orizontul nostru.

---

[36] Alexander Brooks (sub pseudonimul Otto Zeit), *The Coming World Religion,* SCP, Berkley CA, citat în S. Pfeifer, *Vindecarea cu orice preţ?* p. 140.

[37] Ieromonah Serafim Rose, *Ortodoxia şi religia viitorului,* Chişinău, 1995, p. 231.

[38] În numerele 29-32/97, p. 5; 7-10/98 p. 3 şi 11-12/98 p. 2.

[39] numărul 30 (94), febr. 1994.

Definițiile mai noi ale religiilor au în vedere anumite trăsături care pot fi aplicate unui număr restrâns de credințe, crezuri şi concepții aşa zis religioase, din trecutul nu prea îndepărtat. Astfel, termenul de religie a fost aplicat creştinismului, iudaismului şi islamului, pe deplin, şi cu o anumită condescendență hinduismului, budismului şi şintoismului. Aceste definiții şi catalogări sunt rezultatul abordării ştiințifice (*religionwissenshaft*) începută în secolul trecut de Max Müller. În ce ne priveşte, vom căuta să tratăm această temă din perspectiva teologiei creştine ortodoxe, perspectivă care diferă în puncte esențiale de abordările ştiințifice, sociologice, filosofice, istorice sau psihologice. Nu interesează aici nici perspectiva culturală, mult răspândită de altfel în mediile intelectuale. Aceasta nu înseamnează desigur renunțarea la criteriile respective, ci includerea lor în contextul ecleziologic.

Din cele peste 100 de definiții şi accepțiuni ale noțiunii de religie vom reține aspectul de *re-lație, re-legare, re-luarea* comuniunii omului cu Creatorul său. Astăzi este acceptat aproape în unanimitate faptul că oamenii din cele mai vechi timpuri şi din toate spațiile geografice au simțit imperios prezența divinității ca fiind altceva decât omul şi dincolo de natura văzută. Fie că adoptăm terminologia lui R. Otto – *numinosul* – fie că nu, primul sentiment în fața divinului al oamenilor căzuți în urma păcatului strămoşesc din harul comuniunii cu Dumnezeu a fost, desigur, teama: *,,Am auzit glasul Tău în rai şi m-am temut, căci sunt gol şi m-am ascuns."* (Facere III,10). Aşa mărturiseşte potrivit revelației divine a Sfintei Scripturi protopărintele nostru Adam, cel care vorbise fără teamă până atunci cu Dumnezeu. De aici însă drumurile se despart: partea „cea dreaptă" alege calea religiei, venerarea Ființei supreme cu teama sfântă („începutul

înțelepciunii este frica de Dumnezeu"); „cei de-a stânga" aleg calea magiei, adică năzuința de a putea controla şi manipula forțele supranaturale şi chiar supraomeneşti în scopuri personale de dobândire a dominației asupra naturii şi semenilor. Am relatat aceste lucruri prea bine cunoscute cu scopul de a face o distincție esențială, recunoscută de altfel în zona teologică, dar amestecată în câmpul culturii şi ştiinței profane (secularizate): anume distincția clară între vrăjitorie, magie şi religie.[40]

Astfel, asertiuni ca „sentimentul magico-religios" devin inoperante în acest context. Dacă însă vrem să continuăm a căuta zone comune magiei vom afla ocultismul, ezoterismul, divinația, vrăjitoria şi spiritismul. În *Sfânta Scriptură* şi în Sfânta Tradiție, cu un cuvânt în Biserică, distincția enunțată era pusă cu tărie şi claritate, fără confuzie, echivoc sau amestecare. Începând însă cu secolul „luminilor" francmasonice, al XVIII-lea, critica raționalistă a pus la stâlpul infamiei amestecând laolaltă fără discernământ (dreapta judecată *διακρισις*) creştinătatea, religia, mistica, superstiția, magia, divinația etc., instalând în locul lor societatea secularizată, fenomen ale cărei urmări se manifestă şi astăzi pe plan global.

---

[40] Vrăjitoria**,** termen desemnând principalele mijloace prin care s-a considerat că oamenii au manipulat magicul, adică să provoace schimbări prin propria voință, folosind mijloace supranaturale. Magia trebuie separată de religie, în care oamenii sunt total dependenți de zeitatea căreia îi aparțin, pentru a li se îndeplini dorințele, şi de asemenea să fie deosebită şi de farmece, în care, puterea supranaturală este dobândită printr-un proces de studiu, ce presupune cărți, şi *ucenicie la un maestru* (subl. n.).Vrăjitoria a fost privită pe de o parte ca o putere înnăscută, şi pe de altă parte ca un lucru lăsat moştenire, prin tradiție mai mult sau mai puțin nescrisă. (cf. *Encarta Encyclopedia '98)*

Lojile masoneriei de stânga au impus după 1848 ateismul în diferitele lui variante, marxiştii s-au desprins dând naştere aripii radicale a comuniştilor ce a fost continuată în secolul XX de Lenin, Stalin cu consecințe prea bine cunoscute pentru a mai zăbovi asupra lor.

Religia era o componentă principală a societăților precreştine. „*Nu am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc*” (*Matei V, 17*) a zis şi a făcut Mântuitorul explicit, dar de aici decurge implicit: Nu am venit să stric religia mozaică, nici să întemeiez o religie nouă. Hristos este şi plinirea Legii, dar şi *plinirea religiei.* „*Creştinismul nu era o nouă religie, ci o cotitură în istoria lumii, apariția Domnului în luptă cu cel ce Îi uzurpase autoritatea*”[41]**.** „*Creştinătatea este, orice s-ar spune, într-un sens mai profund, sfârşitul tuturor religiilor… De fapt, nicăieri în Noul Testament, creştinătatea nu este prezentată ca un cult, ca o religie. Religia este necesară acolo unde există un zid de separare între Dumnezeu şi om. Dar Hristos, care este atât Dumnezeu cât şi om, a dărâmat zidul dintre Dumnezeu şi om. El a inaugurat o nouă viață, nu o nouă religie*”.[42] În acest sens, putem afirma cu îndreptățire că trăirea creştină *se opune* celei ,,religioase”, caracteristică perioadei pre-creştine. Suntem cu totul de acord cu părintele Al. Schmemann în faptul că este vorba de o gravă degradare a socoti creştinismul ca *una* din religiile lumii, sau una din marile religii ale lumii (H. von Glasenapp), trecută în dicționarul religiilor la litera „C” (Eliade-Culianu)[43]. De aceeaşi părere este şi Părintele profesor doctor Ioan Sauca:

---

[41] Al. Schmemann, *Historical Road of Eastern Orthodoxy,* New York, 1977, p. 35.

[42] idem, *For the Life of the World,* New York, 1988, p.19.

[43] Eliade, Culianu , *Dicţionar al religiilor,* Humanitas, 1992, p. 98.

,,Creştinismul, în general, şi Ortodoxia, în special, nu a fost considerat la început ca fiind religie. Religia caută să pună omul în legătură cu Dumnezeu; Creştinismul este viața în Dumnezeu, prin Hristos în Sfântul Duh.''[44]

Nu este mai îndreptățită nici încadrarea creştinismului la religii monoteiste alături de iudaism şi islam, cum afirmă de exemplu Papa Paul al VI-lea: *„Evreii, mahomedanii şi creştinii sunt trei expresii ale aceluiaşi monoteism…''*[45]. Dimpotrivă aşa cum afirmă Sfinții Părinți ai răsăritului, creştinismul este la egală distanță atât de mono- cât şi de poli-teism[46]. Cele trei „mari religii" au mai fost grăbit încadrate la „religiile cărții", termen folosit în imperiul otoman cu referire la statutul special al creştinilor şi al iudeilor, statut ce-i deosebea de celelalte religii şi credințe din imperiu. Dar creştinismul este locul unde „Cuvântul trup S-a făcut", iar *Sfânta Scriptură* este doar o componentă, excepțională e adevărat, dar nu exclusivă, a revelației divine desăvârşite de Mântuitorul Hristos.

În acest domeniu ne atrag atenția lucrările unor specialişti europeni în istoria religiilor trecuți la sufism sau cel puțin abordând fenomenul din perspectiva sufistă: René Guénon (1886-1951), Fritjof Schuon, Julius Evola (1898-1974) şi Henri Corbin. La nivelul inițiatului sufist (ne referim aici la mistica islamică a secolului XX, şi nu la perioada medievală a lui Ibn-Arabi), în planul ezoteric,

---

[44] În *Vestitorul Ortodoxiei,* 1 august 2000, p.5. Credem totuşi că asertiunea *,,Creştinismul, în general, şi Ortodoxia, în special..."* au sens doar în planul cultural sociologic. Teologic şi eclezioIogic vorbind nu poate exista ,,creştinism în general", ci doar un singur creştinism.

[45] *La Croix*, aug. 11, 1970.

[46] Henry Corbin, *Paradoxul monoteismului*, Apostrof, 1997, p. 10.

există *„o unitate transcendentă a religiilor”*, cel puțin a celor trei religii „abraamice” sau monoteiste.[47] Nici această categorie nu rezistă, deoarece iudaismul actual şi islamul nu sunt nicidecum o continuare organică a credinței lui Avraam, ci dimpotrivă constituie abateri grave de la aceasta. Originea lor rămâne exclusiv în spațiul ereditar semit (la evrei) şi semito-hamit la arabi (Agar egipteanca cf. *Facere XVI, 1*, iar la *Facere X, 6* pentru fiii lui Ham… Mițraim, adică Egiptul). În această privință nu ar trebui acceptată această categorisire a istoriei religiilor (*Ioan VIII, 39-40*): *„Dac-ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam.”* (vezi şi *Matei III, 9*). „Faptele” de care vorbeşte aici Iisus Hristos sunt faptele credinței, deci este vorba de a fi urmaş al lui Avraam după credință, *în duh*, nu după ereditate biologică. De altfel chiar şi din acest punct de vedere *Scriptura* prooroceşte*: „vei fi tată a mulțime de popoare…”* (*Facere XVII, 4-6*), însă ceea ce contează este, cum s-a mai spus, continuitatea duhovnicească.

Odată ce am adoptat punctul de vedere enunțat şi argumentat mai sus, consecința logică este aceea că religia a apărut în mod necesar mântuirii oamenilor, după căderea în păcat. Momentul Turnului Babel a însemnat cu siguranță nu numai diversificarea umanității pe etnii şi etosuri diferite, ci şi într-o multiplicitate de religii şi credințe diferite, uneori chiar contrare unele altora. Dintre toate etniile, a fost aleasă de Dumnezeu aceea întemeiată de Avraam. Poporul ales a avut astfel parte de cea mai aleasă şi desăvârşită dintre religii: Vechiul Legământ, Legea şi Proorocii, numită în *Sfânta Scriptură* ,,pedagog către Hristos”. Rolul tuturor religiilor încetează odată cu

---

[47] Vezi Frithjof Schuon, *Despre unitatea transcendentă a religiilor*, Humanitas, 1994, cap. ,,*Aspectul ternar al monoteismului*”.

întruparea lui Dumnezeu Cuvântul şi unirea omului cu Dumnezeu.

Preocupările pentru studiul religiilor (istoria religiilor, ştiinţa religiilor, filosofia religiilor, psihologia religiilor, sociologia religiilor, antropologia religiilor, fenomenologia religiilor etc.) au apărut, aşa cum am arătat, în Occident la sfârşitul secolului XIX.

Ele au avut diverse motivaţii, unele practice, de interes colonial, altele misionare sau chiar teologic – culturale. În ceea ce priveşte acestea din urmă, putem încerca o analogie în evoluţionismul darwinist.

Astfel, potrivit Î.P.S. Mitropolit I. Zizioulas, darwinismul a avut şi un rol benefic, prin aceea că l-a reintegrat pe om în natură, de unde fusese scos secole de-a lungul prin teologia defectuoasă apuseană. Darwinismul a corectat această eroare, căzând însă în cealaltă extremă, aceea de a-l socoti pe om în rând cu animalele (*Psalm 48, 12*), el fiind doar „cea mai evoluată specie”.

În mod analog, teologia apuseană, atât cea romano-catolică, dar şi cele protestante au avut tendinţa de a dispreţui total religiile ne-creştine. Reacţia a fost tocmai această preocupare pentru studiul religiilor, ce a redus creştinismul în rând cu celelalte religii.

Dar, ca şi în cazul darwinismului, s-a căzut în extrema de a se socoti creştinismul ca fiind pur şi simplu una din marile religii, eventual cea mai bună dintre ele. Acest lucru se bazează, ca şi în evoluţionism, pe nişte elemente comune religiilor şi creştinismului, cum ar fi: preoţie, jertfă, altar, cult, etc.

Atitudinea religioasă, atât de naturală omului şi societăţii, a fost contestată nu numai de pe poziţiile creştinismului, ci şi ale copilului său degenerat, *secularismul* de tip iluminist al Occidentului secolului al

XVIII-lea. Astfel în viziunea specialistului suedez în istoria religiilor Nathan Söderblom, în religie *sacrul* e mai esențial ca Dumnezeu, religia fiind nu numai re-legarea omului cu Dumnezeu, ci şi cu orice este considerat a fi sacru. Această trăsătură specifică secularizării duce la consecința logică (deşi aberantă) că, prin extensie, pot fi şi religii atee. Nu se poate accepta aşa ceva, deoarece conceptul de religie se diluează până la extrem, putând astfel include orice manifestări, cum ar fi, să zicem, fotbalul. Se observă evident confuzia făcută între religie ca relație cu divinul şi manifestarea psihologică a sentimentului religios. Împotriva abordării antropologico-psihologice a religiei vom adopta punctul clasic de vedere, după care o religie trebuie să conțină *sine qua non* următoarele elemente: 1. Relația omului cu o Ființă divină infinit superioară, adorarea ei şi căutarea unei mântuiri; 2. credința în divinitate şi într-o lume de „dincolo"; 3. un cult organizat ce cuprinde rugăciune, sacrificii (jertfe), clasă sacerdotală ce operează sacrificiile la altar şi conduce rugăciunea de obşte, distincție între sacru şi profan; 4. existența unui locaş sacru (templu), a unor locuri sacre cu eventuale pelerinaje şi perioade sacre de timp; 5. revelații naturale sau supranaturale făcute de clarvăzători, de prooroci, o structură mai mult sau mai puțin dogmatică a doctrinei, consemnată în cărți sacre, fiind prezentă totodată şi o tradiție orală; 6. caracter vădit social, comunitar, presupunând existența unui cod moral închegat.

III.1. RELAȚIA OMULUI CU O FIINȚĂ DIVINĂ INFINIT SUPERIOARĂ, ADORAREA EI ŞI CĂUTAREA UNEI MÂNTUIRI

Potrivit etimologiilor de filieră latină ale lui Cicero şi Lactanțiu, fie că e vorba de *re-ligere* sau de *re-legare*, recunoaştem acea legătură, acea re-lație ce se doreşte a se restabili între omul-creatură şi Ființa Supremă, indiferent cum ar fi aceasta reprezentată (în chip teist personalist, mono- sau politeist, henoteist sau kathenoteist[48]). Sensul acestei relații este dat de aspirația general umană de salvare din condiția actuală, percepută a fi o ,,cădere" şi dorința de ,,mântuire", de întoarcere la starea cea dintâi. Această dorință presupune şi nădejdea (*ελπις*), care alături de credință (*πιστις*) şi dragoste (*αγαπη*) alcătuiesc cele trei virtuți teologice, cea de-a treia virtute, dragostea, fiind cu adevărat caracteristică doar creştinismului.

III.2. CREDINȚA ÎN DIVINITATE ŞI ÎNTR-O LUME DE „DINCOLO"

Aici intervin categoriile exprimate în filosofie prin noțiunile de *transcendent* şi *imanent*. Omul are conştiința că dincolo de lumea ,,văzută" se mai află şi alte lumi, desigur populate cu ființe supra- şi sub-naturale. Ființa

---

[48] *Henoteism*: adorarea unui zeu suprem fără negarea existenței altor zeități subordonate; *kathenoteism*: literalmente credința momentană într-un singur zeu (termenii de dicționar sunt adaptați după *Merriam-Webster Dictionary* 1994).

Supremă nu Îşi are sălaşul în această lume fizică, iar legătura omului cu Ea (în cazul cel mai înalt unirea *ενοσις*) se va face în *acea* lume.

III.3. UN CULT ORGANIZAT CE CUPRINDE RUGĂCIUNE, SACRIFICII (JERTFE), CLASĂ SACERDOTALĂ CE OPEREAZĂ SACRIFICIILE LA ALTAR ŞI CONDUCE RUGĂCIUNEA DE OBŞTE, DISTINCŢIE ÎNTRE SACRU ŞI PROFAN

Cultul este un element de nelipsit în orice religie. Dacă acceptăm faptul că sentimentul religios primordial este teama de Dumnezeu, urmează în mod coerent acțiunea de ,,îmbunare" a divinității de către oameni prin intermediul rugăciunilor şi jertfelor (sacrificiilor, ofrandelor). Prin aceasta se recunoaşte explicit atotputernicia divinității şi dependența omului față de ea. În cartea *Facerea IV, 4-5* este descrisă apariția primelor jertfe: *,,După un timp, Cain a adus jertfă lui Dumnezeu din roadele pământului. Şi a adus şi Abel din cele întâi-născute ale oilor sale şi din grăsimea lor"*. Jertfele pot fi de mai multe feluri: vegetale, animale, pietre şi metale prețioase, ba chiar şi oameni. Menționăm aici că în cazul canibalismului avem de a face cu un act cultic (ritual), ce nu are o justificare trofică, deoarece nu constituie pur şi simplu o hrană, ci este urmarea credinței deviate după care, prin asimilarea directă trupească se pot moşteni calitățile celui consumat. În acest caz avem o religie decăzută la starea de magie. În mod general, existența jertfelor reclamă existența unui altar, de obicei din piatră şi situat pe o înălțime sau într-un loc deosebit. Cu timpul jertfele şi rugăciunile, într-un cuvânt cultul, au început să fie oficiate de anumiți oameni special aleşi din rândurile

obştei, alcătuindu-se astfel o clasă sacerdotală, preoții, ce s-au ordonat mai târziu în chip ierarhic (desigur în cadrul religios superior).

Prin cult şi sentiment religios, oamenii au putut face distincția între sacru şi profan, delimitându-şi astfel acțiunile. Aici desigur s-ar putea aduce obiecția că în vremurile străvechi această distincție nu exista şi că toate acțiunile omeneşti erau desfăşurate în zona sacrului. Dar la această obiecție se răspunde prin aceea că în această situație ideală jertfele, cultul şi religia nu-şi mai au rostul enunțat. Este punctul de vedere vehiculat în ultima vreme mai ales de către antropologii orientați spre viața idilică a indienilor nord-americani, ce trăiau în ,,perfectă" armonie cu natura, cu Mama Pământ, armonie tulburată de agresiunea şi imixtiunea brutală a omului alb creştin. Acest caz tipic de neo-rousseauism nu se poate susține în fața necesității evidente a cultului cu distincțiile între sacru şi profan. Chiar şi în cadrul magiei, cercul magic de protecție față de duhurile rele arată clar o delimitare spațială, a sacrului şi a profanului.

III.4. EXISTENȚA UNUI LOCAŞ SACRU (TEMPLU), A UNOR LOCURI SACRE CU EVENTUALE PELERINAJE ŞI PERIOADE SACRE DE TIMP

Cultul, aşa cum l-am descris mai sus, are nevoie în faza cristalizată de un cadru deosebit de desfăşurare. Altarele erau la început sub cerul liber, pe dealuri sau în pădure, dar cu timpul s-a ivit şi necesitatea plasării lor interioare din nevoia mai clară de delimitare a spațiului sacru. Aşa au apărut corturi şi colibe sfinte, culminând cu construcțiile mai ample de piatră, templele. De altfel chiar termenul *profan* vine din grecescul *προφανω*, ce s-ar

traduce *,,în fața (înaintea) templului".* Arhitectura deosebită din punct de vedere tehnic şi artistic (în greceşte artă = *τεχνη*) ne introduce în domeniul artei sacre. Aici intră muzica, imnurile, imaginile, sculptura şi obiectele de cult. Momentul apariției cultului sub forma de slujbă religioasă este relatat în cartea *Facerea IV, 26*: *,,Atunci au început oamenii a chema numele Domnului Dumnezeu. ..."*

Delimitarea sacrului de profan nu este numai o operație omenească. Aceasta capătă o mult mai mare autoritate atunci când se face prin intervenție supranaturală. Este cazul aşa-numitelor *cratofanii* (manifestarea forței divine) şi chiar *teofanii*, în care locurile capătă un caracter unic şi pot deveni loc periodic de pelerinaj.

Desigur că nu numai coordonata spațială se supune delimitării sacru-profan, ci şi cealaltă dimensiune esențială a cosmosului fizic: *timpul*. Chiar dacă el este conceput ciclic şi nu liniar, măsurătoarea şi ritmul astronomic sunt completate de periodizarea calendaristică cu distincția sacru-profan. În acest fel cultul capătă un contur tot mai deplin, desfăşurându-se după o rânduială precisă, un tipic cu anumite rugăciuni, anumite jertfe, în anumite locuri şi în anumite perioade.

III.5. REVELAȚII NATURALE SAU SUPRANATURALE FĂCUTE DE CLARVĂZĂTORI, DE PROOROCI, O STRUCTURĂ MAI MULT SAU MAI PUȚIN DOGMATICĂ A DOCTRINEI, CONSEMNATĂ ÎN CĂRȚI SACRE, FIIND PREZENTĂ TOTODATĂ ŞI O TRADIȚIE ORALĂ

Este adevărat faptul că revelația naturală - descoperirea lui Dumnezeu din contemplarea şi observarea fenomenelor naturii - este deschisă mai mult sau mai puțin tuturor oamenilor. Dar pentru expunerea unui mesaj coerent care să ducă mai departe la structurarea unei învățături (doctrine) este nevoie de revelații deosebite primite de aleşi, clar-văzători, prooroci, şamani, oameni cu vocație specială ce comunică obştei aceste mesaje şi învățături. În cazul cel mai înalt ei devin întemeietori de religii precum au fost Buddha, Zoroastru, Mani, Moise, Mahomed şi alții. Mesajele menționate sunt comunicate oral şi se transmit spre însuşire şi spre păstrare fie pe cale orală, fie prin cărți sacre adunate într-un canon. Are loc astfel închegarea unei doctrine revelate, ce îşi revendică o autoritate supraomenească, şi are un caracter mai degrabă conservator, în unele cazuri chiar dogmatic, devenind cu timpul normă şi tradiție.

Atragem atenția că în rândul acestor întemeietori s-a obişnuit a se trece şi numele lui Iisus Hristos, ceea ce constituie o gravă eroare. Aşa cum am arătat mai sus, Mântuitorul nu este un simplu prooroc, nici întemeietor de religie, ci este Însuşi Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu-Omul, Cel ce *a împlinit* religiile şi l-a unit pe om cu Dumnezeu, mai întâi în persoana Sa cea cu două naturi (divino-umană), urmând ca omul să continue acest proces de îndumnezeire (*θεοσις*).

III.6. CARACTER VĂDIT SOCIAL, COMUNITAR, PRESUPUNÂND EXISTENȚA UNUI COD MORAL ÎNCHEGAT

Astăzi se vehiculează conceptul de religie privată sau individuală, ca fiind caracteristic perioadei postmoderniste. Unii oameni întrebați fiind asupra credinței lor afirmă: ,,*Cred, dar în felul meu*." Acesta este un principiu al statului laic secularizat ce ,,tolerează" credința şi garantează constituțional libertatea religioasă şi de conştiință, însă în mod tacit caută pe cât posibil să alunge cultul din viața publică izolându-l în sfera privată. Or, se constată în mod evident că religia are, spre deosebire de magie, un caracter social, ea fiind îmbrățişată de membrii unei comunități umane şi practicată în grup. Cazurile speciale de pustnici şi sihaştri nu fac decât să confirme această regulă.

Caracterul comunitar al cultului religios implică totodată şi aplicarea în viața practică de zi cu zi a învățăturii (doctrinei) şi anume *morala*. Codul moral cu prescripțiile sale precise se bazează pe legea morală naturală înscrisă în inimile tuturor oamenilor*: ,,Ceea ce arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia conştiinței lor şi prin judecățile lor, care îi învinovățesc sau îi şi apără."* (*Epistola către Romani II, 15*). De aici vin criteriile binelui şi răului, codurile de onoare, tabuurile religioase. Desigur aceste legi pot fi scrise sau nescrise, important este că ele există şi trebuie să fie respectate de toți. La o primă evaluare a acestor criterii, observăm că religia care a corespuns la cel mai înalt nivel acestor criterii a fost religia mozaică a *Vechiului Testament*. Celelalte „mari religii" suferă în anumite privințe diferite imperfecțiuni şi scăderi ce elimină mai mult sau mai puțin

conținutul termenului *religie*. Astfel, *hinduismul* se prezintă ca un conglomerat religios ce nu poate oferi un corp dogmatic unitar, un cult sau o morală unanimă. *Budismul*, cel puțin în versiunea originală, se prezintă ca a fi o religie atee, *Ființa divină* fiind un concept pe care Buddha a evitat consecvent să-l clarifice. Este adevărat că în dezvoltarea ulterioară petrecută mai ales în Indochina (în țara de origine, India, budiştii numără aproximativ 1% din populație!), Buddha este venerat în temple ca un zeu. *Monahismul budist* a existat de la bun început şi joacă până astăzi un rol decisiv, dar despre o clasă sacerdotală ce aduce jertfe la altar cu greu poate fi vorba. La fel se prezintă lucrurile în cea mai recentă mare religie mondială, *Islamul*, unde absența preoților, a jertfelor şi altarului ridică serioase semne de întrebare. Am menționat desigur marile religii contemporane. Cercetătorul suedez în sociologia religiilor Olav Hammar[49] face o analiză „apofatică" a mişcării arătându-ne ceea ce, după opinia sa, *nu este* new age:

a) mai întâi de toate new age *nu este o religie ,,privată" pentru acasă, ci una socială.*

Observația de mai sus nu-şi are sens decât în cadrul concepției secularist-iluministe prezentă în special în SUA, după care religia sau credința în general aparține domeniului privat, domeniul public, statul şi societatea declarându-se neutrale din punct de vedere religios şi „laice" din punct de vedere confesional. Iată cum termenul bisericesc *λαος* capătă un sens cu totul diferit de cel inițial, acela de „poporul lui Dumnezeu" devenind poporul secularizat de tip francmasonic, adică *poporul fără Dumnezeu* (şi chiar împotriva Lui). Astfel, Biserica trebuie separată de stat, nu mai există în această viziune nici

---

[49] Olav Hammar, *På spaning efter helheten,* W&W, 1997.

biserica de stat protestantă, nici *biserica stat* romano-catolică şi se anulează şi „vulturul bicefal bizantin”, simfonia ortodoxă a trupului cu două capete: Biserica şi Statul. De aceea şi astăzi în mod curent prin Biserică se înțelege *clerul*, iar prin societatea (instituția, mentalitatea) *laică* se înțelege o grupare secularizată quasi atee. Conform punctului 6) de mai sus, religia are însă în mod *obligatoriu* o componentă comunitară, socială.

Şi b) new age *nu este ocultismul secolului al XIX-lea.*

Ocultismul şi ezoterismul secolului trecut pot fi considerate izvoare, gestații hibernale ale fenomenului ce va ieşi la lumină peste 100 de ani. Prin desfăşurarea publică „la arătare”, se pierde caracterul arcan, de inițiere elitistă. Fenomenul se exteriorizează, se vulgarizează, şi, potrivit lui René Guénon[50], se depreciază catastrofal. New age are ca elemente comune cu „spiritualismul” secolelor XVII-XIX: spiritele, ocultismul, maeştrii spirituali, societățile esoterice, lumile paralele, evoluția spirituală, puterile supranaturale, filosofii şi concepțiile orientale. De altfel trebuie menționat că două dintre conceptele de temelie ale new age, karma şi reîncarnarea, sunt luate din teosofia occidentală, nu direct din hinduism sau budism.

Să observăm acum succint cum se prezintă mişcarea new age în raport cu criteriile mai sus menționate.

---

[50] René Guénon, *Domnia cantității şi semnele vremurilor,* Humanitas, 1995.

III.1. RELAȚIA OMULUI CU O FIINȚĂ DIVINĂ SUPERIOARĂ, ADORAREA ACESTEIA ŞI CĂUTAREA UNEI MÂNTUIRI

Aici, lucrurile se prezintă destul de confuz, deoarece trebuie să ținem seama de orientarea inițială a adepților new age. Cel mai răspândit şi tipic concept new age în această privință este „holismul" (engl. *whole*, grecescul *το ολον*) de inspirație hinduistă. Cunoaştem însă că astfel se cade în monismul panteist, acest tot unitar fiind străbătut de o *energie* care uneşte, energie ce este oarecum un dumnezeu imanent, deosebit de Dumnezeul creştin. Autorul new age-ist J. B. Priestley se referă la religie ca *„la existența reintegrată în totalitatea monistă a holosului universal, refăcând sistemul şi totalitatea unei paradigme"*[51]. Alice Bailey (1880-1949) descrie la rândul ei religia new age ca fiind *„exprimabilă printr-o punte, un curcubeu, antakharana,*[52] *sub deviza «totalitate» şi «inițiere»"*.[53] Remarcăm astfel că simbolul cheie al mişcării este *curcubeul*, dar nu cu semnificația revelată din *Facere cap. IX,* ci cu o interpretare ezoterică bazată pe tradiții orientale păgâne. La Nathan Söderblom întâlnim conceptul de religiozitate mistică. Acesta este caracterizat prin monism, unirea cu Absolutul, individualism, ezoterism, toleranță, toate fiind binecunoscute trăsături ale religiozității de tip new age care au influențat probabil pe teologul protestant.

O energie omniprezentă nu poate fi temută şi adorată, divinitatea ba chiar şi omul în new age pierzând

---

[51]J. B. Priestley, *Literature and Western Man*, 1990, cf. Bruno Würtz în *New Age,* Timişoara, 1992, p. 23.

[52] din sanscrită *antar* (lăuntric) şi *karana* (organ de simț).

[53] B. Würtz, *New age,* p. 131.

caracterul de *persoană*, - o altă caracteristică a religiozității orientale. Ființa divină, infinit superioară, se evaporă în acest fel, iar mântuirea capătă în consecință alte dimensiuni. Fundamentul în new age se regăseşte în mântuirea de tip hinduist. Văzută ca iluminare şi realizare - intuitivă la început - a unității pan-cosmice între Brahman şi Atman, revelația devine: *tat twam asi*, - ,,tu eşti acesta", destrămarea iluziei (*maya*), ce acoperea adevărul. Drept urmare mântuirea capătă aici o conotație gnosticistă, nefiind însă şi unica. În sensul de salvare (engl. *save,* franc. *sauver*), mântuirea e văzută prin ecologie, prin terapie, alimentație naturistă, termenul extrapolându-se apoi chiar şi asupra animalelor, într-o viziune practică, terestră. Această mântuire, aşa cum o descrie de pildă Alice Bailey, este de fapt o *automântuire* cu forțele proprii prin trezirea unor puteri supraomeneşti ce se găsesc latent în om, trezire ce se realizează prin diferite tehnici de meditație de tip oriental, sau terapii alternative de sorginte psihologică transpersonală ce modifică funcțiunile creierului (lucru ce se obține uneori şi prin folosirea drogurilor de tip LSD sau ecstasy). Această cale a fost propovăduită mai ales de către psihologii Alpert şi Timothy Leary (m. 1996): *„Ei (Leary si Alpert) au ales această carte sfântă (Cartea morților tibetană), deoarece socoteau că LSD era un "sacrament chimic" care ar putea declanşa trăiri spirituale... Leary şi Alpert voiau să lege imprevizibila escapadă LSD cu un sistem de gândire asemănător ramurilor oculte ale catolicismului şi islamului... Leary l-a intâlnit pe Aldous Huxley (un alt favorit al lui John Lennon) în 1960 şi a fost frapat de profeția acestuia că drogul va face experiențele oculte*

accesibile maselor şi va declanşa o trăire religioasă ce va fi o revoluţie” [54].

Aldous Huxley (1894-1963) este binecunoscutul autor de proză englez. Ceea ce se ştie însă mai puţin despre el este faptul că, după ce a fost un observator intelectual şi agnostic, Huxley a avut preocupări legate de mistică, elaborând chiar în 1945 o ,,filosofie perenă”, bazată aşa cum vom vedea pe concepte de filosofie hindusă. Potrivit acestei filosofii, esenţa lucrurilor este o realitate divină, în viaţă şi în suflete. Sufletul este ceva similar realităţii divine, sau pur şi simplu identic cu ea. În acest punct, constatăm greşeala fundamentală, atât a lui Huxley, cât şi a hinduismului: neînţelegerea doctrinei de la Calcedon şi a energiilor necreate. Neînţelegerea este bazată, este aproape cert bazată, pe necunoaşterea lor. De aici vine şi o formulă de genul*: ,,Dumnezeu, fundamentul lumii, este esenţa tuturor. Ceea ce e în adâncul meu este şi în adâncul tău. Tu eşti eu însumi într-o altă formă.”* Temeiul acestei forme de filosofie vedantică este indicat a fi în intuiţie, nu în gândirea raţională. Putem accepta acest lucru, notând onestitatea lui Huxley ce nu invocă revelaţia, mistică sau de altă natură. Religia are la bază tocmai revelaţia, raţiunea şi chiar intuiţia fiind incapabile a se ridica la nivelul cunoaşterii revelate. Din păcate, aşa cum am văzut, Huxley şi ceilalţi nu s-au mărginit la intuiţii, ci au mers mai departe, căutând şi găsind confirmarea acestora în trăirile produse de drogul *mescalină*, trăiri descrise în cartea *O poartă către cealaltă lume* (1954). În această privinţă, Aldous Huxley a adoptat concepţiile celorlalţi ,,indieni”, cei central-americani, după care mescalina extrasă din cactusul peyote şi alte câteva

---

[54] I. McDonald, *The Beatles - Inspelningar och 60-talet - A Revolution in the Head,* Bo Eneby forlag, 1995, p.157.

droguri erau considerate nişte sacramente religioase. Peste un deceniu, antropologul hispano-american Carlos Castaneda a abordat aceeaşi temă sub forma ficțiunii literare a mai multor romane ce-l aveau în centru pe vrăjitorul indian Don Juan. În Aldous Huxley vedem cu îndreptățire un precursor ideologic al hippy-lor, mai puțin ținuta exterioară: barba, blugii, pletele, amorul liber, hainele largi şi florile.

În altă lucrare pe aceeaşi temă,[55] se afirmă că drogurile sunt religia secolului XX. Printre efectele acestor practici nesănătoase putem cita una din cele mai obişnuite ,,stări modificate" obținute prin LSD: pierderea personalității. Cel în cauză nu-şi mai percepe eul ca o entitate proprie, ci se pierde în ceea ce Jung numea ,,conştiința oceanică": senzația că totul e una, iar conştiința individuală e o iluzie.

Aceşti autori sunt departe de a fi singurii ce susțin folosirea drogurilor în vederea obținerii unor stări de conştiință modificate (alterate). În lucrarea sa *Ştiință şi magie*[56] parapsihologa britanică Serena Roney-Dougal enumără la sfârşitul ,,tehnicilor de a deveni conştient de psihicul subliminal" *plantele psihotrope. ,,Şamanii siberieni folosesc alcoolul şi Amanita muscaria, vrăjitoarele europene foloseau belladona, ciumăfaia, măsălarița şi mandragora; indienii nord-americani folosesc tutunul, peyote şi psilocininul; americanii din sud folosesc harmalinele (yaga, ayahuasca etc.) ş.a.m.d. În misterele, eleusine, pâinea, dată din mână în mână participanților, conținea, probabil, ergotină."*[57]

---

[55] *The Politics of Extasy.*

[56] Editura Elit, nu are anul apariției..

[57] Op. cit. p. 42.

Potrivit adepților new age, mântuirea creştină din era Peştilor şi-a ratat rezultatele şi menirea, drept care este de aşteptat o mult mai mare eficiență de la zodia Vărsătorului, aceasta fiind varianta astrologică a utopiilor mileniste. De la sine înțeles este că în acest sistem optimist Judecata de apoi, raiul şi iadul nu au nici un loc, eventual (deoarece nu este acceptată nici doctrina păcatului originar) fiind acceptată apocatastaza. Pentru că în Creştinism scopul ultim al mântuirii este îndumnezeirea, unirea cu Dumnezeu *θεοσις*, vedem că diferența față de new-age este dată de dualismul Creator - creație cu discontinuitate de natură, unire liberă de persoane, după definiția Sinodului de la Calcedon fără amestecarea firilor (*ασινκιτος*), fără schimbarea lor (*ατρεπτος*)", desigur că nu şi în modul ipostatic al lui Iisus Hristos.

În acest punct trebuie să facem următoarea observație importantă. Analiza de mai sus este adecvata unui anumit tip de new age, cel *mărturisit şi afirmat deschis*. Căci alături şi în paralel cu acesta s-au dezvoltat o serie de religii neo-păgâne ce tind într-adevăr să aibă într-o măsură aproape completă datele necesare. Avem în vedere cultele neoceltice, druizii şi Wicca, unde putem întâlni zeități ale naturii, politeism chiar, se adoră zeițe ca Gaia, Demeter, Shing-Moo, Cybele, Astarte, Isis, Diana, Frigga etc. Observăm prin urmare legăturile neo-păgânismului cu magia rituală şi cu vrăjitoria modernă. Rădăcinile neo-păgânismului se pot găsi în romantismul secolului XIX, cu asociații de genul *The British Order of Druids*. În secolul XX, maniera postmodernistă, cu eclectismul şi reconstrucționismul ei, a înlocuit treptat modernismul anterior, începând ca din anii '60 să se dezvolte sub influența ideilor lui C. Jung (psiholog arhetipal neo-gnostic) şi ale scriitorului Robert Graves.

Aria de răspândire a acestor mişcări cuprinde în special SUA, Anglia şi Scandinavia. Citām în continuare după *Enciclopedia CD Encarta '98* unele din cele mai importante grupuri neo-păgâne: *The Church of All Worlds*, cea mai numeroasă dintre toate mişcările păgâne, care se centrează pe adorarea zeiței mame a pământului; *Feraferia*, bazată pe vechea religie greacă şi de asemenea centrată pe adorarea zeiței; *Pagan Way*, o religie naturistă centrată pe adorarea zeiței şi a anotimpurilor; *The Reformed Druids of North America*; *The Church of the Eternal Source*, care a reînviat vechea religie egipteană şi *The Viking Brotherhood*, care celebrează rituri nordice.

Despre planul mondial Wicca se vorbeşte şi în lucrarea lui Robert D. Doyle *Witches and Witchcraft*. *Wicca* este un termen paleo-englez ce înseamnă *vrăjitor*. Rădăcinile indo-europene ale cuvântului *wic* sau *weik* duc la noțiunea de „a se apleca, a se îndoi, a se întoarce, a se suci." Aici putem face o referire la termenul bisericesc latin *curbatus*[58], pe care Martin Luther l-a descris pe bună dreptate ca desemnând *orice* aplecare (îndoire, curbare) spre cele materiale, nu numai în sensul sexual, cel folosit îndeobşte. Wicca sau cultul vrăjitoresc contemporan se bazează pe cărțile din anii 20 ale scriitoarei americane Margaret Murray, care a redactat în 1921 articolul intitulat *Witchcraft*, publicat ulterior în a XIV-a ediție a *Enciclopediei Britannica* (1929). Teoria ei susține în linii mari ideea că vrăjitoarele Europei apusene erau aderentele unei religii generale păgâne antice care a fost înlocuită, deşi nu complet, de Creştinism. Această ipoteză n-a putut fi demonstrată în nici un chip şi a căzut în desuetudine chiar în cercurile academice unde a fost expusă. Cu toate acestea ea a fost continuată de englezii Gerald Bosseau

---

[58] Ce a dat la noi *curvar*, termen vechi cronicăresc.

Gardiner (1884 -1964), Alex Sanders (1926 - 1988) şi Aleister Crowley. Gerald Gardner a proclamat în 1951 existenţa unei religii păgâne înviate bazată pe feminism şi cultul naturii numită wicca - despre care el pretindea a fi aceeaşi credinţă, reapărută în lumea modernă. Aleister Crowley a scris în anii '50 cărţile *Witchcraft Today* şi *The Book of Shadows* în care a creat o religie numită *Thelema*. Aceste ramuri enunţate mai sus nu se revendică a face parte din new age, ba chiar în anumite circumstanţe se delimitează deschis de mişcare. Motivul (cel puţin cel declarat) ar fi tocmai absenţa elementelor propriu-zis religioase. S-ar mai putea ca new age, aşa cum a fost descris, datorită carenţelor respective, să nu corespundă unor persoane, mai ales femei, dotate cu o sensibilitate religioasă pentru rit şi cult, fie ea şi de tip păgân, moştenire a trecutului creştin. Se ştie că, prin creştinarea treptată a popoarelor europene, componenta păgână din străfundul sufletelor acestora n-a fost niciodată extirpată din rădăcină. Chiar Mântuitorul a arătat în parabola grâului şi neghinei cum se va petrece acest fenomen, evoluţia sa şi finalitatea eshatologică. Această „neghină", păgânismul, creşte astăzi cu o vitalitate impresionantă înlăturând din calea sa „pleava" credinţei creştine căldicele şi secularizate lipsită de orice vlagă ce a caracterizat spaţiul european în ultimele două secole. Vom analiza, aşadar, în continuare, când vom vorbi despre elementele religiei în new age şi situaţia din cadrul cultelor de tip wicca. Aici se adoră Marea Zeiţă şi Zeul cornut (identificat uneori cu Pan, alteori cu însuşi satana). Diferitele grupări de tip wicca nu au o învăţătură omogenă sau un cult stabil, drept care vom întâlni oarecare variaţiuni în funcţie de sursa de inspiraţie folosită. Astfel în wicca se mai întâlnesc numele de zeiţă *Aradia* şi *Cerriwen*, în timp ce în druidism se preferă numele

Mireasa. S-a mers până într-acolo încât unele grupuri au refuzat s-o numească pe „Ea", spunându-i simplu „Zeița" sau „Cea-al-cărei-nume-nu-poate-fi-rostit"[59], parodie evidentă a interdicției vetero-testamentare. Neo-păgânismul este mult îmbrățişat de femei, iar în cea mai dezvoltată țară a lumii, S.U.A., teologia feministă este susținută în mod deosebit de o personalitate remarcantă în domeniu, Zsuzsana Budapest, auto-intitulată vrăjitoare, într-o ramură a societății wicca, adoratoare a „Zeiței-mamă", şi care exclude bărbații din societate.

Ajunşi în acest moment, putem trece succint la apropierea de o altă ramură specifică a neo-păgânismului contemporan: satanismul. Istoricul şi publicistul român stabilit în S.U.A., Prof. dr. Traian Golea ne informează într-un material apologetic ce dezvăluie pericolele new age: „*Tot lui Satana Lucifer i se închină adepții religiei pământului, cum îşi zic cei ce cred şi practică vrăjitoria, înregimentați într-o multitudine de «biserici»: Biserica Wiccan Nouă, Păgânii pentru Pace, Copiii Pământului Verde, Biserica Copacului Rowan, Biserica Întregii Lumi, Oul Verde, Universitatea Pomilor, Alianța Femeilor, Centrul pentru Resursele Comunității, Seminarul Seax-Wicca, Convenția Zeiței, Biserica Georgiană, Biserica Izvorului etern, Druizii Reformați şi ne-reformați, Fundația pentru Studiile Şamanilor".*

Un astfel de adept al vrăjitoriei, Matthew Fox, a reuşit să convingă sute de preoți şi călugărițe catolice să i se alăture în credința lui panteistă grupați în culte, ca de exemplu: *Colegiul Sfintelor Nume, Centrul pentru Spiritualitatea în jurul Creației şi Prietenii Spiritualității Creației.* Există şi sinagogi ale Noii Ere, ca *Makom Ohr*

---

[59] Cf. Enciclopedia CD, *Encarta '98*, Microsoft.

Shalom din Woodland Hills, California, care se roagă şi Mumei Pământului (*Mother Earth*) alături de Yehova.[60]

Trebuie să subliniem că în sursele citate de tipul *Enciclopediei Encarta*, materialele respective sunt alcătuite de antropologi, etnologi, sociologi, şi nu au nici o relevanţă teologică. De aceea tonul lor este dacă nu binevoitor, cel puţin neutral, imparţial, neangajând vreo opinie dogmatică sau măcar morală din partea autorilor respectivi.

III.2. CREDINŢA ÎN DIVINITATE ŞI ÎNTR-O LUME DE „DINCOLO”

În concepţia noii paradigme holistice (aici, în sensul de mai sus al monismului panteist), nu mai există o distincţie clară între om şi divinitate, între Creator şi creaţie, între imanent şi transcendent. Mântuitorul a spus că împărăţia Sa nu e din lumea aceasta. Dar noii „evanghelişti” nu se sfiiesc să aducă revelaţiile lor în totală contradicţie cu *Sfânta Scriptură* ca şi când nici n-ar fi auzit avertismentul Sfântului Apostol Pavel: „*Mă mir că aşa degrabă treceţi de la cel ce v-a chemat pe voi, prin harul lui Hristos, la altă Evanghelie. Care nu este alta, decât că sunt unii care vă tulbură şi voiesc să schimbe*

---

[60] Toate acestea şi încă multe altele sunt încadrate astăzi în termenul sociologiei religiilor ca NRM (*New Religious Movements*). Astfel, lor li se conferă în Occident un statut „legal” de coexistenţă cu celelalte „denominaţiuni” şi culte acceptate de stat. Întrucât asupra statului nostru se fac presiuni de aliniere a legislaţiei la standardele euro-atlantice, tragem şi noi un serios semnal de alarmă asupra acestui pericol ce se anunţă la orizont cu consecinţe foarte grave pentru viaţa duhovnicească.

Evanghelia lui Hristos. Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o - să fie anatema!” (*Galateni I, 6-8*). În „evanghelia new age” Hristos are doar numele în comun cu Domnul şi Dumnezeul creştinilor. El este considerat a fi un avatar, un maestru, un inițiat sau întemeietor de religii ca Moise, Hermes, Zaratustra, Manu, Ram, Budha şi alții, ce apare ciclic spre a duce mai departe progresul spiritual al lumii. Acest *Avatar* este aşteptat de mai multe religii sub numele de: *Maitreya* (budism), *Krishna* (hinduism), *Messia* (iudaism), Imamul *Madhi* (islamul sunit), *Bodhisattva*… În acest context, putem aminti şi de ne-chematul şi non-apostolul apocaliptic Peter Lemesurier care amenință omenirea că, dacă refuză să accepte un fel de nou Mesia, un nou arhetip, nu vor face, se înțelege, parte din el. Numai cei ce-l vor accepta vor plămădi Noul Om, Al doilea Adam sau Finalul Mesia, restul, inevitabil, nu va avea aşadar accesul în jinduitul regat… Toți cei ce vor pătrunde în Noul Regat vor fi, prin definiție, parteneri la conducere… "hristosul colectiv" fiind "entitatea supremă". În acelaşi fel conglăsuieşte Alice Bailey, care a primit pe căi mediumnice de la spiritele *Koothumi* şi *Djawl* (sic!) *Kuhl* „revelațiile” de tip nou şi care explică foarte binevoitor că, atunci când conştiința care este "hristos" (cel colectiv, new age) a fost deşteptată în toți oamenii, abia atunci va trebui să dobândim pacea pe pământ şi bunăvoirea între semeni, că expresia divinității noastre va pune capăt urii dezlănțuite asupra pământului şi va zdrobi toate zidurile despărțitoare care separă pe om de om, grup de grup, națiune de națiune, religie de religie.

III.3. UN CULT ORGANIZAT CE CUPRINDE RUGĂCIUNE, SACRIFICII (JERTFE), O CLASĂ SACERDOTALĂ CE OPEREAZĂ SACRIFICIILE LA ALTAR ŞI CONDUCE RUGĂCIUNEA DE OBŞTE, O DISTINCŢIE ÎNTRE SACRU ŞI PROFAN, O ARTĂ SACRĂ

Aici lucrurile se prezintă mai simplu. Mişcarea propriu-zis new age nu prezintă, nici cel puţin în stadiu de embrion, vreun cult specific, un ritual şi celelalte elemente ale punctului 3. În locul rugăciunii este prezentă meditaţia de tip oriental sub diferite forme: meditaţie transcendentală, meditaţii de tip yoga, zen, rozicruciene, antroposofice ş.a.m.d. Meditaţia se deosebeşte de rugăciune prin faptul că în vreme ce aceasta din urmă este dialogul omului cu Fiinţa supremă, meditaţia rămâne în ultimă instanţă un monolog al omului cu sinele său, ce nu-l poate lega pe om de ceva superior lui. Sesizând această carenţă şi importanţa majoră a rugăciunii, Alice Bailey a alcătuit aşa - numita „Marea Invocaţie" ce preia atribuţiunile rugăciunii ,,Tatăl nostru" pentru creştinism. ,,*Nu trece zi fără ca însuşi Cristos să nu o recite*."[61] Stilul

---

[61] Alice Bailey, *La grande invocation*, Bonne Volonté Mondiale, Genève, pp. 7-8: *Din izvorul de Lumină al cugetului lui Dumnezeu/ Lumina se va revărsa în cugetul oamenilor/ Lumina va coborî pe pământ.*

Din izvorul de Iubire al inimii lui Dumnezeu/ Iubirea se va revărsa în inimile oamenilor/ Iar Cristos se va putea reîntoarce pe pământ.

Din centrul în care s-a născut voia lui Dumnezeu/ Planul călăuzeşte slaba voire a oamenilor/ Planul pe care îl cunosc înţelepţii.

Din centrul pe care îl numim neamul omenesc/ Înmugureşte planul Iubirii şi al Luminii/ Şi se poate încuia poarta locaşului răului

Lumina, Iubirea şi Puterea vor restaura/ Planul pe pământ.

compunerii arată fără tăgadă sorgintea teosofică, simbioza de elemente creştine şi de ocultism francmasonic.

Din punct de vedere al ritualurilor, new age nu se prezintă deloc satisfăcător. Omul modern este refractar ideii de rit, pentru omul occidental secularizat această noțiune a devenit cu timpul un termen cu încărcare negativă, gesturi fără sens, ambalaje goale. De aceea, mişcarea new age nu arată vreo dorință de a trece la un ritual consacrat, chiar consacrarea şi instituționalizarea fiind termeni oarecum anti-new age. Tradiția, atitudinea de mulțumire mic-burgheză, dogmatismul repugnă adepților noii ere, care se vrea dinamică şi înnoitoare. În anii ’60, au existat dincolo de ,,cortina de fier” o serie de curente contra-culturale în care s-a operat o distincție între religie şi viața spirituală. Religia a fost acoperită de o conotație negativă, legată de tot ce putea fi mai lipsit de interes, în timp ce viața spirituală a devenit un termen ce cuprindea în primul rând o bucurie a eliberării de legile moral-religioase, iar în al doilea rând un suflu personal, un aport sufletesc foarte nou în această sferă tânără. Această atitudine corespunde unei dezvoltări defectuoase a creştinismului de nuanță neo-protestantă, izvor al secularizării actuale.

Spre deosebire de cele afirmate mai sus, în cadrul mişcărilor neo-păgâne amintite ritualurile îşi au un loc stabil, având funcțiunea de a marca diferitele faze ale ciclului vieții individului. Pentru început vom sublinia faptul că, fiind vorba de *neo*-păgânism, aceste culte sunt improvizate prin parodierea cultului bisericesc (romano-catolic), având puțin în comun cu vreo tradiție păgână de la care se revendică. Aceasta este explicabil prin faptul că

aceste culte păgâne, fie ele celtice, galice sau proto-germanice-scandinavice, au ieşit practic din istorie de cel puţin o mie de ani. Ceea ce se mai caută a se învia este mai degrabă duhul decât forma păgână. Aceasta nu face lucrurile mai puţin grave din punct de vedere duhovnicesc, fiind chiar o apostazie mai gravă decât cea a lui Iulian Apostatul din secolul IV. Atunci se putea spune că păgânismul era încă viabil, creştinismul având oficial în spate doar câteva decenii de afirmare publică. Acum, la aproape 2000 de ani, situaţia este (în Europa desigur) cumva inversată. Revenind la ritualuri, începutul este imitat după Sfânta Taină a Botezului: există o ceremonie simplă de punere a numelui la naştere, făcută de mamă sau de către preot, în care copilul este uns cu ulei ca să fie asigurată protecţia zeităţilor familiei.

În ciuda variantelor locale, putem detecta un ,,pattern" (paradigmă, model) comun acestor mişcări.[62] Pe scara ierarhică a vrăjitoarelor există trei grade în ordine crescătoare: preot şi vrăjitoare a Marii Zeiţe; regină vrăjitoare sau – pentru bărbaţi – mag; mare preoteasă şi mare preot. Inutil a mai repeta că şi aceste grade parodiază cele trei trepte ale harului în sacerdoţiul creştin.

La iniţierea în primul stadiu, aspirantul este adus în cercul magic dezbrăcat, cu ochii legaţi şi cu mâinile legate la spate. După ce conducătorul grupului a bolborosit niscaiva cuvinte oculte, viitorul membru primeşte *sărutul pentagramei* (pe picioare, genunchi, părţile sexuale, sâni şi buze) şi 40 de lovituri de bici, după care el sau ea trebuie să jure astfel: *În prezenţa Atotputernicului, jur solemn şi*

---

[62] Informaţiile ce urmează se bazează pe lucrările lui F.X. King, *Häxkonst och Trolldom*, Hamlyn-Lettura, 1987; P. Fersling, *Naturligt Ővernaturligt* Politikens Forlag, Kőpenhamn, 1986; *** *Transformations,* Ladumann, Malmő, 1992.

de bunăvoie ca totdeauna să păstrez secretele artei, exceptându-i pe cei vrednici şi pregătiţi într-un cerc ca acesta. Şi niciodată să refuz a-i arăta secretele artei unei astfel de persoane dacă un Frate sau o Soră a artei sunt garanţi pentru ea. Acestea toate le jur pe nădejdea vieţii viitoare, şi fie ca armele mele magice să se întoarcă asupra mea dacă voi călca acest jurământ solemn. În acest caz, inspiraţia vine direct din jurămintele rituale de iniţiere francmasonică ce au fost puse la punct cu o sută-două de ani mai înainte.

După depunerea jurământului i se înmânează candidatului diverse ustensile şi este informat cum trebuie să le folosească. El primeşte un *athame*, un pumnal negru cu care poate forma toate cercurile magice, domina, înrobi şi pedepsi toate spiritele răzvrătite şi demonii de asemenea, poate intra în legătură cu îngeri şi spirite bune.

Înaintea stadiului următor, candidatul este întrebat dacă e dispus să sufere chinuri pentru a învăţa, şi dacă răspunde că da, primeşte 40 de lovituri de bici. După aceasta, conducătorul grupului declară că „*în wicca trebuie totdeauna să întorci întreit înapoi ceea ce ai primit*”, drept pentru care candidatul întoarce 120 de lovituri celui ce l-a biciuit. Legenda despre Marea Zeiţă se prezintă sub forma unui mister. La sfârşit, aspirantul este plimbat în interiorul cercului şi se proclamă că s-a iniţiat un nou mag sau o regină vrăjitoare.

Al treilea stadiu se concentrează pe contactul sexual în interiorul cercului dintre candidat şi maestru, în vreme ce asistenţa stă întoarsă cu spatele. În multe grupuri, aceasta se petrece sub o formă simbolică.[63] Apoi

---

[63] Aici „simbolic” este înţeles în sensul de „în loc de...”. Părintele Al. Schmemann a arătat pertinent deficienţa acestui mod de percepere a simbolului în lucrarea sa *Euharistia.*

se cufundă ceremonios pumnalul magic athamen într-un pocal cu vin şi cei din cercul înconjurător sunt informaţi că *aşa cum e femeia pentru bărbat, la fel e pocalul pentru pumnal.*

Caracteristică cultului neo-păgân este şi *sacralizarea*: a spaţiului, prin delimitarea unui Cerc magic protejat de cei Patru Păzitori ai celor Patru zări, stăpânii celor Patru elemente: aer, foc, apă şi pământ; timpului, prin ceremoniile din anumite perioade, apariţia unui calendar magic. Preoţia este destul de deschisă, femeile au acces egal în ierarhie. Vrăjitoarele moderne ţin opt sărbători sau *sabbaturi*. Ele sunt: Noaptea Valpurgiei (30 aprilie), Noaptea tuturor sfinţilor (31 octombrie), messa cimbrului (2 februarie), lammas (2 august), cele două echinocţii (21 martie şi 23 septembrie) şi cele două solstiţii (22 iunie şi 23 decembrie).

Ritualurile acestor sărbători variază destul de mult de la un grup la altul, dar următoarele caracteristici luate din sabatul messei cimbrului apar ca fiind tipice. Se merge la locul cu pricina în paşi de dans cu ramuri în mâini şi cu făclii aprinse, iar Marea preoteasă poartă o coadă de mătură formată ca un *fallus erectus*. Dansatorii formează cercul magic. Marele preot vine purtând în mâna dreaptă sabia magică, iar în mâna stângă un fallus de lemn. Preotul şi preoteasa îşi dau sărutul pentagramei, după care preoteasa invocă zeul din preot cu cuvintele: *Înfricoşatule domn al morţii şi al renaşterii, domnul vieţii, dătătorule de viaţă, tu al cărui nume este taina tainelor, dă-ne nouă curaj în inimile noastre! Fie ca lumina ta să se cristalizeze în sângele nostru şi să ne ducă la înviere. Căci nu este nici o parte din noi care să nu fie de la zei. Te rugăm: miluieşte pe preotul şi pe robul tău.* Acum se face eventual o iniţiere, urmată de ceremonialul pâinii şi al vinului, o serbare şi un dans.

Ceremonialul pâinii şi vinului începe cu un act sexual între preot şi preoteasă. Ceea ce urmează are o ,,asemănare" (parodie şi batjocură) cu euharistia creştină. Atât vinul (de obicei sherry dulce), cât şi pâinea se binecuvântează de către Marea preoteasă. Pâinea, făcută din sare, miere, vin, făină, untdelemn şi, în anumite grupuri, sânge, este de obicei în formă de semilună, în cinstea Zeiței lunii. Această pâine se foloseşte de asemeni, într-o ceremonie magică ce îmbină fel de fel de blasfemii legate de Zeița lunii cu o orgie sexuală în cinstea ei.

Cultul modern al vrăjitoarelor este o religie în dezvoltare şi, de la moartea lui Gardner (1964), ea s-a dezvoltat în mai multe direcții. Tot mai mulți încearcă să se *întoarcă* la cultul naturist păgân şi de aceea se dezic de ritualurile sado-masochiste ale lui Gardner. Unii duc aspectele cultice sexuale mai departe decât Gardner, iar alții se dedau cu râvnă magiei, atât albe cât şi negre. Prin magie albă se înțelege în acest context producerea elixirelor dragostei sau a mixturilor de plante vindecătoare. În mai multe grupuri se folosesc ritualuri speciale în care se adună plante mai ales noaptea, întrucât se spune că puterea plantelor este concentrată în faze speciale ale lunii.[64] Magia neagră este adesea de tipul în care păpuşi ce simbolizează victima sunt înțepate cu ace, şi dacă întreg grupul de 13 persoane se concentrează pe obiect, se spune că victima va suferi aceleaşi chinuri (magie simpatică).[65]

---

[64] Vezi în legătură cu aceasta cercetările ,,ştiințifice" ale antroposoafei Lili Kolisko. Nu este de altfel singurul caz în care antroposofia se învecinează direct cu vrăjitoria şi ocultismul.

[65] Pasaj tradus şi adaptat după P. Fersling, *Naturligt Ővernaturligt,* pp. 212-213.

Dar nu numai cultul wicca, ci şi aşa - numita biserică satanistă şi-a înjghebat un cult-parodie. ,,În Occident au apărut diverse secte sataniste, localizate în special în S.U.A. Cea mai mare biserică satanistă cu sediul la San Francisco a fost fondată în 1966 de Anton Szandor La Vey. Se crede că la ora actuală (anul 2000), biserica are în jur de 10 000 de membri în toată lumea. Această biserică satanistă se distinge de alte secte satanice din S.U.A. care leagă în principal cultul satanic de sex şi de droguri. Un englez care a participat la o messă neagră tipică acestor satanişti o descrie astfel: *Messa neagră a început la ora 23 ca să poată fi încheiată exact la miezul nopții. Atmosfera din încăpere era aproape insuportabilă, respingătoare, dar relaxantă (!?). Într-un fel ciudat te simțeai uşor după ce erai acolo un timp. Lumânarea neagră conținea smoală şi puțea infect. Putoarea ei se amesteca cu aroma ce fumega dintr-o farfurioară ce era la stânga altarului. Aroma era întărită cu haşiş. Printre aceste miresme am simțit mirosul de trupuri goale. Toți trebuiau să-şi lase toate hainele în antreu şi să-şi mențină doar o mască neagră pe față. Preotul... a început să citească messa. Era identică celei catolice, doar că numele lui Dumnezeu era înlocuit cu cel al lui satan. După aceasta s-a împreunat în văzul tuturor cu o femeie întinsă pe altar şi în timpul acesta o biciuia la sânge. Aceasta făcea parte din ritual. Seara s-a încheiat cu dans extatic, grupsex, băutură şi droguri*."[66]

Înfățişăm în continuare, ca termen de comparație, inițierea într-o lojă francmasonică. Aceste ritualuri au fost înconjurate pe cât s-a putut de o aură de secrete, fiind protejate de jurăminte înfricoşate. Dar, ca orice lucru omenesc, aceste ,,taine" n-au putut să scape dezvăluirilor,

---

[66] Idem, pp. 233-234.

cum ar fi cea făcută în ziarul suedez *Expressen*[67], în care se scrie că „*francmasonii cei mai importanţi din Suedia s-au dedat într-adevăr unor ritualuri ale sângelui. Aceştia se taie la degetul mare, picură sângele într-o cupă, îl amestecă cu vin, şi adaugă sânge de la alţi fraţi deja introduşi. Apoi, cu toţii în jurul altarului, beau amestecul de sânge cu vin*.”

Urmează în continuare descrierea ritualurilor de iniţiere:

GRADUL I *Discipolul Sfântului Ioan*

Acesta este primul grad, care are un ritual de debut, din care fac parte săbii, bastoane şi altele. Viitorul discipol este legat la ochi şi răspunde la unele întrebări. Are loc jurământul de tăcere, iar maestrul de ceremonie spune că acela care încalcă jurământul va fi înfăţişat unui tribunal competent... Discipolul trebuie să răspundă acum la întrebarea: *Eşti gata să-ţi amesteci sângele cu cel al confraţilor?* şi maestrul care face iniţierea bate de trei ori într-un compas îndreptat spre inima neofitului...

GRADUL III *Maeştrii Sfântului Ioan*

Localul va fi o capelă mortuară întunecată. În mijlocul camerei se află un coşciug, iar pe capacul acestuia se află un cap de mort. Pe altar se află o Biblie, un craniu şi două oase de mort încrucişate. Acum are loc o înmormântare rituală. Cel ce va deveni maestru al Sfântului Ioan se întinde în coşciug şi este purtat în sunete de muzică mortuară. Se mai introduce şi o altă noţiune de către maestru: *Mac-Benac*, ceea ce înseamnă *carnea se desprinde de pe oase,* sau cu alte cuvinte *corpul a început să se descompună*. Maestrul spune *memento mori*. O mistrie atârnă de o panglică albastră pe şorţul maestrului Sfântului Ioan.

---

[67] Nr. din 11.01.1997, p. 12.

GRADELE IV-V *Discipolii sau confrații Sfântului Andrei*

...Cel care va fi discipol sau confrate în loja Sfântului Andrei este expus acum unei noi incursiuni simbolice pe tărâmul morții. El merge singur printr-un coridor decorat cu capete de mort şi oase. În final, maestrul îndreaptă pumnalul ritual către ochiul drept al neofitului, apoi către gura acestuia.

GRADUL VI *Maeştrii Sfântului Andrei*

Pe altar se află Biblia, o lampă, trei sfeşnice cu trei brațe şi un craniu de mort pe două oase încrucişate. Într-o cameră alăturată, pe podea, se află un coşciug. Discipolul devine aici maestru al Sfântului Andrei. I se leagă o panglică la gât şi maestrul deputat spune: *Pe baza angajamentelor făcute de tine, te leg cu această panglică aurită legământului, astfel încât, după terminarea probei să devii o verigă din inseparabilul nostru lanț frățesc....*

GRADUL VIII *Cavaler Templier*

Pentru acela care este numit cavaler templier se deschide o lume mult mai largă, care este necunoscută celor de grade inferioare. Ordinul are o capelă proprie. Pentru ritualul de grad VIII, în camera de pregătire se află o masă cu o Biblie deschisă. Acolo şade maestrul de ceremonii care deține un formular cu 9 angajamente pe care aspirantul trebuie să le semneze... În marea sală a capelei, altarul este îmbrăcat în negru. Coşciugul este acoperit cu o pânză neagră cu margine de aur. Pe aceasta este cusută o cruce roşie. Cel ce va deveni Cavaler Templier sau, mai complet, *Mult Strălucitor Cavaler al Ordinului Templierilor al Domnului nostru Isus Cristos sfânt şi sărac* se va îmbrăca dinainte în armură de cavaler...

GRADUL IX *Gradul Luminii*

Pentru ritualul de gradul IX este nevoie de mai multe încăperi: camera de pregătire, camera capitoliului, camera albă şi camera de curăţire. Toţi cavalerii ordinului poartă haine albe şi pumnale...

GRADUL X:1 şi X:2. *Gradul Secret*

Gradul al zecelea este împărţit în două: unul deschis, cunoscut, X:1, şi altul care, până în prezent este strict secret, X:2, respectiv *Legământul intern*, care necesită ritualuri de sânge. Ceremonia pentru X:1, cuprinde angajamente şi proceduri simbolice, maestrul de ceremonii bate în altar şi toţi cei de faţă pornesc în procesiune către capelă, iar acolo un preot conduce un ritual cu frângerea pâinii. Înaintea ceremonialului pentru gradul X:2 se aminteşte solicitantului jurământul făcut de acesta încă de la gradul I asupra amestecului de sânge, iar apoi acesta va trebui să-l exercite. Un preot ia cupa ordinului în care se află vin. Înainte, cel care voia să fie primit se tăia la degetul mare de la mâna dreaptă şi picura sânge în cupă. Astăzi, acest lucru se face doar simbolic. Conform ritualului, preotul ia şi aduce o cupă de cristal cu sânge vechi, al fraţilor deja primiţi, şi lasă doar trei picături să se amestece cu vinul cel roşu din cupa Ordinului. Preotul citeşte ceva din Biblie şi invită pe aspirant să bea din amestecul de vin cu sânge. Apoi bea şi preotul însuşi şi trimite amestecul de vin cu sânge şi celorlalţi confraţi ce se află în jurul altarului.

GRADUL XI *Gradul de maestru Templier*

Acest grad este de fapt o funcţie care decernează titlul de *Mult Iluminat Frate Cavaler* şi comandor al Crucii roşii. În timpul ceremoniei, coşciugul se află în mijlocul sălii înconjurat de 81 de lumânări aprinse. Maestrul cel mare deschide adunarea, un preot conduce rugăciunea şi cântări de psalmi. Cavalerul care va fi primit în noul grad este adus în sală îmbrăcat în mantie albă, iar

ceremonialul are multe similitudini cu hirotonirea de preoți sau călugărirea din biserica romano-catolică...”

Pe rețeaua internet se pot accesa mai multe documente legate de prezentarea unor figuri marcante ce au făcut sau fac parte din masonerie. Iată un extras de acest gen:

LISTA FRANCMASONILOR RENUMIȚI

PREŞEDINȚI S.U.A: George Washington, James Monroe, Andrew Jackson,… Theodore Roosevelt,… Franklin D. Roosevelt, Harry S. Truman, Lyndon B. Johnson, Gerald R. Ford.

LIDERI POLITICI: Winston Churchill, Simon Bolivar,… Benito Juarez, Edward VII, George VI,… Pandit Nehru, Lajos Kossuth,… Giuseppe Mazzini, Eduard Benes,… Regele Hussein al Iordaniei, Yasser Arafat, François Mitterand, Helmut Köhl, Gerhard Shröeder, Tony Blair, Yitzak Rabbin, Cecil Rhodes,… Benjamin Franklin,… Rev. Jesse Jackson,… Robert Dole,… Al Gore, Prințul Phillip, Zbigniew Brzezinski, Lordul Peter Carrington, Andrew Carnegie, W. Averell Harriman, Henry Kissinger,… Robert McNamara.

ARTIŞTI: W.A. Mozart, Leopold Mozart, Ludwig van Beethoven, Jean Sibelius, Franz Liszt, Josef Haydn,… Richard Wagner,… George Gershwin,… Count Basie, Louise Armstrong, Nat King Cole, Giacomo Meyerbeer,… John Wayne,… Clarke Gable,… Ernest Borgnine, Oliver Hardy,… Walt Disney, Duke Ellington, Douglas Fairbanks, Leonardo da Vinci,… Bob Hope, Harry Houdini, Al Jolson,… Harold C. Lloyd,… Ronald Reagan,… Peter Sellers, William Shakespeare,… Cecil B. DeMille.

MAGNAȚI AI FILMULUI: Jack Warner, Louise B. Mayer (MGM), Darryl F. Zanuck (20th Century Fox).

INDUSTRIE, COMERȚ, FINANȚE: Henry Ford,… Walter P. Chrysler,… Pehr G. Gyllenhammar (Volvo), Percy Barnevik (ABB), André Citroën, Samuel Colt (revolverul Colt),… familia Rockefeller, familia Rothschild, King C. Gillette (lame de ras), Charles C. Hilton (hoteluri), Sir Thomas Lipton (ceai),… Ransom E. Olds (Oldsmobile), David Sarnoff (părintele televiziunii),… Edgar Bronfman Jr. (Seagram Whiskey), Rich DeVos (Amway), Alan Greenspan (Fed. Reserve), Giovanni Agnelli (Fiat), Peter Wallenberg (SE-Bank Sweden).

AVENTURIERI: Charles A. Lindbergh,… Roald Amundsen, Amiralul Richard Byrd,… Casanova, William "Buffalo Bill" Cody, Davy Crockett,…

FILOSOFI: Johann Wolfgang von Goethe, Gotthold E. Lessing, Voltaire.

ASTRONAUȚI: Buzz Aldrin, Neil Armstrong, Leroy Gordon Cooper,… Edgar D. Mitchell,… John Glenn.

SCRIITORI: Mark Twain, Sir Walter Scott, Rudyard Kipling, Robert Burns,… Heinrich Heine,… Alexander Puşkin, Sir Arthur Conan Doyle, Jonathan Swift, Oscar Wilde, Jules Verne, H.G. Wells, Carlo Collodi (Pinocchio), Edward Gibbon,… Rudyard Kipling,… Lewis Wallace (Ben Hur), Alexander Pope .

ŞTIINȚĂ: Carl Sagan, Hans C. Orsted, J.J Frk. von Berzelius,… Albert Abraham Michelson (viteza luminii),… C.F.S. Hahnemann (homeopatie),… Alexandre Gustave Eiffel,… Joseph Ignance Guillotin (inventatorul ghilotinei),… Franz Anton Mesmer (hipnotism), Albert Einstein, A.J. Sax (saxofonul).

DIVERŞI: Frederic A. Bartholdi (Statuia Libertății), Daniel Carter Beard (fondatorul Boy Scouts),

EDUCAȚIE: Leland Stanford (Railroads & Stanford University).

LIDERI RELIGIOŞI: Billy Graham, Rev. Jesse Jackson,… Joseph Smith (fondatorul Mormonilor),… Brigham Young (al doilea lider Mormon),… Aleister Crowley (Satanist), Gerald B. Gardner (Wiccan), Wynn Westcott (Golden Dawn).

ORGANIZAŢII: Jean Henry Dunant (Crucea Roşie), Melvin Jones (Lions Int.), Giuseppe Mazzini (Iluminaţii Italiei), Albert Pike (Ku Klux Klan).

SERVICII SECRETE: Edgar Hoover.[68]

Lista de mai sus este desigur greu de verificat în totalitate, iar numele sunt înşiruite aleatoriu. Totuşi am întâlnit în ea nume familiare cu care am avut legătură pe parcursul acestei lucrări.

Din cele expuse şi compararea lor se desprind următoarele concluzii preliminare: trăsătura lor comună de ocultism, păgânism şi satanism, multe parodieri ale cultului romano-catolic. Nu vrem să afirmăm că francmasoneria, satanismul şi wicca sunt fenomene propriu-zis new-age, dar au servit de multe ori ca surse de inspiraţie pentru adepţii mişcării. Teosoful new age Foster Bailey nu se sfiieşte însă să facă o apropiere directă şi nemijlocită între new age şi masonerie: „*Vom avea nevoie de un nou limbaj masonic pentru New Age. Va dura mult şi va trebui să apară ca un mijloc de a face Masoneria mai reală într-o lume aflată în transformare*."[69]

O altă caracteristică a vieţii adepţilor new age este *ambianţa muzicală adiacentă*. Noua religiozitate impune o exprimare muzicală foarte modernă, industrializată, făcând uz de materialele şi metodele cele mai noi ale domeniului.

---

[68]http://usa.nedstat.net/cgibin/viewstat?name=Countermason (Constructed 26 February 1999).

[69] Citat în Marc Dem, *Anticrist 666…,* p. 179.

Atributele acestei muzici sunt faptul că este meditativă, fără contur, de atmosferă mistică, magnetizantă. Ca şi „scrierile sacre” ale mişcării, se pretinde ca fiind fără autor, dictată de anumite „entităţi divine” din lumea spiritelor, nescrisă de mână omenească[70]. Aceste producţii artistice sunt în general caracterizate de specialişti ca fiind de domeniul kitschului sau foarte aproape de acesta. Părerea adepţilor mişcării este că muzica lor specifică este o armă împotriva stresului şi a încordării, iar o altă muzică fără caracteristicile respective are o „încărcătură negativă”. Muzica aceasta mai este folosită şi ca suport pentru diverse *terapii* şi *meditaţii*, sau ca ghid în fanteziile „visării cu ochii deschişi” (*day dreaming*) practicate de tineri pentru a-şi exersa puterile viitoare. Unul din ,,compozitorii” recunoscuţi totuşi în cadrul mişcării, se pronunţă asupra lui Bach ca fiind cel ce pune bazele muzicii stresante, încordate, fiind în acelaşi timp convins că inspiraţia de sorginte asiatică este mult mai benefică, deoarece în culturile asiatice s-a păstrat ceea ce s-a pierdut în Occident: spiritul.

Nu încape îndoială că absenţa elemenelor cultice din cadrul mişcării new age a fost sesizată şi din interiorul mişcării, chiar dacă acest lucru s-a petrecut la o scală redusă. Mişcarea, având ca tendinţă acoperirea unui spectru total (holistic), trebuia să apară şi un corespondent ecleziologic, în cazul de faţă aşa - numita *New Age Community Church*, ce se consideră a fi prima biserică new age capabilă să emită o teologie profundă comprehensivă, bazată istoriceşte. Datele următoare

---

[70] Unele din aceste lucrări ca de exemplu: *Pharaon, Spirit of Tibet, Medicine Woman*, *Drifting in a Calm Bay*, *Spirit of the Rain Forest*, *The Underwater World of Dolphins and Whales Misteries, Edge of Dreams* sunt bine cunoscute adepţilor mişcării.

despre această comunitate sunt extrase de pe site-ul internet *www.aznewage.com*:

Cartierul general al bisericii este în clădirea originară a bisericii, 6418 S. 39th Avenue în Phoenix la poalele lui South Mountain, aproape de minunatul Alvard City Park. Scopul bisericii este de a propovădui adevărul în lumina conştiinţei new age, să inspire şi să ghideze o omenire nou trezită. Intenţia noastră este de a promova responsabilitatea personală, dragostea frăţească, respect pentru mediu şi devoţiune pentru Dumnezeu. The New Age Community Church a fost fondată la 26 februarie 1972 de un mic grup de studiu condus de Rev. Dr. John Rodgers. Odată cu a treia publicitate poştală, publicaţia grupului de rugăciune s-a numit The Omega Director şi este astăzi (1999) cea mai veche şi mai mare publicaţie metafizică de acest gen din S.U.A. Unul din scopurile bisericii a fost acela de a promova armonie religioasă şi toleranţă în noua eră, să prevină ridicarea zidurilor de suspiciune şi bigotism dintre diferitele biserici şi filosofii, şi să dărâme acele ziduri care există deja. În 1987, biserica şi-a început programul său de seminar pentru pregătirea de preoţi new age, ce vor propovădui toleranţă şi înţelegere pentru toate credinţele şi filosofiile.[71]

[71] Punct de vedere tipic masonic şi hinduist(n.n).

III.4. LOCAŞ SACRU (TEMPLU), LOCURI SACRE CU EVENTUALE PELERINAJE (GEOGRAFIE SACRĂ) ŞI PERIOADE SACRE

Specific mişcării, în Occident, sunt atelierele de lucru (*workshop*), cursurile de „dezvoltare personală” sau educația pe internet, care dobândesc anumite caracteristici în cadrul unor societăți secularizate deja. Interesul spontan al individului pentru cele sfinte fiind general uman, aceste mici „şcoli” devin un fel de locuri sacre pentru cei ce le caută. Dar statutul de loc sau obiect sacru a fost atins de anumite categorii renumite în mişcarea new age. Astfel, obiecte sacre devin cristalele care se folosesc la anumite terapii ca instrumente medicale sau amulete, anumite simboluri, ca de exemplu, micile bijuterii cu semne zodiacale, alte simboluri preluate din diferitele culte sau chiar mici obiecte investite direct de posesor cu o semnificație conştientizată doar de el însuşi (fetişuri).

Aşa numitele locuri sacre ale mişcării pot fi considerate şi locurile de pelerinaj de la Findhorn din Anglia, unde, deşi nu s-au realizat chiar minuni, după cum s-ar fi dorit, (în domeniul agriculturii alternative) s-a ajuns totuşi la crearea unei şcoli în acest sens. Alte locuri de pelerinaj cu o aură oarecare de loc sacru pot fi considerate Sedona în S.U.A., unde se crede că există o fereastră deschisă spre cer, loc de aterizare a OZN-urilor şi al unor „spirale energetice”, sau diferitele „ashramuri”, domenii ale unor secte care pretind că dăruiesc puteri deosebite celor ce se află în interiorul acestora. În țara noastră, o încercare de a „sacraliza” în acest fel un anumit loc s-a făcut în legătură cu *platoul Bucegilor*, presupus loc de existență al altarelor păgâne din Dacia: *Or, vom vedea că acestea sunt bine cunoscute adepților mişcării, "vortex", acest Polus geticus, această "reprezentare" a Polului,*

există în România în Carpați (Munții Riphei), pe Muntele "Omul", care este încă numit de popor "Osia Lumii", "Buricul Pământului"[72]. După alte surse de aceeaşi factură,[73] muntele sfânt al dacilor *Kogaion* este identificat cu Ceahlăul.

Adepții new age sunt implicați şi în mişcarea ecologică, având ca bază de plecare concepția monist-panteistă. Pământul întreg este sacru. El nu trebuie agresat, iar energia divină, care este un fluid universal, sacralizează totul, inclusiv omul şi animalele. Dar cu toate acestea, anumite animale, şi anume delfinii şi rudele acestora, balenele, au ajuns la un statut deosebit în concepția new age. Delfinii au o poziție aparte, deoarece aceştia comunică prin „canalizare" cu oamenii, fiind de multe ori socotiți încarnarea unor entități de „dincolo". Se poate considera, în acest sens, că, prin aceste pretenții, mişcarea new age pune bazele creării de noi „mituri", legende, care, în perspectivă istorică, ar putea umbri pe cele deja existente.

---

[72] V. Lovinescu, *Dacia hiperboreeană,* Rosmarin, 1994, p. 21.

[73] P. Coruț, I. Țugui, C. Negureanu, dar şi alții înaintea lor.

III.5. REVELAȚII NATURALE SAU SUPRANATURALE FĂCUTE DE CLAR-VĂZĂTORI, DE „PROOROCI”, O STRUCTURĂ MAI MULT SAU MAI PUȚIN DOGMATICĂ A DOCTRINEI CONSEMNATĂ ÎN CĂRȚI SACRE, DAR TOTODATĂ FIIND PREZENTĂ ŞI O TRADIȚIE ORALĂ

Alături de aceste scrieri, există în mişcarea new age o serie de ,,mesaje” sacre, răspândite sub formă de mijloace audio, rezultatul aşa - numitelor „canalizări”,[74] şi care accentuează aceleaşi caracteristici ale atitudinii de new age: redescoperirea sacralității universale, exaltarea stării de pietate, redobândirea facultăților paranormale, acordarea de semnificații spirituale unor anumite întâmplări, încrederea în sine, nelimitarea energiei uman-universale, neutralizarea „răului” prin exerciții spirituale etc.

Scrierea care a dobândit deja statutul de scriere sacră este *Cursul Miracolelor*, care, cu toate că s-ar dori cât mai repede parcursă de cititorii din diverse locuri ale lumii, nu poate fi tradusă în mod oficial decât după o perioadă de ,,acomodare” de un an, timp în care se învață şi se studiază temeinic, traducătorul dobândind astfel o anumită stare de spirit. În cadrul mişcării există multe scrieri de specialitate, biblioteci sau librării cu produse de interes specific, dar nu toate au dobândit ,,sacralitate”. *Cursul miracolelor* pretinde că nu are autor uman, ci este o carte inspirată de către entitatea Isus, ,,posesoare” a acesteia fiind psihologa americană Judith Skutch, cei cărora li s-a ,,dictat” textul fiind, de fapt, alte persoane.

---

[74] Channeling (engl.) = canalizare, dicteu automat sau scriere în transă, termen contemporan ce înlocuieşte mai vechiul ,,medium” al spiritismului secolului XIX.

Bineînțeles că literatura de new age este mult mai abundentă şi mai dezvoltată, bazându-se pe scrieri şi surse mult mai vechi, fiecare din ele pretinzându-se a fi foarte importantă, însă noi ne-am limitat doar la aceste două tipuri de scrieri care sunt specifice pentru mişcare în general.

Judith Skutch este departe de fi unica voce autorizată în mişcare. Un alt ,,înainte mergător" este Benjamin Creme, cel care pregăteşte cărările lui Maitreya. Acest veritabil prooroc new age şi-a desfăşurat activitatea atât în paginile publicației *The Emergence March 1996 A Free Monthly New Age Publication* cât şi pe site-ul *www. share international.com*. Acolo putem afla că: „*Maitreya, de asemenea, este gata să ne arate drumul în viitor. El cunoaşte bine sarcinile uriaşe ce-i stau înainte dar, fără şovăială, are încredere că omul îşi va îndeplini rolul său.*

El ştie că ghidarea şi conducerea sa vor elibera ce e mai bun din omenire şi, hrănind această aspirație, va trezi natura divină care este dreptul din naştere al tuturor oamenilor. Aceasta va fi. Astfel Marele Domn, Învățătorul şi Mântuitorul oamenilor îşi va începe misiunea Sa. Astfel omenirea va cunoaşte pacea şi dreptatea, libertatea şi dragostea şi se va privi ca pe o reflecție a divinului."

Benjamin Creme este în contact telepatic constant cu acest Maestru Care îi dictează articolele. Citatele următoare sunt din *Share International,* mai 1994:

,,Iminența unui Învățător Mondial – pe scurt:

Toate marile religii cuprind ideea unei revelații ulterioare ce va fi dată de un viitor Învățător. Creştinii speră în a doua venire a lui Hristos, budiştii aşteaptă venirea unui alt Budha (Domnul Maitreya), în timp ce musulmanii îl aşteaptă pe Imamul Mahdi, hinduşii aşteaptă o reîncarnare a lui Krishna, şi evreii pe Messia. Discipolii tradiției ezoterice cunosc toate aceste nume

diferite ale aceleiaşi individualităţi – Domnul Maitreya, Învăţătorul lumii, conducătorul Ierarhiei spirituale de Maeştrii, şi ei aşteaptă acum întoarcerea Lui iminentă.”

În iulie 1977, Maitreya a ieşit din centrul din Himalaya, când nimeni nu-l aştepta, ,,ca furul în noapte”. Potrivit doctrinei ezoterice Maitreya s-a manifestat acum 2000 de ani în Palestina prin umbrirea ucenicului său Isus - acum Învăţătorul Isus. De data aceasta Maitreya a venit el însuşi.

Doctrina spirituală a lui Maitreya.

,,*Maitreya nu intenţionează să întemeieze o nouă religie în jurul său, nici să creeze adepţi, ci vrea să înveţe omenirea arta auto-realizării. Primii paşi sunt sinceritatea minţii, sinceritatea spiritului şi detaşarea. În Nairobi, Kenya, pe 11 iunie 1988, el a apărut miraculos, "din ceruri", la o întâlnire în aer liber de rugăciune şi vindecare. A fost fotografiat adresându-se (în limba lor) miilor de oameni care l-au recunoscut pe loc a fi Cristos. Maitreya va ,,umbri” mental toată omenirea simultan. Fiecare dintre noi va auzi lăuntric cuvintele sale, telepatic, în propria noastră limbă şi toţi vom şti că învăţătorul lumii se află printre noi*”[75]

Urmează o listă a apariţiilor timpurii ale lui Maitreya, printre care aflăm cu mare surprindere următoarele:

„*8 noiembrie ’92: Belgrad, 27 decembrie ’92: Bucureşti, 7 februarie ’92: Bucureşti, (??) 8 august ’93: Sofia etc*.”

La întrebarea firească, şi anume cum se face că aceste apariţii atât de importante au trecut nebăgate de seamă până şi de presa de scandal, B. Creme furnizează următorul răspuns, invocând opacitatea aşa - numiţilor

---

[75] O parodie penticostală (n.n).

,,fundamentalişti“ de toate nuanţele confesionale ce: ,,*variază mult dar au în comun factorul consistent că sunt toţi extrem de dogmatici în credinţele lor.*

Maitreya le apare ca să-i mai înmoaie. Acestea sunt grupurile din partea cărora, în toată lumea, El aşteaptă opoziţie majoră şi respingere. Dacă El apare ca învăţătorul lumii şi ei îşi aşteaptă învăţătorul în proprii lor termeni – ca pe Hristos, Buddha, Krishna, Imamul Mahdi, Messiah – cu viziunile lor foarte fixate, ei vor fi înclinaţi să-l respingă.”

Cel mai important lucru este ,,*crearea apelor curative*”,[76] ce se face mai întâi. Când Maitreya a „magnetizat apele” [sic!], într-o perioadă de timp - ar putea fi câteva săptămâni – ... El nu spune: *Sunt Maitreya*, *Sunt Cristosul* sau *Sunt imamul Mahdi.*

,,El apare pur şi simplu din senin, dar într-o formă în care ei îl vor recunoaşte - aşa cum a fost în Nairobi, în Kenya, pe 11 iunie 1988, o apariţie de la care ne-au rămas şi fotografii. Maitreya lasă aceste grupuri, în forma de gândire în care le-a apărut, să-L recunoască sau nu. Unii vor zice: Feriţi-vă, poate fi anticristul: înainte de a doua venire a lui Hristos va veni antihristul. Ei cred că este fie Cristos, fie Anticristul; sau sunt încurcaţi deoarece El nu a spus cine este. Probabil 80% din oameni cred că au experiat pe Cristos, sau pe Mahdi, sau pe Messia – oricine se întâmplă a fi – şi sunt cu totul mulţumiţi să accepte aceasta şi să aştepte ca să se întâmple ceva în legătură cu aceasta. Când se va întâmpla să-l vadă pe Maitreya la televiziune, vor spune: «Acesta ce ne apare este – poate că până la urmă este cine trebuie; probabil că nu este Anticrist.»"

[76] Aici, o parodie la aghiasma mare (n.n).

Următoarele extrase sunt din Share International, mai 1994:
,,Î.: Ai vreo părere despre măsurile curente de a introduce codul bar (EAN) pe toate bunurile şi pe toţi oamenii din lume în anticiparea unei societăţi fără bani gheaţă ?
R.: Instinctiv, nu-mi place ideea codificării indivizilor – poţi codifica bunuri dacă vrei – dar vei afla că o nouă agenţie a Naţiunilor Unite (sub călăuzirea fie a unui Maestru sau cel puţin a unui iniţiat de gradul 3) va fi înfiinţată ca să supravegheze redistribuirea resurselor. Că aceasta va implica codificarea bar sau nu, depinde de noi, dar pe cât am înţeles, nu aceasta este metoda care a fost adoptată în diferitele planuri deja formulate."

Am reţinut acest aspect deoarece este legat de o serie de afirmaţii ce vin din spaţiul elen (inclusiv Sfântul Munte Athos). Astfel, la noi în ţară s-a publicat în 1993 broşura *Nu vă lepădaţi de Hristos; nu vă însemnaţi cu 666* a autoarei Μαρια Ι. Αντωνοπουλου[77]; lucrarea *Apocalipsa 13; Sfârşitul libertăţii umane* a inginerului Mircea Vlad.[78] În Grecia, discuţiile pe marginea acestei controversate probleme a codării buletinelor cu numărul 666 a început prin anii '80. În acest sens, Sfântul Sinod al Bisericii Elene a emis circulara nr. 2676 din 7 aprilie 1997 cu titlul: ,,*Acordul Schengen şi legea pentru protecţia persoanei la prelucrarea datelor cu caracter personal.*" Această circulară a fost citită în toate bisericile Greciei, în Duminica Ortodoxiei din 1997 şi apoi publicată în buletinul Biroului Tipografiei Sfântului Sinod *Pros ton lao* (Către Popor), nr. 21 din aprilie 1997. Printre recomandările adresate Guvernului spicuim: *„A nu fi acceptat drept cod numeric al sistemelor electronice de*

[77] Apărută la Atena în 1987.

[78] Axioma Edit, Bucureşti, 1999.

stat pentru protecția persoanei numărul 666.... Sub nici un motiv să nu se aplice drept cod numeric numărul 666 în noul sistem de identitate al țării noastre...”

La 8 septembrie 1997, Sfânta Sinaxă Dublă Extraordinară a Sfântului Munte s-a conformat recomandărilor Sfântului Sinod, îndemnând la rândul ei poporul să nu accepte noile buletine codificate.[79] În spațiul nostru eclezial, reacțiile în această problemă au fost mult mai nuanțate. Motivațiile unei atari atitudini ar fi pe de o parte etosul creştinismului românesc, mai puțin combativ şi reactiv decât acela al grecilor, iar pe de altă parte orientarea pro-euro-atlantică din această perioadă ce duce la o abordare mai ,,irenică”, în locul celei polemice, față de Occident. În acest sens, este interesant de consemnat răspunsul unuia din marii duhovnici români contemporani, Părintele Arsenie Papacioc, în capitolul ,,Despre Antihrist” al lucrării *Ne vorbeşte Părintele Arsenie 3*:[80] *„În ce priveşte buletinele de care se face caz, nu trebuie să vă temeți. Luați buletinele şi mergeți mai departe. ... Dracul nu se poate pecetlui pe buletin. Orice semne ar fi pe mărfuri, folosiți-le, nu vă temeți. Vei fi vinovat când vei consimți tu lepădarea, nu că ai pus mâna pe o hârtie pe care scrie «lepădat de Hristos»”*. Aceste poziții ortodoxe față de aceeaşi problemă sunt contradictorii doar în aparență.

Revenind la Benjamin Creme aflăm că: ,,*În ziua de sâmbătă 26 martie (de sâmbăta lui Lazăr) 1994, am citit noul mesaj al Domnului Maitreya, pe care El l-a dat la 5 membrii ai bisericii anglicane Sfântul Ioan Botezătorul din Glastonbury (Anglia), la praznicul Rusaliilor, 1993.*

---

[79] *Apocalipsa 13...*, pp. 83, 86, 88.

[80] Ed. Ep. Romanului, 1998, ediție îngrijită de Arhim. Ioanichie Bălan, pp.155 şi urm.

Este, de asemenea, după părerea mea, foarte semnificativ faptul că aceasta s-a petrecut la Glastonbury locul tradițional al Sfântului Graal, potirul ce simbolizează new age-ul."

III.6. CARACTER VĂDIT SOCIAL, COMUNITAR, DECI EXISTENȚA UNUI COD MORAL ÎNCHEGAT

În spiritul acestor caracteristici, mişcarea de new age s-a impus în fața adepților săi cei mai interesați cu un nou stil de viață. În stilul de viață new age se impun mai mulți factori, dintre care cei mai răspândiți sunt *vegetarianismul şi naturismul*. În istoria civilizației creştine a Vestului, traumatizat de felurite proteste religioase, întâlnim pentru prima dată o atitudine vegetariană în anul 1809 la un grup religios autointitulat *Bible Christian Church* din Anglia, nerecunoscut de statul englez. Aceştia au adoptat regimul vegetarian din considerente spirituale şi nu din simple motive de sănătate. Bineînțeles, stilul vegetarian este deja cunoscut în istorie ca fiind propriu credințelor asiatice, de unde se presupune a fi fost inspirat.

Medicina ayur-vedică recomandă vegetarianismul, de asemenea, *macrobiotica* propovăduieşte acelaşi lucru, în diferite stadii de curățire interioară şi exterioară, în diferite boli, sau pentru rezolvarea diferitelor probleme. În Occident există multe mişcări de grup ale vegetarienilor[81] care, pe lângă faptul că fac o propagandă specifică a dietei culinare pe diferite stadii, se dedau chiar şi la violente proteste ilegale, ca de exemplu atacarea armată a

---

[81] Există şi noțiunea de *vegan* = strict vegetarian, fără „pogorământul catolic" ouă şi lactate.

abatoarelor sau a fabricilor de mezeluri, eliberarea animalelor din crescătorii etc.

Din totdeauna vegetarianismul a avut la bază anumite filosofii de viață. În India mai ales, atât hinduiştii cât şi budiştii nu mâncau carnea animalelor datorită credinței în posibilitatea reîncarnării oamenilor şi în aceste forme inferioare de viață, a respectării principiului non-violenței *ahimsa*, şi a recunoaşterii sfințeniei vieții. În sens modern, vegetarianismul s-a impus conştiinței publice în secolul XIX, mai exact în 1847, când organizația britanică nonreligioasă *The Vegetarian Society* a popularizat termenul de vegetarian. În 1908, s-a fondat *The International Vegetarian Union*, uniunea care cuprinde toate societățile vegetariene din toată lumea într-o serie de congrese şi funcționează încă pe post de organizație nonprofit.

În cadrul new age, există o serie întreagă de propagatori ai modului de hrănire vegetarian. Dintre aceştia ne-am oprit la exemplul Annei Wigmore (1909-1994), o pionieră pentru o nouă concepție de sănătate şi fondatoare a institutului *Hippocrates Health Institute* din Boston, S.U.A.

,,Filosofia" ei continuă, pe urmele hinduismului şi ale teosofiei, să susțină că alimentația cu carne duce la egoism şi materialism, în vreme ce evoluția spirituală e garantată de aşa-numita ,,hrană vie", adică vegetale crude.

Tot din hinduism este preluată şi ideea new agerilor că animalele sunt prietenii noştri, ba chiar frații noştri, care împart cu noi darul vieții, şi de aceea trebuie să fie tratate bine.

Iată în acest sens câteva aserțiuni new age:

- *Un motiv pentru vegetarianism este mila de animale.*

- Un altul este acela că această dietă favorizează evoluția spirituală.

- Un al treilea este că putem hrăni mai multe guri dacă trăim vegetarian.

- Din punctul de vedere al sănătății vegetarianismul e net superior.

- Porunca de a nu ucide cuprinde bineînțeles toate ființele vii.

- De obicei oamenii care meditează îndelung au trecut spontan la vegetarianism.

În fața acestor aserțiuni, să vedem ce ne spune despre alimentație *Sfânta Scriptură* . La *Facere I, 26,* cu privire la relația omului cu animalele stă scris: *,,Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră, ca să stăpânească peştii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ şi tot pământul!”.* Cât despre hrană, se spune mai departe la versetul 29: *,,Iată, vă dau toată iarba ce face sământă de pe toată fața pământului şi tot pomul ce are rod cu sământă în el. Acestea vor fi hrana voastră.”* Până aici, ne apare clar atât poziția superioară a omului față de animale şi față de restul creației văzute. Într-adevăr hrana inițială a primilor oameni era de natură vegană. Dar câteva capitole mai departe, la *Capitolul IX*, ni se relatează despre legământul lui Dumnezeu cu Noe, după retragerea apelor potopului. Să mai amintim new-agerilor că acest legământ este pecetluit până la sfârşitul veacurilor tocmai cu semnul lor preferat, curcubeul. Versetele 3 şi 4 spun. *,,Tot ce se mişcă şi tot ce trăieşte să vă fie de mâncare; toate vi le-am dat ca şi iarba verde. Numai carne cu sângele ei, în care este viață, să nu mâncați.”* Momentul post deluvian constituie deci apariția nutriției complete aşa cum o cunoaştem în ziua de azi, ceea ce cu siguranță a cuprins la început şi pe hinduşi.

Capitolul XVIII este subintitulat *Avraam primeşte pe Sfânta Treime la stejarul Mamvri*, capitol foarte important atât pentru o proto - teofanie triadică, cât şi pentru suportul dogmatic scripturistic al singurei icoane cu adevărat ortodoxe a Sfintei Treimi. Versetul 8 descrie ospătarea celor trei ,,Oameni": *,,Şi a luat Avraam unt, lapte şi viţelul cel gătit şi le-a pus înaintea Lor...".* Iată deja cum fundamentul spiritualist hinduso-new-ageist se năruie din temelii.

Dacă porunca: *,,Să nu ucizi"* din Decalog (*Facere XX, 13*) ar include şi animalele, nu se mai poate cu nici un chip explica versetul 24 al aceluiaşi capitol: *,,Să-Mi faci jertfelnic de pământ şi să aduci pe el arderile de tot ale tale, jertfele de izbăvire, oile şi boii tăi."* Împărţirea în mâncăruri ,,curate şi necurate" din *Deutoronom,* Capitolul XIV nu are nici o relevanţă în acest context.

Trecând iarăşi peste câteva capitole şi veacuri, în *Cartea III Regi*, la Capitolul XVII, cel despre proorocul Ilie, versetul 6 ne spune că pe timpul secetei: *,,Corbii îi aduceau (lui Ilie) pâine şi carne dimineaţa, pâine şi carne seara; iar apă bea din pârâu."* Dacă sfinţenia proorocului Ilie nu se pune în mod normal în discuţie, în rândul new-agerilor vom vedea că există credinţa că el s-a reîncarnat în Ioan Botezătorul şi contestaţia faptului că a fost luat la cer şi trăieşte şi în ziua de astăzi.

Ajungând în *Noul Testament*, *Sfânta Evanghelie după Marcu* ne spune despre Sfântul Ioan Botezătorul: *,,Şi Ioan era îmbrăcat în haină de păr de cămilă, avea cingătoare de piele împrejurul mijlocului şi mânca lăcuste şi miere sălbatică." (Marcu I, 6)*. Se ştie că Înaintemergătorul Domnului a trăit aproape 30 de ani în pustie şi s-a hrănit desigur în acele condiţii ieşite din comun. Pe cei din lume Mântuitorul i-a hrănit cu pâine şi peşte *(Matei XV, 34)*. Şi, dacă acestea toate nu ar fi fost de

ajuns, după înviere Domnul face dovada ucenicilor îngroziți la gândul că văd un duh cerând de mâncare: *,,Iar ei i-au dat o bucată de peşte fript şi dintr-un fagure de miere. Şi luând, a mâncat înaintea lor" (Luca XXIV, 42-43).*

La toate acestea s-ar putea obiecta că, totuşi, şi aici era vorba numai de peşte. De aceea vom trece cu exemplificările la *Faptele Apostolilor*, Capitolul XI, unde Sfântul Apostol Petru le povesteşte iudeilor circumcişi vedenia sa avută în extaz în cetatea Iope în timp ce se ruga: *,,Privind spre aceasta (fața de pânză), cu luare aminte, am văzut dobitoacele cele cu patru picioare ale pământului şi fiarele şi târâtoarele şi păsările cerului. Şi am auzit un glas, care-mi zicea: Sculându-te, Petre, junghie şi mănâncă"* (versetele 6-7). Activiştii ecologişti şi prietenii animalelor trebuie să mediteze îndelung asupra acestui pasaj, pe care, în mod curent, fie nu-l cunosc, fie îl sar, căci nu le convine.

Biserica ortodoxă primară a orânduit în canoanele sale dreapta atitudine față de vegetarianism, combătând toate excesele unor rigorişti sectanți de tipul bogomililor de mai târziu. La acest lucru se referă canoanele 51, 53 şi 66 Apost.; 14 Ancira; 2, 21 Gangra. Redăm în continuare conținutul Canonului 2 Gangra: *,,Dacă cineva ar osândi pe cel ce cu evlavie şi credință mănâncă carne, afară de sânge şi jertfă idolească şi de sugrumat, ca şi cum acela nu ar avea nădejde din cauză că se împărtăşeşte cu carne, să fie anatema."* Comentariile în această privință au devenit de acum de prisos. Dar, desigur, etica de tip new age nu se mărgineşte la vegetarianism. Sursele de inspirație pentru etică sunt, ca şi în cazul precedent, de inspirație hinduistă, asiatică sau nativ americană. Concepția panteistă determină o abordare potrivit căreia granițele dintre indivizi, dintre euri, se evaporează într-un

mare eu (Brahman), ce este în acelaşi timp şi una cu universul. Monismul panteist determină şi aici anularea persoanei. Aproapele tău eşti tu însuți, doar că într-o altă formă. Mândria luciferică new age, moştenită din hinduism, socoteşte această etică superioară tuturor celorlalte etici, inclusiv moralei creştine. Dar, precum am văzut mai înainte, panteismul monist nu are cum să fie o religie, din moment ce totul este una.

Mişcările neopăgâne îşi extrag principiile morale din diferite tradiții şi texte păgâne, cum ar fi *Eddele* nordice, şi tind să accentueze valorile comunitare, insistând că fără societate individul nu poate funcționa efectiv sau să crească spiritual şi emoțional.

Pe lângă aceasta, adepții new age încearcă să-şi elaboreze un cod moral-etic specific insistând asupra ecologiei şi feminismului. Aleister Crowley a stabilit în *The Book of Law* legea „morală" a satanismului: *„Singura lege este ca să faci tot ceea ce ai chef"*. În 1966, Anton Szandor la Vey[82] întemeietorul bisericii sataniste din San Francisco a formulat în *The Satanic Bible* şi cea de-a doua regulă: *„Fă-le celorlalți ceea ce-ți fac ei ție"*.

Cercetătorul Bruno Würtz a sesizat cu pertinență în privința moralei new age că: *,,Avem în continuare şi o etică, dar absolut antinormativă. Nu există bine şi rău ontologic; nu există păcat şi culpă; nu există autoritate divină care să instituie porunci; nu există nici o instanță heteronomă.''*[83]

Vegetarianismul este o componentă a fixației new agerilor pentru sănătate şi terapii. Marilyn Ferguson vorbeşte despre ,,boli provocate de medic": *,,Se socoteşte că aproximativ un milion de pacienți spitalizați pe an se*

---

[82] Anagramă pentru Levy a mozaicului maghiaro - american.

[83] Bruno Würtz, *New Age*, p. 28.

află acolo din cauza bolii care le-a fost cauzată de efectele secundare ale medicamentelor sau altor forme de tratament." Într-un capitol de sine stătător, vom analiza mai detaliat aceste ,,terapii complementare" ce-şi trag sursa din viziunea de sănătate holistică new age. Corpul este văzut ca întreg, iar corpul şi sufletul ca o unitate. Întreg omul bolnav trebuie îngrijit, pentru nevoile trupeşti, spirituale şi emoționale. Gândurile şi sentimentele influențează corpul. Dacă sufletul se simte bine, există şansa ca şi corpul să facă la fel. De aceea, unul dintre termenii de bază întâlniți în new age este vindecarea (*healing*).

O altă caracteristică a mişcării este prezența dominantă a femeilor. Deşi mişcarea feministă la început nu a avut propriu-zis de a face cu new age-ul, acestea s-au întâlnit în cele din urmă, datorită unor trăsături comune, cea mai importantă fiind protestul împotriva instituțiilor sociale bine stabilite deja, împotriva ordinii tradiționale. Este demnă de reținut remarca potrivit căreia *feminismul* apare în mediile protestante, unde au fost neglijate *feminitatea*, sensibilitatea, afectivitatea familială etc.

S-a constatat faptul că new age-ul este dominat de femei dezaxate, dereglate, divorțate, lesbiene ş.a., dar poate mai puțin evident este că se urmăreşte chiar *promovarea* femeilor, acestea fiind de obicei vehiculul ideal de răspândire a subculturii religioase ignorante şi superstițioase. În SUA sau în alte ţări din Europa, interesul pentru fenomene limită, pentru paranormal, pentru ghicit, transă, zodiac, senzațional este crescut în rândul femeilor. O reprezentantă interesantă a feminismului în new-age este feminista Clarissa Pinkola Estès, stabilit• în Suedia, autoarea cărții *Kvinnor som slår följe med vargar (Femei care se alătură lupilor).*

Orientările feministe din new age au monopolul unor domenii exclusive, cum ar fi tarotul, astrologia, terapia cu cristale. În general, în mişcarea feministă există *două curente* deosebite şi principale care se menţin şi în cadrul new age-ului: primul prezintă *femeia ca pe un bărbat*, ca pe o fiinţă asexuată, fără vreo deosebire naturală faţă de acesta, care concurează cu bărbatul în aceleaşi condiţii impuse de bărbaţi şi care câştigă întotdeauna. Al doilea curent prezintă, *femeia ca pe un dat natural*, mult superioară bărbatului şi care nu doreşte să devină bărbat pentru a-şi demonstra superioritatea.

Cu tot respectul datorat femeilor, trebuie constatat că şi la baza teoretică, şi la cea practică a new-age-ului, se află rătăcirile duhovniceşti tipice strămoaşei Eva: mândria, curiozitatea (în cazul de faţă, ghicit în tarot, astrologie, i-qing etc.) şi neascultarea (feminismul). Astfel, se explică resuscitarea ocultismului, spiritismului, vrăjitoriei,[84] neo-păgânismului wicca şi al cultelor naturiste politeiste şi panteiste, a terapiilor ,,complementare" sprijinite pe concepţii orientale sau în cel mai bun caz sincretiste, paralele cu învăţătura Bisericii.

La eventuala obiecţie ce ar susţine prezenţa masivă a bărbaţilor la vârful mişcării, răspunsul este următorul:

1) Este întru totul adevărat că bărbaţii domină în eşaloanele superioare, dar asta se datorează capacităţii acestora de organizare şi conducere. Uneori ei sunt acei ,,lideri carismatici" din fruntea sectelor sau a unor noi curente şi terapii, maeştrii şi învăţători spirituali (guru), lideri de opinie, etc. Acestea sunt date şi realităţi pe care

---

[84] Resimţite din plin şi la noi prin activitatea prodigioasă a etniei romilor, încurajată iresponsabil pe canalele mass-media: presă, Tv (vezi Tv Prima cu *Dosarele Y*, şi chiar *Credo* de pe canalul 2 TVR).

nu le pot contesta nici cele mai înfocate feministe ,,prigonite de societatea patriarhală”.

2) Pe de altă parte, aceşti bărbaţi au ajuns ceea ce au ajuns într-o mare măsură datorită femeilor de care au fost educaţi: mame, bunice, mătuşi, învăţătoare, soţii, amante. Aceasta nu îi absolvă desigur în totalitate, fenomenul rămâne în picioare. Dovadă de nezdruncinat sunt cazurile Adam-Eva, Samson-Dalila, Răzvan-Vidra, Lady Macbeth, Chopin-G. Sand, J. Lennon-Yoko Ono, ca să nu citām decât exemple arhi-cunoscute.

Dar tot atât de adevărat este şi faptul că ,,*aşa cum printr-o femeie (Eva) a venit moartea, printr-alta (Fecioara Maria) a venit mântuirea*”. În natura gingaşă a sufletului feminin există suficiente disponibilităţi de a redresa erorile de mai sus, exemple fiindu-ne alături de Maica Domnului sfinte mame ca: Antuzza, Emilia, Nona, Monica, Macrina şi celelalte, mame de Sfinţi Părinţi, ce i-au crescut de mici în duhul şi evlavia creştină. Deci precum acelea, se poate aştepta şi astăzi ca să existe femei capabile de a îndrepta această situaţie îngrijorătoare.

Să nu se creadă cumva că întrebările legate de ,,religia” new age aparţin numai teologilor. Pe numeroasele site-uri internet legate de new age există şi rubrica intitulată *FAQ* (*Frequent Asked Questions = Întrebări puse frecvent).* Iar una din întrebările de bază ce apar frecvent este tocmai aceasta: *Este New-Age-ul o religie?* De aici răspunsurile se despart desigur în funcţie de cei ce le dau, care sunt fie apologeţi new age, fie apologeţi creştini (anti new age), fie antropologi, sociologi, psihologi şi istorici ai religiilor de tip ,,neutral”. Unul dintre aceste răspunsuri de pe reţeaua internet este furnizat de către *Andrew Lutts Salem New Age Center*, deci vine din partea unor reprezentanţi avizaţi ai mişcării: *,,Cu toate că ar putea fi considerat ca spiritual, new age*

este departe de a fi o religie formală. De fapt, adepții new age prezintă tendința de a fugi de structuri şi de cadrul practicilor religioase tradiționale. Dar în acelaşi timp, new age poate fi intens spiritual. Un adept al new age preferă întotdeauna o experiența spirituală directă uneia a unei religii organizate. Toate religiile sunt de fapt instituții culturale care reflectă culturile ce le-au dat naştere. Astfel, creşterea numărului persoanelor care explorează new age ar sugera că noi, atât ca indivizi cât şi ca societate am fi interesați de explicațiile alternative date la întrebarea «cine suntem?» ...New age este pur şi simplu un drum de creştere spirituală. Nu contează cum se denumeşte drumul, deoarece până la urmă toate drumurile duc în acelaşi punct. Toată lumea caută adevărul etern ca răspuns la cele mai ațâțătoare întrebări ale vieții, doar că, pur şi simplu, diferența constă în drumul pe care respectivii îl aleg în timpul acestei căutări. Chiar în aceasta constă explicația de ce new age a devenit aşa de popular: faptul ca N.A. pune mai mult bază pe rezultate, decât pe procesul prin care ajungi acolo, adică la adevărurile ultime."

Având, am putea spune, o ,,alergie" la noțiunea de religie, teoreticienii (în realitate ideologii) new age recurg la domeniul mai convenabil al metafizicii: *,,New age este puternic legat de conceptele pe care le numim în filozofia obişnuită ca fiind ale metafizicii. Cu toate că ramura academică a metafizicii se referă mai mult la natura unei realități ultime, subiectele de metafizică mai cunoscute de marea majoritate a auditoriului includ discuții şi analize ale unor subiecte care nu ajung până la dimensiunea a treia a fizicii. Astfel de exemple ar fi: energia descătuşată (free energy), ieşirea din corp, fenomenul psihic OZN, tămăduirea prin magie, precum şi alte subiecte pe care ştiința convențională nu le poate explica."*

Dar întrucât new age-ul are un caracter mult mai practic decât teoretic (ceea ce este în fond o calitate), new agerii şi cei interesaţi vor să ştie la modul concret cum se pot atinge aceste principii şi idei: *Care sunt diferitele instrumente specifice new age?* La această întrebare aceiaşi autori răspund următoarele: *,,Cineva poate folosi cristale, lumânări, aromate (santal, smirnă, tămâie chiar), tarot, rune, pendul, gimnastică de mai multe feluri, meditaţie, cânturi şi intonaţii, tobe etc. Aceste instrumente pot ajuta persoana respectivă să atingă diferite stadii de conştienţă, şi în ultimă instanţă să ajute la privirea şi înţelegerea introspectivă.*

Una din raţiunile pentru care sunt atât de multe instrumente de care se foloseşte new agerul este aceea că oameni diferiţi găsesc valori diferite cu fiecare unealtă... De fapt, nu contează prin ce mijloace se atinge stadiul superior de înţelegere şi înţelepciune. Ceea ce este cel mai important este efortul făcut pentru transcenderea limitărilor noastre şi căutarea unui bine superior."

Aceste afirmaţii ce par a degaja o stabilă încredere în sine sunt însă întâmpinate neaşteptat şi dintr-o zonă jurnalistică de bun - simţ. Astfel a fost cazul articolului *Bienvenue au Congrès de la Société Américaine des Sorciers,* realizat de Brigitte Bédard.[85] Autoarea a participat personal la acest congres new age (al 37-lea) al radiesteziei sau vrăjitoriei[86] din S.U.A., localitatea Vermont, cu 1200 de participanţi. În subcapitolul intitulat

---

[85] În ziarul *Métro/Courier* din 17.04.1998, p.11.

[86] A se remarca similitudinea termenilor. La noi în ţară, radiestezişti se dezic hotărât de această apropiere. De altfel, tipic new agerilor români este sincretismul ce include totdeauna şi Ortodoxia, spre deosebire de confraţii lor din Vest, ce s-au lepădat de mult de Biserica creştină.

,,Indispensable Pendule” ea observă privitor la instrumentarul new age: *„Printre atelierele şi magazinele care mişună de roci energetice, uleiuri esenţiale, bijuterii şi pendule, părea evident de la bun început că instrumentele sunt de o importanţă capitală. Şi totuşi, nu se predă faptul că adevăratul răspuns vine din cap? Că un adevărat vrăjitor, dacă crede, posedă în el toate puterile necesare? Pendulul şi ansa ar fi atunci facultative? Punând această întrebare unor persoane am primit răspunsul: «Da, e-adevărat».*

Atunci ar fi vorba de o superstiţie? Se afirmă că nu: instrumentul ajută la întărirea încrederii. Am continuat: «Deci, n-aveţi suficientă încredere în voi înşivă sau în mica voastră voce interioară?» Răspuns: «Da, într-adevăr»”.

Numeroşi cercetători au subliniat caracterul eclectic al mişcării, acel *disembedding,* respectiv libera conectare a noţiunilor care de fapt nu au nimic în comun, dar care farmecă minţile autodidacţilor semidocţi. Astfel, un concept dintr-o cultură este desprins din aceasta şi se cuplează la cu totul altceva din altă cultură, un exemplu remarcant fiind conceptul de „yoga universală” (pan yoginism) avansat de Osho şi adoptat la noi de Mario Vasilescu şi Gregorian Bivolaru: *„Yoga nu este o religie. Yoga nu este hindusă sau musulmană. Yoga este o ştiinţă universală, la fel ca matematica, fizica sau chimia. Cum fizica nu este creştină chiar dacă aproape toate legile fizicii au fost descoperite de creştini, la fel Yoga nu este hindusă, susţin aceştia, chiar dacă ea a fost descoperită de hinduşi*[87]*.Yoga este o ştiinţă pură a transformării fiinţei*

[87] Acestă argumentaţie de sofism neo-hinduist tipică lui Osho (Bagwan Rajneesh) este o capcană în care pică însuşi autorul ei. Cele arătate demonstrează de fapt tocmai contrariul. Fizicienii au descoperit legile

umane astfel că un mahomedan poate fi yoghin, un budist poate fi yoghin, un creştin poate fi yoghin."[88].

Dacă înțelegem prin religie sensul extins de relație a omului cu „sacrul", atunci tot rămân descoperite următoarele elemente esențiale ale religiei: sacrificiul, sacerdoțiul, rugăciunea, cultul, aspectul comunitar (instituția) şi cel moral-etic. Aceste elemente de bază sunt rezolvate mai mult sau mai puțin în cadrul cultelor neopăgâne (inclusiv sataniste) menționate mai sus.

Să reținem şi faptul că unele dintre ele au contestat în repetate rânduri apartenența lor la mişcare. În această privință, părerile pot fi împărțite, însă în ceea ce ne priveşte ne menținem părerea exprimată în titlu, şi anume aceea că new age-ul nu poate fi decât cel mult o pseudo-religie. Mişcarea se prezintă ca fiind mai degrabă o pan-psihologie transpersonală, în cadrul căreia putem detecta în hățişul acestui „ghiveci spiritual sincretist" urmele unei religiozități de tip neo-păgân.

---

tocmai datorită formației lor creştine (scolastic experimentale de tip Cartesius - Bacon), asemenea şi hinduşii au ajuns la yoga datorită unei filosofii specifice.

[88] *Yoga Magazin,* nr. 7, coperta 4.

IV. DOCTRINA NEW AGE-ULUI

Oricât s-ar fi dorit de nouă, inedită, antidogmatică, fluidă şi tolerantă, mişcarea new age n-a putut să evite cel puţin o încercare de sistematizare, de prezentare a unui minim doctrinar. Fiind în concurenţă cu marile religii ale erei Peştilor, alternativa Vărsătorului a trebuit să se confrunte cu revelaţiile pe care se bazau acelea.

Să spunem de la bun început că, întrucât new age-ul nu a afirmat hotărât dacă este o religie sau nu, şi la capitolul revelaţiilor situaţia se prezintă confuz, ele venind spontan din partea diverşilor mediumi, numiţi cu termenul actual de ,,canalizatori”.

Iarăşi este adevărat că, cel puţin deocamdată, nu se poate vorbi de vreo teologie new-age. Cu toate acestea, aşa cum spuneam în introducere, mişcarea are un anumit fond doctrinar, desigur că eclectic şi nedogmatic (cel puţin în intenţiile declarate).

IV.1. DROGURILE. ALDOUS HUXLEY

În decursul timpului, diferite personalităţi marcante afiliate explicit sau implicit mişcării au emis

diferite principii teoretice, uneori chiar la modul coerent. Putem începe prezentarea lor cu A. Huxley, scriitor şi teoretician, o personalitate agnostică, care în lucrarea sa *The Perennial Philosophy* din 1946 încearcă să decreteze mescalina şi alte droguri drept un dar divin, după modelul indienilor americani care considerau sucul cactusului *peyotl* drept sfânt.

Sub influența mescalinei scriitorul a trăit o experiență artistică deosebită şi care a fost luată drept ,,adevărul" suprem, deosebindu-se de tot ceea ce autorul a experimentat până la ora respectivă.

De asemenea, aflându-se în această specială stare de grație, scriitorul afirmă că ,,filosofia" sa nu este de natură rațională, ci ar fi una intuitivă. Mergând mai departe şi dezvoltând o asemenea idee, el vede că există un adevăr divin comun cu ființa lucrurilor, cu diferitele viețuitoare şi cu sufletul uman. Sufletul este înrudit cu acest adevăr, fiind într-un fel, o bucată de adevăr. Astfel ,,eu" şi ,,tu" şi ,,Dumnezeu" suntem una, şi una cu natura, care la rândul ei e sacră. Acest ,,adevăr suprem" este, conform lui A. Huxley, Dumnezeu. Constatăm aici că această concluzie absurdă la care a ajuns acest scriitor atât de dotat este consecința firească a consumului iresponsabil de droguri şi a concepției filosofice panteiste.

Dar această filosofie, departe de a fi nepieritoare, este moartă încă de pe acum, un alt smochin neroditor ale cărui fructe otrăvite şi sterile ,,se vor arunca în foc".

IV.2. COSMOLOGIA NEW AGE

Potrivit celor mai avizați experți new age, în noua epocă universul e tratat ca un întreg interconexat, un

singur organism, în care părțile sunt legate intim şi se condiționează reciproc. Combătând concepția mecanicist deterministă a lui Isaac Newton, cosmologia new age consideră că universul nu este nici o maşină constând din materia moartă şi nici opera întâmplării, ci este ceva viu şi dinamic, ceva ca o conştiință inteligentă permanent creatoare. Este lesne de sesizat la baza acestor concepții despre univers stă filosofia hinduistă a Vedantei, new age-ul promovând astfel un fel de neo-hinduism deghizat. Substanța universului (esența, natura) este conştiința universală ce constituie astfel baza lumii. Spre totală deosebire de creştinism, new age nu vede apariția lumii ca o creație a lui Dumnezeu în afara Lui Însuşi, ci universul se autocreează cu inteligența sa intrinsecă şi puterea sa creatoare. Preluând şi de data aceasta un concept oriental impersonal despre Dumnezeu, în cercurile new age se poate afirma cu uşurință ,,universul vrea" în loc de ,,Dumnezeu vrea".

Întrucât new age-ul a apărut şi s-a manifestat în America secolului XX pentru toate aceste afirmații au fost căutate din necesitate şi fundamente ştiințifice. Ele au venit din partea fizicii moderne teoretice, cu personalități ca David Böhm şi Fritjof Capra, ce au găsit diferite joncțiuni între fizica teoretică şi mistica orientală. În felul acesta se poate susține că vechea concepție despre realitate ateist-materialistă este zdruncinată din temelii. Ştiința descoperă că materia constă din energie vibratoare.

Cosmosul, sau natura este concepută, potrivit noii paradigme holistice, ca un întreg în care părțile colaborează şi se intercondiționează reciproc. De aici, decurg principiile ecologiei potrivit cărora noi, oamenii, trebuie să colaborăm cu natura, să acționăm conform cu legile ei şi să nu o exploatăm şi distrugem. Sarcina omului este de a administra pământul.

IV.3. ANTROPOLOGIA NEW AGE

Ca şi în cazul cosmologiei, şi antropologia new age porneşte prin a combate de data aceasta concepţia antropologică evoluţionist materialistă. În locul acesteia, se propune o concepţie ce îşi are originea tot în aceeaşi filosofie hinduistă potrivit căreia omul este, la originea fiinţei sale, de aceeaşi substanţă spirituală cu universul însuşi. Conştiinţa umană individuală este ca o picătură dintr-un ocean infinit de conştiinţă, care este fundamentul universului. În felul acesta, new age-ul consideră un fel de reabilitare, ba chiar înălţare a omului din condiţia de animal superior apărut întâmplător. Se merge chiar mai departe cu această reabilitare, contestându-se şi poziţia creştină a omului păcătos, punându-se în prim plan ,,divinitatea" sa. Noile cercetări din domeniul neuro-psihic susţin teorii conform cărora capacităţile creierului şi conştiinţei nu s-au utilizat până acum decât într-o mică măsură.

Din punct de vedere social, oamenii sunt văzuţi ca părţi ale unui univers în care totul se interconectează într-o unitate organică creativă şi fiecare parte îşi are sarcina ei. Să punem în paralelă cu această afirmaţie concepţia ortodoxă potrivit căreia omul fiind creat după chipul lui Dumnezeu Cel de-o singură Fiinţă în trei Ipostasuri (persoane), omenirea este Un Om în *n* ipostasuri.

IV.4. PRINCIPII

După ce am schiţat la modul general cosmologia şi antropologia de tip new age, vom analiza în continuare

principiile doctrinare, aşa cum au fost ele expuse de diferiţi autori. Astfel potrivit lui Bruno Würtz[89], cercetătorul Hans Schulze - Berndt surprinde în lucrarea sa *New Age spirituality* următoarele teze new age: 1) depersonalizarea lui Dumnezeu; 2) divinizarea panteistă a omului; 3) derealizarea lumii, realitatea obiectivă fiind declarată iluzie şi loc vremelnic de joacă a automântuirii prin diferitele tehnici şi ritualuri de dobândire a stării de iluminare; 4) identificarea răului cu starea de ne-iluminare spirituală, trăsătură tipică gnosticismului.

Cercetătorul Tibusek surprinde la rândul său următoarele aspecte[90]: 1) lumea vizibilă, materială, nu e singura realitate; 2) lumea este un sistem holistic, în care omul e închis; divinitatea e identică cu universul, acesta fiind trupul ei; omul e de sorginte divină în sensul că reprezintă o părticică sui generis din divinitate; 3) în om sălăşluieşte (în paragină) un potenţial care poate fi şi trebuie desfăşurat prin meditaţie şi diverse psihotehnici; 4) toţi adepţii new-age-ului cred în venirea unei ere noi, în care acest potenţial uman va fi desfăşurat pe deplin şi îşi va produce efectele benefice.

Psihologul american James Redfield, autorul best seller-urilor plecate de la *Celestine Profecy,* sugerează admiratorilor săi nişte credinţe new age:

1. Vechea înţelepciune sau adevărul a fost făcută ocultă (ascunsă) din cauză că Ortodoxia oficială, ţinând la puterea ei, nu a vrut ca masele să cunoască adevărul.
2. Suntem pe marginea unei schimbări de paradigmă în evoluţia umană.
3. Când suficienţi oameni le vor avea (adică intuiţiile), rasa umană va atinge nivelul ,,masei critice” şi va fi

---

[89] *New age*, p. 12.
[90] Idem, p. 36.

iluminată. Vom avea pace pe pământ, leul va fi alături de miel, iar noi vom umbla în trupuri de lumină.
4. Biserica creştină a purtat răspunderea pentru reprimarea adevărului că de fapt noi toți suntem ,,Cristosul”, că noi suntem cu adevărat dumnezeu numai dacă am putea să ne transcendem ignoranța, sau ,,spălarea pe creier” (*brainwashing*) impusă nouă de Biserică, de Dumnezeul Bibliei, de consensul popular, sau de savanții moderni.
5. Când suntem treji (ne ridicăm nivelele de energie) la această realitate sau gnoză interioară, putem avea puteri magice cum ar fi clarviziune, healing, invisibilitate şi nemurire.
6. Noi suntem co-creatorii universului. Noi ne creăm propria noastră realitate.
7. Dacă scăpăm de ,,teamă şi îndoială”, ne vom menține ,,nivelul de energie” al ,,eului superior”. Aici se sugerează că oricine ar critica învățătura” (*The Celestine Prophecy*, în acest caz) îşi exprimă mai degrabă teama şi îndoiala lui (ei), drept care acea persoană nu va căpăta puterile magice sau ,,intuițiile”, şi nu se va mântui.

Cărțile autorului menționat conțin un amestec de psihologie, pseudo-ştiință, ocultism şi viziuni futuriste utopice de genul celor ,,9 intuiții”:

„Fii deschis şi viu către forțele spirituale ce-i călăuzesc din culise pe căutători.

Re-imaginează istoria. Realizează că vechile valori nu se mai potrivesc.

Priveşte universul ca pe un vast sistem energetic ce răspunde gândurilor şi aşteptărilor umane .

Realizează că manipularea defectuoasă a acestei energii cosmice este cauza tuturor conflictelor omeneşti.

Rezolvă conflictele extrăgând energie dintr-o sursă superioară.

Descoperă adevăratul tău sine prin identificare cu energia universală.

Caută călăuzire în vise, gânduri, coincidențe....

Rămâi centrat. Proiectează energie către ceilalți pentru întărire reciprocă.

Imaginează-ți o umanitate evoluată spirituală trăind pe o planetă radiantă de sănătate şi energie. Trăieşte şi împărtăşeşte acest mesaj".

Pe site-urile internet new age, la rubrica FAQ (*Frequent Asked Questions*) la întrebarea: *Există credințe comune în new age?* a fost prezentată o listă neoficială a credințelor pe care majoritatea new agerilor le au în comun:

„1. Tu îți creezi propria realitate şi destinul. Aceasta este o planetă a liberei alegeri, şi tu ai propriul liber arbitru.

2. Ai de făcut față unor încercări (challenges) în timpul acestei vieți. Dacă nu-ți înveți lecțiile de data asta, le vei avea încă o dată.

3. Nu există coincidență.

4. În viață există mult mai mult decât ceea ce se vede.

5. Nimic nu contează cu adevărat în această viață dacă nu este făcut în folosul celorlalți.

6. Nu suntem singuri.

7. Suntem ființe multidimensionale care acum avem o experiență umană.

8. Noi toți primim mai mult ajutor decât ştim, de la îngeri, spirite ghid, maeştri evoluați şi alții.

9. Ne putem vindeca pe noi înşine, societatea noastră şi lumea noastră.

10. Transformarea finală a omenirii este înălțarea.[91]

Cercetătorul american Lewis a scris în legătură cu etosul mişcării new age următoarele: *,,Una din trăsăturile*

[91] Cf. Andrew Lutts, Salem New Age Center.

new age-ului este aceea că subiectele de interes major variază de la o perioadă la alta, astfel încât, în special pentru observatorul dinafară, această subcultură pare să sufere transformare după transformare. Schimbarea de la predominanța învățătorilor spirituali orientali (caracteristică particulară a anilor '70) la accentul pus pe entitățile canalizate (în anii '80) este un exemplu de o astfel de transformare. Într-o manieră similară, interesul în canalizare pare să se evapore în anii '90, iar noul accent se mută pe şamanism şi pe spiritualitatea indienilor americani."[92]

După cel de-al doilea război mondial se poate vorbi în Occident despre o renaştere a ocultismului în ,,contra-cultura" specifică anilor '60, în moda simbolurilor şi practicilor astrologice, în mijloacele de divinație, în ritualurile magice, şi mai târziu în new age.[93]

Potrivit unor autori printre care cităm pe cercetătorul suedez Olav Hammar[94] adepții new age pot să creadă (dar nu este neapărat necesar) următoarele: a) că întregul cosmos e un tot unitar (holism, χολος), lucru uitat de omul industrial; b) conştiința omului creează exteriorul (nu invers); c) acest tot unitar (monism panteist) e străbătut de energie (care uneşte – această energie este aproximativ Dumnezeu imanent, spre deosebire de Dumnezeul creştin Care este transcendent); d) prin noile metode se găsesc drumuri de a separa integritatea biologică şi sufletească; e) pământul (Mother Earth) este viu şi e stricat de oameni (împotriva concepției industrialiste, dar şi a celei creştine antropologice potrivit căreia omul este cununa creației). Este necesară o nouă relație nouă Om-Pământ; f) cu ajutorul diferitelor tehnici

---

[92] Preluat de pe site-ul internet *New Age Ministry* Home Page.
[93] Cf. *Encyclopaedia Britanica,* '96.
[94] În lucrarea *På spaning efter helheten.*

îţi găseşti locul în univers; g) reîncarnare; h) prin intuiţie poţi ajunge la ştiinţă, prin canalizare (channeling) se primesc mesaje; i) tradiţia ne-europeană străveche este preluată chiar de fizica modernă din Occident; j) omul se află în faţa unei revoluţii social-spirituale, viaţa social-spirituală de până acum este o ,,pupă", după care urmează metamorfoza în fluture.

Sintetizând cele afirmate mai sus trebuie subliniat că fondul teoretic new age se bazează pe cele două principii filosofice: *monismul* (totul este una) şi *panteismul* (totul este Dumnezeu). Din primul principiu decurge faptul că întrucât totul din univers este compus din aceeaşi substanţă de bază, înseamnă că totul este interconectat şi unit. Desigur aceste principii se opun creştinismului unde Dumnezeu este Creatorul separat *în esenţă* de creaţia Sa pe care o penetrează, susţine şi sfinţeşte prin energiile Sale necreate.

IV.5. ECLECTISMUL ŞI SINCRETISMUL RELIGIOS

Eclectismul este o trăsătură tipică pentru doctrinele de tip new age. Astfel new agerii extrag şi combină după bunul lor plac elemente doctrinare din *Biblie, Cartea Mormonilor, Cartea Morţilor tibetană, I Ching,* păgânism şi ocultism. Următorul pas este sincretismul religios care combină şi sintetizează religii diferite şi învăţături filosofice adesea contrare. Această falsă concepţie mistică despre lume le permite new agerilor să fie extrem de deschişi şi ,,toleranţi", spre deosebire de religiile erei Peştilor, ale căror deosebiri au fost adesea apărate cu preţul vieţii, sau chiar al unor războaie religioase. Relativismul şi arbitrarul conduc la credinţa în egalitatea

revelațiilor divine făcute prin Moise, Buddha, Krishna, Iisus Hristos şi, de ce nu, lui Shirley Maclaine.

Credința într-un Creator personal este înlocuită de credința în energia universală creativă cunoscută sub denumirile de Chi, prana, kundalini, energie psihică, bio-energie, ca sursă a originilor şi existenței tuturor lucrurilor.

IV.6. REÎNCARNAREA

Una din credințele *sine qua non* ale mişcării new age este credința în reîncarnare. Dar nu este vorba de credința clasică a *Upanişadelor*, cu rezolvarea ,,karmei” negative şi atingerea perfecțiunii, ci de versiunea apuseană a reîncarnării preluată din teosofie şi antroposofie, larg acceptată de new ageri, şi care pledează pentru o spirală ascendentă către perfecțiune prin reîncarnare.

Din mitologia egipteană a fost preluat mitul păsării Phoenix, ca imagine a nemuririi făcându-se o analogie forțată cu învățătura reîncarnării. Renaşterea periodică a păsării din cenuşă nu înseamnă numaidecât o confirmare a acestei teorii. Unii dintre cei care s-au raliat la aceasta au fost autorii Joseph Head şi S. L. Cranston. Aceştia au descris diferitele variante ale reîncarnării în timp şi spațiu în lucrarea *Reincarnation: The Phoenix Fire Mystery.*[95] Istoria acestor idei începe cu Pitagora, care a trăit în secolul VI î.d.Hr., continuând cu doctrina metempsihozei şi metemsomatozei a lui Platon (m. 347 î.d.Hr.). De la aceştia, ideile s-au răspândit şi au avut aderență în rândurile unor stoici.

---

[95] Julian Press/Crown Publishers Inc., New York, 1977.

Este cunoscut faptul că nici măcar în Orient nu domneşte o unanimitate în privința acestei învățături. Astfel, budismul neagă existența unui ,,suflet", şi chiar al unui ,,eu" care revine. În concepția hindusă eul interior (*atman*) nu se naşte şi nici nu moare, ci se îmbracă în diverse veşminte şi se identifică pe sine cu aceste veşminte. În Occident este întâlnită versiunea după care omul rămâne tot timpul om, neputându-se întrupa într-un animal, de exemplu.

Aceeaşi temă a fost tratată de către autorul grec Vitsaxis Vasilis în lucrarea sa *Platon şi Upanişadele*.[96] Astfel, în capitolul 6, intitulat *Reîncarnare-Samsara*[97] este amintit din opera lui Platon mitul lui Er din *Republica*, ca o ipoteză, amintirea vieților (prezent de asemenea în dialogurile *Menon* şi *Phaidon*). Din dialogul *Phaidon* s-a extras următorul citat: *,,Există o veche tradiție potrivit căreia ele (sufletele) ființează acolo, sosite de aici şi, de asemenea, că ele revin aici, în lumea aceasta, şi se nasc din morți."* În continuare autorul îşi propune să facă o paralelă între dialogurile platonice pe această temă şi *Upanişadele* indiene: *Brhandaranyaka, Katha-Upanişad, Maitri*, în care revine tema *Samsarei.*

În dialogul *Republica* (*Statul*), conform mitului Er, sufletele preexistente trag la sorți trupurile în care vor descinde. Această situație de hazard nedorită se poate combate prin Cunoaştere (gnoză). De aici decurg două consecințe: 1) libertatea sufletului de a-şi alege ,,carnea"; 2) eternitatea ciclului metempsihozei (metemsomatozei). De această lege morală inexorabilă şi implacabilă a karmei omul se poate izbăvi în hinduismul Upanişadelor prin descătuşare (*Moksha*).

---

[96] Omonia, 1999.
[97] op. cit., p.70.

Trecând în Evul Mediu european, credința în reîncarnare a fost preluată de grupuri dizidente, cum au fost cabaliştii evrei. Ei au preluat teoria reîncarnărilor din hermetism, o variantă ezoterică a gnosticismului. În cadrul acestor derapaje spre o magie nonconformistă, misticii evrei au abordat problema reîncarnării succesive. Textele sacre nu menționează metempsihoza (sau metemsomatoza). Religiile canonice bazate pe Revelația biblică resping ideea reîncarnării. Potrivit lor sufletele umane nu trăiesc viața pământească decât o singură dată.

,,Sub influența unor curente de idei venite din Orient (ca şi a neoplatonismului), unii rabini, mai puțin ortodocşi din perioada geonimilor au dezvoltat o antropologie sacră în care sufletele se pot reîncarna de mai multe ori. «Gilgul anaeshef» va fi preluat ulterior de kabbala medievală.''[98] E prezent în *Cartea Strălucirii* (*Sefer ha-Bahir*), apărută în Franța provensală. Se argumentează astfel şi teodiceea. Principiul reîncarnării, *gilgul*, este prezent sub forma ciclurilor pentru purificare şi în cartea *Zohar II 99b*.

Spre deosebire de Platon, *Upanişade* sau *Kabbala*, în *Sfânta Scriptură* nu se găseşte nimic care să sprijine credința reîncarnării. Cu toate acestea, adepții de sorginte teosofică au invocat anumite pasaje din *Biblie*, cum ar fi cel din *Ioan IX, 1-3*[99], ca dovadă a răspândirii doctrinei reîncarnării printre evreii din timpul lui Iisus. Această atitudine exprimă o imensă mândrie, sursă a pretenției teosofilor, ocultiştilor, liberi cugetătorilor etc. după care ei

---

[98] Constantin Bălăceanu Stolnici, *Introducere în studiul kabbalei iudaice şi creştine,* Omnia, 1996, p. 63.

[99] *1. Şi, trecând Iisus, a văzut un om orb din naştere.*

2. Şi ucenicii Lui L-au întrebat, zicând: Învățătorule, cine a păcătuit: acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?

3. Iisus a răspuns: Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui, ci ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu.

ar putea să repună în adevăr învățătura Bisericii, deformată de cler. Rădăcinile acestei concepții absurde se pot căuta în mişcările contestatare anti bisericeşti din Evul Mediu apusean. Revenind la pasajul scripturistic, versetul 3 arată explicit că orbirea nu se datora vreunei cauzalități karmice, deci versetele în cauză nu pot constitui vreo confirmare biblică a ipotezei reîncarnării. De altfel, nici în acest caz nu ar fi explicit vorba de reîncarnare, ci doar eventual de preexistența sufletelor. Ucenicii nu cunoşteau concepțiile hinduiste şi budiste, ci ar fi putut şti, sub influența elenistă a epocii, doar despre gnosticism, platonism, preexistență. Chiar la însuşi Platon întâlnim metempsihoza, dar nu şi legea hinduistă a karmei.

O altă credință a evreilor vetero-testamentari, de data asta oficială şi răspândită, era credința în înviere. Astfel, se credea că proorocii, mai ales, ar fi putut învia şi trăi printre contemporani. Celălalt pasaj evanghelic invocat de ocultişti se referă la întrebarea lui Iisus despre cine credeau oamenii că era El şi la răspunsul ucenicilor: *,,Unii spun că Tu eşti Ioan Botezătorul, alții Ilie şi alții Ieremia sau unul din prooroci." (Matei XVI, 13-14)*. Dar şi aici exegeza ezoterică se înşeală cras deoarece oamenii credeau, ca şi Irod Agrippa: *,,Şi a zis slujitorilor săi: Acesta este Ioan Botezătorul: el s-a sculat din morți şi de aceea se fac minuni prin el." (Matei XIV, 2)* ceea ce încă odată desemnează foarte clar *învierea*, şi nu reîncarnarea. Temeiul acestei credințe era de asemenea biblic, bazându-se pe *Maleahi III, 24*, care prezicea că în ziua cea mare a Judecății, pe care iudeii o identificau cu ziua venirii lui Mesia, se va arăta Ilie (despre care se *ştia* că nu a murit, ci a fost ridicat la ceruri de căruța şi caii de foc.): *,,Iată că Eu vă trimit pe Ilie proorocul înainte de a veni ziua Domnului cea mare şi înfricoşătoare."* Credința că Domnul ar putea fi Ieremia se baza pe *II Macabei II, 1-8* şi

XV, 13-16, după care Ieremia i s-a arătat lui Iuda Macabeul.

Adepţii au mai pretins că Biserica primară a cunoscut învăţătura reîncarnării. Şi aici este vorba de o dezinformare, deoarece a fost vorba cel mult despre anumite influenţe neo-platonice întâlnite la unii gânditori creştini privitoare la pre-existenţa sufletelelor. New agerii îi invocă în sprijinul lor pe Origen (cca. 185 – cca. 254), Justin Martirul în sec. II şi Syneziu din Cyrene sec. V. Despre acesta din urmă aflăm din *Patrologia* Părintelui Coman: *,,Syneziu consideră sufletul drept ,o scânteie a inteligenţei' ascunsă în adâncul materiei, ca sămânţă a lui Dumnezeu (Imnul 3,vv. 560-562). Nu se descriu alte funcţii ale sufletului decât că el vine de la Dumnezeu şi prin el inteligenţa (nous) a fost aşezată în trup."*[100] Se ştie că, înainte de convertirea la creştinism, Syneziu credea, ca neo-platonician, în preexistenţa sufletului, dar încă o dată, nu e vorba de reîncarnare.

Origen credea în preexistenţa sufletelor, dar nu în transmigraţie şi nici în încarnarea sufletelor raţionale în trupuri animale.[101] Cu toate că s-a invocat Platon ca sursă a răspândirii credinţei reîncarnării în Occident, în realitate aceasta se poate socoti ca fiind mai degrabă de sorginte indiană, introdusă în Europa prin intermediul englezilor şi germanilor începând din secolul XVIII.

Se mai susţine că în secolul II credinţa reîncarnării a avut o mare răspândire printre gnosticii creştini. Printre cei mai importanţi reprezentanţi ai gnosticismului se numără Vasilide (în jurul lui 125), Marcion (în jurul lui 150) şi Valentin (m. 160). Înrudiţi îndeaproape cu gnosticii au fost în acea perioadă şi maniheii, cu peste 70

---

[100] Pr. Prof. Dr. Ioan Coman, *Patrologie,* vol. 3, Ed. I.B.M, Bucureşti 1988, p. 282.

[101] Cf. Enciclopedia Britannica '99.

de secte, şi simoniţii. Cu timpul gnosticismul a intrat în conflict cu Biserica şi au fost în cele din urmă daţi anatemei, iar multe din scrierile lor, printre care şi unele Evanghelii apocrife (cum ar fi *Evanghelia lui Toma* şi *Evanghelia Mariei*), au fost arse ca eretice. Pretenţia neo-gnosticilor de azi este aceea că ei reprezintă pe adevăraţii moştenitori ai învăţăturii lui Hristos care erau gnosticii, creştinism ezoteric ce se opune creştinismului oficial, exoteric şi dogmatic al Bisericii catolice ortodoxe primare.

Condamnarea teologiei lui Origen petrecută la Sinodul al V-lea ecumenic este privită în cercurile new age ca o anatemizare a doctrinei reîncarnării. Vom vedea mai departe cum, rând pe rând, s-au invocat mai multe sinoade în sprijinul susţinerii afirmaţiei privitoare la *interzicerea arbitrară şi din acel moment istoric* a credinţei reîncarnării de către Biserica oficială. Astfel au fost invocate în chip uimitor şi sinoadele unioniste din 1274 şi 1439. Dincolo de fabulaţia teosofică se cunoaşte documentar că Sinodul II Lyon, socotit de romano-catolici al XIV-lea ecumenic convocat de papa Grigorie al X-lea, s-a ocupat de ,,unirea" încheiată la 6 iulie cu grecii. Sinodul Ferrara-Florenţa din 1439-1445, socotit a fi ,,al XVII-lea ecumenic" convocat de papa Eugeniu al IV-lea, a avut ca temă tot unirea cu grecii.[102] La aceste sinoade s-a dezbătut teologic şi s-a stabilit faptul că sufletul merge direct fie în rai, în purgatoriu sau în iad.

În Evul Mediu, s-a mai susţinut că inchiziţia, înfiinţată în 1184 de papa Lucius al III-lea în conciliul de la Verona sub numele de *Sfântul Oficiu*[103] şi introdusă în Spania în secolul XIII, trebuia să combată o mişcare ce se răspândea foarte rapid, şi anume catarii (*καθαροι,„cei*

---

[102] *I.B.U.* (vol. II), Edit. Inst. biblic şi de misiune al BOR, 1993, pp. 78-79.
[103] Idem, p. 85.

curați”) care credeau în reîncarnare. Aici întâlnim o nouă supralicitare, deoarece din documente reiese despre catari că erau mai degrabă dualişti, gnostici, maniheişti. Pe lângă acestea, ei mai erau anticlericali, antinomişti, encratişti şi vegetarieni iconoclaşti, puritani, *anticosmişti*. Opiniile lor au dat naştere curentului cultural *amor curtois*[104]. Ei puteau crede cel mult în preexistența sufletelor, dar, ca şi în cazul lui Origen, nicăieri nu este menționată explicit reîncarnarea.

După catari este rândul lui Giordano Bruno, care a fost ars pe rug de inchiziție în 1600 să fie creditat cu afiliere la doctrina reîncarnării. Dincolo de această mitologie, se ştie despre Giordano Bruno că a fost un călugăr napolitan caterisit. Iconoclast în tinerețe, a fost socotit pe drept cuvânt un cripto-protestant. A susținut printre altele concepțiile lui Copernic privitoare la heliocentrism şi infinitatea universului. S-a manifestat deschis ca panteist neoplatonic şi magician.[105] Iată cine îl admiră: *,,... numele lui a înflăcărat spiritul şi glasul nenumărator francmasoni, liber-cugetători, revoluționari, materialişti sau anarhişti ai secolului al XIX-lea,... cel mai antidemocrat gânditor, devenit simbol al democrației!”* [106] A transformat magia în ,,ştiința” manipulării maselor şi a individului uman, de unde este pe deplin normal ca să fie admirat de urmaşii săi, psihologi etc. A exercitat o mare influență asupra rozicrucienilor, acea mişcare ideologico-ezoterică din secolul XVII-lea. Astăzi urmaşii lui în spirit se manifestă în trusturile de inteligență ca psihologi, sociologi şi antropologi. În Occident, iar după 1989 şi la noi terenul lor de acțiune este mass-media şi brain-trusturile.

---

[104] I. P. Culianu, *Eros şi magie în Renaştere,* Nemira, 1994, pp. 40-41.
[105] Ibidem, pp. 94-95.
[106] Ibidem, pp. 119-120.

IV.6.1. CREDINȚA ÎN REÎNCARNARE ASTĂZI

În perioada modernă, în Europa occidentală secularizată şi păgânizată au pătruns deja acum 200 de ani concepțiile orientale ale reîncarnării. Acestea s-au răspândit mai întâi în rândul elitelor intelectuale, cum ar fi cazul celebrului W. Goethe, care credea de pildă că prietena sa Charlotte von Stein fusese odată soția sa.

Filosoful pesimist german Schopenhauer a fost influențat într-o mare măsură de filosofia şi religia indiană, şi a admirat mult *Upanişadele*. De asemenea scriitorul rus L. Tolstoi, care se cunoaşte că a avut o perioadă mari simpatii francmasonice, credea că noi am existat înainte de viața actuală şi că vom reveni. În Franța, autorii Gustave Flaubert şi George Sand cochetau de asemenea, chiar dacă nu explicit, cu gânduri referitoare la reîncarnare.

Reprezentantul de seamă al curentului transcendentalist american, Ralph Waldo Emerson credea că oamenii revin ,,în noi înfățişări". Scriitorul belgian Maurice Maeterlinck a pledat pentru întoarcerea la reîncarnare. Aceasta este o credință mai frumoasă, mai dreaptă, mai curată, mai morală, mai roditoare, mai veridică şi mai mângâietoare decât teosofia. Aici îşi găsesc explicația toate inegalitățile fizice şi intelectuale, toate nedreptățile sociale, toate blestematele nedreptăți ale sorții. Compozitorul german Richard Wagner ar fost şi el în zona de atracție a învățăturilor budiste, trăsătură tipică mediului cultural al epocii, destul de asemănătoare în această privință cu new age-ul apărut un secol mai târziu. La începutul secolului XX, compozitorul evreu austriac

Gustav Mahler se adresa biografului său Richard Specht cu afirmaţii ce făceau referinţă deschisă la reîncarnare.

Într-un mod oarecum surprinzător întâlnim aceste concepţii şi în unele interviuri date de afaceristul american Henry Ford. Aceste idei au pătruns şi în lumea prozaică şi realistă a politicii. Un reprezentant de seamă în acest sens a fost, potrivit prietenului său Lord Riddell, şi premierul britanic David Lloyd George.

În sprijinul ipotezei reîncarnării au fost aduse aşa-numite dovezi psihologice constând în amintirea vieţii anterioare. Astfel, s-au descris cazuri ale unor copii de doi ani ce vorbeau despre întâmplări trăite într-o altă viaţă. Asupra acestor cazuri s-au aplecat mai mulţi cercetători, dintre care îl menţionăm pe profesorul în psihiatrie şi parapsihologie de la universitatea din Virginia, Charlottesville, S.U.A., Ian Stevenson (n. 1918). El atribuie tuturor acestor cazuri ciudate explicaţia confirmării existenţei reîncarnării.

În rândul cercetătorilor acestui fenomen s-au manifestat desigur şi poziţii sceptice. Printre acestea putem menţiona pe psihologul S. Freud şi pe biologul britanic Julian Huxley. Acesta din urmă a pus fenomenele în cauză pe seama hazardului şi eredităţii, situându-se astfel pe o poziţie evoluţionistă materialistă.

Parapsihologul american William Roll a introdus ca ipoteză de lucru psihometria, în care ,,imagini de memorie”, care se ataşează de obiecte pot fi sesizate de un medium.[107]

Literatura consacrată subiectului numără la ora actuală sute de titluri, multe din ele fiind accesibile cu uşurinţă şi pe piaţa de carte românească din această

---

[107] Pentru datele de mai sus sursa internet: Sven Magnusson www.sokaren.se/index110.html.

perioadă. Una dintre aceste cărţi este şi lucrarea lui A. T. Mann.[108] Autorul în cauză vorbeşte în numele paradigmelor ecologice şi spirituale de azi: karma şi reîncarnarea, susţinând absurditatea potrivit căreia până acum 200 de ani era o credinţă universală. Potrivit unui sondaj Gallup citat de Mann în anul 1969, în Occident, 18-25% din catolici şi protestanţi acceptau reîncarnarea.[109] În anul 1981, 38 milioane americani credeau în reîncarnare.

Ca şi ceilalţi autori de acelaşi calibru din spaţiul contemporan occidental, Mann caută cu orice preţ să acrediteze ideea că *Sfânta Scriptură* susţine în anumite pasaje ideea reîncarnării. De data aceasta este invocat *Ioan III*, *5-6,* dialogul Mântuitorului cu Nicodim. O altă gafă monumentală, deoarece nu mai departe de III, 4: *,,Cum poate omul să se nască fiind bătrân? Oare poate să intre cineva a doua oară în pântecele mamei sale şi să se nască?"* este anulată prin această întrebare orice prezumţie a reîncarnării.

Ceea ce este de data asta real este faptul că, spre deosebire de Biserică, unde ideea reîncarnării n-a fost nicicând acceptată, mişcarea teosofică şi continuarea ei înrudită, antroposofia, au propagat intensiv aceste păreri. Rudolf Steiner prezenta reîncarnarea şi karma într-un mod evoluţionist ascendent, perspectivă îmbrăţişată ulterior de către new ageri. Cât despre scrutarea ocultă a *Cronicii Akasha*, ne putem face o părere luând numai cazul unei genealogii karmice potrivit avem următorul lanţ de reîncarnări: Sfântul Ilie - Sfântul Ioan Botezătorul - Rafael - Novalis - R. Steiner.

Dar nu numai Steiner, ci şi alţi ocultişti vestiţi au pretins scrutări în această ,,bancă universală de date".

---

[108] *Principiile reîncarnării*, Bucureşti, 1998.
[109] Gallup şi Proctor, *Adventures in Immmortality*, p. 487.

Unul dintre aceştia a fost ,,profetul adormit” Edgar Cayce (1877-1945). Inutil să mai menţionăm că rezultatele obţinute de acesta nu corespund cu afirmaţiile lui Steiner, lucru comun de altfel şi în cazul diferiţilor astrologi. Varianta psihologică a *Cronicii Akasha* se numeşte ,,inconştientul colectiv”, noţiune ce a fost introdusă de către C. G. Jung.

Sub directa îndrumare a lui Rudolf Steiner, un grup de pastori protestanţi conduşi de Friedrich Rittelmeier şi Emil Bock au pus, în anul 1922, bazele unui cult alternativ antroposofic intitulat *Die Christen Gemeinschaft*. Unul dintre reprezentanţii acestui cult, teologul Frieling Rudolf, a căutat să demonstreze compatibilitatea creştinismului cu reîncarnarea.[110] Fiind teolog şi familiarizat cu Istoria Bisericii Universale, Frieling se referă în mod expres la condamnarea lui Origen de la Sinodul al V-lea ecumenic 553, citând-o exact în originalul latin: *,,Si quis fabulosam animarum praeexistentiam et quae ex illis consequitur monstruosam restitutionem (apokatastasin) asseruent, anathema sit.”*[111] Astfel se risipesc dubiile şi neclarităţile cu privire la ce anume a condamnat acel sinod.

În privinţa modului de apariţie a sufletului, în Apus au apărut două teorii. Prima, apărută în catolicism, este *creaţionismul*, căreia protestanţii i-au opus *traducianismul*. Ortodoxia respinge ambele concepţii, din cauza unilateralităţii şi inexactităţii lor.

În sprijinul confirmării biblice a noţiunii de *karma* este invocat pasajul din *Epistola către Galateni VI*, *7*: *,,Nu vă amăgiţi: Dumnezeu nu Se lasă batjocorit, căci ce va*

---

[110] În lucrarea *Kristendom och Reinkarnation*, Frieling Rudolf, Stockholm 1985.

[111] *,,Dacă cineva crede în fabuloasa preexistenţă a sufletelor şi în acea condamnabilă restaurare* (apocatastaza), *adică restabilirea tuturor lucrurilor aşa cum erau la început, să fie anatema.”*

semăna omul, aceea va şi secera.” Dar pentru a extrage de aici o aluzie karmică trebuie neapărat să citeşti acest verset în cheie teosofică, Ortodoxia nicicând nu l-a înțeles ca fiind vorba de consecințe pentru vieți ulterioare.

Frieling a încercat să găsească temeiuri şi în *Vechiul Testament*, invocând de exemplu[112] *Eclesiastul XII*, *7*: *,,Şi ca pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat.”* Dacă acest verset nu pune nici o problemă creştinului, chiar neteolog fiind, următorul pasaj din *Maleahi III*, *23* poate întinde o aparentă cursă: *,,Iată că Eu vă trimit pe Ilie proorocul, înainte de a veni ziua Domnului cea mare şi înfricoşătoare.”* Vom arăta mai departe combaterea acestei prezumții.

Ideile cu caracter teosofico-spiritist n-au lipsit nici din țara noastră. Un reprezentant important în perioada antebelică a fost Scarlat Demetrescu.[113] În lucrarea sa *Din tainele vieții şi ale universului*, există la pagina 168 nelipsitul capitol despre reîncarnare, în care autorul se face partizanul unui evoluționism spiritualist.

IV.6.2. COMBATEREA REÎNCARNĂRII

Întrucât, în ultima vreme concepțiile de tip new age îşi fac simțită tot mai frecvent prezența oficială şi la noi în țară, întâmpinând adesea o atitudine duhovnicească slăbită de cei 40 de ani de ateism, socotim necesar a înfățişa o serie de argumente teologice de combatere a afirmației după care *Sfânta Scriptură* şi Biserica au cunoscut şi acceptat reîncarnarea. Aceste argumente sunt

---

[112] Op. cit., p.127.
[113] *Din tainele vieții şi ale universului,* Emet, 1993.

de un real folos atât misionarilor (preoţi profesori de religie), cât şi credincioşilor obişnuiţi într-o eventuală confruntare cu această erezie.

Pentru început, cel mai tranşant argument scripturistic contra reîncarnării se găseşte la *Epistola către Evrei IX*, *27*: *,,Şi precum este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceasta să fie judecata..."* O idee asemănătoare cu cea exprimată în *Psalmul 77*, *44*: *,,Şi-a adus aminte că trup sunt ei, suflare ce trece şi nu se mai întoarce."* În *Evanghelia de la Luca XVI*, *22-23*: *,,Şi a murit săracul şi a fost dus de către îngeri în sânul lui Avraam. A murit şi bogatul şi a fost înmormântat. Şi în iad, ridicându-şi ochii fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam şi pe Lazăr în sânul lui."* Aici se arată clar cele două ipostaze ale sufletelor după moarte.

Din *Vechiul Testament, Iov X*, *21*: *,,Mai înainte ca să plec spre a nu mă mai întoarce din ţinutul întunericului şi al umbrelor morţii."* Şi *XVI*, *22*: *,,Căci aceşti puţini ani se vor scurge şi voi apuca pe un drum de pe care nu mă voi mai întoarce."* Dar Iov credea nu numai într-o singură viaţă, ci şi în înviere (*XIX, 25*): ,,*Dar eu ştiu că Răscumpărătorul meu este viu şi că El în ziua cea de pe urmă va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă.*"

Pentru o singură viaţă urmată de obşteasca înviere pledează şi textul din *Evanghelia de la Ioan V*, 29: *,,Şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii."*

Argumentul scripturistic cheie folosit de adepţii reîncarnării este acela că, potrivit chiar Mântuitorului, Ioan Botezătorul este însuşi proorocul Ilie reîncarnat. Să vedem cum se demontează scripturistic, nu numai cu logica bunului-simţ, această prezumţie falsă. În *Sfânta Evanghelie de la Luca*, în momentul vestirii lui Zaharia de

către Sfântul Arhanghel Gavriil: *,,Şi* (Ioan) *va merge înaintea Lui cu duhul şi puterea lui Ilie...”*(*I, 17*). New agerii spun şi ei: da, duhul înseamnă eul lui Ilie, citând următoarele: *,,Şi dacă voiţi să înţelegeţi, el este Ilie cel ce va să vină”* (*Matei XI*, *14*); şi mai departe: *,,Eu însă vă spun vouă Ilie a şi venit, dar ei nu l-au cunoscut...”* (*XVII, 12*).

La aceste obiecţii răspunsul ortodox este acesta: *,,Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului? Iar ei au răspuns: unii, Ioan Botezătorul, alţii Ilie, alţii Ieremia sau unul din prooroci.”* (*Matei XVI*, *13-14*) De aici se desprind două lucruri: 1) nu numai despre Ioan Botezătorul, ci şi chiar şi despre Mântuitorul se credea că ar fi Ilie; 2) aceste prezumţii dovedesc credinţa iudeilor în posibilitatea învierii şi revenirii pe pământ a *înşişi* vechilor prooroci, şi nicidecum a reîncarnării lor în alte persoane. O dovadă în plus pentru această afirmaţie o constituie *Matei XIV*, *2*: *,,Şi (Irod) a zis slujitorilor săi: Acesta este Ioan Botezătorul; el s-a sculat din morţi şi de aceea se fac minuni prin el.”* Pentru această prezumţie Irod şi ceilalţi aveau ca temei *Maleahi III*, 24, care proorocea că în ziua cea mare a judecăţii, pe care iudeii o identificau cu ziua venirii lui Mesia, se va arăta Ilie: *,,Iată că Eu vă trimit pe Ilie proorocul înainte de a veni ziua Domnului cea mare şi înfricoşătoare.”* Pentru Ilie citim la *Regi IV, 2, 11*: *,,Pe când mergeau ei aşa pe drum şi grăiau, deodată s-a ivit un car şi cai de foc şi despărţindu-i pe unul de altul a ridicat pe Ilie în vârtej de vânt la cer”*. Momentul acesta este confirmat în *Isus Sirah XCVIII*, *12*: *,,Când Ilie a fost răpit la cer, în vijelie, Elisei s-a umplut de duhul lui.”* Aceeaşi

afirmaţie şi la *I Macabei II*, *58*: *,,Ilie, arzând de râvna legii a fost ridicat la cer.”*[114]

În chip apologetic, se poate trece la un contra-atac teologic pe această temă presupunând următoarele: în caz că Sfântul Ioan Botezătorul era proorocul Ilie reîncarnat, cum se explică momentul *Schimbării la faţă*? : *,,Şi s-a arătat Ilie împreună cu Moise şi vorbeau cu Iisus” (Marcu, IX, 4)*. Reîncarnarea presupune că eul lui Ilie s-a reîntrupat după ce în prealabil *a murit*. Şi atunci, deoarece Ilie era adult, cine vorbea pe munte cu Mântuitorul? Colapsul logicii new age este acum inevitabil, de aceea cei mai mulţi dintre ei în acest moment contestă faptul că Ilie nu a murit, ci a fost doar ridicat la cer.

De aici se trece consecvent în *Noul Testament* la *Ioan I, 21*: *,,Şi ei l-au întrebat* (pe Ioan Botezătorul)*: Dar cine eşti? Eşti Ilie? Zis-a El: Nu sunt. Eşti tu Proorocul? Şi a răspuns: Nu.”* Sfântul Ioan Gură de Aur ne-a lăsat o exegeză patristică ortodoxă la *Marcu IX*, *11*[115]: *,,Scripturile vorbesc despre două veniri ale lui Hristos, despre una care s-a întâmplat şi despre alta care va să fie... Înainte-mergător al celei de-a doua zice că va fi Ilie, iar al primei a fost Ioan. Pe acesta îl numeşte Ilie, nu pentru că era Ilie, ci pentru că săvârşea slujba aceluia. Prin urmare, după cum acela va să fie Înaintemergător al celei de-a doua veniri, acesta a fost Înaintemergător al primei Sale veniri.”*

Alternativa la proorocul Ilie, proorocul Ieremia, este bazată pe *II Macabei II*, *1-8* şi *XV, 13-16*, potrivit căruia Ieremia s-a arătat lui Iuda Macabeul: *,,Iar Ieremia a*

---

[114] Acest pasaj este interpretat de new agerii ufolatri ca o confirmare scripturistică a OZN-urilor.

[115] „Şi L-au întrebat pe El, zicând: Pentru ce zic fariseii şi cărturarii că trebuie să vină mai întâi Ilie?”

întins dreapta şi a dat lui Iuda sabia de aur şi i-a zis acestea:" (*XV*, *15*)

Împotriva conceptului de karma vom menţiona ultimele 5 articole din *Simbolul de credinţă* al Bisericii alcătuite la Sinodul II ecumenic de la Constantinopol (1 mai - 9 iunie 381) de către cei 150 de Părinţi: *,,Mărturisesc un Botez întru iertarea păcatelor, aştept învierea morţilor..."* Legea karmei se opune atât acţiunii Botezului de ştergere a păcatelor, cât şi învierii obşteşti, fiind prin urmare total incompatibilă cu *Evanghelia* şi cu învăţătura Bisericii.

Drept urmare, pravilele bisericeşti au consemnat diferite canoane ce anatemizează concepţiile new age de tip teosofico-antroposofic: *,,Dacă cineva învaţă că fiinţele raţionale, în care iubirea dumnezeiască s-a răcit, ele au intrat în trupuri grosolane cum sunt ale noastre şi au fost numite oameni, pe când acelea care au atins cea din urmă treaptă a răutăţii, au avut parte de trupuri reci şi întunecate, şi s-au făcut şi se numesc demoni şi spirite rele (metempsihoză) să fie anatema."* – S. Cp. 4. *,,Dacă cineva învaţă că după cum din rânduiala îngerilor şi ale arhanghelilor s-au născut suflete, dintre care au ieşit demonii sau oamenii acum pot deveni din nou îngeri şi demoni, şi toată ordinea ierarhiilor cereşti poate să circule în sus sau în jos sau deopotrivă în jos şi în sus, să fie anatema."* – S. Cp. 5[116]

Toate eforturile new-agerilor de a depăşi impasul duhovnicesc al epocii lor s-au dovedit zadarnice, întrucât ele s-au desfăşurat constant în afara spaţiului revelaţiei divine desăvârşite păstrate şi limpezite teologic în cadrul Bisericii ortodoxe. În paralel cu doctrinele new-age, vom

---

[116] Ierom. Nicodim Sachelarie, *Pravila Bisericească,* Ed. III, Valea Plopului 1999, 680-681, p. 164.

aduce câteva din punctele teoretice enunțate de Părintele Stăniloae.[117]

Filosofia hindusă cu cosmologia ei bazată pe emanație, ceea ce presupune o continuitate de natură între Creator şi creație, primeşte răspunsul ortodox prin afirmarea creării lumii din nimic (*creatio ex nihilo*).[118] Concepția ciclică a timpului ar da naştere unei repetiții automate fără sens, repetiție anulată de prezența în creație a spiritului uman.

Împotriva platonismului, gnosticismului şi origenismului care susțineau preexistența sufletului, Părintele Stăniloae afirmă poziția ortodoxă potrivit căreia sufletul şi trupul încep să existe deodată. Omul viu este ontologic o unitate inseparabilă psiho-somatică. Atunci când se vorbeşte numai despre un duh (spirit), avem de a face cu un înger, diavol sau o fantomă.[119]

Sufletul omenesc, chiar în ipostaza de după moarte, nu e nici una dintre acestea. Unirea sufletului şi trupului poate fi descrisă după modelul Calcedonului, arătând unirea lor într-un singur ipostas (*hypostasis* sau *prosopon*).

Potrivit afirmației Sfântului Maxim Mărturisitorul *,,noi suntem «părticică» a lui Dumnezeu"*, afirmație ce s-ar asemăna la prima vedere superficială cu afirmațiile teosofice după care noi suntem parte din Dumnezeu.[120]

---

[117] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă,* vol. 1, Ed I. B. M. al B.O.R., 1996.
[118] Op. cit., p. 253.
[119] Ibidem, p. 260.
[120] Ibidem, p. 269.

IV.7. HOLISM ŞI CATOLICITATE

IV.7.1. PANTEISMUL

În new age, Dumnezeu este fie *impersonal*, fie *o forţă* (*energie*), creaţia este o manifestare, iar toate celelalte concepte: karma, reîncarnarea, ciclurile aparţin în speţă filosofiei indiene. În această privinţă, cercetătorii neo-protestanţi americani David K. Clark şi Norman Geisler au avut o contribuţie deosebită la examinarea adevărurilor propuse de new age şi în special a elementului de panteism din concepţiile respective[121]. Aceşti autori sunt de părere că, în general, creştinii şi-au apărat cu succes credinţa împotriva ateismului epicurean, dar că sunt dezarmaţi în faţa panteismului stoic. Panteismul este reprezentat de ideea că Dumnezeu nu este o persoană, ci toată realitatea, adică toate legile, forţele şi manifestările unui univers auto-existent. Învăţătura creştină este contrazisă de cele cinci tipuri de panteism, vechi şi modern (permeativ, absolut, multiplu, emanaţionist şi modal).

În abordarea învăţăturilor new age privind binele şi răul, precum şi manifestările de panteism cei doi autori argumentează că (a) ,,*panteismul nu se demonstrează, ci se auto-justifică*", (b) ca şi concepţie despre lume, nu e decât o slabă opţiune pentru a explica cât mai bine întreaga experienţă a vieţilor noastre, (c) bazele epistemologice ale panteismului new age nu susţin greutatea metafizică pusă

---

[121] David K. Clark şi Norman L. Geisler, *A Christian critics of Pantheism* Grand Rapids 1990 Baker Book House, recenzent: Rev. Richard L. *Dowhower All Saints Lutheran Church Bowie*, Maryland. Clark predă la *Bethel Theological Seminary* iar Geisler este decan la *Center for Christian Schoolarship* al universităţii *Liberty.*

asupra lor şi (d) dimensiunile religioase ale new age nu pot fi apărate.

Prezentăm în continuare ,,mărturisirea de credinţă" panteistă:

Crezul panteist: Ce cred panteiştii ştiinţifici.

,,1. Adorăm şi ne închinăm Universului ca totalitate în veşnică schimbare în trecut, prezent şi viitor. Este auto-creator, auto-organizator şi de o diversitate inepuizabilă. Puterea sa covârşitoare şi taina sa fundamentală îl arată a fi singura divinitate reală.

2. Toată materia, energia şi viaţa sunt într-o unitate interconectată din care noi suntem o parte inseparabilă. Noi ne bucurăm de existenţa noastră şi căutăm să participăm încă şi mai adânc la această unitate prin cunoaştere, artă, celebrare, meditaţie, empatie, dragoste şi acţiune etică.

3. Noi suntem o parte inseparabilă a Naturii, pe care o slăvim, o îngrijim şi o păstrăm în toată măreaţa ei frumuseţe şi diversificare. Ne străduim să trăim în armonie cu Natura, local şi global. Credem în tratarea tuturor creaturilor[122] vii cu compasiune, empatie şi respect. Credem în valoarea inerentă a întregii vieţi, umane şi non-umane.

4. Credem în libertate, democraţie, justiţie, echitate şi non-discriminare, şi într-o comunitate mondială bazată pe pace, un sfârşit al sărăciei, al căilor de susţinere a vieţii, şi deplin respect pentru drepturile omului.

5. Credem că există numai un singur fel de substanţă, materie/energie, care nu este cu nimic josnic sau inferior, ci e ceva ce este minunat de vibrant şi creativ în toate

[122] Aici panteiştii cad în propria lor capcană: dacă sunt *creaturi* atunci cine le-a creat? (n.n.)

formele sale. Trupul, mintea şi spiritul nu sunt separate, ci toate sunt inseparabil unite.

6. Respectăm realitatea şi minţile noastre sunt deschise evidenţei simţurilor şi ştiinţei evolutive. Acestea sunt mijloacele noastre cele mai bune pentru obţinerea şi îmbunătăţirea cunoştinţelor noastre despre Univers, şi pe ele ne fondăm sentimentele noastre estetice şi religioase asupra realităţii.

7. Vedem moartea ca pe o întoarcere a elementelor noastre la natură. Acţiunile noastre, ideile şi memoriile noastre trăiesc în lume, potrivit celor ce facem în vieţile noastre.

8. Credem că fiecare individ poate avea acces direct prin percepţie şi emoţie la realitatea ultimă, care este Universul şi Natura. Nu există nici o înţelepciune secretă accesibilă numai prin intermediul unor guru sau scripturi revelate.

9. Respectăm libertatea generală a religiei şi libertatea tuturor panteiştilor de a exprima şi celebra credinţele lor, atât individuale cât şi în grupuri, în oricare formă rituală ori simbolică inofensivă care are sens pentru ei.”[123]

Purtătorul de cuvânt al panteiştilor ştiinţifici, astronomul evreu american Carl Sagan, afirmă în numele lor: *„Universul este singura divinitate. Natura este singurul rai adevărat.”* Precum se poate constata, aceşti savanţi fac mari eforturi pentru a transforma panteismul în religie. Dar acest lucru este din plecare sortit eşecului deoarece panteismul a fost, este şi rămâne o simplă concepţie filosofică. De mirare este faptul că nişte oameni cu pretenţii de înaltă instruire nu observă non-sensul

---

[123] Sursă: site-ul internet http://members.aol.com/Heraklit1/index.htm.

termenului. Dacă *,,totul este dumnezeu"*, atunci cine de cine să se mai re-lege?

Germanul Meister Eckhart se dovedeşte în teologia sa mistică filosofică a fi un panteist stoic şi neoplatonic. El a ajuns astfel la concluzia că omul are posibilitatea unirii cu Dumnezeu, ceea ce constituie un punct de vedere ortodox, precum şi a unei cunoaşteri reale a naturii dumnezeieşti, căzând aici în erezie.

IV.7.2. PANTEISM ŞI PANENTEISM

Aceşti termeni au apărut în teologie relativ recent. Ca adjectiv, *panteismul* a fost folosit pentru prima dată de către deistul irlandez John Toland în cartea sa *Socinianism Truly Stated* apărută în anul 1705. Ca substantiv, el a fost introdus în 1709 de către unul din adversarii lui Toland. Cel de-al doilea termen, *panenteismul* (*panentheism*) (din grecescul *pan*-tot, *en*-în), a fost introdus un secol mai târziu, în anul 1828, de către filosoful K.C.F. Krause. El desemna concepția potrivit căreia lumea este o creație finită aflată în sânul unui Dumnezeu infinit. Ambele noțiuni se opun teismului tradițional, punând accentul pe caracterul imanent al divinității.

Potrivit *panteismului imanent,* Dumnezeu este în acelaşi timp atât imanent în creație, cât şi o parte a ei. Poziția aceasta este dusă în extrem de către *panteismul monist absolut,* în care Dumnezeu este absolut şi identic cu creația.[124]

Aceste concepte ne introduc în miezul doctrinei new age ce se bazează pe *monism* şi pe *panteism*.

[124] Cf. *Encyclopaedia Britannica*, 1996.

Ambele concepte cheie sunt direct contrare creştinismului, unde Dumnezeu şi Creaţia sunt naturi absolut distincte.

O variantă de natură mai degrabă psihologică o găsim în *panpsihismul* ce atribuie cosmosului o omniconştiinţă. În mod asemănător conceptului hindus de *maya*, iluzia ce se opune realităţii spirituale, s-a emis doctrina *panteismului acosmic*, întâlnită mai ales în intuiţiile unor mistici neoplatonici emanaţionişti. Pe lângă hinduişti şi budişti, elementele filosofiei panteiste s-au regăsit în gândirea grecilor antici ca Xenofon, Heraclit, Anaxagora, Platon, stoicii şi mai târziu neoplatonicul Plotin.

În perioada Renaşterii apusene, misticii de nuanţă neoplatonică cum ar fi John Scot Erigena, Meister Eckhart, Nicola Cusanul, Giordano Bruno şi Jakob Böhme au preluat în chip eretic aceste elemente eterodoxe. În acest fel, ei au pregătit calea celui ce avea să fundamenteze un adevărat sistem panteist modern: filosoful raţionalist evreu olandez Benedict (Baruch) Spinoza (1632-77). La el, Dumnezeu şi Natura nu sunt decât două nume diferite pentru una şi aceeaşi realitate. Teologia ortodoxă respinge cu hotărâre toate aceste concepţii eretice prin care se insinuează un Dumnezeu impersonal şi imanent, dacă nu chiar identic cu creaţia.

Elementele platonice ale quasi-panenteismului au fost preluate pe filieră platonică de către filosofii idealişti germani ai veacului al XIX-lea Johann Gottlieb Fichte, Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling şi G.W.F. Hegel. Urmaşii lor din secolul XX Alfred North Whitehead şi Charles Hartshorne au elaborat o abordare teologică substanţială a panenteismului. [125]

---

[125] Idem.

IV.7.3. DUALISMUL

Primul atac teoretic a fost cel îndreptat asupra dualismului, ce reprezintă în filosofie, teoria conform căreia universul este explicabil numai ca un întreg compus din două elemente distincte reciproc ireductibile. Dualismul a fost întâlnit şi fundamentat filosofic încă din antichitate, de exemplu la Platon. Varianta filosofică modernă s-a manifestat în Europa secolului XVII, în care cele două principii (substanțe) s-au numit acum *minte* şi *materie*. În terminologia filosofului francez René Descartes, substanța gânditoare a fost numită *minte*, substanța extinsă, *materie*, între ele existând un conflict major. Modul inexplicabil de interacțiune dintre cele două i-a condus pe unii cartezieni să nege cu totul orice fel de influență reciprocă, punând toate eventualele fenomene observate dar ,,tainice" pe seama lui Dumnezeu, Care, cu ocazia unei schimbări în una din ele, produce o schimbare corespunzătoare în cealaltă.

Perioadele ce au urmat au constituit derularea unui conflict între dualism şi monismul reducționist. O altă împărțire a fost cea operată în secolul XX de către psihologul anglo-american William McDougall, care a împărțit universul în spirit şi materie şi a susținut că există dovezi solide, atât psihologice cât şi biologice, care indică o bază spirituală pentru procesele fiziologice. Tot pe o poziție dualistă s-a situat şi filosoful francez Henri Bergson, în marea sa operă filosofică *Materie şi Memorie.* Spre sfârşitul vieții însă, filosoful a abandonat dualismul, concentrându-se asupra unicului impuls vital care compune viața şi mintea. Pe lângă dualismul de tip filosofic mai există şi dualismul etic ce recunoaşte

principiile independente şi contrarii ale binelui şi răului, aşa cum se întâmplă în cadrul zoroastrismului şi al maniheismului.[126]

IV.7.4. MONISMUL

Contrar conceptului filosofic de dualism este desigur monismul filosofic (grec. *monos,* ,,singur"), conform căruia realitatea ultimă este alcătuită pe de-a-ntregul dintr-o singură substanță, opunându-se astfel atât dualismului cât şi pluralismului.

În definițiile filosofice sunt recunoscute trei tipuri de monism: 1) *monismul materialist*; 2) *monismul idealist*; 3) aşa numita *the mind-stuff theory*.

În primul caz, tot ceea ce există în univers, inclusiv fenomenele mentale, este redus la o categorie a materiei, la fel ca în materialism.

În cel de-al doilea caz, materia este doar o formă de manifestare a mentalului.

În sfârşit în ultimul caz materia şi mentalul sunt aspecte interşanjabile ale aceleiaşi realități. Ca atare, termenul a apărut relativ recent, şi anume în secolul XVIII, fiind folosit de către filosoful german Christian Wolff pentru a desemna tipurile de gândire filosofică în care s-a făcut încercarea de eliminare a dihotomiei dintre corp şi minte (suflet). Filosoful panteist evreu olandez Baruch Spinoza se numără printre adepții unui monism-panteist. Prin teoriile sale el poate fi considerat a fi un precursor al teoriei *mind-stuff*.[127]

---

[126] Cf. "Dualism", *Microsoft® Encarta® '98* .
[127] Cf. "Monism", *Encarta '98.*

IV.7.5. HOLISMUL

Unul dintre conceptele mult ventilate de mişcarea new age este acela al *holismului.* Ne vom opri în acest capitol asupra paralelei dintre termenii înrudiţi şi chiar derivaţi din aceeaşi rădăcină: *holismul* şi *catolicitatea*. Holismul s-a vrut o reacţie unificatoare, ca antiteză a viziunii atomiste şi scindate asupra cosmosului şi omului. Este un nou concept filosofic (din grec. *holos,* ,,întreg") potrivit căruia persoana este tratată ca fiind un întreg. Acest termen a apărut mai cu seamă în cadrul medicinei alternative holistice, şi este unul dintre pilonii teoretici şi practici ai mişcării new age. Medicina holistă subliniază rolul interacţiunii dintre corp şi spirit.[128]

IV.7.6. PLURALISM ŞI MONISM

Acestea reprezintă la rândul lor două teorii filosofice contrare care răspund prin ,,mulţi" şi respectiv ,,unul", la întrebările distincte: *câte feluri de lucruri sunt aici?* şi *câte lucruri sunt aici?* În căutarea unificării legităţii diferitelor fenomene materiale şi spirituale, s-a ajuns la diferite forme reducţioniste ce au dat naştere aşa-numitului *monism substantival*. Aceste preocupări filosofice au avut loc încă din antichitatea greacă, cum ar fi de exemplu cazul lui Parmenide, care susţinea că totul este fiinţă întrucât tot ceea ce este este. Spinoza a susţinut existenţa unei unice substanţe divine şi infinite în care toate celelalte îşi au fiinţa, modul sau afectul finit. Gânditorul idealist german Hegel a afirmat că tot ceea ce

---

128 Cf. "Complementary Medicine", *Encarta '98*.

există este Ideea Absolută dezvoltată de-a lungul timpului. La rândul lor, filosofii Democrit şi Leibniz au exprimat un monism reducționist atributiv, în care multitudinea substanțelor diferite ale lumii este privită ca ,,fiind de acelaşi fel" (*homoousios*).

IV.7.7. MONISM, DUALISM, SAU PLURALISM

În funcție de accentul pus pe unitatea, dualitatea sau multitudinea cosmosului, diferitele concepții filosofice se afiliază la una din cele trei variante enunțate în subtitlu. Astfel, panteismul este în mod esențial monist prin reducerea în ultimă instanță la un unic principiu divin omniprezent; teismul clasic operează cu distincțiile dualiste Creator-creație şi suflet-trup. Un caz aparte şi complex îl reprezintă *panenteismul*, care este monist atunci când susține unitatea dintre Dumnezeu şi creație, dualist în susținerea separării (distincției) esenței (*ousiei*) lui Dumnezeu față de creație şi pluralist în considerarea diversității ființelor şi evenimentelor din lume, ceea ce îl apropie în mod vădit cel mai mult de Ortodoxie. În filosofia antică greacă s-a întâlnit şi interesantul caz al aşa-numitului *panteism hylozoic* (grec. *hyle*, ,,materie", şi *zoe*, ,,viață"), potrivit căruia divinul (punct de vedere excepțional pentru panteism) este mai degrabă pluralist decât este monist.

Încheiem acest capitol destinat doctrinei new age insistând asupra diferențelor de esență radicale dintre aceasta şi învățătura ortodoxă. Abaterile acestea pot fi sesizate, combătute şi chiar corectate, cu condiția ca în sufletul înşelat pe moment al new ager-ului să existe căutarea sinceră a Adevărului, a lui Dumnezeu.

V. OMUL „NOU" HOLIST: TRUP ŞI SUFLET

V.1. „MISTICA" DE TIP NEW AGE ÎN COMPARAŢIE CU ASCETICA ŞI MISTICA ORTODOXĂ. PSIHOLOGIA

După cum am mai arătat în capitolul anterior, new age mai poate fi numită şi ,,mişcarea holistică". Conceptul de *holism* se poate astfel extinde la scara întregului univers, conceput astfel ca un imens organism. Relaţia omului cu semenii, cosmosul, îngerii şi Dumnezeu este trăită în new age potrivit misticii moniste de sorginte orientală. Potrivit acestui tip de mistică, la baza lumii se află conştiinţa, iar materia este constituită din gânduri condensate. Principiul monist presupune unitatea substanţială a acestei conştiinţe, indiferent sub ce formă s-ar manifesta ea în natură. Această mistică de sorginte

hinduistă a pătruns în Occident la sfârşitul secolului XIX prin intermediul teosofiei.

În secolul următor, după cel de-al doilea război mondial, o serie de guru indieni au desfăşurat în Occident o intensă activitate de propagandă a filosofiei hinduse Vedanta. Principiul de bază al acestei filosofii moniste este cunoscutul *Tat twam asi*, (*Tu eşti acesta*), principiu prin care se postulează identitatea sinelui *Atman* cu principiul universal *Brahman* (sufletul lumii).

Printre inspiratorii indieni ai mişcării new age un loc de seamă îl ocupă şi învățatul Shankara, care a trăit acum 1300 de ani. Pe linia învățăturilor hinduiste, el socotea în lucrarea sa de 580 de versuri *Vivekachudamani* că sufletul în natura sa e divin. Spicuim în continuare unele aserțiuni ale învățatului indian, aserțiuni ce au servit ca bază pentru psihologia mistică de tip new age: *,,Intuiția identității de sine cu Brahman eliberează de cătuşele samsarei*[129]*/.../ Prin această intuiție înțeleptul ajunge la Brahman, Singura, Absoluta Fericire /.../ În intuiția asupra Celui mai înalt Adevăr numai Unitatea este reală, întrucât nu există nimic altceva decât Eul/.../.*

,,Ceea ce este dincolo de castă, obicei şi tradiție, familie şi rasă, şi care nu are nume şi formă, care este dincolo de bine şi rău şi care transcende timp, spațiu şi lucru, acest Brahman eşti tu; meditează la aceasta în adâncul Sufletului tău! Acest Suprem, Brahman, care este dincolo de orice cuvânt, dar care poate fi atins de ochiul curat al conştienței, acesta ce este Cunoaşterea întrupată, Ființa Veşnică, Acest Brahman eşti tu, recunoaşte aceasta în adâncul Sufletului tău! Acesta ce nu se supune naşterii, creşterii, evoluției, decăderii, bolii şi morții, acesta care nu suferă vreo schimbare dar totuşi este cauza creării,

---

[129] *Samsara* este ciclul reîncarnărilor.

susținerii și dezintegrării universului, acest Brahman ești tu, meditează la aceasta în adâncul Sufletului tău!"[130]

Potrivit intuițiilor lui Shankara, aflate de altfel cu totul pe linia învățăturilor hinduse, ar trebui ca tot timpul să trăiești în identificare absolută cu Eul Suprem: *,,Prin a realiza ce este propriul tău Eu, martorul lăuntric al schimbărilor sufletești, și a medita constant la gândul «Eu sunt El, Eul Suprem» se poate învinge identificarea actuală cu non-Eul."*

,,Înțeleptul află în sufletul său, prin samadhi, pe Brahman, Eterna conștiență, Absoluta Fericire, dincolo de toate granițele, toate comparațiile, toate proprietățile; nemărginit ca cerul, fără părți, absolutul, perfectul. /.../ Înțeleptul află în sufletul său prin samadhi, pe Brahman, care e liber de schimbările naturii și dincolo de orice gândire, același pentru toți și totuși fără egal, nemăsurat, Brahman, așa cum l-au mărturisit Vedele și care este natura lăuntrică a ființei noastre, Eul Eului nostru, perfectul." În acest fel, prin cunoaștere, Eul este *,,neatins de orice s-ar putea întâmpla"*. Nu avem aici nimic altceva decât obișnuita gnoză indiană dezvoltată ulterior în neo-hinduism și preluată de acolo prin intermediul teosofiei de către adepții new age: *,,Înțeleptul este eliberat de nerealitate. El nu poate face ceva egoist. Absența egoismului este caracteristică pentru el. Simțurile nu mai sunt trase încolo și-ncoace și nu se mai rătăcesc. Sufletul înțeleptului este cu totul confundat cu Brahman, și el trăiește în fericire veșnică."*

Aceste idei și altele de factură orientală asemănătoare au pătruns după cel de-al doilea război mondial în psihologia contemporană. Dacă am putea socoti

---

[130] Aceste citate și următoarele sunt reproduse din revista suedeză *Sökaren,* nr 3, 1997.

acele activități culturale care au făcut în Occident o puternică concurență Bisericii, începând cu arta în perioada 1650-1750, filosofia 1750-1850, ştiința 1850-1950, este acum rândul psihologiei să se impună ca alternativă a creştinismului. Profesorul de psihologie de la Universitatea din New York, Paul Vitz a scris în legătură cu aceasta: *,,Psihologia, ca religie, exercită o mare putere pretutindeni în Statele Unite... (Ea) este în sine fundamental anticreştină... (şi totuşi) ea este foarte mult susținută de şcoli, universități şi programe sociale finanțate de impozitele luate de la creştini... Dar pentru prima dată, începe a fi înțeleasă logica distrugătoare a acestei religii profane...”*[131]

Unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai psihologiei secolului XX a fost fără îndoială psihologul elvețian Carl Gustav Jung (1875-1961). Influența lui asupra mişcării new age a fost unanim recunoscută, în unele cazuri cu o vădită exagerare. El a fost nu numai psiholog, ci şi un mistic neo-gnostic. În această calitate, el s-a desprins treptat de şcoala lui Freud la care fusese format, ajungând să introducă în psihologie noțiuni originale, cum ar fi aceea a *inconştientului colectiv*. Aici se află adunate experiențele şi înțelepciunea speciei umane din al cărui subconştient se ridică uneori gânduri şi idei, de exemplu în vise sau ca simboluri arhetipale. Aceste simboluri sunt comune omenirii, dar se situează în planul inconştient, depinzând de ,,structura genetică a psihicului.” La acest nivel colectiv, psihicul e independent şi suprapersonal.

Pe lângă ideea inconştientului colectiv, Jung a lansat şi *ipoteza sincronicității* (*sincronicty*), un principiu

---

[131] Paul Vitz, *Psihology As Religion: The Cult of Self-worship*, Freedmans, 1977, p. 10.

de legătură non-cauzal. În acest fel sunt explicate legăturile misterioase dintre unele întâmplări, înlăturându-se hazardul şi coincidenţele întâmplătoare.

Am afirmat mai sus că C.G. Jung a fost şi un mistic neo-gnostic. Sursele sale de inspiraţie în această direcţie au fost metodele orientale. El a folosit yoga şi stări de conştiinţă modificate în timpul cercetării sale asupra inconştientului. Fiind conştient că în felul acesta îşi risca sănătatea şi raţiunea, Jung a scris următoarele în cartea sa *Viaţa mea, amintirile, visele, gândurile*[132]: *,,Pentru a ajunge la acele fantezii care, s-ar putea spune, mă puneau subteran în mişcare, a trebuit să mă cufund în ele. Acestea nu numai că nu m-au ademenit, ci chiar m-au umplut de angoasă. Mă temeam să nu-mi pierd autocontrolul şi să cad pradă inconştientului, iar ceea ce însemna aceasta îmi era, ca psihiatru, foarte clar”.* Cercetarea ,,lumii spirituale” făcută în acest fel, lipsit de călăuza Bisericii şi de harul Duhului Sfânt, şi-a arătat rezultatele nefaste, Jung ajungând nevrotic, pradă influenţelor demonice scormonite. El începuse să audă voci, era vizitat de ,,morţi” şi vorbea cu ei. Se comporta cu totul aberant şi nesigur că va putea să rămână cu minţile întregi. Numai cu cele mai mari eforturi a reuşit să iasă din ,,labirint”, ,,bucuros că a scăpat cu viaţă”.

Această stare de nevroză provocată conştient a fost denumită de către Jung *Chönyid.* Inspiraţia pentru acest nume vine din *Cartea morţilor tibetană*, căreia i-a făcut un comentariu psihologic. Jung a scris cu privire la starea *Chönyid*: ,,*Citim şi auzim multe despre pericolele yogăi, în special de riscurile atât de prost-reputatei kundalini-yoga. Iar o stare psihotică provocată conştient, de exemplu la unii indivizi instabili, poate duce uşor la o*

---

132 C. G. Jung, *Ma vie, souvenirs, rêves et pensées*, Paris, 1966.

psihoză adevărată, este bineînțeles un pericol ce trebuie luat cu totul în serios. Aceste chestii sunt într-adevăr periculoase, şi ar trebui să ne ferim să le folosim în felul nostru tipic occidental. Aceasta înseamnă să provoci direct soarta, ceea ce poate duce la înseşi rădăcinile existenței noastre umane şi să dezlănțuie un potop de suferințe de un calibru de neînchipuit vreodată. Aceste suferințe corespund chinurilor iadului din starea chönyid."

Aceste avertismente ale lui Jung sunt valabile nu numai pentru *kundalini yoga*, ci în egală măsură şi pentru alte metode şi tehnici de inspirație ocultă orientală, cum ar fi *Meditația Transcendentală* şi alte forme de meditație, respirație eliberatoare şi alte exerciții de respirație, Qi-gong, healing, scriere automată, pendul şi canalizare. Toate metodele care țintesc augmentarea conştiinței sau în care se anulează controlul în vreun fel sunt însoțite de riscuri fizice şi duhovniceşti, putând duce în cele din urmă la pierderea mântuirii.[133]

Un nume de referință în psihologia contemporană este şi psihologul evreu-american Abraham Maslow, om de ştiință, dar totodată şi un mistic. Limbajul lui a fost desigur cel contemporan american, el vorbind astfel de acele *peak experiences*, trăiri intense sau maximale. În aceste trăiri universul este perceput ca un întreg – şi aceasta nu este numai o trăire intelectuală, ci şi un fel de experiență, o viziune, o trăire directă a realității. Această trăire directă duce, potrivit lui Maslow la auto-realizare prin procesul ascultării ,,vocii interioare" şi urmarea ei. Aceste principii au dus la apariția psihologiei umaniste şi transpersonale, ce poate fi văzută ca o parte a mişcării new age. Preocuparea de bază a acestei psihologii este

[133] Material prelucrat după revista *Sökaren,* nr 3, 1997.

creşterea spirituală a individului şi autorealizarea, adică faptul cum individul îşi poate întâmpina nevoile sale vitale şi să-şi poată realiza posibilităţile. Conform profesorului Paul C. Vitz, aceste preocupări ale psihologiei moderne sunt *,,nişte forme profane ale mântuirii".*[134] Această afirmaţie venea ca o replică dată unui elev al lui Jung, Jolan Jacobi, care a declarat că: *,,psihoterapia lui Jung este... un mijloc de vindecare şi un mijloc de mântuire... care îl duce pe individ la mântuirea lui... şi îi asigură o direcţie spirituală."*[135]

O ramură a ştiinţelor umaniste cognitive înrudită cu psihologia este sociologia. Printre sociologii care au influenţat în vreun fel ideile new age se numără şi americanul de origine rusă Pitirim A. Sorokin (1889-1968), profesor de sociologie la universitatea Harvard din S.U.A. El a susţinut teza iubirii ca forţă creatoare. Diferitele nevroze, psihoze şi angoase ale omului (occidental) contemporan vin în mare parte datorită interesului pentru crime, perversiuni şi nebunii. Acest interes bolnav este cultivat intens de către massmedia, literatură, artă şi ştiinţă. Aceste observaţii sunt desigur pe deplin adevărate şi nu avem nimic de obiectat contra lor. Pentru a contracara această atmosferă negativă, Sorokin a înfiinţat în anul 1948 la Harvard *Institutul de cercetare pentru altruismul creativ*.

Psihologia contemporană are numeroase tangenţe cu magia şi alchimia. În sprijinul acestei afirmaţii vine şi lucrarea lui Mircea Eliade intitulată *Făurari şi alchimişti.*[136] În această lucrare este citat studiul

---

[134] Cf. D Hunt, *Seducerea creştinătăţii,* Agape, 1994, p. 246.

[135] Jolan Jacobi, *The Psychology of C. G. Jung*, Yale University Press, 1973.

[136] *Humanitas, 1996.*

psihologului C.G. Jung[137] intitulat *,,Die Erlösungvorstellungen in der Alchemie”*[138] în care este interpretat psihologic simbolul alchimic al mântuirii Materiei. Potrivit lui Jung, inconştientul se supune unor procese de simbolism alchimic: gnoză, mistică, alchimie, ce se desparte radical de lumea profană. Făcând o analogie între simbolismul viselor, fie în stare de veghe, fie halucinații etc., şi simbolismul alchimic, Jung introduce termenul de *individuație,* ce ar desemna idealul suprem al oricărei ființe umane, descoperirea şi stăpânirea Sinelui, ideal rezervat unei elite spirituale restrânse de inițiați. Concepțiile psihologului neo-gnostic elvețian au avut o înrâurire deosebit de mare în rândurile new agerilor. Paralelele făcute cu alchimia medievală au dus la interpretarea lui *elixir vitae* ca însemnând obținerea Sinelui, eternitate, nemurire, *piatra filosofală* devine o realitate psihică, iar *Opus magnum* reprezintă eliberarea sufletului uman şi vindecarea Cosmosului. În viziunea neognostică, alchimia reia şi prelungeşte Creştinismul, care, potrivit adepților, a salvat numai omul, nu şi natura. Această mare eroare a dat un fundament teoretic şi practic ecologiei, naturismului şi neo-păgânismului de mai târziu. Ereziile alchimişilor se amplifică prin afirmația că *Filius Macrocosmi* vindecă lumea, iar Hristos *Filius Homini* vindecă numai omul. Față de aceste aberații teologice, Biserica a susținut dintotdeauna transfigurarea şi sfințirea materiei prin întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Ajungând în cadrul psihologiei transformiste de tip new age, distingem un slogan cheie numit *,,evoluția personală interioară”*, aceasta fiind ceva important atât pentru individ, cât şi pentru omenire. Unul dintre pionierii

---

[137] Op. cit., p. 213.

[138] *Eranos-Jahrbuch, IV, 1937.*

în acest domeniu a fost psihiatrul şi psihologul evreu italian Roberto Assagioli (1888-1974), cunoscut ca fondator în anul 1926 al doctrinei *psihosintezei*, al *medicinei psihosomatice* şi al *psihologiei transpersonale*. Înainte de aceasta, el a fost primul discipol al lui Freud în Italia, apropiat de Jung în preocupările sale cultural-ezoterice legate de creativitate, intuiţie şi transcendenţă.[139] Prin noţiunea de *,,eu"*, Assagioli înţelege conştiinţa noastră pură, ce rămâne veşnic aceeaşi, independentă şi autosuficientă. Acest *eu* este diferit de personalitatea noastră, de trupul, sentimentele, gândurile şi dorinţele noastre, este neschimbabil şi neinfluenţabil, ceea ne face să ne simţim în siguranţă. Potrivit psihosintezei, *eul* nu este din lumea aceasta, este veşnic, în afara timpului şi schimbărilor, în comuniune cu celelalte euri. Locaşul *eului* este inconştientul, cel mai înalt stadiu al omului, posesor al dragostei şi cunoaşterii dincolo de spaţiu şi timp. Această ,,fiinţă" veşnică şi neschimbătoare este denumită *,,eul transpersonal"*, lucru de care sunt conştienţi foarte puţini oameni. De fapt, se poate spune că *eul personal* şi *eul transpersonal* sunt nivele diferite ale aceleiaşi realităţi. Potrivit ipotezelor psihosintezei, trăirile transpersonale se mai pot numi şi *conştiinţa cosmică.*

Acesta este şi titlul lucrării medicului canadian Richard M. Bucke (1837-1902).[140] În această lucrare el scrie printre altele: ,,*...precum atunci, demult, când conştiinţa de sine a apărut la cei mai buni din strămoşii noştri şi apoi treptat s-a răspândit la toată lumea şi a coborât pe la vârsta de trei ani – tot aşa conştiinţa cosmică va fi tot mai acceptată în viaţa individului până când întreaga rasă va avea această însuşire. Aceeaşi rasă*

---

[139] Cf. Paola Giovetti, *Lumea misterelor*, Lucman , 1997, p. 23.

[140] Richard M. Bucke, *Cosmic Counsciousness,* Olimpia Press, 1901.

şi totuşi una diferită, deoarece o conştiinţă cosmică nu este rasa care există astăzi, în măsura în care nici rasa de astăzi nu e aceeaşi cu cea dinainte a conştiinţei de sine.

Adevărul simplu este acela că de-a lungul a mii de ani s-au detectat ici-colo la oameni obişnuiţi semne slabe ale unei noi rase care se mişcă pe acest pământ, dar respiră un alt aer despre care noi ştim puţin sau nimic..."

Conştiinţa cosmică este caracterizată după Bucke, prin sentimentul de unitate cu universul, a unităţii universale, un sentiment al nemuririi precum şi al unei indescriptibile bucurii. Acest sentiment poate apărea adesea, ca şi în cazul convertirii Sfântului Apostol Pavel, în mod brusc, ca o viziune de lumină. Într-o astfel de viziune, Bucke însuşi a realizat că universul nu constă din materie moartă, ci este o realitate vie, fiind creat şi organizat în aşa fel ca totul să funcţioneze spre binele tuturor.

Dar nu numai Bucke a vorbit despre conştiinţa cosmică, ci şi misticul danez Martinus (1890-1981). La rândul său, Martinus a ajuns la constatarea că posedă această conştiinţă superioară permanentă în momentul unei viziuni. Fiind un adept al reîncarnării, misticul danez socotea că esenţa naturii lui Dumnezeu este prezentă în toţi şi în toate. Aici el se face părtaş ereziei panteiste, confundând prezenţa lui Dumnezeu în creaţie prin energiile Sale necreate, cu prezenţa *după natură***.** În felul acesta eronat, Martinus prezintă posibilitatea unirii omenirii cu Dumnezeu peste 2-3000 de ani.

Această idee este tratată şi de către Willis Harman, profesor emerit la Universitatea Stanford din SUA, tehnician futurolog şi om de ştiinţă la SRI (Stanford Research Institute). Harman propune trecerea de la o viziune scientist-mecanicistă, răspunzătoare cel puţin în parte pentru crizele şi problemele globale contemporane,

la o viziune holistică asupra sănătăţii, mediului şi drepturilor lumii a treia şi animalelor. Dacă în epoca anterioară a fost contestată viziunea Bisericii asupra lumii, acum se contestă actuala autoritate, ştiinţa, întrucât ea neglijează un important aspect al realităţii, şi anume natura noastră spirituală. În consens cu Harman, laureatul premiului Nobel Roger Sperry, autor al cercetărilor legate de ,,sciziunea creierului" (între cele două emisfere), spune că noi am neglijat conştiinţa în cercetările noastre asupra lumii. Potrivit celor doi cercetători, conştiinţa nu este produsul unei evoluţii a universului material, ci dimpotrivă, ea este cauza acestei evoluţii.

Ideea aceasta este împărtăşită şi de către un alt laureat al premiului Nobel de la sfârşitul anilor `60, biologul George Wald de la Universitatea Harvard, care susţine că în univers a existat conştiinţă dintotdeauna. Continuându-l pe Jung, Harman susţine de asemenea, că, toate conştiinţele individuale sunt unite la un nivel profund, alcătuind astfel conştiinţa universală, conştiinţă ce determină mai întâi evoluţia spirituală şi apoi pe cea fizică. Concepţia lui Harman afirmă şi existenţa în realitate a unei fiinţe divine dotată cu o conştiinţă universală de care suntem mai intim legaţi decât se consideră îndeobşte.

Preluând aşa - numita ,,ipoteză Gaia" lansată de către James Lovelock, autorul Peter Russell (n. 1946) a scris, în anul 1982, cartea *The Awakening Earth*, în care prezintă evoluţia pământului ca organism viu pornind de la momentul iniţial Big Bang, când a apărut lumea, până la viaţa de pe pământ de astăzi, propunând şi o viziune asupra viitorului. Analogia făcută între organismul uman şi planeta pământ este dusă până într-acolo încât se cade în panteismul new age, după care în esenţă oamenii sunt de aceeaşi fiinţă atât între ei, cât şi cu întreg universul. Astfel

se conturează binecunoscuta deja mistică a unității de sorginte monistă teosofico-hinduistă.

Ne vom ocupa în continuare de un material psihologic 100% new age: *Cursul Miracolelor.* Aşa cum am arătat anterior, această lucrare se datorează dr. Helen Schucman (1909-1981), psiholoagă la Universitatea Columbia din S.U.A., avându-şi punctul de plecare în jurul anului 1965. Dând curs îndemnului unei ,,voci" interioare ce-i cerea ,,să ia notițe", H. Schucman a consemnat această dictare timp de aproape 8 ani. În această perioadă s-a extins uzul aparatelor de fotocopiere tip ,,xerox", tehnică ce a facilitat în anul 1975 răspândirea de fotocopii ale textului printre cei interesați. Am menționat acest procedeu, deoarece este tipic pentru răspândirea ideilor new age, şi s-a practicat inclusiv şi la noi în țară. În anul 1976, cursul s-a tipărit cu titlul *A Course in Miracles,* 1188 de pagini, în trei volume.

Conținutul cursului are la bază concepția de inspirație hinduistă potrivit căreia Dumnezeu este în noi toți şi noi toți suntem Dumnezeu. În legătură cu miracolele, acestea se proclamă ca fiind întâmplări naturale din viața noastră, iar dacă ele nu se întâmplă, ceva nu e în regulă. Desigur că în felul acesta se pune în chip legitim întrebarea: *ce mai înseamnă miracolele?* Or, prin noțiunea de miracole se înțeleg tocmai acele fenomene şi întâmplări care nu se produc *în mod natural*. După moartea Helenei Schucman, *Cursul* a fost continuat printre alții de psihologii evrei americani Judith Skutch şi Gerald Jampolsky. Acesta a scris în 1983 cartea *Iubirea este îndepărtarea fricii*, a cărei teză principală este că există numai două sentimente: iubirea şi frica. Sentimentul negativ al fricii este dobândit şi poate fi combătut prin iertare şi evitarea generală a sentimentului de culpabilitate. Urmarea acestei cărți a apărut în 1985 şi se numeşte

Trăieşte şi învață iubirea. În această carte, se afirmă existența unui singur izvor al întregii vieți a cărei ființă este iubirea. În ambele sale lucrări, Jampolsky nu a căutat să dea o nouă terapie, nici să-l învețe pe om să facă față situațiilor grele ale vieții, ci să-şi capete o pace interioară. În acest sens, el a căutat să dea răspunsul alternativ psihoterapiei ortodoxe isihaste, pe care bineînțeles nu a cunoscut-o.

Cursul miracolelor a fost prezentat[141] ca fiind la bază un sistem metafizic spiritual de psihoterapie spirituală deoarece nu se ocupă cu lumea formei, se adresează însuşi spiritului ca o realitate şi vorbeşte de vindecare (*healing*), şi ne spune că toți avem nevoie de vindecare din cauza unei dualități. Modul de receptare a mesajelor de către Helen Schucman a fost denumit de către aceasta *heightened visual imagery*, evitând prin aceasta etichetarea de medium (*psyhic*) sau acuzația de a fi scris sub dicteu automat. Esența cursului s-ar putea enunța pe scurt astfel: ,,*Nimic real nu poate fi amenințat, şi nimic ireal nu există. În aceasta constă pacea lui Dumnezeu*."

Ca metodologie, *Cursul* este un sistem de ,,dezvățare" a gândurilor, a sistemului de credință pe care îl susținem, şi a unor valori curente ce sunt socotite a fi dăunătoare. Aici se poate lesne face analogia cu aşa numita tehnică a ,,spălării pe creier". S-a făcut observația că, deşi cursul foloseşte în mod curent o terminologie creştină, conținutul şi metodele lui sunt paralele cu învățătura Bisericii. Termenii sunt redefiniți în manieră

---

[141] În site-ul (C) 1998 Thinking Allowed Productions, *Conversations On The Leading Edge Of Knowledge and Discovery with Dr. Jeffrey Mishlove.*

post-modernistă şi se adresează studiului autodidacţilor voluntari, cursul fiind recunoscut ca fiind o evoluţie foarte logică a psihologiei occidentale. Ca exemplu tipic în acest sens este faptul că eul superior (noţiune psihologică) este numit în curs ,,duhul sfânt”.

Conform psihologiei americane contemporane pe linia căreia se înscrie cursul, omul are nevoie de eliminarea sentimentelor de păcat şi culpă, ce au fost inoculate de religia şi teologia tradiţională. Se recunoaşte doar existenţa greşelilor ce pot fi corectate, iar în locul vinovăţiei se pune responsabilitatea. Această eliminare are loc odată cu apariţia dragostei. Învăţătura creştină pune de asemenea iubirea pe cel mai înalt plan, dar în nici un caz prin eliminarea pocăinţei (metanoia), cu totul necesară omului căzut în păcat şi în căutarea mântuirii.

În linii mari, în psihologia new age se vorbeşte despre interesul pentru evoluţie personală, creşterea conştienţei, expandarea capacităţilor potenţiale, dezvoltarea intuiţiilor şi îmbunătăţirea relaţiilor interpersonale. Printre metodele folosite la mare preţ este aşa-numita *,,gândire pozitivă”* propagată printre alţii de către Norman Vincent Peale în cartea sa *The Power of Positive Thinking*, în cadrul căreia se lucrează intens cu afirmaţii şi cu vizualizări ale celor dorite, metodă ce aminteşte flagrant de procedeele magice. Sursele de inspiraţie ale lui Peale au fost, potrivit tatălui său: *,,... un amestec de Ştiinţă mintală, metafizică, Ştiinţă Creştină, practică medicală şi psihologică, evanghelism baptist, mărturie metodistă şi solid calvinism reformat olandez.”*[142]

Unul din ideologii principali ai mişcării new age, David Spangler, a descris în cartea sa *Legile manifestării*

---

[142] Charles Braden, *Spirits In Rebellion,* Southern Methodist University Press, p. 391.

(The Laws of Manifestation) editată de fundaţia Findhorn, cum pot fi făcute reale ideile şi dorinţele, adică să prindă formă în lumea gândurilor. Aceste teorii sunt demonstrate practic prin activitatea *Societăţii experimentale a noii ere Findhorn* din Scoţia, unde David Spangler a lucrat câţiva ani. Succesele acestei societăţi sunt puse pe seama aşa-numitei *„manifestări”* a gândurilor respectivă. Ca să preîntâmpine eventuale obiecţii din partea teologilor, Spangler a subliniat faptul că manifestarea nu e magie, ci este un proces în care se lucrează după principii şi legi naturale în scopul de a transforma energie de la un nivel al realităţii la altul. Şi, ca să înlăture total bănuielile creştinilor, se afirmă că cheia manifestării se află în recunoaşterea că Dumnezeu în întregimea Sa este singura realitate. Numai că acest Dumnezeu nu este Dumnezeul creştinilor, ci cel panteist de tip new age. Omul însuşi trebuie să se considere pe sine ca fiind o parte a acestui întreg, ca fiind o manifestare a acestuia. Ceea ce este de neînţeles este faptul că Spangler subliniază că adevărata manifestare nu se petrece într-o stare pasivă, o atitudine de aşteptare în speranţa că viaţa va avea grijă să îndeplinească toate nevoile, ci într-o stare dinamică, în care se conlucrează cu Dumnezeu pentru a-I realiza planul. Aici nu este vorba de o antinomie sau un paradox teologic, ci pur şi simplu de o incoerenţă datorată faptului că aceste teorii nu au la bază adevărata revelaţie creştină, ci sunt produsul arbitrar şi subiectiv al unui om supus greşelii. Iar în cazul lui Spangler, format de mic într-o biserică fundamentalistă, avem de-a face cu următoarele afirmaţii, cel puţin şocante: *„Când omul s-a angajat pe cărarea eului, s-a angajat într-o mare aventură creatoare... care a constat în învăţarea semnificaţiei divinităţii, acceptând să-şi ia responsabilitatea într-o lume microcosmică al cărei dumnezeu este el... Fiinţa care ajută pe om să atingă acest*

punct este Lucifer... îngerul evoluției omului... spiritul de lumină în lumea microcosmică.”[143] *,,(Lucifer este) un agent al dragostei lui Dumnezeu care acționează prin evoluție.”*[144] Aceste afirmații au dus la acuzația de satanism din partea criticilor evanghelişti americani printre care se numără Dave Hunt şi T. A. McMahon.[145]

Nu este de mirare că s-a ajuns până aici, deoarece tehnicile vizualizării au fost puse la punct încă de la începutul secolului XX prin lucrarea lui Annie Besant şi C. W. Leadbeater intitulată *Thought-Forms,* în care se afirmă: *,,crearea unui obiect poate fi definită ca emisia unei imagini mintale şi materializarea ei ulterioară... (imaginea) devine după o vreme un fel de creatură vie... (numită) un elemental.”*[146]

De o mare popularitate se bucură în mediile new age şi aşa - numita psihoterapie de tip *Gestalt.* Această terapie îşi propune să restabilească echilibrul holistic individual natural, armonic, prin creşterea percepției. Spre deosebire de psihanaliză, accentul se pune pe experierea prezentului, mai mult decât pe amintirile copilăriei şi prunciei, fiind încurajată şi confruntarea directă cu propriile angoase.[147]

Printre tehnicile preluate de psihologia modernă, meditația joacă un rol foarte important. Este vorba în mod concret de meditația de tip yoga ce a pătruns pe scară largă în Occident după cel de-al doilea război, odată cu o serie

---

143 David Spangler, *Reflections on The Christ,* Findhorn, 1978, p. 36-37.

144 Ibidem, p. 41.

145 În lucrarea, *Seducerea creştinătății.*

146 Annie Besant and C. Leadbeater, *Thought-Forms,* The Theosophical Publishing House, 1971, pp. 3, 15.

19 "Gestalt Psychology," *Microsoft® Encarta® ’98 Encyclopedia.* © .

de guru indieni. Potrivit lui Mircea Eliade, există forme de yoga având o structură ,,magică" şi altele de structură ,,mistică".[148] Amploarea pe care a luat-o yoga în America este descrisă în termenii următori: *,,Autointitulându-se ştiinţă, yoga (care este însuşi miezul hinduismului) a devenit în cursul ultimilor 20 de ani parte integrantă a societăţii noastre occidentale. Se predă yoga în aproape toate YMCA şi YWCA (Young Men/Women Christian Association - Uniuni creştine de tineri şi tinere), în cluburi, în industrie, precum şi în multe biserici. Îmbrăcată în haine occidentale, yoga s-a văzut acceptată în medicină, în psihologie, în învăţământ şi în religie, sub denumiri frumoase, ca ,,centrare", ,,terapie de relaxare", ,,autohipnoză" şi ,,vizualizare creatoare". Yoga a fost concepută să ducă la ,,realizarea" unei ,,divinităţi" adevărate a cuiva, datorită unei călătorii meditative interioare, care situează în final sursa ultimă a tuturor lucrurilor în psihicul omului."*[149] Întrucât aceste practici asiatice au intrat în contact şi cu medii creştine, s-au ivit şi unele încercări de a armoniza practicile yoghine cu creştinismul. Una dintre aceste încercări a fost făcută în 1972 de către călugărul francez benedictin Yves Dechanet. El a afirmat că: *,,Scopurile pe care le urmăreşte yoga hindusă sunt strict spirituale. A uita acest fapt şi a reţine doar aspectul fizic al acestei discipline străvechi prin care să se urmărească doar frumuseţea şi sănătatea fizică echivalează cu o trădare"*[150] Am reţinut acest citat mai ales ca pe o replică dată acelor yoghini de la noi, dintre care se distinge Mario Sorin Vasilescu, care susţin neutralitatea spirituală a yogăi. Ei afirmă că religia ar

---

[148] M. Eliade, *Yoga - Nemurire şi libertate,* Humanitas 1993, p. 16.

[149] D Hunt, *Seducerea creştinătăţii,* p. 132.

[150] S. Rose, *Ortodoxia şi religia viitorului,* Chişinău, 1995, p. 79.

merge pe ,,verticală”, iar yoga pe ,,orizontală”, neavând prin urmare implicații spirituale. Dar acest lucru este contrazis cu vehemență de covârşitoarea majoritate a yoghinilor, ce susțin, aşa cum am văzut, tocmai caracterul cel puțin metafizic al yogăi. Diferitele tehnici yoghine de meditație (*dhyāna*) urmăresc un final ce poate fi numit eliberarea definitivă. Ansamblul acesta de practici alcătuieşte o adevărată asceză şi mistică, desigur însă că este vorba despre ceva diferit de asceza şi mistica creştină. Orice încercare de a apropia isihasmul de yoga trădează necunoaşterea în profunzime a acestor deosebiri fundamentale dintre cele două, reținându-se aspectul exterior de relaxare şi respirație. Există şi varianta yoghină numită ,,subtilă” (*antarānga*), care nu implică nici o nouă tehnică fiziologică. [151] Tehnicile de meditație orientală de tip yoga sau zen au pătruns în psihologia Occidentală contemporană unde au căpătat diferite denumiri moderne, fiind totodată adaptate condițiilor concrete.

Autoarea Serena Roney Dougal descrie cele mai importante dintre aceste tehnici în lucrarea sa *Ştiință şi magie*:[152]

1. *Biofeedback.* Această tehnică este în esența sa identică cu yoga. Prin biofeedback se urmăreşte obținerea atât a unui control asupra trupului, asupra acelor procese ce se produc în mod normal inconştient, cât şi a creşterii conştienței de sine. Acestea se produc prin obținerea unei stări hipnagogice prin conexarea inversă a sunetelor amplificate, şi printr-o autodezvoltare a respirației cu ajutorul magnetofonului.

2. *Tehnica Ganzfeld.* Este realizarea ,,somnului psihic”, cunoscut în Orient sub numele de Yoga Nidra.

---

[151] M. Eliade, *Yoga – nemurire...,* p. 69.

[152] Elit, 1991, p. 38 şi urm.

Se realizează cu ajutorul aşa numitului ,,zgomot alb" de fond, ascultat în căşti. La aceasta sunt adăugați nişte ochelari translucizi speciali şi o lumină roşie ce favorizează ambientalul necesar producerii stării respective.

3. *Yoga Nidra.* A fost amintită mai sus, face parte din disciplinele tantrei unde este numită ,,a 4-a stare a conştienței".

4. *Training autogen.* Se realizează prin autohipnoză, vizualizare şi imaginație.

5. *Meditația.* Este de mai multe feluri, în realitate variante ale meditațiilor orientale de tip yoga şi zen.

6. *Hipnoza.* Este recomandată mai ales autohipnoza.

7. *Transa.* Se întâlneşte în cazul posesiunii mediumnice spiritiste şi cea de tip şamanic, în care se folosesc cântecul, dansul şi tobele.

8. *Plantele psihotrope.* Sunt halucinogene folosite de şamanii siberieni: alcoolul şi *Amanita muscaria.* Vrăjitoarele europene folosesc belladona, ciumăfaia, măsălarița şi mandragora. Indienii nord - şi central americani folosesc tutunul, peyote şi psilocininul.

V.2. MEDICINA ALTERNATIVĂ SAU COMPLEMENTARĂ

Printre preocupările nelipsite din oferta new age-ului, se numără şi terapiile alternative sau complementare, numite uneori şi naturiste. Acest grup divers poate include homeopatia, naturopatia, acupunctura, hipnotismul şi diferitele forme meditative şi quasi-

religioase.[153] Succesul şi atracţia exercitate de aceste terapii sunt uşor explicabile prin faptul că tot mai mulţi oameni au diverse suferinţe psiho-somatice, în faţa cărora medicina convenţională nu mai face faţă eficient. Pe de altă parte, etosul hedonist al new age-ului cere ca omul să fie cât se poate de sănătos pentru a se bucura în voie de toate plăcerile paradisului pământesc. Combinaţia celor două atitudini a făcut ca mari mase de oameni, mai întâi în Occident şi apoi şi în Răsărit, să se îndrepte către vindecători alternativi, quasi-religioşi şi quasi-magici. [154]

V.2.1. MEDICINA HOLISTĂ

Întrucât ,,holismul" este cuvântul cheie în new age, desigur că şi noua medicină trebuie să prezinte aceeaşi caracteristică. Aceasta ar însemna pe scurt că, spre deosebire de medicina clasică, omul este privit în întregul său, adică suflet şi trup. Factorii patogeni nu mai sunt aici atât viruşii, microbii, bacilii şi bacteriile, cât mediul poluat şi modul de viaţă necorespunzător. Un cunoscut reprezentant al medicinei holiste, Paavo Airola, descrie stressul ca fiind provocat de factorii enunţaţi mai sus.

---

[153] Sursă de informare: "Complementary Medicine", *Encarta '99.*

[154] Descrierile din acest subcapitol nu plasează medicina în planul new age, *pe fond*, ci are în vedere modalitatea în care diferite ramuri ale medicinei pot fi confiscate, pe de o parte, iar pe de alta cum sunt apropiate de această ştiinţă tehnici eminamente oculte, satanice. În principiu sunt adunate la un loc direcţii care pot fi încadrate foarte larg în categoria medicală – ca fiind căutătoare de vindecare, tămăduitoare. Însă nu sunt toate egale în raportarea lor la dreapta credinţă – de exemplu, hipnotismul este fără discuţie o modalitate satanică de acţiune – în ciuda aparentelor vindecări la care poate duce. Astfel, ceea ce apare ca esenţial este faptul că medicina alternativă sau complementară cuprinde moduri de practică medicală care pot fi folosite impropriu, în afara harului dumnezeiesc.

V.2.2. MEDICINA ORIENTALĂ

Urmând îndeaproape sursele de inspirație pentru doctrina new age, la loc de cinste se prezintă interesul pentru variatele aspecte ale medicinii orientale, incluzând acupunctura, masajul, macrobiotica, şi medicina erbală. Toate aceste terapii se bazează pe străvechea filosofie taoistă, în care energia mişcării continue între cei doi poli opuşi, *yin* şi *yang*, este forța universală activă şi constantă a tuturor fenomenelor biologice. Polul *yin* se manifestă ca fiind expansiv, negativ, feminin, pasiv, pământ, lună iar *yang* contractiv, pozitiv, masculin, activ, cer, soare, splendid, cald. Între aceste forțe complementare trebuie să fie un echilibru ideal ca să creeze sănătate şi bună-dispoziție, sau să stabilească nişte condiții corecte sau optime în univers. Această energie (forță) universală este numită *ki* în Japonia, *ch'i* în China, şi *prana* în India. Scopul medicinii orientale este de a regla armonios curgerea acestei energii prin organele corpului, împărțite în organe yin, cum ar fi splina sau intestinul subțire, şi organe yang, cum ar fi inima, ficatul sau rinichii.

V.2.3. ACUPUNCTURA

Este, poate, cea mai cunoscută terapie orientală. Originile ei sunt învăluite în vechile legende chinezeşti. În forma ei modernă, acupunctura a pătruns în Occident ca o formă alternativă de anestezie post-operatorie, în 1958. Aşa cum arată numele, tratamentul constă în aplicarea unor ace speciale în anumite puncte (aproximativ 360 la număr) asociate cu anumite organe sau funcții, ce sunt plasate pe traseul a 26 de meridiane, căi, sau canale în corp prin care curge energia (ch'i). Blocajul acestei energii

duce la instalarea stării patologice. Tratamentulul constă în localizarea blocajului şi intervenția în acel punct cu un ac special, preferabil din aur sau argint. În cazul reuşitei, urmează o relaxare şi o atenuare a durerii, semn că fluxul energiei a fost reluat. O variantă a acupuncturii este şi presopunctura sau *shiatsu*, în care locul acelor este luat de degetele terapeutului.

V.2.4. HOMEOPATIA

Este o terapeutică cunoscută de Hipocrate şi avansată de S. Heineman în secolul XVII. Teoria şi practica ei se bazează pe următoarele principii:

1. similia: simptomele unei bolnave pot fi făcute să dispară cu diluția intestinală a unei substanțe, dacă sunt similare cu simptomele induse unui om sănătos prin administrarea acelei substanțe în doze mari(ponderale).
2. diluția intestinală: în prezent există numeroase dovezi, fiziologice, fiziopatologice, experimentale, clinice, care demonstrează că diluția infinetizimală este activă: hormonii, enzimale, mediatorii de sinapsă, etc. circulă în corpul omului în diluții mari; sindroame alergice violente apar la întâlnirea unui bolnav cu alergeni în diluții mari; experiențe pe plante, microorganisme şi organe izolate au dovedit că diluția infinitezimală este activă.
3. stricta individualizare: deoarece fiecare bolnav are anumite particularități în exprimarea clinică a simptomelor este firesc ca şi tratamentul să fie individualizat.
4. dinamizarea: în tehnica farmaceutică homeopatică la fiecare treaptă de diluare se aplică soluției mai multe necusionări, manual sau mecanic; principiul a fost inspirat din fiziologia organismului uman şi din fenomenele naturii: sângele este dinamizat de cord, aerul de plămâni, alimentele - de peristaltica stomacului; vânturile

dinamizează aerul şi valurile mării, relieful stâncos – apa de izvor, etc.

Homeostazia este practicată de în toată lumea şi a câştigat tot mai mulți adepți în lumea medicală datorită faptului remediile homeopatice sunt foarte bine tolerate, lipsite de reacții adverse. Adepții New-Age – ului încearcă să captureze această metodă datorită unui fals mister care planează asupra ei deoarece diluțiile infinitezimale multă vreme nu puteau fi analizate chimic; de asemenea – fiind o metodă contestată de şcolile academice de medicină, trezeşte automat un spirit de fraudă care poate fi exploatat ,,spiritual”. Homeopatia trebuie să rămână una din metodele de tratament, cu limitele şi avantajele ei, fundamentale tot mai mult de mijloacele de analiză moderne, nemitizată şi nefăcută salvatoare prin ea însăşi.

V.2.5. MEDICINA ERBALĂ

Este o formă ancestrală a medicinei naturiste bazată pe leacurile din diferite plante medicinale. Preocuparea pentru clasificarea ştiințifică a acestor plante a fost veche de sute de ani, exemplu fiind lucrarea lui John Parkinson *Theatrum Botanicum*, publicată în 1640. Leacurile folosesc diferitele segmente ale plantei, sucul ei, infuzia, ceaiurile şi tinctura (1 parte plantă, 5 părți alcool). Mai nou, din plante se fac medicamente naturiste sub formă de supozitoare, inhalante, loțiuni, tablete şi licori. Cu bune rezultate au fost folosite menta şi gingirica pentru răceli şi gripă, muşețelul pentru greață şi vomă, teiul pentru insomnie etc. Dezvoltarea medicinei academice şi atee a pus în inferioritate medicina erbală şi, încetul cu încetul, ea a fost în bună parte uitată. Dar îndepărtarea trufaşă a medicinei de toate darurile lui Dumnezeu, inclusiv de natura cu care omul este într-o relație ontologică, a dus la ivirea unor efecte secundare ale

tratamentelor alopate mai grave decât bolile tratate. Aceasta i-a făcut pe unii medici, farmacişti şi biologi, şi pe mulți bolnavi să se reîntoarcă la medicina trradițională. New age-ul a adus ca noutate şi într-un spirit idolatru remedii şi metode din toate tradițiile lumii, în special din ariile cele mai izolate, îmbrăcându-le într-o aură exotică, conferindu-le calități de panaceu, făcând din ele mari speranțe idoleşti.

V.2.6. MEDICINA CHIROPRACTICĂ

Chiropractica, de la grecescul *chiros (mână)* datează de pe vremea lui Hippocrate şi a apărut în varianta modernă în anul 1895. Medicina manuală nu se foloseşte nici de medicamente, nici de operații. Astăzi ea este cea mai răspândită metodă de vindecare care nu utilizează medicamente. În afară de manipularea părților dureroase, se folosesc şi metode preventive şi curative psihologice, măsuri sanitare, de igienă şi nutriție. Întrucât se concentrează pe articulații, medicina chiropractică este strâns legată şi de medicina osteopatică. Ambele practici folosesc masaje, în special de-a lungul coloanei vertebrale.

V.2.7. MASAJ/SOMATOTERAPIE

În acest domeniu, există astăzi o mare varietate de metode inspirate de masajele orientale *shiatsu* şi *do in.* Masajul aplicat anumitor puncte de pe talpă ce ar corespunde unor organe se numeşte *reflexologie.* Metoda este înrudită cu presopunctura, prin teoria energiei ce curge de-a lungul meridianelor care au 72.000 de punctele terminale în picioare.

V.2.8. MEDITAȚIA

Este o terapie ce se adresează de data aceasta psihicului. În cadrul meditației, prin concentrare intensă se realizează detaşarea gândirii de percepție şi de sinele emoțional. Tehnicile new age de meditație se bazează pe meditațiile orientale de tip yoga, şi zen, în care se urmăreşte purificarea minții şi intuiției. Folosirea mijloacelor isihasmului ca tehnică de linişțire fără integrarea deplină în Biserica ortodoxă, aşa cum a început să se întâmple în ultimii ani, amplificarea prezintă riscuri majore pentru practicant.

V.2.9. TERAPIA RELAXĂRII

Terapia relaxării este strâns legată de meditațiile orientale, urmărind eliminarea stresului cotidian, caracteristică a omului occidental modern. Din yoga a fost preluată tehnica respirației (*pranayama*), cu rezultate eficiente, ce duc într-adevăr la eliminarea unor tensiuni nervoase . Atât tehnicile propriu – zise de relaxare, cât şi cele de pranayama pot deveni extrem de periculoase dacă practica se prelungeşte necontrolat.

V.2.10. AROMATERAPIA

Este o terapie complementară ce se bazează pe folosirea de uleiuri aromatice cum ar fi cele de eucalipt, lavandă, cuişoare. În antichitate, a fost folosită printre alții de către egipteni, iar în forma modernă datează din 1930, prin cercetările chimistului francez René Maurice Gattefosse. Uleiurile aromate sunt folosite în egală măsură

atât în inflamaţii ale pielii, gripă etc., cât şi pentru echilibrarea unor stări afective negative.

V.2.11. VIZUALIZARE

Această terapie complementară a fost prezentată printre altele pe canalul satelit *Tv Discovery*, ca fiind o alternativă reuşită a anesteziei. Fiind strâns înrudită cu gândirea pozitivă, vizualizarea este folosirea imaginaţiei pentru imaginarea situaţiilor sau a condiţiilor dorite. În acest caz, se intră în domeniul controversat al psihologiei şi autosugestiei, rezultatele obţinute fiind supuse interpretărilor şi arbitrarului.

V.2.12. NATUROPATIA

Vindecare pe cale naturală inspirată din gândirea indienilor americani. Înlocuieşte, ca şi celelalte forme de medicină complementară, medicamentele şi operaţiile din medicina alopată, recurgând la remedii ca: postul, hidroterapia, masajul, terapia cu vitamine şi minerale, diete vegetariene, mâncăruri ,,sănătoase ", ierburi, împachetări cu nămol şi mişcare.

V.2.13. VINDECĂRILE INDIENILOR AMERICANI

Întrucât am amintit de indienii americani, foarte la modă în cercurile new age din anii '90, există la ei o medicină specifică practicată de către acei *,,medicine men*", un fel de vraci sau şamani, care au la bază concepţiile spiritualiste potrivit cărora Mama - Pământul şi tot ce se află pe ea sunt animate. Boala s-ar datora unei dizarmonii între fiinţe şi mediul înconjurător. Metodele folosite de către *,,medicine men"* (şamanii) indieni

americani constau în muzică, dans şi incantații ce urmăresc alungarea spiritelor rele şi refacerea armoniei cu Mama - Pământ. Ca tehnici terapeutice, *,,tămăduitorii folosesc purificarea (curățirea pacientului de orice rău), evocarea (chemarea spiritelor bune curative în ajutorul bolnavului), identificarea (unirea psihică a bolnavului cu puterile vindecătoare), transformarea (eliberarea bolnavului de maladie), şi eliberarea (răsplătirea puterilor curative care au realizat vindecarea).”*[155]

V.2.14. MEDICINA ANTROPOSOFICĂ

A fost elaborată, aşa cum era de aşteptat, de către părintele antroposofiei Rudolf Steiner, având la bază antropologia ,,ştiinței spirituale” care împărțea omul în trei elemente: sistemul nervilor şi al simțurilor, ca bază fizică pentru percepția senzorială şi gândire; sistemul metabolismului şi al mădularelor ca bază, fiziologică pentru voință, şi sistemul ritmic circulatoriu şi de respirație. Principiile medicinii antroposofice au fost expuse în lucrarea *Geisteswissenschaft und Medizin.*[156] Caracterul ocultismului eclectic al medicinei antroposofice este oglindit de următoarele afirmații: *,,Substanțele vitalizante prin procesul argintului trebuie să fie subordonate întregului organism şi să nu primească o viață individuală. Ele trebuie să fie conduse către o funcție superioară, printr-un proces facilitat de Mercur… Aici avem de-a face cu un prim principiu al medicinii: bolile sunt rezultatul lipsei unui mediator, iar dacă este prea mult într-un loc – din punct de vedere substanțial sau procesual - în altul va fi prea puțin. Aceasta duce la*

---

[155] Trad. din *Encarta Encyclopedia ’99*, Cap. *The Native American Medicine.*

[156] Rudolf Steiner, *Geisteswissenschaft und Medizin,* Dornach, 1961.

acumulări care sunt dizolvate într-un proces mercurian... Într-un sens mai profund, aceasta e acţiunea vindecătoare şi motivul pentru care Mercur a fost ales zeul medicilor. Puterile lui Mercur mediază în plămâni. Ei mediază, prin inspiraţie şi expiraţie, energiile vitalizante şi mortificatoare. În acest proces respiratoriu tipic uman-animal, avem temelia vieţii superioare a sufletului, care întrece cu mult planul biologic al vieţii."[157]

V.3. PERSPECTIVA CREŞTINĂ

Aceste terapii alternative se bucură la ora actuală de un mare succes, fiind promovate generos pe canalele mass-media, inclusiv cele din ţara noastră. În faţa acestei ofensive new-age-iste s-au ridicat priviri circumspecte şi competente, cum este cea a medicului elveţian Samuel Pfeiffer,[158] care propune *,,o evaluare a metodelor medicinei alternative din perspectiva spiritualităţii creştine."* Este evident că dorinţa intensă de însănătoşire a trupului, manifestată de omul contemporan, nu este urmată de o dorinţă la fel de intensă de mântuire a sufletului, iar atunci când se caută mântuirea în afara Bisericii dreptei – credinţe, se ajunge la erezie. Acestei mentalităţi i s-a adresat Mântuitorul o dată pentru totdeauna cu următoarele cuvinte: *,,... că este mai bine pentru tine să intri în viaţă ciung sau şchiop, decât, având amândouă mâinile sau amândouă picioarele, să fii aruncat în focul cel veşnic." (Matei XVIII, 8)*. Sunt binecunoscute cazurile suferinţelor cauzate de boli chiar incurabile unor sfinţi cum au fost Sfântul Apostol Pavel, Timotei, Sfântul Vasile cel Mare şi alţii. Consideraţii creştine asupra

---

[157] O. Wolff, *Anthroposophisch orientierte Medizin und ihre Heilmittel*, Arlesheim, 1977, p. 40.

[158] Dr. Samuel Pfeiffer, *Vindecare cu orice preţ ?* Ariel, 1996.

teologiei bolii nu au lipsit nici din zona occidentală ortodoxă. Una din cele mai competente contribuții în acest domeniu a fost făcută de către teologul francez ortodox Jean-Claude Larchet.[159] El a înfățișat căile duhovnicești (creştine) de vindecare[160], căi ce se disting net de terapiile alternative de tip new age. Prima cale este *rugăciunea* (*Iacov V, 13* şi *Luca XVIII, 38*). Temeiurile scripturistice legate de vindecările celor doi orbi (*Matei IX, 28*), a robului sutaşului (*Matei VIII, 13*), femeii cu scurgere de sânge (*Matei IX, 22*), orbului (*Marcu X, 52*), leprosului (*Luca VII, 19*), şi încă în multe alte locuri, înfățişează prioritatea rugăciunii şi a credinței în toate aceste cazuri. Rugăciunea se poate face şi pentru aproapele aflat în nevoie, aşa cum a fost cazul sutaşului, al femeii cananeence (*Matei XV, 22*) sau a prietenilor slăbănogului (*Matei IX, 2*). Sf. Apostol Iacov îndeamnă în acest sens: ,,*Rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați*" (*Iacov V, 16*). Dar cea mai puternică şi eficace rugăciune rămâne cea a dreptului (*Iacov V, 16*), a sfinților, între care întâietatea o are, desigur, Maica Domnului. Moaştele şi icoanele făcătoare de minuni, sau apele unor izvoare, aşa cum era în Vechiul Testament scăldătoarea Vitezda, sau Izvorul tămăduirii, au constituit de asemenea remedii miraculoase pentru tot felul de boli. Mijlocul terapeutic prin excelență al Bisericii este Taina Sfântului Maslu (*Marcu VI, 13* şi *Iacov V, 14-15*). Lucrarea harului Sfântului Duh exercitată prin rugăciuni şi ungerea cu untdelemn sfințit atacă însăşi cauza bolii, trupeşti sau sufleteşti, care este păcatul. Pe lângă untdelemnul sfințit se foloseşte cu folos şi aghiasma mare sau cea mică. Aşa numita terapie *rei ki*, foarte populară în mediile new age, a preluat metoda scripturistică a vindecării prin ,,punerea mâinilor" (*Marcu*

---

[159] În lucrările *Teologia bolii,* Sibiu, 1997 şi *Thérapeutique des maladies spirituelles,* Paris, 1991.

[160] În *Teologia bolii,* p.79 şi urm.

XVI, 18). În cazurile extreme de posedare demonică, Biserica a pus la îndemână exorcismele. Acestea se practică inițial prin ,,lepădările" făcute de preot tuturor celor ce se botează. Se cuvine menționat că diagnosticul posedării este unul din cele mai dificile, putându-se face confuzia cu o stare isteroidă sau de personalitate multiplă, fenomene întâlnite în special la femei.

În urma considerentelor de mai sus nu am vrea să se înțeleagă greşit că preocuparea omului de azi pentru sănătatea trupească şi sufletească are în sine ceva rău. Starea de sănătate ar trebui chiar să constituie – alături de nemurire – stadiul normal al omului, chip al lui Dumnezeu, creat spre a ajunge asemenea lui. Bolile sunt diferite şi au remedii diferite. Însă boala tuturor bolilor şi rădăcina lor este una: păcatul. În rest, celelalte cauze (microbi, viruşi, bacterii, bacili etc.) sunt la rândul lor cauzate de păcat. Natura nu posedă în sine puteri curative, miraculoase. „Omul sfințeşte locul" spune cu înțelepciune poporul, dar pe om îl sfințeşte Dumnezeu. Aceasta este ordinea, aşa o priveşte creştinul ortodox – medic şi pacient deopotrivă.

VI. PREOCUPĂRILE NEW AGE LEGATE DE OM ŞI DE MEDIU

VI.1. PEDAGOGII ALTERNATIVE

VI.1.1. ŞCOALA WALDORF

Sistemul de educație şi învățământ alternativ Waldorf este o creație a părintelui antroposofiei, Rudolf Steiner. Pentru a înțelege bazele teoretice şi practice ale acestei pedagogii alternative trebuie să urmărim mai întâi succint personalitatea şi concepțiile lui Steiner.

Acesta s-a născut în 1862, la Kralievec, în Austro-Ungaria ca fiu al unui funcționar la căile ferate. În 1879, s-a înscris la Viena la Şcoala tehnică şi apoi a intrat în contact cu teosoful Friedrich Eckstein care l-a introdus în teosofie şi misticism. Steiner a fost angajat activ şi în politică, iar în 1890, a lucrat la Weimar la arhiva Goethe ocupându-se de latura ştiințifică a acestuia. În 1891, şi-a luat doctoratul în filosofie la universitatea din Rostock.

În 1907, Steiner a fost numit secretar - general al secției germane a *Societății teosofice*. El a introdus în

teosofie ideile ocultismului ,,creştin” rozicrucian. În 1906, a înfiinţat loja ocultă *Mysteria Mystica Aeterna*, ramură a ordinului *O.T.O. – Ordo Templi Orientalis.* În 1913, s-a produs ruptura cu Annie Besant, conducătoarea *Societăţii teosofice,* cauzată de prezentarea pe care aceasta o făcea tânărului Krishnamurti ca fiind noul Mesia pe pământ. Urmarea acestei rupturi a fost crearea societăţii antroposofice.

Concepţiile lui Steiner au un caracter neognostic sincretist, înglobând într-o sinteză originală vechi erezii, gnoze, mistere păgâne, cu filosofii contemporane, teorii şi metode ştiinţifice combinate cu misticism oriental. Acestea sunt câteva din temele de bază ale antroposofiei.

Preluând din hinduism teoria universurilor reîncarnate, Steiner vorbeşte despre şapte reîncarnări ale pământului la intervale de 15 120 de ani, actuala fiind a patra. El a preluat din Pseudo Dionisie Areopagitul identic ierarhia cerească, adăugând sub categoria umană regnul animal, respectiv astral, apoi pe cel vegetal, respectiv eteric, şi pe cel mineral, respectiv fizic. La nivelul omului întâlnim tripartiţia neo-platonică: spirit-eu, suflet (germ.: Seele) şi corp, care la rândul lor se împart în trei: eul cuprinde Manas, Buddhi şi Atma, sufletul cuprinde sufletul conştienţei, sufletul raţiunii şi sufletul senzaţiei, respectiv voinţă, gândire şi sentiment, iar corpul cuprinde corpul astral, eteric şi fizic. Dezvoltarea culturală a omenirii s-ar produce în perioade de câte 2100 de ani, stabilite după mersul regresiv al soarelui din punctul echinocţiului de primăvară. Astfel, după perioadele *,,lemuriană”* şi *,,atlanteană*”, conform lui Steiner ar urma şapte perioade post-atlanteene legate zodiacal astfel: perioada indiană (7000 - 4900 î.d.Hr.) - guvernată de rac; perioda persană (4900 - 2800 î.d.Hr.) - gemeni; perioada egipteană (2800 - 700 î.d.Hr) - taur; perioada greco-

romană (700 î.d.Hr. - 1400) berbec; perioada actuală anglo - saxonă (1400 - 3500) - peştii, urmând apoi perioada americană (3500 - 5600) - vărsător (sic!), culminând cu cea rusă (5600 - 7700) , capricorn .

Istoria pedagogiei Waldorf începe în anul 1919 şi este legată în mod surprinzător pentru neofitul român, de o fabrică de ţigări. Funcţionând datorită profitului scos de pe tutun, fabrica ,,Waldorf-Astoria" din Stuttgart aparţinea industriaşului Emil Molt, membru al societăţii antroposofice. Denumirea de Waldorf s-a scindat ulterior de cealaltă, permiţând sensibilităţii publicului modern disocierea de toate implicaţiile negative ale noţiunilor legate de tutun şi de industria respectivă, nu mai puţin şi de concluziile la care s-a ajuns astăzi în studiul cancerului. Pedagogia era destinată la început copiilor funcţionarilor şi muncitorilor fabricii. Profesorii veneau din toate domeniile, dar trebuiau să fie familiarizaţi cu principiile antroposofiei.

În 1923, Steiner a ţinut un curs pedagogic la Ilkley, un oraş industrial din nordul Angliei. Iată câteva aspecte esenţiale ale acestui curs:

Pentru început, este criticată denumirea de ,,pedagog", deoarece în traducere exactă ar însemna ,,conducătorul băiatului", ceea ce ar exclude fetele din învăţământ, conform concepţiei platonice exprimată în dialogul *Statul.* Criticând punctul de vedere platonic, Steiner acuză pedagogia de până la el de necunoaşterea omului ca întreg, de contradicţiile masculin-feminin cu implicaţiile ulterioare ale structuralismului lui L. Strauss, care urma să fie anulate în şcoala Waldorf, atât în ceea ce priveşte elevii, cât şi profesorii.

Mai departe, Steiner remarcă stadiul actual al civilizaţiei, cu cele patru domenii: ştiinţă, artă, religie şi morală, afirmând că la început acestea erau una. Se poate

constata şi acum rădăcina comună a ştiinţei şi artei şi în stadiul actual, în care ştiinţa trebuie să fie obiectivă şi imparţială, iar arta subiectivă şi arbitrară. Putem adăuga astfel că acesta e punctul de vedere scientist, dar mai nou, sub presiunea noii fizici şi a psihologiei transpersonale, ştiinţa a renunţat la pretenţia obiectivităţii. Această observaţie pare în aparenţă pertinentă şi la obiect, dar nu este decât pe jumătate adevărată. Ideea unui sincretism originar nu este nouă şi nici nu aparţine exclusiv lui Steiner. Ea se bazează însă pe conflictul apărut în Europa apuseană între religie, filosofie, ştiinţă şi artă după epoca Renaşterii. Conflictul acesta este rezultatul secularizării şi tendinţei de autonomie, de emancipare a domeniilor respective de sub tutela Bisericii (în cazul concret, al Bisericii romano-catolice, cu monarhia ei severă şi cu presiunea inchiziţiei şi a teologiei scolastice).

Părintele profesor I. V. Felea a demonstrat clar că aceste contradicţii nu sunt implicite, ci dimpotrivă, starea iniţială a acestor relaţii reciproce era aceea de armonie. Putem aşadar afirma inexistenţa acelui sincretism, armonia dintre componentele ce-şi păstrau identitatea şi specificul respectiv.

Ca şi înaintaşii săi eretici sau protestanţi, Steiner încearcă să emită o critică lucidă, clară a aspectelor negative culturale ale mediului şi timpului său: Europa centrală şi apuseană la graniţa secolelor XIX şi XX. Remediul lui Steiner era în principal imaginaţia. Aceasta nu trebuia să fie pentru cei ce o practicau o lume fantastică, ci una reală, obiectivă. Imaginaţia la Steiner este gândirea în imagini, care în opinia sa a dat naştere cultului religios.

În copilăria sa la Kralievec (Croaţia), Steiner a participat activ la slujbele catolice, fiind copil în cor (ministrant). Ulterior, el a părăsit acest mediu plecând în

Austria şi apoi, cum am mai arătat, în Germania la Berlin, Weimar, Rostock, iar în ultima parte a vieții s-a stabilit în Elveția la Dornach, lângă Basel. Din punct de vedere confesional, aceasta înseamnă treptat o rupere de mediul catolic şi trecerea în spațiul protestant şi reformat. Contactele lui Steiner cu Biserica romano-catolică s-au înrăutățit, după cum era de aşteptat în urma teoriilor sale, iar apoi s-au întrerupt total. Or, ceea ce a caracterizat din totdeauna spațiul protestanto-reformat a fost iconoclasmul, dus la extrem în cadrul sectant neo-protestant. De aici, a decurs un sentiment difuz, dar pregnant de recuperare a acestui handicap, o nevoie de compensare a cultului uscat şi văduvit de această componentă esențială. Rudolf Steiner a încercat chiar un anume tip de pictură specific, uşor de recunoscut de către cunoscători, cu anumite acuarele speciale şi trăsături originale. Această ,,iconografie" alternativă a rămas exclusiv în cadrul antroposofic.

Steiner critică din nou, pe bună dreptate, modul materialist ateist de concepție scientistă a apariției universului, a omului considerat animal superior, ruptura dintre ştiință şi religie.

Un alt termen folosit de Steiner este *inspirația.* Inspirația, ca revelație divină ce stă la baza religiei, îşi are sorgintea în imaginație. La începutul secolului XX, religia se baza pe tradiție, şi Steiner cere redobândirea stadiului de inspirație. El nu foloseşte noțiunea de profeție, ci introduce noțiunea de ,,impuls cristic" venit din lumile spirituale pentru trezirea ,,conştienței". Să nu uităm însă că la Steiner, Cristos nu înseamnă ce înseamnă în teologia creştină, ci desemnează un principiu solar gnostic.

Consecvent principiului tripartit enunțat la început, principiu ordonat şi ierarhic, după cum există corp fizic, eteric şi astral, Steiner plasează după imaginație şi inspirație un al treilea mod de iluminare spirituală, cel mai

înalt: *intuiția*, sigura capabilă să-l pună pe om pe calea adevăratei cunoştințe spirituale şi morale. Este iarăşi de prisos a aminti comentariul Părintelui Stăniloae asupra termenului de ,,intuiție”. După cum se observă, avem de-a face cu un element de donatism, antiluteran, combătut deja la vremea sa de Fericitul Augustin, dar în acest caz putem observa efectul contrar al predestinării, reluat după cum se ştie de Calvin. Curentul new age îl citează adesea pe Steiner printre precursorii săi, iar concepțiile sale se regăsesc în mod previzibil împletite şi cu celelalte surse de inspirație ale mişcării.

Natura simbolică a harului în protestantism şi absența Tainelor îl duc pe Steiner la ignorarea lor completă; harul Duhului Sfânt este înlocuit cu un ,,impuls cristic”, iar tainele cu imaginație, inspirație şi intuiție. Ce e drept, în ,,biserica” alternativă antroposofică înființată de Fr. Rittelmayer şi E. Block sub numele de Christen Gemeinshaft se practică un soi de ,,sacramente”, dar ele sunt atât de departe de tainele Bisericii, încât nu sunt recunoscute ca valide nici măcar de bisericile protestante.

Morala este creată de omul individual, iar cunoaşterea este soluția mântuirii. Armonia dintre ştiință, artă , religie şi morală, topite însă într-un mod sincretist în afara cadrului eclezial creştin constituie pecetea gnosticimului de tip postmodern contemporan. Să nu uităm că Steiner a fost o vreme redactorul unei reviste ce se intitula sugestiv *Lucifer gnosis*.

Cu privire la imaginație trebuie amintită observația Sfântului Nicodim Aghioritul: ,,… *după concepția marelui teolog Sfântul Maxim, Adam a fost creat fără imaginație. De aceea nu-şi închipuia nimic, nici nu se robea simțurilor, nici formelor şi lucrurilor ce decad sub simțuri… Omul (prin imaginație) a umplut cu diferite amăgiri etica filosofică, fizica a umplut-o cu multe opinii*

neadevărate (ψευδ), iar teologia cu dogme false. Răul cel mare este că au îmbrățişat această minciună şi o țin de adevăr. În loc de teologi apar nişte fantasmagorişti, care se bazează pe iscusința minții, cum zice Apostolul. Sârguieşte-te, deci, a-ți păstra mintea curată şi fără forme, culori, distanțe şi orice fantezie, cum a creat-o Dumnezeu." Părerea Sfântului Nicodim Aghioritul credem că este suficient de reprezentativă şi clarificatoare pentru a sintetiza punctul ortodox de vedere în privința metodei imaginative steineriene.

Un alt principiu de bază în teoria educațională Waldorf este cifra mistică 7. Astfel, întâlnim împărțirea în perioadele de vârstă 0-7, 7-14, 14-21. Aceşti ani corespund dezvoltării respective a corpurilor fizic, eteric şi astral. Este cunoscută desigur vârsta de 7 ani ca vârstă la care până nu demult începea şcoala, perioadă numită în popor şi ,,cei 7 ani de-acasă". Pentru Steiner însă, 7 ani e vârsta schimbării danturii ,,de lapte" cu dinții permanenți, fenomen fiziologic real. Acesta ar fi semnul exterior al activității corpului eteric personal. Aici întâlnim o altă mare eroare a autorului nostru: dezvoltarea scindată a diferitelor componente (reale sau imaginare) ale organismului uman, ceea ce trădează influența unei mentalități şi formații scolastice şi carteziene, lucru care, odată descoperit, ar fi de fapt respins cu tărie de antroposofi şi adepții lor din ziua de azi. Astfel, Steiner demonstrează că efectul unirii spiritului, sufletului şi trupului ar fi o prelungită copilărie, concluzia logică fiind astfel dobândirea de dinți de lapte în fiecare an! Apariția sexualității în jurul vârstei de 14 ani – în perioada pubertății – este văzută ca prezență a activității corpului astral personal.

Educația Waldorf se întemeiază pe aceste teorii pretinse a fi adevăruri incontestabile, deci, cu alte cuvinte,

dogme, o nouă noțiune respinsă cu vehemență de antroposofi şi new ageri. Antroposofia îmbină preexistența sufletelor pe filiera Pitagora – Platon – neo-platonici – Origen, cu reîncarnarea hinduistă preluată din teosofie. Să amintim încă o dată că Steiner a fost o perioadă secretarul secției germane a *Societății teosofice.* Reîncarnarea fiind valabilă numai pentru ființa umană, aceasta urmează o alternanță ,,karmică" de compensare, alternând sexele, popoarele sau rasele.

Ca bază de plecare în pedagogie se ia atitudinea justă a grecilor antici. Steiner recunoaşte în mod realist că idealul pedagogic al acestora: ,,să păstrăm copilul din noi" nu poate fi atins astăzi. În primul rând pentru că această atitudine se adresa unei elite şi presupunea sclavia. În al doilea rând era vorba de poziția izolată a femeilor, iar în al treilea de prezența unei înțelepciuni a misterelor păgâne pe care noi nu o mai posedăm. Aici se face simțită alunecarea tipică mediului materialist-naturalist european la granița dintre cele două secole.

Dacă ar fi fost un creştin adevărat, după cum susținea, Steiner ar fi putut vedea că înțelepciunea Scripturilor întrece cu mult pe cea tulbure şi păgână a grecilor. Cât despre perioada Bizanțului, vom căuta în zadar vreo cât de mică aluzie în întreaga operă a lui Steiner, care oscila între materialism, păgânism şi gnosticism de nuanțe ezoterice neo-masonice care nu puteau conduce decât la erori.

În secțiunea ce descrie antrenarea memoriei ca fiind tipică Evului Mediu apusean şi fiind exercitată de către clerul legat de tradiție, se vădeşte ignorarea datelor privitoare la metodele şcolilor iudaice din Ierusalim şi Babilon contemporane cu învățământul elenistic. Cercetători ca Arthur Rowe au descris clar metodele de memorizare orală ca: repetiția continuă, începerea fiecărei

propoziții sau a fiecărui rând cu următoarea literă din alfabet, povestirea evenimentelor, folosirea predaniei în forma poetică a versurilor, metode utilizate în aceste şcoli. În paranteză fie spus, Steiner se referă la o pedagogie ,,greacă" nedistingând între spartani, atenieni şi eleno-macedoneni, o dovadă clară a unor gafe în elementare informații, datorate diletantismului în materie de cultură, istorie şi pedagogie a unui amator autodidact ale cărui calificări erau şcoala tehnică, un doctorat în filosofie obținut în condiții neclare la Rostock şi ,,ochii suprasensibili ai clar-văzătorului" de sorginte spiritist-teosofică.

Sistemul aberant de gândire antroposofică dă naştere unor afirmații ca, de pildă: *,,Copilul îşi dezvoltă dinții* – şi oricât de paradoxal ar suna aceasta în zilele noastre, afirmația continuă: – *pentru funcția gândirii."* Simpla enunțare a acestei afirmații, şi nu este singura, ne face o idee asupra autorului şi asupra nivelului pe care publicul îl avea, format în marea majoritate din doamnele înaltei societăți din vremea sa, preocupate din plictiseală de spiritism, magie, ghicit, ocultism, dornice să intre în loji masonice mai mult sau mai puțin ,,acceptate".

În domeniul matematicilor, pedagogia Waldorf porneşte la adunări şi scăderi de la rezultat la ipoteză, respectiv de la sumă la termeni, de exemplu: *,,dacă ai 7 cât trebuie să scoți ca să facă 3? în loc de: cât face 7-4?"*. La înmulțire şi împărțire este recomandat să nu se întrebe: *,,cât face 10:2?"* ci: *„cu cât trebuie împărțit 10 ca să dea 5?"*. Motivațiile acestor inversări de procese aritmetice sunt întâi de ordin moral – se combate tendința de acumulare egoistă (prin însumare). Se recomandă de asemenea şi predarea operațiunilor aritmetice într-o ordine deosebită, şi anume începând cu împărțirea, tot din aceeaşi cauză morală. Este fără îndoială firesc pentru

situația ,,tânărului bogat", cel ce moştenește o mare avere, să poată gândi începând de la o anumită sumă, mai mare sau mai mică. Ne întrebăm însă cum pot înțelege sau primi copii cei săraci, din România zilelor noastre, sau cei ai emigranților din Germania sau Europa de Vest acest mod de gândire care nu le este accesibil. Ei nu pot porni de la o ,,sumă", şi nu au nimic de împărțit, pentru că nu au conştiința averii, a acumulării deja existente. Împărțirea lui ,,zero" este absurdă, ea nu poate face pe un copil de şcoală primară să ,,înțeleagă" nimic concret, nu mai vorbim şi de sensul moral.

Această derulare inversă a gândirii este un punct de sprijin în concepțiile didactice ale lui Rudolf Steiner. El a recomandat să se practice în mod constant seara înainte de culcare retrospectiva zilei şi chiar retrospective săptămânale, lunare, etc. Până aici un gând sănătos, Sfinții Părinți recomandau cercetarea atentă a cugetului şi a păcatelor în scopul cunoaşterii de sine şi a metanoiei. Dar iată că după Steiner trebuie să se procedeze cronologic în sens invers, ca şi cum s-ar derula un film. Motivația ar fi faptul că la ieşirea sufletului din corp, prin fața ochilor se perindă întreaga viață în timp de o treime din timpul real trăit în sensul recurent, de la moarte la naştere. Este foarte puțin cunoscut faptul că la punerea pietrei de temelie a Goetheanumului (clădirea sediu a *Şcolii libere de ştiință spirituală* de la Dornach, Elveția), Steiner a rostit rugăciunea *,,Tatăl nostru*" de la sfârşit la început, procedeu tipic de magie întâlnit şi în satanism. Aceste gânduri şi altele de acelaşi fel sunt rodul inițierilor oculte din lojile rozicruciene şi teosofice, la care se adaugă şi contribuțiile creatoare ale celui ce se considera a fi noua călăuză spirituală a omenirii, şi căruia colegii teosofi îi garantaseră o ascendență de avatari (reîncarnări) redutabilă: proorocul Ilie, Ioan Botezătorul, pictorul

Rafael, poetul Novalis! Aplicarea consecventă a acestor procese de gândire combinată cu metodele de meditaţie antroposofică sunt menite să producă nişte mutaţii în conexiunile şi modul de gândire a creierului uman, o parodie a metanoiei, lucru evident periculos pentru buna funcţionare a psihicului.

Nu mai puţin gravă este invocarea *Evangheliei Sfântului Ioan* cu prologul: *,,La început a fost Cuvântul (Logosul)".* Pentru Steiner şi cei din cercul său, Logosul înseamnă cu totul altceva decât pentru creştini, şi anume un principiu solar. Cauza acestei deosebiri este de găsit şi în ritualurile masonice de rit suedez, în ale căror loji se iniţiază ucenici ,,ioaniţi" în faţa unui altar pe care se află o Biblie deschisă la *Evanghelia lui Ioan.*

În conferinţa a XI-a din 15 august, predarea religiei este prezentată astfel: ,,o şcoală *(Waldorf) nu trebuie să fie o şcoală cu o amprentă religioasă şi filosofică anume*." Predarea religiei urmează apartenenţa confesională a elevilor. Antroposofia nu trebuie predată în şcoală la nici un nivel, ea fiind apanajul adulţilor care o pot alege şi înţelege la maturitate. Acest lucru rămâne un simplu deziderat utopic înşelător deoarece, în realitate, o pedagogie creată de R. Steiner, părintele antroposofiei, cu profesori antroposofi activi, formaţi în seminariile Waldorf, sau cel puţin simpatizanţi, cu un anumit plan şcolar şi metode specifice, nu poate să rămână ,,neutrală" din punct de vedere moral-religios. Chiar dacă se evită noţiunile directe, elementele acestei atitudini se impregnează în sufletele copiilor începând cu grădiniţa (există şi un învăţământ preşcolar Waldorf de care nu ne-am ocupat în studiul prezent), şi putând continua timp de 12 ani. ,,Libertatea" elevilor de care se face atâta caz este desigur ştirbită, şi anume chiar la nivelul subconştientului. Au loc desigur şi fenomene de respingere

a acestei pedagogii, dar ea poate lăsa urme negative, un fel de a gândi specific, ce este mai greu de remediat.

Cât priveşte predarea creştinismului, Steiner atrage atenția asupra pericolului predării lui înainte de 9-10 ani. Până atunci ar trebui să fie făcută o educație religioasă panteistă. Nu vedem la ce ar mai ajuta atunci atmosfera de slujbă religioasă ce se recomandă însă profesorilor, sau chiar aşa - numitele ,,înlocuiri de cult" din zilele de Duminică. Majoritatea elevilor primei şcoli Waldorf erau copii de liber-cugetători şi de atei rupți total de Biserică. Aceste substitute păgâno-gnostice nu pot nicidecum înlocui harul adevărat ce izvorăşte în biserici, în cadrul adevăratelor slujbe, taine şi ierurgii. Pentru aceasta constatăm încă o dată deosebirile şi incompatibilitățile pedagogiei alternative față de învățământul tradițional şi de metodele kerigmatice şi catehetice ale Bisericii.

Inspirându-se în continuare din lumea fantasmelor, Steiner a creat împreună cu a doua sa soție, Marie von Sievers, *euritmia modernă,* care se doreşte a fi vizualizarea sunetelor consonantice şi vocalice, sau a intervalelor muzicale (terță, cvintă etc.) prin anumite gesturi şi mişcări ce pretind a fi întocmai cu cele făcute de Dumnezeu (sau mai bine zis dumnezei, întrucât Steiner se prevalează de pluralul ebraic *Elohim,* pe care îl interpretează a însemna *exousiai,* ființe îngereşti din triada a doua a Sfântului Pseudo Dionisie Areopagitul, împotrivindu-se astfel revelației vetero- şi neotestamentare, şi punând creația pe seama unor creaturi!) în momentul creației. Această nouă artă fiind fantasmagorică şi nebazată pe nici o tradiție, sursa invocată fiind ocultismul şi suprasensibilul, ambele deopotrivă de neverificabile, putem însuma încă o componentă himerică aflată la baza pedagogiei Waldorf.

O altă trăsătură specifică planului de curs al acestei pedagogii alternative este împărțirea în aşa-numitele ,,perioade”. Aceasta înseamnă renunțarea la orarul normal, de exemplu.: 8-9 aritmetică, 9-10 istorie, 10-11 religie etc., şi înlocuirea lui cu un obiect principal care se predă 2 ore dimineața timp de 3-5 săptămâni. Urmează apoi alte 5-6 săptămâni cu un alt obiect principal în acelaşi moment al dimineții.

La întrebarea îndreptățită: *ce se întâmplă în cazul uitării cunoştințelor?* Steiner răspunde că procesul se continuă în zonele subconştiente în timpul somnului. Aceste concepții sunt tipice pentru spiritul locului şi epocii în care au apărut: Austria şi Germania începutului de secol XX, când înflorea şcoala psihanalitică a lui S. Freud, continuată de discipolii săi Adler şi Jung, creatorii psihologiei moderne. Astfel se pun bazele învățământului de tip nou – new age – în care apar meditațiile, concentrările şi relaxările de tip asiatic yoga, meditația transcendentală etc. Steiner s-a arătat în principiu adversar al practicilor orientale, etichetate de el ca ,,luciferice”, dar propriile sale concepții ocultiste pornind din sursa comună – teosofia, gnoza indianistă – nu se deosebesc esențial de acelea.

În aprilie 1924, la cinci ani după apariția primei şcoli Waldorf, R. Steiner a ținut cinci conferințe la Stuttgart în fața a 1700 de auditori pe tema ,,*Învățământ şi educație*”. În linii mari se repetă cele afirmate în cursurile precedente. În cea de-a doua conferință (9 aprilie) aflăm cu oarecare surprindere, chiar din mărturisirea personală a autorului, o caracterizare pertinentă şi la obiect făcută lui Steiner de către M. Maeterlink în cartea sa *La grande énigme: ,,El* (Maeterlink n.n.) *a citit multe cărți de ale mele* (Steiner, n.n.) *şi spune următoarele: Când cineva începe să citească vreo carte de-a mea, eu apar ca o*

persoană echilibrată, logică, precautăe. Cu cât avansează lectura, până la sfârşit i se pare că mi-am pierdut minţile." Din păcate Steiner nu a luat în serios această afirmaţie îndreptăţită şi a continuat netulburat în eroare.

Să privim acum, pentru o mai clară aplicaţie concretă, la 80 de ani de la debut, cum se prezintă situaţia şcolilor Waldorf într-o ţară unde acestea au funcţionat o lungă perioadă, cu însemnate contribuţii în acest domeniu: Suedia. Desigur că în acest domeniu supremaţia este deţinută în continuare de Germania, ţara de origine a acestei pedagogii. În anul 1949, s-a înfiinţat la Stockholm Kristofferskolan, în 1960, Järna Waldorfskola. În 1976 existau 3 şcoli, în 1995 s-a ajuns la 23. În toată lumea existau în 1977, 150 de şcoli, actualmente sunt peste 450. Aceste date sunt luate din cartea lui G. Wilson *Jag trodde på Waldorfskolan (Am crezut în şcoala Waldorf),* în care sunt descrise aprecierile critice ale unui părinte ce a avut un copil la Johannaskolan din oraşul Örebro. Cartea este instructivă cu toate că, din păcate, autorul se situează pe poziţie umanist ateistă, însă, aşa cum am observat şi în cazul lui Steiner, Wilson emite unele critici ce se dovedesc a fi fondate şi argumentate.

Explicaţiile succesului şcolilor Waldorf sunt mai întâi imaginea negativă (şi în cea mai mare parte îndreptăţită) pe care o au mulţi părinţi despre învăţământul de stat, iar în al doilea rând abilitatea reclamei (în limba spaniolă *propaganda,* termen sugestiv!) şi prezentării acestei ,,pedagogii a viitorului", liberă şi superioară celei vechi. În reclamele lor se promite: *învăţământ religios la alegere, nonconfesionalitate, o şcoală liberă şi deschisă, libertate interioară şi integritate*. Cum se prezintă în realitate aceste deziderate?

Trebuie reamintit că la baza planului de învăţământ Waldorf se află sistemul antroposofic pe care această

pedagogie stă sau cade. În legătură cu aceasta este foarte nimerit a cita comentariul lui F. Vicedom făcut în cadrul secțiunii cultice de inspirație antroposofică intitulată *Die Christen Gemeinshaft* (Comunitatea creştină): *,,Aceasta ne duce înapoi spre India. Această imagine cosmogonică, percepția mistică a unității cosmice, învățătura karmică, eliberarea din lanțurile materiei, preschimbarea materiei prin sângele lui Cristos, până şi accentul pus pe etică, mijloc al mântuirii, totul vine din India prin intermediul teosofiei. Ideile creştine trebuie să fie interpretate prin prisma înțelepciunii indiene. Ele se contopesc în gnoza indiană. Omul devine astfel măsura tuturor lucrurilor. El trebuie să se auto mântuiască şi să se străduiască pentru a se elibera de cele pământeşti."* Aducem în continuare şi opinia unui cercetător suedez al religiilor, Hjalmar Sundén: *,,O influență puternică exercită şcolile Waldorf care se numără printre cele mai selecte din Germania şi formează un fel de elită. În aceste şcoli, principalul obiectiv nu este învățământul profan obişnuit, ci introducerea gândurilor antroposofice, care produc schimbări în personalitate de o natură neîntâlnită în cazul şcolilor particulare (confesionale n. n.) creştine."* Acest lucru este constatat şi de alți autori cum ar fi C. Cumbey şi C. Matrisciana în lucrările lor critice la adresa fenomenului sincretist new age. Autoarele menționate (şi nu numai ele) încadrează antroposofia şi pedagogia Waldorf în cadrul fenomenelor new age. În replică poate fi adus contra-argumentul că antroposofii înşişi pot respinge vehement această încadrare, fiind la rândul lor critici la adresa mişcării în care nu se socotesc a fi parte. Dacă antroposofia şi pedagogia Waldorf nu s-au declarat niciodată explicit a fi fenomene new age, nu este mai puțin adevărat că au multe identități ideologice, iar apropierea lor nu este nicidecum forțată.

În anumite cazuri, ca de exemplu la noi în țară, s-a încercat introducerea unor procedee Waldorf în învățământul comun. După părerea lui F. Calgren, autoritate incontestabilă în domeniu, modalitatea aceasta nu poate da rezultatele scontate deoarece specificul pedagogiei Waldorf nu constă în procedee noi şi inedite, ci în însăşi atitudinea de viață a profesorilor educatori. Atunci s-a încercat compromisul de a avea clase speciale de tip Waldorf în cadrul unei şcoli generale. Oricum ar sta lucrurile, datele de bază nu se schimbă, iar eventualele influențe pozitive ce s-ar putea prelua din această pedagogie sunt atât de diluate homeopatic, ca să folosim un limbaj specific medicinei antroposofice, ca şi diluția D 30 – adică practic nule. Învățământul de stat are multe carențe, multe elemente chiar de structură ce pot fi perfectibile, dar nu orice soluții sunt folositoare.

VI.1.2. PEDAGOGIA NEW AGE PROPRIU-ZISĂ

Dacă pedagogia Waldorf a apărut în Germania anului 1919, şi prin urmare apartenența sa la new age poate fi contestată, există concepții pedagogice apărute după 1960 ce recunosc uneori deschis caracterul lor aquarian. Aceste noi pedagogii au apărut şi s-au răspândit în şcolile de stat mai întâi în S.U.A., iar apoi, treptat, în celelalte țări occidentale. Un exemplu în acest sens îl constituie activitatea psihologei dr. Beverly Galyean, care a primit fonduri federale ca să-şi creeze două din programele ei educaționale pentru *L.A. School District*. Ea a admis deschis că la baza întregului ei program de învățământ public se află păreri spirituale umaniste particulare. Aceste păreri se bazau pe credințe religioase orientale având următoarea premisă de bază: *„În esență*

noi nu suntem indivizi ci părți ale conştiinței universale (care este Dumnezeu). A realiza această unitate esențială şi a se experia pe sine ca pe o parte a ei este un țel major pentru înțelepciunea copilului şi dragostea lui față de univers. Această înțelepciune şi dragoste este eul superior. Copilul poate accede la această minte universală pentru a căpăta îndrumări... Aceasta se face de obicei prin meditație şi spirite ghid.”

Dr. Galyean continuă: *,,Fiecare persoană îşi creează realitatea sa proprie alegând ce şi cum să o perceapă... Odată ce începem să vedem că noi toți suntem Dumnezeu… întreg scopul vieții este acela de a recâştiga divinitatea din noi; dragostea perfectă, înțelepciunea perfectă, înțelegerea perfectă, inteligența perfectă, şi când facem aceasta ne re-creăm acea unitate primordială esențială care este conştiința. Astfel, întregul meu sistem este bazat pe această idee.”*[161]

Autorii Leland and Mary How scriu în cartea lor *Personalizing Education*:[162] *,,Clarificarea valorilor nu se face potrivit scopului de a-i învăța pe elevi ce este «bine» şi ce este «rău». Ea este mai degrabă o metodă destinată a-i ajuta pe elevi să admire şi să acționeze potrivit propriilor lor valori alese în mod liber. În acest fel, clarificarea valorilor se ocupă cu procesul prin care elevii îşi stabilesc propriile valori, neglijând conținutul acestora.”* [163]

În practicile pedagogice din şcolile din Los Angeles s-au introdus astfel exerciții de tip new age, cum ar fi acesta în care profesorul le spune elevilor: *,,Imaginați-vă că faceți ceva perfect.”* Copiilor li se

[161] Sursă: www.New Age Ministry HOME Page. Education in New Age.

[162] Idem.

[163] Ibidem.

inoculează ideea că sunt desăvârşiţi, şi atât de inteligenţi încât conţin într-înşii toată înţelepciunea universului. Personalul didactic din aceste şcoli a preluat această filosofie new age, propunându-şi să realizeze completa ,,resocializare” a copiilor – adică o schimbare totală a sistemului de valori morale şi de credinţă, educându-i pe copii să devină mai târziu nişte indivizi autonomi, ce ajung în felul acesta pe marginea anarhiei. [164]

Succesul şi uşurinţa cu care se propagă astfel de idei în pedagogie, sănătate, ştiinţă, politică, psihologie şi alte domenii se datorează în primul rând puternicei secularizări a spaţiului euro-atlantic. În şcoli, copiilor li se predă meditaţia, imaginaţia proiectivă şi tehnici orientale de relaxare. Elevii creştini sunt îndoctrinaţi în sensul acceptării globalismului, ce reprezintă o concepţie monist-sincretistă ce promovează unitatea tuturor religiilor, un binecunoscut ţel francmasonic.

În faţa acestui atac, creştinii trebuie să manifeste trezvie şi să opună adevărurile revelate, păstrate şi predate de către Biserică. Acest lucru este valabil şi în ţara noastră, chiar dacă presiunea globalismului new age este mult mai atenuată decât în Occident.

VI.2. ECOLOGIA

Preocupările pentru salvarea mediului, ecologia, constituie unul din pilonii mişcării new age. Noţiunea cheie este aici ,,Pământul - Mamă”, noţiune analizată şi de Mircea Eliade în lucrarea sa *Făurari şi alchimişti.*[165]Această denumire implică un simbolism

---

[164] Ibid.

[165] Humanitas, 1996.

sexual: naşterea oamenilor din pământ.[166] Simbolistica aceasta a supravieţuit ca legendă în Europa, mai ales în Germania. Dar şi misterele delphice (*delph* = uterus) se refereau în egală măsură la mitologia oamenilor născuţi din pietre, pietre ce ar fi oasele Pământului-Mamă.

În nota P intitulată *C. G. Jung şi alchimia*[167]*,* Eliade analizează această problemă prin prisma unuia din maeştrii săi, psihologul C. G. Jung, reputat pentru analogiile sale între simbolismul viselor şi simbolismul alchimic făcute printre altele în studiul *,,Die Erlösungvorstellungen in der Alchemie"* (*Eranos-Jahrbuch*, IV, 1937). Împotriva lui Jung s-au ridicat ,,hermetiştii" şi ,,tradiţionaliştii" care susţin că aceste simboluri şi operaţii sunt transpsihice. Din punctul de vedere al teologiei şi filosofiei de asemenea s-a afirmat că operaţiile alchimice se socotesc a fi fapte religioase şi metafizice, şi prin aceasta nu ar cădea sub incidenţa studiului psihologiei abisale. În ciuda acestor critici, Jung, în calitatea sa de neo-gnostic, a realizat o intersectare a psihologiei de către procesele de simbolism alchimic: *gnoză, mistică, alchimie*, ce se despart radical de lumea profană. Legătura pe care o facem aici cu preocupările ecologiei contemporane de tip new age, se bazează pe operaţia alchimică a ,,transmutării în aur", prin care se înţelege libertatea de a schimba lumea. Această libertate este luată în Occident după modelul faustic, tipic francmasoneriei speculative. Dorinţa de a salva lumea este binecuvântată, dar ea nu se poate realiza în afara lui Hristos şi a Bisericii.

---

[166] A se vedea *Tratatul de istorie a religiilor* pp. 195 şi urm. cât şi *La Terre-Mèrre et les hiérogamies cosmiques*, pp. 60 şi urm.

[167] *Făurari şi alchimişti,* p. 213.

Un tipic exemplu al acestei atitudini alchimice în varianta ei contemporană îl găsim în revista *Magazin istoric*[168]: *,,Avem nevoie de două lucruri în vederea creării unui viitor compatibil cu viața: să stabilizăm creşterea populației şi să stabilizăm clima"* afirmă Lester Brown, fondatorul Institutului Worldwatch din Washington D. C. şi al revistei *State of the World* (Starea lumii).

Potrivit alchimiştilor, creştinismul a salvat numai omul, nu şi natura. Această afirmație constituie baza doctrinară a ecologiei, naturismului şi neo-păgânismului occidental de azi. Aici s-a ajuns datorită rătăcirilor bisericii apusene medievale şi a unei teologii văduvite de cunoaşterea energiilor necreate. Desigur că acel ,,creştinism" la care se refereau alchimiştii apuseni, având la îndemână doar o *gratia* creată, era incapabil să mântuiască natura.

În Sfânta Scriptură se găsesc, începând cu Vechiul Testament, o serie de referiri la problematica ecologică, referiri ce constituie o bază teologică de abordare a acestei teme. Unele din aceste citate au fost folosite şi de către new ageri în sprijinul afirmațiilor lor. Astfel sunt de exemplu textele de la *Facerea III, 19: ,,În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care eşti luat; căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce."* şi *Psalm 145, 4: ,,Ieşi-va duhul lor şi se vor întoarce în pământ. În ziua aceea vor pieri toate gândurile lor."* Ele îşi pot avea continuarea logică la *Eccleziastul III, 19-21: ,,Căci soarta omului şi soarta dobitocului este aceeaşi: precum moare unul, moare şi celălalt şi toți au un singur duh de viață, iar omul nu are nimic mai mult decât dobitocul. Şi totul este deşertăciune! Amândoi merg în acelaşi loc: amândoi au ieşit din pulbere*

[168] Aprilie 1999, p. 1.

şi amândoi în pulbere se întorc. Cine ştie dacă duhul omului se urcă în sus şi duhul dobitocului se coboară în jos către pământ?" La o primă lectură în cheia ecologistă, omul este integrat total naturii, la fel ca şi restul vietăţilor. Însă răspunsul scripturistic ce anulează această presupunere vine tot dintr-un psalm: *,,Şi omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor."(Psalm 48, 12).* pasajul de la *Eccleziastul III, 20* este lămurit în acelaşi text, câteva versete mai departe*: ,,Şi ca pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat." (Eccleziastul XII, 7),* şi în *Înțelepciunea lui Solomon II, 3: ,,Când se va stinge, trupul nostru se va face cenuşă şi duhul se va risipi ca aerul cel uşor."*

În ceea ce priveşte presupusa stare de sacralitate a naturii, acest ,,paradis" al ecologilor şi indienilor nord-americani, proorocul Isaia spune: *,,Pământul este în chin şi sleit, lumea tânjeşte şi se istoveşte, cerul împreună cu pământul vor pieri. Pământul este pângărit sub locuitorii lui, căci ei au călcat legea, au înfrânt orânduiala şi legământul stricatu-l-au pe veci!" (Isaia XXIV 4-5).*

Printre precursorii ecologismului contemporan la mare cinste se află gânditorul elvețian J. J. Rousseau. La rândul său, Rousseau s-a ridicat în mod radical împotriva ideologiei iluminismului, a încrederii sale nelimitate în posibilitățile rațiunii şi ştiinței omeneşti. Propriile sale idei îmbinau etica aristotelică şi principii creştine, pregătind în acest fel drumul romantismului. În anul 1750, Rousseau a participat la un concurs al Academiei din Dijon pe tema *Cultura şi omul*, câştigând premiul întâi cu un eseu critic la adresa civilizației. Omul propus de gânditorul elvețian este anistoric şi în ,,starea naturală", concept apărut astfel în premieră. Potrivit dreptului natural toți oamenii sunt la

fel, şi prin urmare egali. Omul aflat în acea ,,stare naturală” presocială şi prepolitică este un animal (*zoon*). Rousseau a fost şi un precursor al psihologiei new age, folosindu-se de noţiunea ,,*amour de soi-meme”,* preluată din teologia secolului XVII. În acest stadiu natural, omul este una cu natura într-un cadru amoral şi asocial. În natură, în contrast cu societatea, domneşte uniformitatea şi egalitatea. Conflictul social creează şi un dezechilibru intern psihic şi moral.

Urmând fidel aceste idei, plus inspiraţii venite din zona contemporană neo-păgână celtică, soţii Peter şi Eileen Caddy împreună cu secretara lor Dorothy Maclean au înfiinţat în anul 1962, în Scoţia, un centru de mare importanţă pentru mişcarea new age: *Societatea experimentală Findhorn*, centru ecologic inspirat de *,,noua conştiinţă”* despre care se afirmă că a apărut la tot mai mulţi oameni. La originea înfiinţării acestei societăţi stă, ca şi în multe alte cazuri de acest gen, un fenomen (real sau pretins) spiritist. Aflată în meditaţie, Eileen Caddy a auzit în anul 1953 o voce lăuntrică, ce i-a dat o călăuzire detailată pentru toată viaţa. Ea a primit-o ca pe vocea Domnului, fenomen cu totul asemănător *Cursului Miracolelor.* Urmând aceste indicaţii, cei doi soţi împreună cu secretara lor s-au instalat în zona nisipoasă de la Findhorn. Aici ar fi avut loc adevărate miracole prin apariţia uluitoare a unor plante şi flori de dimensiuni şi aspecte ieşite din comun. Dar nu numai Eileen, ci şi Dorothy a avut parte de experienţe paranormale intrând în contact cu elfi şi silfi, care i-au dat instrucţiuni cum să îngrijească grădinile din Findhorn. Centrul numără aproximativ 350 de locuitori permanenţi, primind zilnic oaspeţi pentru diferite cursuri şi conferinţe. Tot de Findhorn este legată şi activitatea unui stâlp al mişcării: americanul David Spangler, sosit acolo în anul 1970,

pentru o perioadă de trei ani. Pentru a primi ,,revelații", el se plasa într-o stare de ,,transă lucidă" în care primea instrucțiuni în detaliu. De la acest veritabil profet new age provin diferite afirmații mistice despre puterea lui Dumnezeu şi a oamenilor ce trăiesc în armonie cu acest Dumnezeu lăuntric şi imanent în natură. Universul este văzut ca un întreg nematerial în care Dumnezeu a infuzat viață şi a cărui activitate totală este o expresie a voii Domnului. Ca plinire a vieții, Dumnezeu este socotit a fi singurul proprietar al creației, punct de vedere ce coincide desigur şi cu învățătura creştină de unde e posibil să se fi inspirat. În anul 1979, soții Peter şi Eileen s-au retras de la conducerea societății. Dar ideile societății au inspirat în continuare emuli, cum a fost cazul Jaqueliniei Demornex, amintită mai sus, care afirmă în privința ecologiei următoarele*: ,,Căci, în New Age, viitorul omului nu se separă de cel al pământului, considerat drept un organism viu. Unii fac din el chiar o zeiță: Gaia."*[169] Acest lucru nu este chiar atât de nevinovat pe cât pare, deoarece, potrivit lui Marc Dem: *,,...ideile despre mediul înconjurător, despre protecția stratului de ozon, despre lupta împotriva efectului de seră, despre ecologie, care însuflețesc asociațiile internaționale, formează un cadru perfect adaptat unui cult al zeiței Gaia, care îşi are sărbătoarea liturgică anuală în societatea actuală. E vorba de Ziua Pământului".*[170]

Anii '70 au continuat curentul contraculturii inițiat pe la mijlocul anilor '60. În căutarea unor noi forme alternative de conviețuire socială, au apărut, inspirate în mare parte de *kibbutz*-urile evreieşti şi având la conducere americani de origine israelită, aşa - numitele colective. În

---

[169] Citat în Marc Dem, *Antihrist 666...,* p. 156.

[170] Op. cit., p. 157.

anul 1971, s-a înfiinţat în Tennessee, S.U.A., de către profesorul de colegiu din San Francisco, Stephen Gaskin şi un grup care s-a adunat în jurul lui, un colectiv de tip new age numit *The Farm.* În mediul secularizat al Americii acelor ani, cei 400 de membri ai *Fermei* trăiau un fel de renaştere (*revival*) spirituală bazată pe învăţăturile lui Iisus şi ale lui Buddha, care potrivit lui Stephen, învăţau în fond acelaşi lucru. Aici este vorba despre un sincretism religios tipic acelor perioade şi locuri. Pentru activitatea lor şi propaganda pentru un stil de viaţă ecologic vegetarian *The Farm* a primit în 1980 *Right Livelihood Award*, aşa-numitul premiu Nobel alternativ, dat de societatea internaţională de ajutorare, *Plenty International*.

VI.2.1. ECOLOGIA CREŞTINĂ

Cu toate că termenul ca atare (ecologia) nu se întâlneşte explicit, în Ortodoxie nu au lipsit preocupările şi răspunsurile teologice la problema pusă de acest subiect. În perioada patristică, aceste aspecte au fost tratate în special de către sfinţii Grigorie de Nyssa şi Maxim Mărturisitorul. Pentru acesta din urmă, omul realizează o serie de cinci medieri ca realizare desăvârşită a dimensiunii teandrice a universului, dintre care cea de-a doua este între paradis şi lumea locuită.[171] Paradisul nu este niciodată o realitate transcendentă pentru Sfântul Maxim. Lumea locuită (*oikoumene*) a fost sfinţită de Hristos prin învierea Sa. În cea de-a treia mediere, cea între cer şi pământ[172], este afirmată unitatea de esenţă a

---

[171] Lars Thunberg, *Omul şi cosmosul în viziunea Sfântului Maxim Mărturisitorul,* Ed. Instit biblic şi de Misiune al B.O.R., 1999, p. 77.

[172] Ibid., p. 79.

naturii sensibile dincolo de orice separare. O treaptă mai înaltă este urcată în cea de-a patra mediere: între cele inteligibile şi cele sensibile[173] care, fiind create şi unele şi celelalte, nu sunt esenţial diferite între ele. Dihotomia fundamentală dintre inteligibil şi sensibil este depăşită prin existenţa unui singur *logos* adevărat al întregii creaţii care unifică totul, logos ce tinde să fie în armonie cu *Logosul* universal, Hristos. Cea de-a cincea mediere, cea între Dumnezeu şi creaţia Sa a fost realizată exclusiv de Iisus Hristos prin întruparea Sa.[174] Deşi prin întrupare cosmosul a devenit teandric, el rămâne însă în întregime o lume creată, complet separată ontologic de realitatea incomprehensibilă a lui Dumnezeu. Punctul ortodox de vedere referitor la unitatea creaţiei este exprimat de Sfântul Maxim în felul următor: *„... Prin aceasta (Hristos) a arătat că toată creaţia este una, ca un alt om, împlinindu-se prin convergenţa părţilor ei între ele şi ţinându-se toată în ea însăşi prin solidaritatea totalităţii ei ca aceeaşi substanţă sau ca raţiunea unică, simplă, indefinită şi nediferenţiată a creaţiei din nimic, în baza căreia toată creaţia poate primi una şi aceeaşi raţiune cu totul indistinctă, ca una ce are pe «nu era» mai bătrân decât ca «nu este»”.*[175]

Poziţia negativă a new agerilor ecologişti faţă de Biserică are la bază un mai vechi conflict protestant, o reacţie la ecleziologia eronată a Bisericii medievale apusene. Acolo, printre altele, s-a produs o separare între Biserică şi cosmos. Dar pentru gândirea ortodoxă a Sfântului Maxim lumea este o biserică având cerul ca altar, iar pământul ca naos, arătându-se astfel legătura

---

[173] Ibid., p. 81.

[174] Ibid., p. 83.

[175] *Ambigua,* 41, P.G., 91, 1309 C –1312 B.

lumii cu Biserica.[176] Dar lumea este legată nu numai de Biserică, ci şi de Însuşi Dumnezeu, Care umple întreaga creaţie cu prezenţa Sa divină, al Cărui Logos personal a intrat direct prin întrupare în lume şi istorie devenind om.[177] Înainte de Sfântul Maxim, în Tradiţia ortodoxă răsăriteană au vorbit despre *logoi*-i creaţiei Sfântul Atanasie cel Mare şi Sfântul Pseudo Dionisie Areopagitul care a numit aceste raţiuni ,,intenţii divine şi bune". În opoziţie cu ,,Cristosul cosmic" al new agerilor preluat de la T. de Chardin, Hristosul cosmic este în Ortodoxie Hristosul Crucii şi Cel al Învierii. Diferenţa dintre cele două puncte de vedere pleacă din aceea că T. de Chardin se plasează într-o perspectivă istorică şi evoluţionistă, lucru ce-l împinge pe panta eronată eterodoxă. Sfântul Maxim poate fi considerat şi un precursor implicit al Sfântului Grigorie Palama cu ale sale energii necreate, care ar putea fi chiar acei *logoi*.[178] Aceasta deoarece *logoi*-i sunt preexistenţi în Dumnezeu, sunt *atât transcendenţi, cât şi imanenţi,* dar necreaţi şi se materializează în ordinea creată. Am spus înainte că doar *ar putea fi* energiile necreate, deoarece în această privinţă pluteşte un fel de ambiguitate ce nu permite o afirmaţie mai categorică decât aceasta.

Filosoful creştin rus Vladimir Soloviov a abordat tema respectivă într-un studiu intitulat *,,Despre natură, moarte, păcat, lege şi har"*[179]. În acest studiu se arată că

---

[176] *Mystagogia* 2, P.G. 91, cap. 2.

[177] Lars Thunberg, *Omul şi cosmosul...,* p. 123.

[178] Idem, p. 127.

[179] În Vladimir Soloviov, *Fundamentele spirituale ale vieţii,* Deisis, 1994, p. 9.

sufletul omenesc năzuieşte după nemurire şi dreptate, fiind lipsit în ordinea naturii şi de una şi de alta. În locul nemuririi şi al dreptății, în natura căzută de după păcatul originar, domnesc păcatul şi moartea. La nivelul biologic natural, nevoile şi funcțiile animalice se reduc la cele două capitale: hrănirea şi înmulțirea. Acestea au în vedere susținerea bazei vieții prin nutriție şi reproducere. Din punct de vedere filosofic, viața generațiilor e lipsită de sens, fiind înlocuită cu ,,viața speciei" şi cu moartea veşnică. Spre deosebire de *Împărăția cerurilor* cu viața cea veşnică, împărăția naturii este împărăția morții. Articolul filosofului rus servea şi ca o replică dată curentului evoluționist darwinist al epocii, ale cărui ecouri nu sunt stinse nici până astăzi. Deviza naturaliştilor ,,*Trăieşte conform naturii"* însemna practic a ucide pe alții şi pe tine însuți, constituind prin aceasta un păcat de moarte. Spre deosebire de animalul care năzuieşte doar să viețuiască, omul, ca ființă creată după chipul lui Dumnezeu, adică liberă, rațională şi morală are datoria de a viețui aşa cum trebuie. Este momentul în care glasul conştiinței devine mai întâi *lege* (cf. *Romani IV, 15*) ca în *Vechiul Testament,* iar ce era mai înainte de lege în natură era păcat, dar nu se osândea (*Romani V, 13*). La capătul căii naturii se află moartea naturală, iar la capătul căii legii moartea spirituală (*Romani VII, 7-11*). În absența harului conştiința noastră osândeşte prin lege natura căzută, are morală (bine-rău), dar nu are puterea de a schimba ceva (*Romani VII 14-23, 25*). Natura noastră păcătoasă are ca sfârşit natural al vieții moartea *(I Corinteni XV, 56).* Deşi face parte din natura căzută, animalul nu e vinovat de pornirile sale rele *(Romani VIII, 20).*

Textul scripturistic din *Întâia epistolă sobornicească a lui Ioan ,,Ştim că suntem din Dumnezeu şi*

lumea întreagă zace sub puterea celui rău." (*V, 19*) vine în totală contradicție cu ecologia new age. Lucrurile nu se prezintă mai bine nici din punct de vedere antropologic: nici omul nu e bun (*Romani III, 10-12*).

Între 20-28 septembrie 1997 a avut loc Simpozionul *Religie, Ştiinţă, Mediu / Marea Neagră în criză* organizat sub înaltul patronaj al Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I şi al Domnului Jacques Santer, Preşedintele *Comisiei Europene*. În *Cuvântul* ținut la acest simpozion , Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist arăta că *,,Diversele ştiinţe şi în special ecologia, pe care dumneavoastră le slujiţi pentru salvarea firii spre binele omului şi slava lui Dumnezeu, devin punţi de legătură între noi şi Creator. Ele ne conving în spiritul culturii moderne, - predominant scientiste, că omul este nu numai beneficiarul creaţiei lui Dumnezeu, dar chiar împreună-creator răspunzător, ne deschid orizonturi dincolo de care la lumina lor vedem cum sporeşte a lumii taină şi înţelegem parcă mai bine cât de minunate sunt lucrurile Ziditorului. Astfel, dumneavoastră, oamenii de ştiinţă, orientaţi în sensul cel bun şi ziditor în cercetările pe care le întreprindeţi, ajutaţi pe omul de la acest sfârşit de secol şi mileniu să conştientizeze că a primit o harismă deosebită, harisma de cântăreţ şi slujitor al naturii, sau, în termenii Sfântului Grigorie Teologul*[180]*, purtător de grijă, împărat şi preot al acesteia."*

Privind relația omului cu lumea zidită de Dumnezeu, aceasta consta în misiunea omului de a îndumnezei întreaga creație astfel ca ea să se transforme într-un paradis cosmic după modelul grădinii Edenului. Rolul de stăpânitor al omului peste peştii apelor, peste

---

[180] Sfântul Grigorie Teologul, *OratioXLV*, 7 în J. P. Migne, *Patrologia Graeca*, vol.XXXVI, col. 632B.

păsările aerului şi peste toate vietăţile pământului decurge tocmai din această misiune încredinţată lui din vecie de către Dumnezeu. Acest rol de Împărat a fost însă greşit înţeles de către primii oameni, care, ca urmare a păcatului originar, au pierdut (temporar) şi capacitatea şi stăpânirea asupra creaţiei. În ciuda acestui fapt, omul se consideră şi astăzi îndreptăţit să exploateze natura în propriul său interes, fără referinţă la Dumnezeu, provocând în consecinţă dezastrele ecologice actuale. După cum observa ultima *Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor* (Canberra, 1991), *,,întreaga creaţie este rănită mortal*[181]*. Este cutremurător să te gândeşti că specia umană a fost capabilă....în numai 200 de ani, de la începutul epocii industriale, să submineze baza vieţii umane. Economia din era industrială tratează natura ca şi cum n-ar fi decât o ,resursă naturală', materie fără valoare spirituală şi abuzează de ea în mod iresponsabil, în vederea propriului profit şi a puterii sale, ameninţând grav echilibrul ecologic al întregii noastre planete"*. Soluţiile ortodoxe la aceste probleme pleacă mai întâi de la eliminarea opoziţiei dintre om şi natură, iar apoi de la înţelegerea justă a ,,stăpânirii" asupra naturii, ceea ce înseamnă ca omul să fie împreună lucrător şi administrator al naturii cu ajutorul şi puterea lui Dumnezeu. Această înţelegere a ,,sacralităţii" misiunii omului nu este una de tipul celor descrise de către Mircea Eliade, întrucât ea face parte integrantă din fiinţa omului creat de Dumnezeu. Numai pe această bază solidă se poate face o adevărată educaţie ecologică. Iar cei care sunt cei mai îndreptăţiţi să o facă sunt slujitorii sfintelor altare care aduc în numele tuturor darurile creaţiei ce vor fi sfinţite la Sfânta Jertfă

---

[181] Epistola către Romani VIII, 21-23.

cea fără de sânge: *,,Ale Tale dintru ale Tale, Ţie Ţi-aducem de toate şi pentru toate."*

Aceleaşi idei sunt exprimate în acest context şi de către Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I[182], care spune că Logosul suprem a înzestrat toate lucrurile cu o raţionalitate imanentă. Termenul de ,,ecologie" vine din grecescul *,,oikos" = ,,casă",* ceea ce înseamnează că natura este casa omului, adică există pentru om şi nu invers.

Dintre teologii ortodocşi contemporani ce s-au aplecat asupra problematicii ecologice, s-a remarcat în chip cu totul deosebit Î.P.S. Ioan Zizioulas (n. 1931, doctor în teologie la Atena), Mitropolitul Pergamului. În contribuţia sa la acest simpozion,[183] Ioan Zizioulas a pus problema dihotomiei dintre religie şi ştiinţă, prezentă mai ales în societăţile occidentale dezvoltate. Aşa cum am amintit înainte în scurtul istoric al apariţiei ştiinţei moderne în secolul XIII, ea îşi are originile în teologia creştină, mai exact în două doctrine creştine: 1) creaţia este raţională 2) creaţia este contingentă, adică nu este o extensie a naturii dumnezeieşti, ci este diferită de ea, şi îşi are propriile ei legi. Reprezentaţii de seamă ai acestei gândiri ştiinţifice, Descartes[184] şi Newton au introdus în abordarea naturii un spirit mecanicist şi atomist, responsabil de-atunci încoace pentru criza ecologică. O parte de vină revine şi teologiei scolastice apusene medievale, ce nu a cunoscut energiile necreate, plasându-L treptat pe Dumnezeu într-o transcendenţă ce lăsa creaţia la

---

[182] Hobson, S. David Mee, L. *The Black Sea in Crisis,* World Scientific, 1998, p. 19.

[183] Idem, Mitropolitul Ioan al Pergamului, *Ştiinţa şi mediul: O abordare teologică,* p. 39.

[184] Ibid., Descartes în *Discours de la methode*: ,,... am putea deveni stăpânii şi posesorii (*maîtres et posseseurs*) naturii", p. 40.

dispoziția omului. În noua abordare holistică a ştiinţei propusă la ora actuală de savanți, omul şi creaţia depind unul de celălalt. Ecologiştii îl situează pe om fie în rând cu creaţia, fie chiar mai prejos de ea. Dar punctul de vedere al teologiei ortodoxe rămâne ferm antropocentric. Unii savanți contemporani au aderat la acest punct de vedere, acceptând *Principiul Antropic* potrivit căruia universul are sens numai cu oameni în el. Dar se afirmă că *,,New age şi toate felurile de mişcări semi-religioase promovează o gândire ecologică ce exclude raționalismul şi implicit, ştiința."*[185] În continuare, Î.P.S. Zizioulas propune un model de cooperare creativă a ştiinţei cu religia pe următoarele trei căi:

1. *Pe calea eticii (moralei).* Religia creştină apuseană este o forță morală. Astăzi este necesară apariția sistematică a unei etici ecologice (eco-etică).
2. *Pe calea motivației.* Ştiința nu este o sursă de conduită etică şi nu crede niciodată că descoperirile ei sunt definitive şi concluziile infailibile (în această privință ne permitem să avem serioase rezerve, întrucât am cunoscut îndeaproape timp de 40 de ani acel aspect de-a dreptul dogmatic al ştiinţei materialiste ateist-marxistă ce avea exact acele pretenţii pe care le preda şi le impunea în învăţământ şi societate).
3. *Pe calea conceptuală.* Timp de secole, teologia şi ştiinţa au folosit limbaje proprii, separate, exclusive şi ezoterice. Trebuie găsit un limbaj comun la nivelul conceptelor teoretice.

În concluzie se afirmă că ştiința şi religia sunt responsabile de criza ecologică pe care trebuie s-o rezolve. Iarăşi s-ar impune precizarea că textul se adresează ştiinţei şi teologiei occidentale, spaţiu în care a apărut

---

[185] Ibid., p. 42.

problematica ecologică, şi într-o mai mică măsură țărilor răsăritene, ce nu au dezvoltat nici această teologie, nici viziunea industrială a exploatării naturii. Este drept că şi în spațiul răsăritean au apărut zone marcate de grave catastrofe ecologice, dar acestea se datorează tocmai viziunii materialist ,,ştiințifice” impuse cu forța în timpul comunismului. Ceea ce a urmat după 1990 în acest spațiu este o anarhie şi un capitalism sălbatic de tip mafiot ce nu țin seama nu numai de factorii ecologici, dar nici de factorul uman. De aceea este greu de crezut că tinerii noştri pot fi preocupați de soarta să zicem a balenelor albastre sau a urşilor panda, atunci când ei se confruntă cu probleme sociale şi economice şi cu un viitor incert, pe care încearcă să şi-l asigure pe calea emigrației temporare sau definitive.

În contribuția sa la acest simpozion[186], Episcopul Londrei, Richard J. C. Chartres, reprezentând Biserica anglicană, subliniază că în legământul făcut de Dumnezeu cu Noe este cuprinsă întreaga natură. În cadrul acestui legământ, al cărui semn, curcubeul, a fost preluat de new ageri cu o altă semnificație, este menționată expres interzicerea consumului sângelui animalelor şi păsărilor. R. Chartres aminteşte că înainte de secolul XVII şi Occidentul credea că natura era sacră şi purta semnătura divinității. Potrivit însă afirmației lui Descartes, potrivit căruia omul este *,,maître et possesseur de terre”,* natura a fost văzută de atunci încoace, ca o maşină neînsuflețită ce trebuia să fie dominată şi exploatată de către om. Dar nu numai natura, şi despre sclavi şi popoarele aborigene s-a presupus că sunt fără suflet uman.

În 1509, filosoful francez Charles de Bouvelles a comparat omul emancipat cu Prometeu (gr.

---

[186] *Jertfă şi Legământ, Prometeu şi Noe,* p. 60.

Înaintegânditorul) în sens pozitiv. În cartea sa *De Sapiente,* el a spus că omul *,,nu mai este o parte a universului, ci ochiul şi oglinda sa; şi e ca o oglindă ce nu primeşte imaginile lucrurilor din afară ci le făureşte şi formează în el însuşi.”*[187] Aşa cum am mai arătat, aceste idei au fost preluate peste veacuri de către psihologia new age. De atunci, omului (apusean) prometeic şi faustic, i-a crescut facultatea de calcul raţional, dar i-a scăzut intuiţia, a pierdut percepţia caracterului sacru şi însufleţit al cosmosului. Astăzi se abuzează de termenul ,,sacru”, dar acest cuvânt are un caracter preponderent sentimental. Soluţiile propuse de preotul anglican sunt acelea ca omul să se considere o persoană pontificală (preot), să arunce punţi şi să fie o parte a ordinii naturale, oferind jertfe şi respectând legământul. Aceste soluţii corespund aproape în totalitate cu cele propuse de Î.P.S. Ioan Zizioulas.

Este interesant de văzut în acest context care au fost opiniile reprezentanţilor hinduismului. Primul autor, Arabinda Basu,[188] arată în introducere că, potrivit scrierii sacre hinduiste *Vedanta*, Dumnezeu este *Sat, Chit, Ananda*, adică *Existenţă, Conştiinţă* şi *Beatitudine*. Termenul *Chit* ar corespunde termenului creştin de *Logos* (Raţiune) al lui Dumnezeu. Cât despre omul real, adică adevăratul sine al omului, el este de aceeaşi esenţă (fire, *homoousios*) cu Dumnezeu. Legea universului numită *Dharma* vine din sanscritul *dhr* (*dhri*) care înseamnă a susţine, de unde ar fi posibilă o analogie cu termenul creştin de *providenţă* (pronie). Tot în *Vedanta* se afirmă că Dumnezeu a devenit lume, fiind cauza instrumentală şi materială a lumii. A. Basu respinge acuzaţia de panteism, prin faptul că Dumnezeu e atât transcendent cât şi imanent

---

[187] Ibid., p. 61.

[188] Ibid., Arabinda Basu, *Sacralitatea tuturor organismelor vii,* p. 96.

în univers, care este Dumnezeu în devenire (sanscrit *srj*). Dar această respingere este neconvingătoare, atâta vreme cât omul este de aceeaşi natură cu Dumnezeu, iar noţiunea de ,,devenire” a lui Dumnezeu implică, dacă nu o extensie panteistă, în orice caz o lipsă în atotputernicia şi plenitudinea Lui.

Aceste concepţii filosofice au făcut ca în India antică să nu existe vreun conflict între ştiinţă şi religie. În contrast cu această situaţie, gânditorul francez ateu Auguste Compte a propus o Religie a Omenirii[189] ca alternativă la creştinismul oficial ce putea fi compatibilă cu ştiinţa vremii. Arabinda Basu susţine că astăzi avem nevoie de o religie a Naturii, propunând ca bază de inspiraţie gândirea hindusă antică, în care omul era copilul Pământului, care era mama, iar Cerul era tatăl. Prin analogie: *,,Cel ce iubeşte omul, dar nu iubeşte natura, nu iubeşte nici omul”,* punct de vedere total acceptabil.

Cel de-al doilea reprezentant al gândirii ecologice hinduiste, Ravi Ravindra (n. 1939, doctor în fizică la Toronto),[190] atrage atenţia asupra marii diferenţe dintre tradiţiile biblice şi cele hinduse: în Biblie cauza răului (păcatului) este *liberul arbitru* al omului opus voii lui Dumnezeu revelată în cele 10 porunci. În hinduism, răul (dar nu şi păcatul) e cauzat de ignoranţă, ce duce la suferinţă (*dukha*) şi la iluzie (*maya*). Rezolvarea acestei situaţii se face prin acţiunea *,,săbiei cunoaşterii”* (*gnosis, jnana*) ce taie nodul ignoranţei. Hinduismul ar pune accent pe unitate (*oneness*), în vreme ce Biblia ar accentua unicitatea (*uniqueness*). Aceste observaţii trădează o necunoaştere a faptului că pentru teologia creştină omenirea este *o fiinţă în n* persoane, cuprinzând în acest

---

[189] În *Considerations on the Spiritual Power* – 1826.

[190] Ravi Ravindra, *Vindecând sufletul* în *The Black Sea in Crisis,* p. 133.

fel deopotrivă unitatea omenirii (ființa), cât şi unicitatea şi irepetabilitatea fiecărei persoane în parte.

Din punctul de vedere antropologic, în creştinismul primar, filosofia greacă şi gândirea indiană, apare trihotomia *Pneuma, psiche, soma.* În hinduism *Pneuma* este o entitate suprapersonală ce se manifestă în persoană. Spre deosebire de acesta, *psiche* este personal. Prin urmare nu se poate vorbi de ,,Spiritul meu", nici de ,,Dumnezeul meu", ci de ,,Spiritul din mine".

Trihotomia aceasta a fost înlocuită; mai târziu a apărut dihotomia suflet (spirit)-trup. Începând cu Descartes, ,,sufletul" este spiritual, nu natural. În hinduism sufletul e considerat a fi în domeniul materiei, se supune legilor naturii materiale şi poate fi studiat ştiințific. Iată un punct de vedere ce justifică existența psihologiei moderne. Fenomenele psihice şi cele paranormale se desfăşoară în domeniul *Prakriti (Natura),* al materialității şi cauzalității. Din acest motiv, fenomenele numite *,,miracole"* nu sunt supra-naturale, ci naturale. Acest punct de vedere a fost preluat şi susținut printre alții de către filosoful panteist evreu olandez Baruch Spinoza. Desigur că în creştinism miracolele (minunile) sunt exact fenomene *ne-naturale*, întrucât nu fac parte din ordinea naturii căzute, ci din acea natură îndumnezeită, pe care o aduc ca o *,,pregustare"*. Încă o dată, ca şi în new age, se face confuzia dintre cele două stadii diferite, socotindu-se doar cel din urmă (un fel de monofizitism).

Pentru tema articolului *(Vindecarea sufletului)* este recomandată auto-cunoaşterea întrucât sufletul e orientat către întreg. Această autocunoaştere este sinonimă cu cunoaşterea de Dumnezeu, pecete a unui gnosticism de tip panteist. Autorul a luat ca puncte de plecare pentru dialogul de nuanță ecumenistă mai multe asertiuni din spațiul creştin. Astfel, eul nostru profund şi interior este

numit de către Meister Eckhart *,,spiritul sufletului”,* de către Hugo de Saint Victor, *acumen mentis*, de către Tereza de Avila *,,centrul sufletului”,* iar la Fericitul Ieronim se întâlneşte noţiunea de *,,scânteia sufletului”*. În cartea indiană *Mundaka Upanishad*, eul este considerat a fi *,,persoana divină care este dincolo de dincolo”.*

Printr-o analogie macrocosmos-microcosmos, persoana umană desăvârşită (*mahapurusha*) oglindeşte întregul cosmos fiind una cu el, o afirmaţie ce nu poate fi acceptabilă din punct de vedere creştin. Pentru înţeleptul yoghin spiritual fiecare fiinţă umană este o manifestare a Unicei Energii Divine, este în acelaşi timp unică şi una cu Izvorul. Aici se creează o antinomie, dar să luăm aminte că nu orice antinomie sau paradox este în mod automat receptat ca fiind şi just. În orice caz, în aceste câteva pagini este condensată viziunea ecologică şi teologică new age bazată pe hinduism şi pe gândirea indienilor americani. Acestei viziuni i se opune pasajul evanghelic de la *Luca XIV, 26: ,,Dacă vine cineva la Mine şi nu urăşte... chiar şi sufletul său însuşi, nu poate să fie ucenicul Meu.”*

Reprezentantul iudaismului, rabinul Naftali Rothenberg (doctor în filosofie),[191] aduce în discuţie, în mod firesc, următoarele pasaje din *Vechiul Testament: Facere II, 15: ,,Şi a luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care-l făcuse şi l-a pus în grădina cea din Eden, ca s-o lucreze şi s-o păzească.”* Apoi *Eccleziastul III, 14: ,,Atunci mi-am dat seama că tot ceea ce a făcut Dumnezeu va ţine în veac de veac şi nimic nu se poate adăuga, nici nu se poate micşora...”,* şi *VII, 13: ,,Socoteşte cu mintea faptele lui Dumnezeu: cine poate să îndrepte ceea ce El a strâmbat?”.*

---

[191] Naftali Rothenberg, *S-o lucreze şi s-o păzească: despre ecologie în viaţa de toate zilele,* în *The Black Sea in Crisis,* p. 147.

Rabinul Rothenberg afirmă că potrivit concepţiilor post-modernismului:
1) omul e total deasupra naturii, poate face ce vrea.[192]
2) natura şi protejarea ei sunt scopul suprem, oamenii sunt numai nişte elemente, egale cu celelalte componente, dar diferite numai ca nivel. Aici suntem în plină ecologie, o reacţie la punctul 1), un moment cu adevărat post-modernist, impregnat de panteism şi neo-păgânism.
3) religiile afirmă că lumea e creată pentru oameni care sunt în centru, dar lumea (ca şi oamenii) aparţine lui Dumnezeu.

Prin urmare oamenii ar trebui să ,,(pre-)lucreze" natura, dar şi să o ,,conserve (păstreze)", realizând un echilibru între cele două, în ciuda unei antinomii ce se creează în aceste activităţi. Acest lucru este afirmat scripturistic şi la *Deuteronom XX, 19: ,,De vei ţine multă vreme înconjurată o cetate, ca s-o cuprinzi şi s-o iei, să nu strici pomii ei cu securea, ci să te hrăneşti din ei şi să nu-i dobori la pământ. Copacul de pe câmp este el oare om să se ascundă de tine după întăritură?"* Tema ecologică este sintetizată în esenţa ei biblică în tot cuprinsul *Psalmului VIII.*

Î.P.S. Ioan Zizioulas şi-a dezvoltat pe larg ideile ecologice ortodoxe în lucrarea sa *Creaţia ca Euharistie* (1992)[193]. La rândul său, Zizioulas ia ca punct de plecare textul de la *Facere II, 15,* arătând că lumea în întregime este o ,,Liturghie cosmică" care ,,aduce" la tronul lui

---

[192] O afirmaţie curioasă, deoarece aceasta este o concepţie tipică modernismului, industrialismului şi materialismului ateu.

[193] I. Zizioulas, *Creaţia ca Euharistie,* Ed. Bizantină, 1999.

Dumnezeu întreaga creație. De aceea este greşit a se diviza cosmosul în ,,sfânt" şi ,,lumesc".

Momentul liturgic al Intrării (Vohodul mare) cu Cinstitele Daruri reprezintă şi înaintarea lumii către Sfânta Masă. Prin faptul că darurile (creației) sunt aduse de către om lui Dumnezeu la fiecare Sfântă Liturghie nu se afirmă, dar nici nu neagă stricăciunea lumii, aceasta constituind din nou o falsă dilemă. Întrucât chiar şi această creație căzută şi stricăcioasă ce ,,zace întru cel rău" şi ,,suspină", rămâne tot lumea lui Dumnezeu, rostul Liturghiei este acela de a transfigura lumea, nu de a o distruge, de a o renaşte şi reface, de a o reînnoi din început.

Şirul falselor dileme ce au zguduit spiritualitatea apuseană continuă cu disocierea între natural şi supranatural. Omul modern (occidental) fie respinge integral supranaturalul, fie cade în dihotomie, schizofrenie, acceptând supranaturalul pe fragmente, rupt de viața cotidiană. Din punct de vedere liturgic, nu există această diviziune, după cum nu există nici acea dintre *,,sacru"* şi *,,profan"*. La *Vohodul mare* se afirmă explicit în imnul Heruvic *(,,Noi care pre heruvimi....)* că realitatea cerească se identifică cu cea pământească. În cadrul liturgic bisericesc eternitatea şi timpul (liniar istoric) sunt distincte, dar nu opuse, ci integrate la Epicleză în timpul eshatologic: *,,Aducându-ne aminte, aşadar, de această poruncă mântuitoare.... Ale Tale dintru ale Tale..."*

În vederea rezolvării crizei ecologice mondiale pentru care sunt în cea mai mare parte răspunzători, apusenii caută soluții în cadrul etic kantian al unei comportări ,,raționale" şi ,,morale", ce implică un nivel de trai mai scăzut, bazat pe un consum energetic redus. Aceste soluții se înscriu pe linia utopiei iluminismului din secolele XVIII-XIX, când salvarea se aştepta de la

cunoaştere (gnosticism) şi raționalism. Preluând erorile teologice carteziene şi baconiene, Occidentul modern a ajuns treptat pradă mai multor dihotomii: natură-istorie, sacru-profan, rațiune-mit, artă-filosofie etc. Împăcarea acestora nu poate veni decât din teologia Bisericii, care realizează unitatea dintre ,,transcendent" şi ,,imanent", morala separată de Biserică fiind, ca şi Legea veche, neputincioasă. Soluția ortodoxă propusă de I. Zizioulas (ca şi de alți teologi contemporani de seamă, printre care şi Pr. Al. Schmemann) este aceea ca omul să devină ceea ce trebuia să fie inițial, şi anume un *preot al creației.* Superioritatea omului față de restul creației se manifestă în posibilitatea lui de a comunica, de a fi ,,inelul de legătură" al cosmosului cu Dumnezeu. Omul nu este în antiteză cu natura, ci o recapitulează.

În cadrul gândirii ecologice new age, problema crizei ecologice este imputată tradiției intelectuale apusene raționale şi teologiei Bisericii, nediferenţiind însă *despre care* teologie şi Biserică este vorba. De cele mai multe ori în mediile culturale apusene prin ,,biserică" se subînțelege biserica apuseană, mai ales cea romano-catolică. Cercetătoarea americană Lynn White[194] a făcut această afirmație în 1968, lansând astfel o provocare la care I. Zizioulas răspunde printr-o scurtă istorie problemei ecologiei.

---

[194] Op. cit., p. 34.

VI.2.2. PERIOADA TIMPURIE (PÂNĂ ÎN SECOLUL IV)

În cadrul iudaismului au predominat preocupările legate de *istorie*, natura jucând un rol secundar, dacă nu chiar negativ. Profeția și evenimentul final (*eshatonul*) aveau prioritate evidentă asupra cosmologiei.

În contrast cu iudaismul, *elenismul* se ocupa într-o mică măsură de istorie, pe care o considera un domeniu supus schimbărilor, tulburărilor şi transformărilor. În schimb, domeniul naturii oferea siguranță, o mişcare ritmică a astrelor, repetare ciclică a anotimpurilor, frumusețea şi armonia climei blânde şi echilibrate (de atunci şi de acolo). Această stare predictibilă şi controlabilă crea omului un confort şi o dispoziție pentru studiul cosmologiei. Zeii erau considerați a fi prezenți în cosmos, căruia îi dau legi regulate, mişcări ciclice şi reproducere naturală. Materia era considerată în filosofie ca fiind preexistentă (veşnică). Fiind un produs cultural sincretist, elenismul a preluat din spațiul mesopotamian cultul astrelor.

Creştinismul a realizat o sinteză a acestor două tendințe pentru prima oară în cartea *Apocalipsei* ce reprezintă astfel o ,,profeție cosmologică". Aşa cum s-a arătat, pentru elini cosmosul şi energia sunt veşnice şi raționale (*logice*), o poziție combătută de către creştinismul primar ce afirma o ,,cosmologie euharistică" în care cosmosul este finit şi limitat în firea lui. Întrucât pentru elini lumea era veşnică şi indestructibilă, ea era prin urmare bună şi frumoasă (pentru aceasta ei foloseau acelaşi termen *kalo*), căzând astfel în idolatrie. Dar în creştinism lumea este un ,,fapt", nu o realitate în sine şi se raportează prin om (ca preot) la Dumnezeu, Cel care a creat-o.

VI.2.3. EVUL MEDIU

I. În Răsărit, curentul neo-platonismului din secolele II-III a dus la subestimarea lumii materiale, care în gnosticism era de-a dreptul rea. Pe această linie, au mers în Alexandria Origen şi unii monahi din Egipt, dar nu şi Sfinţii Macarie Egipteanul şi Maxim Mărturisitorul.

II. În Apus, omul a fost socotit superior naturii şi centru al ei (antropocentrism). Pentru filosofia Fericitului Augustin şi a lui Boettiu, Dumnezeu şi omul erau definiţi prin noţiunile de ,,raţiune" şi ,,minte", iar fiinţa umană a fost separată de natură. Centrul euharistic a devenit cel spiritual şi sufletesc, trupul fiind tot mai mult neglijat.

III. În Evul Mediu şi Renaşterea apusene, apare în teologie *scolastica,* pentru care *,,chipul lui Dumnezeu"* din om este raţiunea. Acest lucru a crescut prăpastia dintre om şi natura ,,iraţională". Filosoful francez Descartes, l-a continuat pe Fericitul Augustin prin adagiul: *Dubito ergo cogito, Cogito, ergo sum*, aducând astfel gândirea în centru. *Iluminismul* a continuat şi a dezvoltat aceste tendinţe ducându-le la extrem, fapt ce a provocat reacţia culturală a romantismului ce a reabilitat natura, dar a întărit dihotomia dintre omul gânditor conştient şi natura inconştientă şi negânditoare. Secolul XIX marchează în apus apariţia pietismului şi misticismului, ale mişcărilor de ,,trezire" neo-protestante, ce nu se raportau la natură. Aşa cum a fost analizat cu mare pertinenţă de către sociologul Max Webber, puritanismul calvinist a înţeles porunca biblică: *,,creşteţi şi vă înmulţiţi şi stăpâniţi pământul"* în sensul capitalist al exploatării resurselor naturale (şi chiar umane).

VI.2.4. TIMPURILE MODERNE

În secolul XX au apărut în Apus doi ,,anticorpi" de combatere a ideilor menționate anterior:

I. *Darwinismul* în care se afirmă că şi celelalte viețuitoare au rațiune şi conştiință, iar diferența dintre animale şi om este una *de grad*, şi nu *de specie*. Plecat din teologie neo-protestantă, Darwin a ajuns la acest tip de antropologie decadentă, de care, potrivit lui I. Zizioulas s-ar putea folosi, parțial, şi teologia contemporană, corectând bineînțeles aberațiile lui şi păstrând doar ideea evoluționismului şi legăturii omului cu restul viețuitoarelor.

II. Filosofia naturală. La începutul secolului Einstein şi şcoala modernă a fizicii cuantice a marcat în ştiință şi în filosofie sfârşitul dihotomiei *natură* (*substanță*) şi *fapt*. Lumea e şi ea un fapt, dar şi un *act* în care orice fenomen ,,este" şi se ,,întâmplă". Aşa cum vom vedea în capitolul despre ştiință, observatorul şi observatul formează o unitate indisolubilă ce se influențează reciproc.

VI.2.5. ELEMENTE CONCLUDENTE DIN TRADIȚIE

În textul vechilor Liturghii era inclusă sfințirea materiei şi a spațiului, iar serviciul divin se adresa tuturor simțurilor. Sfintele slujbe erau centrate pe ,,oferirea" darurilor de pâine şi vin Părintelui Creator, adică ceea ce se numeşte în liturgică ,,anafora", şi nu pe jertfă. În cadrul

ascezei creştine se realiza o armonie a omului cu natura, întrucât chipul lui Dumnezeu este şi în *trup*.

Cu privire la creație, au existat încă din secolul I-II gânditori atei care considerau lumea ca fiind rezultatul unor legi fizice, aşa cum au fost naturiştii (condamnați de Platon în *Legile*) şi epicureicii, care susțineau că lumea apare din pură coincidență.[195] Deşi primii scriitorii creştini considerau că lumea este zidirea lui Dumnezeu, gnosticii socoteau lumea ca fiind creația unui demiurg rău, şi prin urmare la rândul ei rea. În tratatele sale apologetice antignostice, Sfântul Irineu al Lugdunumului (secolul II), afirmă, potrivit revelației veterotestamentare, că lumea materială este ,,bună foarte". Răul prezent în creație nu provine nici de la Dumnezeu, nici de la lume, ci din libera voință a îngerilor căzuți (diavolii), mai întâi, şi apoi a oamenilor căzuți în păcate.

Preluând mai multe elemente din Orient, elenismul considera că lumea era îmbibată de prezența divină în toate elementele ei, căzând astfel în panteism (toate sunt pline de zei). Pentru Platon, lumea era creată de un Părinte, sau Minte, sau Creator, din materia preexistentă şi limitată în spațiu, dar bună şi frumoasă. Se observă de aici o atitudine pozitivă față de lumea materială, atitudine ce s-a schimbat mai târziu în sens negativ la neo-platonişti.

O altă problemă importantă ce trebuia clarificată este cea legată de începutul creației. Pentru vechii greci acest început nu exista întrucât materia era veşnică. În dialogul *Timaios,* Platon acceptă un început al creației, dar nu unul absolut, adică din nimic, afirmând că lumea a fost creată din *materie*, *idei* şi *spațiu* preexistente. În etapa ,,platonismul intermediar" (secolele I-II) şi la Filon din Alexandria ,,ideile" lui Platon reprezintă gânduri ale minții

[195] Op. cit., *Concepții despre creație în primele veacuri,* p. 53.

lui Dumnezeu. Pentru platonicii creştini ca Origen (secolul III), creaţia este veşnică, iar sufletele preexistă din veşnicie, excluzând la rândul lor, ca şi Platon, un început radical şi absolut (ex nihilo). Aici creştinismul se desparte total de filosofia antică greacă, întrucât susţine că spaţiul şi timpul încep *odată cu creaţia*. De aici se desprind următoarele consecinţe:

a) Timpul e organic legat de spaţiu, lucru neacceptat de către platonişti. Cosmosul este un ,,întreg”, o ipostază în sine, *finită*, muritoare şi cu totul *altceva* decât Dumnezeu.

b) Prin urmare, fiinţele create luate în parte sunt limitate şi muritoare.

Crezând în preexistenţa sufletelor, Platon socotea sufletul ca având *natură* nemuritoare. La filosoful Aristotel, nemurirea speciei se obţinea prin reproducere.

După o perioadă de câteva sute de ani în care s-a bazat pe aceste concepţii filosofice, astăzi fizica modernă acceptă dogma creaţiei *ex nihilo*. Sfinţii Părinţi ai Bisericii au respins teoria ,,emanaţiilor” neo-platonice, şi odată cu aceasta atât platonismul şi origenismul veşniciei şi preexistenţei sufletelor, cât şi veşnicia aristotelică a materiei. Singura verigă de legătură între cosmos şi Dumnezeu este omul, care la rândul său este creat în timp şi nu din veşnicie.

Rezumând cele de mai sus, se poate afirma că la originea crizei ecologice contemporane se află raţionalismul şi iluminismul. Darwinismul a combătut aceste curente moderniste, reprezentând în acest mod un post-modernism *avant la lettre*.

Spre deosebire de animale, omul creativ îşi poate crea propria sa lume prin civilizaţie, istorie, artă etc. Dar creativitatea este adesea anti-raţională, conducând la dezamăgire şi impas. ,,Chipul lui Dumnezeu” ca însuşire

distinctă a omului față de creație este *libertatea.* Fiind vorba însă de o ființă creată şi relativă, şi această libertate nu este aşa cum şi-ar dori-o omul, adică una absolută. Din libertatea omului decurge şi poziția inițială a lui Adam, aşezat în rai ca stăpân al întregii creații. I. Zizioulas face o afirmație îndrăzneață afirmând că a fost mai bine că Adam a căzut păstrându-şi aspirația spre libertatea absolută, decât să nu fi avut-o căzând în animalitate.[196] Creația căzută se poate mântui numai prin omul eliberat.

Prin constituția sa, din fire, omul doreşte să stăpânească orice lucru:

a) În folos propriu, modul *utilitarist.* Ateismul (ruperea de Dumnezeu şi negarea Lui) este legat de ruperea de creație, în sensul unei libertăți rău folosite.

b) Ca să le personalizeze. Persoana, spre deosebire de individ, nu poate exista decât în comuniune, în relație. Persoana umană colaborează cu Persoana Dumnezeu şi cu natura impersonală. Persoana conține *ipostas* sau *universalitate*, fiind unică şi irepetabilă, în vreme ce individul este o unitate, ca atomii din concepția antică.

Potrivit unei interpretări făcute de Fericitul Augustin la un pasaj paulin, moartea a intrat în creație după neascultarea lui Adam. I. Zizioulas contestă ideea,[197] invocând în acest sens pe Sfinții Irineu şi Maxim ş.a., care susțin evoluția într-o creație, supusă morții de la început, aşteptând venirea omului ca împărat, preot şi prooroc, pentru a o salva şi a o ,,consacra”. Este exact ceea ce se şi întâmplă în cadrul epiclezei la rostirea cuvintelor: *,,Ale Tale dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toate şi pentru toate.”* Respectul față de natură vine din faptul că ea este făcută de Dumnezeu şi Îi aparține Lui. Dar în ceea ce

---

[196] Idem, p. 83.

[197] Ibid., p. 88.

priveşte sacralitatea ei, aceasta este dobândită şi nu înnăscută.

În încheiere, Mitropolitul Zizioulas pune faţă în faţă cele două soluţii contemporane de rezolvare a crizei ecologice:

1) Calea *idolatriei.* Aici lumea este sacră şi trebuie adorată, fără a se interveni în ea deoarece este ,,bună foarte" aşa cum e. Această concepţie despre natură ca *,,Mother Earth",* în care omul este o *parte* a lumii este inspirată din naturismul păgân şi din religiozitatea indienilor americani, fiind preluată ca atare de către ecologiştii new age.

2) P*oziţia creştină.* Şi aici întâlnim respect pentru creaţie, dar nu adoraţia ce se cuvine numai Creatorului. Omul nu este o parte a naturii, ci este veriga de legătură dintre Dumnezeu şi creaţie, acel preot care sfinţeşte natura.

VII. MIŞCAREA NEW AGE: O NOUĂ ABORDARE A ŞTIINȚEI?

VII.1. Relația Ortodoxie-ştiință VII.2. Noua fizică şi Ortodoxia VII.3. Ştiința atee-ştiința new age VII.4. Noul mit scientist: extratereştrii

VII.1. RELAȚIA ORTODOXIE - ŞTIINȚĂ

În cadrul de referință al mişcării new age, fizica şi cosmologia joacă un rol deosebit de important. Aceasta se datorează faptului că fundamentul ,,teologic" atât de fragil al mişcării are nevoie în lumea în care a apărut spațiul euro-atlantic de o acoperire şi susținere de tip *scientist*, cea în care crede cu cea mai mare tărie omul secularizat al acestui spațiu şi epoci. Astfel, fizica modernă a apărut în secolul XIX ca o sinteză a mai multor ştiințe ale naturii ce studiau mai multe aspecte ale formelor de energie. Dar înainte de a cerceta impactul a ceea ce se cheamă ,,noua fizică" asupra concepțiilor new age, să vedem pe scurt istoricul fizicii în context filosofico-religios.

Originea ştiințelor naturii trebuie căutată în Grecia antică, şi anume la filosofii secolelor VI-V î. d. Hr. mai exact în şcolile din Miletul Ioniei. Aceşti filosofi se mai chemau şi *hylosoici* - *„cei ce cred că materia e vie“,* o concepție organicist-monistă ce nu făcea distincție între spirit şi materie. Heraclit din Efes folosea pentru această unitate termenul de *logos*, termen ce a fost preluat ulterior

de Sfântul Evanghelist Ioan cu binecunoscutele semnificații teologice creştine.

Revenind în antichitate, *şcoala eleatică* a introdus un *principiu henoteist,* promovând o cosmologie de tipul raționalismului materialist, consecință a viziunii dualiste *spirit - materie*. Ultimul domeniu fiind cel accesibil simțurilor, s-a urmărit să se răspundă întrebărilor existențiale legate de apariția cosmosului din haos, a originii multitudinii şi varietății aspectelor şi fenomenelor naturale, s-au cercetat cauzele mişcării şi schimbării, relația dintre formă şi materie. Materia (*φισις*) ca atare era considerată a fi universală, veşnică şi necreată. Metodele folosite de aceşti filosofi au fost atât observarea empirică directă a fenomenelor naturale, cât şi folosirea pe scară largă a ipotezelor generale şi speciale, urmărindu-se elaborarea unor teorii ale mişcării de natură metafizică şi matematică. Din această nevoie de explicare a antitezei unitate-diversitate observată în natură, a luat naştere şi s-a dezvoltat în secolele V-III teoria *,,atomistă”* susținută de Leucip, Democrit şi Epicur. În esență, această teorie presupune că la baza materiei se află particule indivizibile (*α-τομος*), identice, veşnice şi indestructibile. Organizarea materiei era socotită a fi *discontinuă*, ea fiind alcătuită din corpuri solide, lichide şi gazoase. Atomii respectivi au o mişcare liberă într-un spațiu ce conține elemente de tip ,,vid”.

Această teorie a fost combătută în aceeaşi perioadă de către stoicii Zeno, Chrisip şi mai târziu de Poseidon din Apamea. Aceştia au subliniat caracterul de *continuitate* a naturii, elaborând concepția ,,pneumatică” potrivit căreia spațiul şi materia reprezintă un continuum străbătut şi unificat de un fel de spirit aerian pe care l-au numit *πνευμα*, cuvânt cu înțeles atât de familiar mai târziu creştinilor vorbitori de greacă. Ştiințele naturii fiind un

domeniu supus fluctuațiilor şi arbitrariului, subiectivității şi unilateralității inerente posibilităților limitante ale înțelepciunii (*σοφια*) omeneşti, au beneficiat de gândirea unei noi personalități care a răsturnat ambele concepții: Aristotel. Acesta s-a preocupat în primul rând de problema filosofică a mişcării constante, ce are o cauză constantă şi se produce într-un mediu de rezistență. De aici el a dedus imposibilitatea existenței vidului, acesta fiind cum se ştie un mediu de rezistență zero. În fizica lui Aristotel, cosmosul a fost divizat în două domenii, unul celest şi celălalt terestru, guvernate de legi calitative diferite.

În secolul următor, notăm activitatea şi contribuția remarcabilă a lui Arhimede, care a aplicat fizicii soluții matematice şi geometrice, urmând în acest sens avansatelor cunoştințe ale egiptenilor aplicate în construcția piramidelor, preluate după cum se ştie de Pythagora şi aduse astfel în spațiul elenistic. De la Arhimede ne-a rămas legea sa legată de echilibrul forțelor hidrostatice.

Ultimul reprezentant de seamă al antichității greceşti (perioada elenistă) este Ptolemeu, în secolul II î.d.Hr., a cărui concepție astrofizică a rămas normativă în Europa timp de peste 1500 de ani.

Până în acest moment, cu privire la ceea ce se va numi mai târziu Europa, constatăm o diviziune de tip *latitudinal* nord-sud. Astfel preocupările la care ne referim sunt specifice spațiului mediteranean, spațiu ce devine după cum se cunoaşte o *mare internum* a Imperiului Roman. În secolele erei creştine, se profilează următoarea ,,falie" culturală, de data aceasta *longitudinală* est-vest, iar imperiul se va împărți în două. Romanitatea capătă doi centri de putere, vechea şi noua Romă, iar cele două părți se vor ,,latiniza" în Apus şi ,,eleniza" (greciza) în Răsărit.

Din punctul de vedere al ştiinţelor naturale, se constată o stagnare pe toată perioada milenară (500-1500), numită de către savanţii iluminişti ai secolului XVIII *,,evul mediu întunecat"*. Această stagnare este explicabilă prin avântul creştinismului, prin creştinarea treptată a Europei cu ponderea din ce în ce mai mare a Bisericii universale (catolic-ortodoxă), şi deci a concepţiilor de viaţă superioare propovăduite de aceasta. Accentul se mută pe viaţa şi fericirea veşnică, pe mântuire, sfinţire, urmărind ca scop suprem îndumnezeirea (*θεοσις*), pentru care se cereau alte eforturi, o altă cunoaştere, şi mult mai puţin cercetarea ştiinţifică. Dar aceste preocupări duhovniceşti s-au dovedit a fi prea înalte pentru popoarele din jumătatea apuseană a imperiului, în special cele creştinate mai recent, cum au fost francii şi germanii (saxonii), normanzii, longobarzii şi alţii. Ponderea lor a început să copleşească Apusul, iar după anul 800 de apogeu al personalităţii lui Carol cel Mare, interesele duhovniceşti din zonă încep să scadă treptat, făcând locul unor interese de dominaţie lumească, de concurenţă cu partea răsăriteană mult mai civilizată şi mai cultă. La rândul ei, aceasta a suferit două şocuri puternice: apariţia islamului cu ascensiunea sa fulgerătoare şi pierderea în numai 2-300 de ani a jumătate din teritoriu. Al doilea şoc strâns legat de acesta a fost iconoclasmul, biruit în final în secolul al IX-lea.

După ruptura din 1054, cele două părţi ale Europei vor avea o traiectorie separată şi adesea presărată de conflicte. De această situaţie au ştiut cu dibăcie să profite popoarele islamice, mai întâi arabii, care şi-au întins califatul până în Peninsula Iberică ameninţând cu invadarea Franţei. Contactul creştinătăţii apusene cu cea răsăriteană s-a produs în timpul cruciadelor, dar, după cum se ştie, cu rezultate nefaste ce au adâncit ruptura

anterioară. Apusenii au intrat însă în secolele XII-XIII în contact direct şi cu arabii, atât cu cei din Spania, cât şi cu cei din Orient. Acesta este momentul care ne interesează în ceea ce priveşte dezvoltarea ulterioară a fizicii. Dacă rolul arabilor în răspândirea aristotelismului în Evul Mediu apusean (Peninsula Iberică) începând cu anul 1000 este arhicunoscut, constatăm că în mod curent lipseşte din această perspectivă culturală curentă veriga anterioară: şi anume cum au putut ajunge arabii la Aristotel? Aflaţi sub ocupaţia arabă (secolele VII-VIII), unii gânditori sirieni, cunoscători ai limbii greceşti, (aşa cum a fost de exemplu familia Mansour a Sfântului Ioan Damaschinul), au putut traduce opera Stagiritului mai întâi în siriacă şi apoi în arabă. Urmărind expansiunea şi apogeul califatului arab din Bagdad şi mai târziu al celor din Spania Alhambra, Cordoba avem lanţul completat cu această verigă trecută sub tăcere: creştinii orientali monofiziţi. Astfel apusul primeşte pe această cale întortocheată moştenirea greacă pe care se va baza temelia de granit a teologiei, filosofiei şi în final a ştiinţei sale: scolastica.

Ne aflăm în spaţiul apusean unde de aici înainte se vor dezvolta ştiinţele naturii, deci şi fizica, într-un ritm nemaiîntâlnit. Explicaţia acestui fenomen constă în rolul atribuit cunoaşterii. Un dicton german spune: *,,Cunoaşterea este putere”,* inspirat din scripturisticul: *,,Cel ştiutor îl va stăpâni pe cel neştiutor”*. Ispita luciferică din Eden, fructul oprit al cunoaşterii de acest gen, se manifestă cu putere în această cultură, ducând la o mentalitate de tip magic, faustic. Mai sus, am arătat că prin cunoaştere se obţine o putere, dar accentul specific acestui mod de gândire se referea la o putere de dominaţie *asupra* a ceva, a cuiva, un accent practic. Cunoaşterea se îndreaptă astfel către ceva *inferior* ce poate fi analizat, demontat, controlat. Motto-ul ştiinţei şi mentalităţii

apusene va fi până astăzi: ,,*Cum* funcționează?", spre deosebire de aristotelicul ,,*de ce?*". Acest domeniu inferior care poate fi astfel cunoscut este lumea fenomenală, cosmosul, imanentul, materia. Cunoaşterea lui Dumnezeu şi a împărăției Sale devine din ce în ce mai depărtată de preocupările acestei lumi.

Având ca bază de plecare fizica aristotelică, savanții medievali au început să dezvolte mai întâi mecanica, în special mişcarea corpurilor într-un mediu şi forțele ce sunt angrenate în acest fenomen. Precursorii acestor preocupări au fost Ioan Filippon din Alexandria în secolul VI, iar în secolul XI Avicenna şi Abu al Barakat al-Baghdadi.

Cu timpul, influența arabă care şi-a pus amprenta decisivă prin al-chimia şi al-gebra dezvoltate cu precădere de către savanții arabi, începe să scadă treptat, savanții europeni din Apusul scolastic se grupează în universități ce susțin pe mai departe cercetările din domeniu. La sfârşitul Evului Mediu, în secolul al XIII-lea, teologii universității din Paris au sesizat ca inacceptabilă ideea veşniciei materiei, aceasta neputând, din punct de vedere al dogmelor, să fie coeternă cu Dumnezeul creştin, un Dumnezeu Creator şi nu demiurg de tip platonic-gnosticist. Se ştie că în această perioadă autoritatea operei lui Aristotel în Biserica romano-catolică era egală cu cea a Sfintei Scripturi, ambele fiind prezente pe Sfânta Masă. Şi totuşi, în anul 1227, în apogeul scolasticii, papa Ioan al XXI-lea a condamnat un număr de 219 propoziții, în majoritatea lor emise de Aristotel şi urmaşul acestuia, *doctor ecclesiae*, Toma d'Aquino.[198] Printre aceste propoziții se afla şi aceea precum că *,,prima cauză* (Dumnezeu*) n-a putut face mai multe lumi"*. Primul

[198] Cf. *Encyclopaedia Britannica*, 1996.

articol al Crezului afirmă: ,,...*Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.*" La ce se referă propoziția incriminată? Dacă se are în vedere lumea fizică (cele văzute), ne raliem poziției ce susține unicitatea[199]. Astăzi se vorbeşte despre universuri paralele, anti-materie şi găuri negre prin care s-ar putea trece dintr-un univers într-altul, universuri multidimensionale, simple speculații nefundamentate suficient nici măcar ştiințific, ca să nu mai vorbim teologic.

Extrapolând, bineînțeles că nimic nu ne îndreptățeşte scripturistic să presupunem existența altor lumi fizice, eventual locuite de alte ființe cu inteligență superioară nouă. De aici şi până la noua mitologie OZN nu e decât un pas, pe care teologic nu-l putem accepta în nici un caz, nici măcar ca ipoteză de lucru (vom vedea mai târziu cum a fost tratată această problemă în cadrul new age). Această metodă de investigație ştiințifică este foarte periculoasă în teologie, putând duce la grave erezii, aşa cum a fost cazul eruditului Origen, condamnat definitiv la două sinoade ecumenice, în ciuda unor încercări recente de ,,reabilitare" a sa, unele venite, surprinzător, chiar din spațiul teologic ortodox.

Odată cu căderea Constantinopolului în 1453, ia sfârşit perioada Evului Mediu, iar o parte din ,,intelighenția" Bizanțului, în frunte cu Ghemistos Plethon, se refugiază în Italia, unde aceşti intelectuali bizantini de formație gnostică şi neo-platonică vor pune bazele a ceea ce s-a numit peste veacuri *,,Renaşterea"*. Nu se spune explicit că era vorba de renaşterea unui duh păgân panteist, a practicilor astrologice şi magice, a alchimiei. În ceea ce ne interesează pe noi, ştiințele naturii capătă un avânt fără precedent, tinzând să devină autonome, adică

[199] De aici şi termenul latinesc *uni-vers*, nu există *multi-vers.*

libere de tutela bisericii. Ne aflăm de acum înainte în spațiul apusean în care domina după cum se ştie scolastica aristotelică, de care savanții renascentişti decid să se îndepărteze treptat, dar totodată ei se ,,emancipează" de doctrina şi revelația creştină în general, inclusiv cea ortodoxă, recurgând din ce în ce mai mult exclusiv la resursele intelectului omenesc mărginit, arbitrar, imperfect şi atât de supus greşelii. De aici urmează binecunoscutul drum al ipotezelor şi teoriilor ştiințifice, unele cu pretenții de adevăr absolut şi veşnic, dar a căror durată n-a depăşit 200-300 de ani, după care au fost infirmate de noi ipoteze şi teorii, şi aşa mai departe. Caracterul acestor ştiințe devine unul predominant raționalist, cantitativ şi mecanicist. Universul descris de fizica clasică este determinist şi infinit, cu legi fixe. Savanții din această perioadă, în rândul cărora a strălucit Galileo Galilei au abandonat sistemul ptolemeo-aristotelic cu pământul ca centru fix într-un univers static cu legi ale mişcării naturale. Sub influența lui Copernic fizica face un salt important prin aceea că în centrul universului se află soarele iar pământul execută o mişcare circulară (care în sistemul ptolemeic era rezervată planetelor).

La 24 martie 1616, la Roma, comisia teologică de sub conducerea cardinalului Bellarmino a combătut următoarele propoziții ale lui Galilei:

,,1. Soarele se află aşezat în centrul lumii şi, prin urmare, este lipsit de mişcare locală.

Cenzura: Cu toții au spus că o asemenea teză era neghioabă şi absurdă, *din punct de vedere filosofic, şi categoric eretică* (subl. ns.), deoarece contrazicea în mod expres afirmațiile Sfintelor Scripturi din multe pasaje.

2. Pământul nu se află aşezat în centrul lumii şi nici nu este nemişcat, ci se mişcă în întregime, într-o rotire zilnică.

Cenzura: Toţi au spus că această teză merită o cenzură identică cu cea anterioară, din punct de vedere filosofic: *dacă este analizată din punct de vedere teologic, ea este greşită cel puţin în ce priveşte modul cum se referă la credinţă*.” (sublinierile ne aparţin).[200]

La 5 martie, a urmat emiterea edictului de condamnare a operei lui Copernic. A urmat abjurarea lui Galilei din 1633, iar pentru apologetica ,,liber cugetătorilor” s-a născut un ,,martir”, sau cel puţin ,,mărturisitor” al adevărului de pe altarul ştiinţei, ,,prigonit pentru dreptate”. Pentru a-l face şi mai impresionant, ,,hagiografia” ştiinţifică a pus în gura lui Galilei celebrele cuvinte: *E pur si muove*.

Dar, dincolo de aspectul pur ştiinţific şi al libertăţii de cercetare şi gândire,[201] trebuie să fie luat în consideraţie efectul în plan *duhovnicesc* al acestor descoperiri, şi anume anularea treptată a importanţei pământului ca centru *spiritual* al universului. Aici este viaţa, aici a fost creat omul - chipul lui Dumnezeu, stăpânul universului şi cunună a creaţiei, pe acest pământ S-a întrupat Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu Omul. Confuzia planurilor, tipică spiritualităţii occidentale din această perioadă, a dus până azi la conflictul dintre ştiinţă şi

---

[200] *Magazin istoric,* aprilie, 1999, pp. 80-81.

[201] Figurile lui Galilei şi Giordano Bruno sunt folosite ca tipice argumente anticlericale şi antiecleziale ale ateilor şi liber-cugetătorilor de tip secularizat iluminist, la care se adaugă şi nelipsitul ,,crede şi nu cerceta”. Această ,,poruncă” nu se găseşte ca atare în *Scriptură*, ci este unul din imperativele metodologice ale Ordinului iezuit. În spaţiul ortodox, ea s-ar apropia de o recomandare a Sfântului Ioan Gură de Aur cu privire la oprirea de a se iscodi unele taine mai presus de cuget şi simţire.

teologie cu consecințe încă nu vindecate, ba dimpotrivă, ,,exportate" şi în alte spații datorită puterii şi dominației mondiale exercitate în ultimii 200-300 de ani de către națiunile vest-europene. Este adevărat că lui Galilei i se datorează descoperirea legii căderii libere în care distanța *s* variază după pătratul timpului *t*, aflarea unei traiectorii parabolice a unui proiectil folosind principiul inerției, cu aplicațiile ce au dus tehnologia occidentală pe culmi, de la balistică până la zborurile interplanetare de astăzi. Dar poate că în măsură mai mare chiar decât de Galilei, fizica a fost sute de ani influențată de marele matematician şi filosof francez René Descartes, preocupat în secolul XVII de a rezolva problemele materiei şi mişcării, creând astfel filosofia mecanică. Contrar atomiştilor antici, Descartes a respins existența spațiilor libere din univers (a vidului în termeni moderni), introducând astfel noțiunea la fel de ipotetică a ,,eterului".

Sfârşitul acestui secol ,,de aur" care a reprezentat pentru fizică ceea ce a însemnat secolul IV în teologia patristică, a fost încununat de figura lui Newton (1643-1727), cu preocupările sale din domeniul calculului integral şi diferențial, al masei, forței şi inerției, în celebra sa operă *Philosophiae Naturalis Principia Mathematica* (1687). În acest tratat, s-au pus bazele celor trei legi ale mecanicii clasice ce vor guverna fizica timp de 300 de ani. Mai mult decât atât, Netown a depăşit limitele carteziene şi galileice, postulând o forță a gravitației, a cărei propagare rămâne până astăzi un mister încă neexplicat satisfăcător de ştiință. Tot în cadrul preocupărilor fizicii secolului XVII, se încadrau şi calculele privind viteza luminii, cea care ulterior a rămas unicul punct de sprijin, constanta, în sistemul relativității einsteiniene.

În secolul următor, asistăm la apogeul iluminismului, în care matematicienii se despart de

fizicieni şi astronomi, acestea devenind de acum ramuri de cunoaştere independente. Matematicile se orientează spre o abstractizare tot mai mare, având ca rol un fel de substituție a filosofiei şi teologiei de tip pitagoreic, dar lipsite de mistica numerelor din antichitate. Acum se desăvârşeşte mecanica clasică, ajungându-se prin Euler şi d'Alembert, în *Tratat de dinamică,* 1743, la mecanica rațională a ,,filosofiei naturale".[202]

Începând cu anul 1738, se manifestă în Franța preocupări intensive legate de razele luminii şi atracția universală, domenii ce au avut, peste 170 de ani, rolul decisiv în mecanica relativistă a lui Einstein. De asemenea, s-au dezvoltat cercetările legate de căldură şi, ca o premieră la început firavă, electricitatea şi magnetismul. În privința spațiului, în secolul XVIII avem în continuare spațiul-timp euclidian, uniform şi fix pre-relativist.

Din punct de vedere teologic, doctrina creştină a suferit, mai întâi din partea filosofilor şi apoi a oamenilor de ştiință, atacul deismului. Apărut în special în Anglia ca un sistem filosofic raționalist, deismul a căutat să promoveze aşa - numita ,,religie naturală" rațională, opunându-se minunilor, tainelor, revelației supranaturale şi învățăturilor (dogmelor) *oricărei* Biserici. După cum ştim, şi în teologia dogmatică se recunoaşte existența unei revelații ,,naturale", iar apologetica, sau teologia fundamentală, a căutat să argumenteze în disputele de credință cu ajutorul metodelor filosofice şi chiar ştiințifice. Dar savanții apuseni, hotărâți să cucerească autonomia domeniului lor cu orice preț, s-au îndepărtat tot mai mult de Biserică mai întâi, iar peste o sută de ani chiar

---

[202] Cf. Pierre Chaunu în *Civilizația Europei în secolul luminilor,* Bucureşti, 1986, p. 355.

de Dumnezeu, căzând în ateism. Deocamdată suntem în secolul XVIII, când Montesquieu scrie: *,,Dumnezeu Se află în raport cu universul, în calitatea Sa de Creator şi de Păstrător, (proniator n.n.) al acestuia: legile după care l-a creat sunt şi cele după care îl păstrează... El cunoaşte regulile pentru că El este Cel Care le-a făcut şi pentru că ele sunt în raport cu înțelepciunea şi cu puterea Sa.''*[203] Putem observa în aceste cuvinte continuarea liniei carteziene a dualismului, în care se face diferență, şi separație între subiect şi obiect, conținut şi conținător, între cunoaşterea rațională şi revelație, şi se neagă în chip agnostic posibilitatea unei intuiții globale. Vom vedea ulterior că fizica de tip new age s-a ridicat tocmai împotriva acestei ,,paradigme'', înlocuind-o cu noua paradigmă de tip holist. Nu este aici altceva decât neputința scolasticei medievale, moştenitoare în acest caz a nestorianismului, incapabilă de a recepta definiția catolică şi unificatoare a Sinodului de la Calcedon. Pentru filosofii şi savanții iluminişti, universul era fragmentat în ,,fenomene'' separate, ele putând fi studiate şi cunoscute rând pe rând, neexistând în calea acestei cunoaşteri nici un fel de cenzură transcendentă de tipul Marelui Anonim al lui Lucian Blaga.

Ajunşi în acest punct socotim necesar a ne opri asupra conceptului de ,,energie'', deoarece el va juca un rol preponderent atât în noua fizică relativistă, cât şi în cadrul mai larg al new age-ului.

Termenul vine din grecescul *εργον* ce a dat *ενεργια* însemnând *lucrare, activitate, acțiune.* În fizică, energie înseamnă capacitatea unui sistem fizic de a presta o lucrare sau acțiune. Materia produce energie, ca rezultat al mişcării sau poziției în relație cu forțele active ce

---

[203] Idem, p. 390.

constituie *energia mecanică*.[204] Pe lângă aceasta mai există multe alte forme de energie dintre care *bioenergia* constituie un domeniu pe care se pune mare accent în new age. Din punct de vedere ştiinţific bioenergetica este studiul proceselor prin care celulele vii folosesc, stochează şi eliberează energie. Aici se încadrează şi procesul fotosintezei.[205] Dar în cadrul noii mitologii scientiste, new age, bioenergia are un conţinut oarecum diferit, definit în cadrul filosofic asiatic ca fiind acea *qi* a chinezilor, sau *prana* hindusă.

Întrucât s-a observat în secolul XIX că diferitele forme de energie se pot transforma unele într-altele, savanţii Sadi Carnot, Rudolf Julius, Emanuel Clausius şi Lordul Kelvin au formulat *legea conservării şi transformării energiei*, în care mai importantă este *a doua lege a termodinamicii* (1850), potrivit căreia într-un sistem izolat componentele interne de temperaturi diferite vor tinde întotdeauna către o unică temperatură uniformă de echilibru. Aplicarea consecvent logică la scara universului (privit ca un sistem închis şi izolat) a principiului numit de Clausius *entropie*, ce ne arată stadiul de echilibru termic, a dus la aşa - numita *,,moarte termică*”, sistarea tuturor proceselor termice posibile. S-a observat că această lege se aplică numai în domeniul macroscopic, ea nefiind validă în microscopic, întrezărindu-se astfel viitoarele descoperiri ale mecanicii cuantice şi ale teoriei relativităţii.

Savanţii secolului XIX se bazau desigur pe observaţii empirice, lipsite de lumina revelaţiei divine. Ei sesizau necesitatea permanenţei energiei solare pentru întreţinerea vieţii pământeşti, dar această energie era şi ea la rândul ei creată şi prin aceasta în mod necesar *finită.*

---

[204] Cf. *Encarta Encyclopedia ’98* .

[205] Idem.

Ceea ce le-a lipsit teologilor romano-catolici medievali, *energiile necreate* prin care lucrează pronia lui Dumnezeu, le lipsea cu atât mai mult savanţilor secularizaţi şi cvasi atei ai secolului trecut. Aşadar, părerea acestora era că energia se transformă, dar nu poate fi creată sau distrusă, ceea ce în mod necesar ne duce direct la caracteristicile energiilor divine.

Ne apropiem astfel la sfârşitul secolului de apogeul mecanicii clasice urmată de fizica modernă care susține că, la viteze apropiate de cea a luminii, energia şi materia sunt interconvertibile, producându-se astfel unificarea conceptelor de energie şi masă.

VII.2. NOUA FIZICĂ ŞI ORTODOXIA

Preludiul fizicii moderne l-a constituit, asemănător fenomenului muzical de pildă, fizica clasică newtoniană, cu preocupările sale din domeniul naturii compuse a luminii şi a forței gravitației. Dar a sosit acel moment de cotitură din istoria ştiinței, anul 1905, când Albert Einstein a publicat teoria specială a relativității. El a plecat de la preocupările din domeniul câmpurilor electromagnetice în care a excelat Maxwell, cu noutatea renunțării la spațiul absolut şi introducerea unei constante în cadrul de referință valabile pentru toți observatorii, indiferent unde s-ar afla, viteza luminii c = 300 000 km/sec. Astfel a căzut şi ideea timpului absolut, introducându-se noțiunea ce a dat numele teoriei, cuprinsă în celebra formulă $E = mc^2$. Constanta *c* este, cum am arătat, *absolut* necesară pentru a salva sistemul de pericolul pan-relativismului.

Cu numai câțiva ani înainte, în 1900, germanul Max Planck a marcat o nouă etapă de referință în fizică prin introducerea conceptului de *cuantă* de energie, mai

întâi ca o ipoteză ce venea să infirme conceptul clasic *natura non facit saltus*, stabilindu-se prin aceasta că în lumea microscopică domneşte discontinuitatea.

Trebuie amintit faptul că în gândirea europeană au început să strălucească savanți de origine evreiască. Lor li se datorează în timp creşterea influenței, ca metodologie de abordare a fenomenelor, modul de gândire talmudic. Astfel, se cunoaşte adagiul lui Descartes *dubito ergo cogito, cogito ergo sum*. Dar mult mai puțin cunoscut este faptul că în gândirea rabinică talmudică principiul contestării, al *îndoielii*, al *dubiului,* al dezbaterii critice, polemice, este unul din pilonii de bază. De aici provine atitudinea refractară în fața dogmelor şi autorităților: totul poate fi contestat şi contra-demonstrat prin gimnastica minții, precum făceau sofiştii greci sau fariseii şi cărturarii din vremea Mântuitorului. Îndoiala a fost folosită şi în ştiință ca motor al progresului, dar cu rezultate modeste. Totodată, aşa cum am arătat la începutul acestui capitol, fizica a fost şi este în continuare strâns legată de filosofie. Mecanica clasică newtoniană se baza pe conceptul filosofic al determinismului, al strictei cauzalități predictibile şi astfel controlabile. Este cunoscut faptul că relația funcționează şi în sens invers: şcolile materialismului, naturalismului au pus fizica la baza demersului filosofic, lucru familiar generațiilor post-belice, educate decenii de-a rândul în acest spirit pozitivist.

Să ne întoarcem acum asupra conceptului de eter, discutat ceva mai înainte în fizica clasică. Într-o celebră comunicare făcută de către Albert Einstein la data de 5 mai 1920 universității din Leyden, a fost tratată tema *Eterul şi Teoria relativității*. Pentru început, Einstein menționează rolul lui Newton cu a sa teorie a gravității, interpretată ca fiind o acțiune de la distanță. Ipoteza

existenței eterului a devenit pentru savanții secolelor următoare o axiomă necesară explicării unificate a universului şi relațiilor dintre corpuri. În secolul al XIX-lea preocupările legate de proprietățile luminii şi cele ale undelor elastice au folosit în continuare această ipoteză. Eterul a ajuns a fi privit ca un mediu luminifer cvasi-rigid, iar explicația pur mecanică a naturii a fost treptat abandonată. Cu toate acestea, dualismul de care voiau să scape savanții a persistat, în ciuda introducerii şi studierii noțiunilor de vid (eter liber) şi câmpuri electromagnetice (de către savanții Maxwell şi Lorentz). O ieşire din acest impas a fost ipoteza inexistenței eterului, câmpurile electromagnetice fiind considerate entități autonome ireductibile, asemănător concepției antice de atomi ai materiei.

O personalitate de prim rang din lumea ştiinței ce este revendicată de către mişcarea new age a fost părintele iezuit şi antropologul francez Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955). Din opera sa a fost reținută ideea potrivit căreia lumea este un întreg în care totul se leagă împreună şi este interdependent, adică „*totul se ține împreună*". Fiind ca formație ştiințifică biolog, Teilhard vedea toate ființele „*ca pe nişte fibre fără fir țesute într-un proces universal*". Încercând să împace biologia cu teologia, savantul iezuit a ajuns la o formă originală de evoluționism, de la primele forme simple şi aparent neînsuflețite către forme din ce în ce mai complicate, cu o conştiință din ce în ce mai înaltă. În acest fel, el a strecurat erezia scientistă evoluționistă deghizată într-un limbaj creştin. Teilhard de Chardin deschide perspectiva evoluției omului spre o formă superioară de viață, în loc de îndumnezeire şi urcuş duhovnicesc, dovedind în fond o viziune materialistă. Elementul ce evoluează necontenit în cosmos, căpătând grade de complexitate tot mai mari, este

conştiinţa. În acest fel, universul evoluează tot timpul prin propria sa putere şi voinţă. Nu este de mirare că prin concepţiile sale naturalist panteiste Teilhard a intrat în conflict cu învăţătura Bisericii. Mărturisirea sa de credinţă ia forme tot mai subiective, văzându-L pe Hristos ca pe coroana lumii şi ca pe o expresie a „*sufletului lumii*”[206] .

Savantul de renume mondial Erwin Schrödinger, cel care, alături de Broglie, Bohr şi Heisenberg a fost unul din întemeietorii teoriei cuantice, a scris în lucrarea sa *Ma conception du monde* următoarele: „*Oricât de imposibil de conceput ar putea să pară gândirii obişnuite, voi şi toate fiinţele conştiente ca atare, sunteţi totul în totul. Din cauza aceasta viaţa pe care o trăiţi nu e numai un fragment al existenţei întregi, ea este într-un anumit sens, totul.*”[207] Am ales acest nume, deoarece în concepţiile sale Schrödinger ne apare ca un precursor al savanţilor fizicieni new age D. Böhm şi F. Capra (n. 1939). Ca şi aceia mai târziu, acest new ager *avant la lettre*, a avut revelaţia corespondenţei observaţiilor sale ştiinţifice cu tradiţia indiană, Toma d'Aquino, Meister Eckhart şi alţi mistici occidentali. Potrivit constatărilor sale, înainte de apariţia fizicii moderne, savanţii şi filosofii erau aceiaşi, iar concepţia lor avea două ipoteze fundamentale: 1. Lumea este formată din aşa-numiţii atomi care formează la rândul lor corpuri. 2. Lumea formează o realitate independentă de cel ce o observă. După apariţia fizicii secolului XX, s-a constatat că elementele constitutive ale universului nu mai pot fi considerate separate unele de altele, şi nici observatorul de ele.

---

[206] Cf. *Encyclopaedia Britannica* '98.

[207] Cf. *Le Mail*, 1982.

În lucrarea sa *Hristos şi karma*[208], teologul francez François Brune face o mică antologie a noii metafizici începând cu citate din Michael Talbot, *Mysticisme et physique moderne* (Mercure de France, Le Mail, 1984), anume că fiecare particulă le afectează pe toate celelalte, că structura materiei nu poate fi independentă de conştiinţă, că psihicul uman este în interferenţă cu toate punctele din univers, că nu mai este prezentă deosebirea dintre subiect şi obiect, iar realitatea este una şi *omnijectivă.*

În acest fel, pe nesimţite aproape, autorul ne introduce în lumea concepţiilor noii lumi: *paradigma hologramei*. Dându-şi seama ca teolog de acest lucru, F. Brune ne previne că acestea nu sunt intuiţii new age, ci lucrări ştiinţifice. Ajungând la unul din autorii mai sus citaţi, fizicianul englez D. Böhm, se afirmă că lumea toată e o hologramă, fiecare dintre noi este un punct holografic ce reflectă întregul univers într-un raport static şi dinamic. Potrivit lui Böhm: *,,…marea hologramă numită Creaţie, care este EUL fiecăruia dintre noi.*"

Fizicianul francez Olivier Costa de Beauregard susţine, în lucrarea sa *La Physique moderne et les pouvoirs de l'esprit* (Le Hameau, 1981) că ,,*separarea spaţială a obiectelor este în parte un mod al sensibilităţii noastre*". Se constată din nou afinitatea acestor gânditori ai noii ere cu tradiţiile religioase orientale, cu spiritualitatea indienilor americani şi cu misticii apuseni. Pentru toţi aceşti fizicieni, Dumnezeu nu este *o persoană* şi nu au o relaţie de iubire cu El, după modelul creştin, sau măcar al marilor religii recunoscute.

Vom aduce în discuţie, în legătură cu aceste observaţii, şi unele puncte de vedere ale Pr. prof. Dumitru

---

[208] Francois Brune, *Hristos şi karma*, Univers enciclopedic, Bucureşti, 1997.

Popescu prezentate în referatul său *Creaţia lumii în lumina Sfintei Scripturi şi a ştiinţei contemporane. Reconcilierea dintre credinţă şi ştiinţă la început de mileniu.*[209] În viziunea optimistă a Părintelui profesor, se arată că: ,,*Ştiinţa contemporană a ieşit în întâmpinarea acestor intuiţii biblice şi patristice prin faptul că fizicienii au ajuns la concluzia că organizarea lumii este rezultatul «dansului cosmic al particulelor elementare» şi al «plusurilor de informaţie», care modelează natura în diversitatea lucrurilor şi fiinţelor din cuprinsul ei.*" Şi mai departe: ,,*În acest fel, ştiinţa contemporană deschide o nouă epocă în modul de a înţelege lumea şi organizarea ei, şi păşeşte pentru prima dată în întâmpinarea dialogului cu teologia răsăriteană şi Sfânta Scriptură.*"[210] Dar părintele D. Popescu este nevoit mai departe să recunoască faptul că, savanţii citaţi cum ar fi F. Capra şi D. Böhm, au deschis mult mai larg porţile dialogului cu filosofiile orientale panteiste decât cu Părinţii Bisericii Orientului ortodox: ,,*Dar din momentul în care fizicienii încep să prezinte Divinitatea drept «Ceea Ce Este» fără să ne spună «Cine» este Divinitatea, ei devin tributari unei concepţii panteiste, care nu mai poate face deosebire între Divinitate şi lume.*"[211] Personal, ne temem că în realitate lucrurile se prezintă, cel puţin deocamdată, în acest stadiu, iar ,,*reconcilierea dintre credinţă (ortodoxă) şi ştiinţă la început de mileniu*," rămâne în stadiul de deziderat al părţii ortodoxe. Spunem acesta deoarece cercetând studiile şi afirmaţiile noilor fizicieni, nu se întrezăreşte explicit nici o înclinare spre mistica ortodoxă, abundând în schimb referirile la mistica orientală de tip panteist impersonal.

---

[209] Apărut în *Vestitorul Ortodoxiei,* numerele februarie /martie 2000.

[210] *Vestitorul…*, 15 febr. 2000, p. 6.

[211] *Vestitorul…*, 1 mart. 2000, p. 5.

VII.3. ŞTIINȚA ATEE - ŞTIINȚA NEW AGE

Aşa cum am mai spus, fizicianul britanic David Böhm (1917-1992) este unul dintre cercetătorii cei mai avizați citați de obicei de către scientismul de tip new age. El şi-a expus ideile sale în lucrarea *Wholeness and the Implicate Order,* apărută în 1980. Böhm susține că toate lucrurile par a fi părți ale unui întreg mare, nedespărțit, în care totul pluteşte şi se amestecă organic împreună cu toate celelalte, precum mişcările dintr-un curent de apă. În tot acest timp, hazardul este desigur exclus. Böhm introduce noțiunea de *implicate order*, ce înseamnă aproximativ *ordine construită apriori*, *ordine rațională şi nevăzută* ce se manifestă în lumea experiențelor noastre pe care Böhm o numeşte *explicit order*, sau *ordinea aparentă*.

Tot în rândul savanților new age se înscrie şi anatomistul şi profesorul pensionar de la universitatea din Yale, Harold Saxton Burr care a anunțat în anul 1972, în cartea sa *Blueprint for Immortality* descoperirea aşa-numitului câmp vital. În consonanță cu D. Böhm, S. Burr afirmă existența în cosmos a legii şi ordinii. Contribuția sa originală constă în explicarea ştiințifică a acestei legi ordonate. Potrivit savantului american, cauza ar fi existența unor câmpuri electrodinamice care aşează toate particulele pe locurile lor potrivite şi chiar determină mişcările lor.

După cum se poate constata, descoperirea sensului existenței şi cosmosului este lăudabilă, dar explicarea prin introducerea acestor ipotetice câmpuri vitale trădează un fond materialist pueril ce nu poate nicidecum să ajungă la esența fenomenelor descrise.

În cadrul fizicii noii ere un loc de frunte îl ocupă fizicianul teoretic american Fritjof Capra (n. 1939). Cartea sa de căpătâi se intitulează *The Tao of Physics* şi a apărut ca ştiinţă popularizată în anul 1975. Numele de *Taofizica* se datorează paralelelor găsite de autor între fizica modernă şi mistica orientală chineză. Ceea ce l-a frapat pe Capra este faptul că atât fizica ştiinţifică raţională cât şi mistica intuitivă au ajuns la concepţii similare asupra realităţii, potrivit cărora materia nu există propriu-zis. Lumea materială este o iluzie (maya), realitatea fiind de natură spirituală, ne-materială. Capra se încadrează în curentul ştiinţific şi filosofic contemporan ce încearcă să depăşească fragmentarea imaginii ştiinţei clasice şi unificarea concepţiilor pentru a da naştere unei imagini holistice asupra realităţii. Din păcate, urmărind exclusiv linia misticei orientale, el ajunge ca şi aceia să nu mai conceapă divinul ca pe o putere care a creat şi conduce din afară lumea, ci ca pe o putere care conduce dinăuntru. Astfel, Dumnezeu se află în toate şi lucrează dinăuntru, devenind de fapt sufletul nostru nemuritor, ceea ce constituie o gravă erezie panteistă. În demersul său, Capra subliniază, pe bună dreptate, superioritatea gândirii intuitive şi religioase asupra gândirii raţionale scientiste de tip iluminist. Această valoare a intuiţiei a fost sesizată în chip magistral de către Părintele Stăniloae, iar în acest caz, faptul că ea s-ar aplica şi în ştiinţă nu poate decât să fie un lucru binevenit şi necesar. Totodată, fizicianul american a constatat cu justeţe şi existenţa unui element raţional în mistică.

Potrivit ultimelor descoperiri ale fizicii moderne, la nivelul subatomic nu se găseşte nici un fel de materie solidă, ci numai spaţiu vid şi câmpuri energetice, posibilităţi, tendinţe şi probabiltăţi statistice. Realitatea apare ca o ţesătură complicată de relaţii între diferitele

părți ale unui întreg, o parte importantă a realității fiind chiar observatorul care influențează ceea ce observă. Capra afirmă că: ,,*În fizica atomică nu putem niciodată să vorbim despre natură fără ca să vorbim în acelaşi timp despre noi înşine*".

Dar Fritjof Capra nu s-a rezumat la abordarea concepțiilor taoiste, ci a continuat paralelele sale şi cu filosofia hindusă, ajungând la conceptul realității supreme numită *Brahman*, ce se socoteşte a fi sâmburele tuturor lucrurilor, sufletul lumii, infinitul, veşnicul şi imposibil de cuprins cu mintea omenească. Corespondentul lui în sufletul omenesc este, conform filosofiei vedanta, *Atman*. Şi budismul susține faptul că lumea este o unitate. Capra însuşi aderă la noțiunea lui T. Kuhn, acea viziune holistică asupra lumii, ce duce la schimbarea vechii paradigme. Suportul teoretic pentru această nouă viziune vine din partea fizicii şi a misticii, deci a acestei taofizici. În sprijinul afirmațiilor sale, Fritjof Capra aduce teoria laureatului premiului Nobel, Ilya Prigogine, potrivit căruia organismele vii sunt un sistem autoorganizat, o deviație aberantă de la acele rațiuni plasticizante, reluate în teologia ortodoxă contemporană de către Părintele Stăniloae după Sfântul Maxim Mărturisitorul. Cu această teorie este răsturnat eşafodajul teoriei evoluționiste a lui Darwin. La rândul său este citat şi un alt savant al noii ere, Gregory Bateson, după care conştiința este o urmare necesară şi inevitabilă a unei anume complexități ce a început să se constituie mult înainte ca organismele vii să-şi fi dezvoltat creierul şi sistemul nervos superior. El a afirmat: ,,*Conştiința este ființa tuturor ființelor vii.*" Combătând distincția operată de Descartes în materie şi conştiință ca două categorii diferite, Capra vede conştiința ca pe însăşi dinamica, forța creatoare din spatele autoorganizării organismelor vii. Pentru a descrie forțele

mentale ale unor organisme vii inferioare el foloseşte noţiunea *mentaţie*. Mai multe conştiinţe omeneşti conectate formează macroconştiinţa, adică sistemul social şi ecologic, iar acesta la rândul lui e inclus în sistemul mental al planetei, care la rândul său trebuie să fie inclus într-o conştiinţă universal cosmică. Toate aceste elemente laolaltă conduc inevitabil către acea viziune holistică de care aminteam mai devreme.

O problemă controversată a biologiei, ştiinţa vieţii, a constituit-o originea vieţii şi evoluţionismul. Naturalistul francez Lamarck a sugerat că speciile se schimbă în cursul timpului, aceasta făcându-se şi sub acţiunea unui impuls conştient către perfecţiune din partea organismelor. Aceste idei au fost contestate printre alţii de către Georges Cuvier dar au fost îmbrăţişate şi dezvoltate ulterior de către Charles Darwin. Acesta a elaborat un sistem de ipoteze ce susţineau noţiunea transformării speciilor, sugerând chiar un mecanism prin care o atare evoluţie să aibă loc fără recursul altor cauze decât cele pur naturale, conform aşa numitei selecţii naturale în lupta pentru existenţă. Ideile respective au fost expuse în lucrarea *On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life,* publicată în 1859.[212]

La vremea sa, scriitorul şi filosoful român Lucian Blaga s-a aplecat şi el asupra acestei problematici în studiul său dens *Trilogia cosmologică*[213]. Gânditorul român face o interesantă paralelă a evoluţionismului darwinist cu mecanica newtoniană. Ca şi aceasta, sfârşitul

---

[212] Cf. L. Pearce Williams, Profesor John Stambaugh de Istoria Ştiinţei; Directorul Programului de Istoria şi Filosofia Ştiinţei şi Tehnologiei de la Cornell University, Ithaca, New York.

[213] *Trilogia cosmologică*, Humanitas, 1997.

secolului XIX a adus contestații precum cea a lui Max Planck cu a sa teorie a cuantelor. În domeniul biologiei, acest lucru a fost făcut de către Louis Dollo în lucrarea sa din anul 1893 *Legile evoluției* în care se afirmă că ,,*evoluția este discontinuă*".[214] Cu şapte ani mai înainte, în 1886, savantul De Vries elaborase teoria mutațiilor. La începutul secolului XX, în 1903, s-a produs un adevărat seism în lumea biologiei prin apariția lucrărilor savantului şi călugărului G. Mendel, care a descoperit legile eredității demonstrând fără putință de tăgadă că ,,*natura face salturi*".

Urmând modul actual de propagare a informației, internetul, am întâlnit şi o nouă viziune asupra acestui subiect, intitulată *Ipoteza spectrului vital: o explicație posibilă pentru natura, creația şi evoluției moleculei ADN şi a vieții*[215]. Motivul pentru care am reținut acest articol este faptul că autorul său caută o corelare între diferitele ramuri ale ştiinței cu vechile texte teologice.

Punctul de plecare teologic al acestei ipoteze este luat din *Noul Testament*, şi anume *1 Ioan - I, 5*: ,,*Şi aceasta este vestirea pe care am auzit-o de la El şi v-o vestim: că Dumnezeu este lumină şi nici un întuneric nu este întru El.*" Această afirmație poate fi pentru început luată în sens literal. Versetul 7 continuă ,,*Iar dacă umblăm întru lumină, precum El este în lumină, atunci avem împărtăşire unul cu altul şi sângele lui Iisus, Fiul Lui, ne curățeşte pe noi de orice păcat.*"

Ipoteza *spectrului vital* susține că ADN-ul ar putea fi manifestarea fizică a luminii. De aici decurge posibilitatea convertirii energiei luminoase în materie. Dacă acest lucru este real, atunci avem de-a face cu latura

[214] Op. cit., p. 193.

[215] copyright© by greg h. hatton, asct, mcasi – 24 iunie 1995.

opusă a legii de echivalență masă-energie a lui Einstein: $E=mc^2$. Afirmația că Dumnezeu este lumină apare în *Sfânta Scriptură* de cel puțin zece ori. Reținem părțile bune ale intuițiilor lui Greg Hatton, urmând ca cercetări ulterioare aprofundate în lumina revelației ortodoxe să dea un răspuns satisfăcător acestei problematici.

Întrucât mişcarea new age a apărut şi s-a dezvoltat într-un mediu impregnat de scientism în care, aşa cum am arătat, oamenii de ştiință reprezentau până la cel de-al doilea război autoritatea supremă, era de la sine înțeles că printre preocupările noii spiritualități se vor număra şi cele legate de ştiință. Potrivit viziunii astrologice, era Peştilor s-a caracterizat printre altele printr-o separație a religiei de ştiință, ajungându-se după Evul Mediu chiar la un conflict deschis. Prin urmare, noua eră conciliantă a Vărsătorului va realiza şi această împăcare a celor două domenii divergente. Acest lucru a fost descris printre alții de către Marilyn Fergusson în lucrarea sa *The Aquarian Conspiracy* apărută în anul 1980, la capitolul ,,*Psi: necunoscutul în fizică şi parapsihologie*”[216]. Prin termenul grecesc ,,psi” (*ψ*) se înțelege aici necunoscutul în fizică teoretică şi parapsihologie. Potrivit ultimelor cercetări din domeniul fizicii, materia are doar ,,*tendința de a exista*”, particulele fac „*quantum leaps*”, iar universul este o „*scattering matrix*”. Aceste afirmații au la bază lucrările unor savanți ca elvețianul J.S. Bell, autorul teoremei ce-i poartă numele (1964), precum şi a efectului Einstein-Podolsky-Rosen. O altă lucrare de referință din domeniul new age legată de noua fizică este *The Dancing Wu-Li Masters* de Gary Zukav. El aduce în discuție printre altele teoria complementarității enunțate de către danezul Niels Bohr, şi afimația francezului Paul Dirac ce susține că

[216] Tharcer, LA, p. 170.

,,*materia este creată din nimic*”. Ca şi Fritjof Capra, G. Zukav găseşte la tot pasul analogii evidente între noile descoperiri ale fizicii şi mistica orientală taoistă. Îmbinarea ştiinţei cu psihologia a dus la afirmarea aşa numitului domeniu al ,,paranormalului”, în care fenomene cum ar fi sincronicitatea propusă de Wolfgang Pauli şi C. G. Jung nu pot fi supuse experimentului. Printre cercetătorii celebri preocupaţi de "psi" sunt citaţi J. J. Thomson, William James, Alexis Carrel, Max Planck, cei doi Curie, Schrödinger, Einstein, C. G. Jung, Wolfgang Pauli, Pierre Janet şi Thomas Edison.

În faţa acestor încercări stau operele Sfinţilor Părinţi Bisericeşti, păstrate şi continuate de către marii teologi ortodocşi contemporani, între care la loc de cinste stă Părintele Stăniloae, care în lucrarea sa *Teologia dogmatică ortodoxă*[217]. La paragraful intitulat: ,,*5. Lumea, operă raţională a lui Dumnezeu, pe măsura raţiunii umane în progres continuu spre sensuri tot mai înalte ale ei*”, îl reia pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, arătând că toate lucrurile îşi au raţiunile lor în Logosul dumnezeiesc sau în Raţiunea supremă.[218] Această raţionalitate a naturii îşi are scopul şi sensul tocmai în slujirea omului. Raţiunile lucrurilor (*logos*) sunt stricte şi eterne şi îşi au sensurile lor (*noema*), fiind cuprinse în Raţiunea divină, în Logos, Cuvântul lui Dumnezeu. Omului îi este dată această înţelegere a sensului lucrurilor (*noesis*) prin actul cunoscător sintetic şi direct numit *intuiţie*. Iată aici o punere în lumina justă a acestei calităţi cognitive invocată atât de des de new ageri. Pentru teologia ortodoxă a Părintelui Stăniloae, lumea (,,*lume*” din lat. ,,*lumen*”) reprezintă o ,,*lumină*” inepuizabilă. Spre deosebire de

---

[217] vol. 1, Ed. I. B. M. al B.O.R., 1996, p. 237.

[218] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, P.G. 91, 1365. H.C. 27.

intuiție, rațiunea analitică reprezintă numai o rațiune parțială, punct de vedere ce nu poate fi decât îmbrățişat de către new ageri. Deşi omul este alcătuit din trup şi suflet, există în alcătuirea sa şi ceva mai înalt ce scapă analizei, şi anume harul necreat, element constitutiv, şi nu acea *grație* creată a teologiei scolastice apusene şi nici harul dobândit la Sfântul Botez. Deşi lumea e deosebită de Dumnezeu, (contrar afirmațiilor panteist-moniste new age), ea nu e despărțită de El nici în existența ei, nici în sensul ei.[219] În final când Dumnezeu va fi totul în toate, se va uni cu creația aşa cum a formulat Sinodul de la Calcedon: fără amestecare (*asinkitos*), fără schimbare (*atreptos*), fără împărțire în două categorii (*adiairetos*), fără separare (*achoristos*), în felul acesta realizându-se îndumnezeirea naturii, a creației. Gânditorii new age au considerat cu totul greşit că acest stadiu *a şi fost atins,* omului nemairămânându-i decât să conştientizeze acest lucru (gnosticism hinduist). Este însă adevărat şi pentru teologia ortodoxă că rațiunea analitică nu poate ajunge la explicația finală, aşa cum se străduieşte şi speră să o facă mai devreme sau mai târziu ştiința. Întrucât în creație totul este rațional în lucruri şi în energiile componente, omul are datoria față de Dumnezeu de a o cunoaşte. Aşa cum am mai arătat, raționalitatea lumii este *pentru* om şi culminează *în* om,[220] punct de vedere ce se opune ecologismului pancosmist de tip new age. Acest proces de cunoaştere presupune obligatoriu un efort din partea omului, lucru ce pare să nu fie pe placul adepților new age, dispuşi să găsească tot felul de procedee quasi-magice de a înlătura tocmai suferințele şi efortul omului, într-un cuvânt Crucea.

---

[219] *Teologia dogmatică ortodoxă*, p. 240.

[220] Op. cit., p. 241.

VII.4. NOUL MIT SCIENTIST: EXTRATEREŞTRII

Fenomenul OZN a devenit în deceniile actuale cea mai populară religie din America. Această afirmaţie a fost făcută, printre alţii, de către cercetătorul John Whitmore în studiul *Religious Dimensions of the UFO Abductee Experience*.[221] Suntem de aceeaşi părere cu autorul american, după care descrierile cazurilor de răpire (*abductee*) au puternice conotaţii religioase. Una dintre ele este legătura dintre iniţierea şamanică şi relatările curente de răpiri extraterestre. J. Whitmore compară momentul dramei şamanice cu obişnuitele relatări de răpiri extraterestre, demonstrându-şi teoria după care fenomenul OZN are o încărcătură religioasă considerabilă şi că urmează căutarea veşnică omenească după fiinţe supraomeneşti de obârşie cerească. Ca surse de informaţie pot fi folosite în acest caz şi filme SF pe această temă cum ar fi: *Dosarele X. Fila 3. Răpirea* şi *Intruşii*. Ambele tratează răpiri OZN şi descriu în amănunţime cum trăieşte subiectul fiecare etapă a fenomenului.

De aceste fenomene s-au ocupat şi alţi cercetători, cum ar fi de exemplu Rasmussen, care relatează[222] diferitele momente care alcătuiesc iniţierea, aşa cum au fost povestite de Aua, un şaman din rândul inuiţilor Iglulik, un trib ce trăieşte la nord-vest de Hudson Bay. Aspirantul, care poate fi o femeie sau un bărbat,

---

[221] În *The Gods have landed – new religions from other worlds* editată de James R. Lewis, New York, 1995, p. 74.

[222] Cf. D. Merkur, *Becoming Half Hidden: Shamanism Among the Inuit* Stockholm, 1985. (Acta Universitatis Stockholmiensis), pp. 120-123.

contactează un şaman mai bătrân şi îi dă un dar preţios, destinat plăcerii spiritelor. Şamanul îşi cheamă spiritele ajutătoare pentru a îndepărta tot ce poate sta în calea dezvoltării spirituale a aspirantului. Aceasta se face prin faptul că aspirantul şi părinții săi au mărturisit toate eventualele călcări de tabu. După ce s-a purificat în acest fel, începe adevărata instruire a aspirantului, ce se izolează împreună cu bătrânul şaman. În următorul moment, sufletul aspirantului este predat viitoarelor sale spirite ajutătoare pentru ca acestea să recunoască pe noul şaman, prin aceea că şamanul îi plasează în ochi, creier şi măruntaie. Aceasta face posibilă prima experiență de senzație extracorporală a aspirantului.[223] După aceea şamanul îl va învăța lucruri importante pe aspirant, *angakua,* ceea ce în mod deosebit arată statutul spiritual al şamanului. Aspirantul va experia *quameq*, o iluminare interioară ce îl ajută să vadă în întuneric şi să se înalțe deasupra tuturor obstacolelor posibile. Cu ajutorul *quameq*-ului şamanul poate identifica sufletele oamenilor vii care s-au împotmolit în împărăția morții.

O sarcină pe care aspirantul o execută singur este aceea ca prin concentrare să se contemple pe sine ca schelet, şi să poată număra şi numi fiecare os cu termeni care sunt folosiți numai în limba sacră a şamanilor. Ca urmare, neofitul s-a eliberat de carnea şi sângele său, ce sunt pieritoare, şi şi-a sfințit acea parte care rămâne după moartea sa, pentru a fi recunoscut de sufletele şamanilor morți. Apoi aspirantul trebuie, şi de această dată singur, să-şi caute un spirit, *apersaq*, care devine ajutorul său. Aceasta se face prin cunoştințele căpătate până acum: pentru a vedea când se apropie un spirit, acesta se umple

---

[223] Şamanul nou inițiat va continua în această stare să călătorească în lumea spiritelor ca să recupereze sufletele rătăcite sau să se lupte cu spiritele rele.

de o lumină interioară. Spiritul poate lua o formă umană sau animalică. Aspirantul este ales de spirit, şi nu-l poate aduce într-o formă anumită.

În final, inițierea reuşită se marchează prin aceea că şamanul nou numit primeşte o centură ca semn distinctiv. Apoi acesta îşi va adânci cunoştințele despre cântecele şi formulele speciale pentru fiecare împrejurare posibilă care necesită intervenția sa. Urmează o serie de tabu-uri, privind, între altele, care părți din animal se pot mânca, şi interdicții speciale pentru femeile şaman.

Pentru ca un şaman să poată fi acceptat se cere ca el să fi parcurs o instrucție ce cuprinde două aspecte. Inițierea va trebui să aibă o bază vizionară de visuri extatice şi în acelaşi timp să fie ancorată în tradiție. Şamanul va trebui să fie inițiat în limba secretă şi în acelaşi timp să cunoască miturile tribului.[224] Viziunile sunt adesea necunoscute obştei întrucât au o sursă ezoterică, şi pentru ca să fie clar că o persoană e şaman, acesta va apărea într-o ceremonie, sau îşi va demonstra în vreun fel puterile.[225]

O cercetare serioasă a cazurilor de răpire OZN a demonstrat faptul că etapele importante ale descrierilor şi contactelor cu inteligențele extraterestre au o încărcătură religioasă.[226] Aici sunt descrise aceste trăiri treptate şi fiecărui moment i se găsesc paralele religioase.

Pentru ca răpirea să aibă loc e nevoie ca subiectul să fie singur şi să fie izolat pe timp de noapte. Cazurile de răpire relatate conțin aceste elemente, victimele sunt fie în dormitor, fie lucrează ceva noaptea afară. A hoinări prin

---

[224]M. Eliade, *Le chamanisme et les techniques archaïques de l'extase,* 1997, p. 28.

[225] D. Merkur, *Becoming* …, p. 126.

[226] J. Whitmore, *Religious Dimensions*…, pp. 65-84.

pustie era începutul inițierii la inuiții Chugach, şi în acel mediu îşi alegeau spiritele un aspirant vrednic.

O caracteristică importantă a celor mai multe răpiri este aceea că ele încep cu experierea unei puternice lumini nenaturale, ceea ce face ca subiectul să-şi piardă cunoştința sau să paralizeze.[227] Se presupune că motivul este apropierea de pământ a unei nave spațiale. Duane şi Mary (personajele din filmele *Dosarele X. File 3 Abduction* şi respectiv *Intruders*) au acelaşi avertisment: ele percep o lumină orbitoare şi din aceasta disting prezența ființelor spațiale.

Cele mai multe revelații religioase au acelaşi simbolism al luminii, pentru a desemna ființa divină. Omul religios se simte neputincios şi mic în fața slavei dumnezeieşti. S-a putut face şi o paralelă cu Dumnezeul Jahve al *Vechiului Testament*, Ce este descris ca *tufişul arzător*.[228] Lumina este astfel o premiză a atotştiinței ce caracterizează un nivel spiritual superior. O condiție a ritului de ințiere inuit era aceea ca aspirantul să capete o lumină interioară care să-i permită să contemple lumile spirituale. În această lumină, şamanul poate apoi îmbrățişa cu privirea nestingherit întreg globul pământesc.

Persoana răpită (numită în limba engleză *abductee*) povesteşte că din lumină apar ființe reale, ce sunt socotite a fi extratereştri. Ele au puteri supraomeneşti, şi pot trece prin ziduri şi zbura prin aer. Umanoizii care apar în filmele menționate aveau aceste capacități, ei au intrat în dormitor fără să deschidă uşile. Aspectul lor este descris

---

[227] Op. cit., p. 69.

[228] Erland Sandqvist, *Spökflygarna – 46 dagens UFO-fenomen – forntidens änglabesök,*. Stockholm, 1987, pp. 329-370.

ca asemănător cumva corpului omenesc, dar capetele lor sunt anormal de mari în comparație cu corpurile mici. Ființele extraterestre iau apoi persoana la bordul navei lor, unde *abductee*-ul trece prin nişte teste dureroase. Aceleaşi senzații se regăsesc în cazul lui Duane şi Mary, şi lor li se implantează în corpuri elemente străine. Tehnologia care se foloseşte pentru aceasta este foarte avansată şi ar putea permite ca testele să fie nedureroase, dar se pare că nu există nici o intenție în acest sens. De aceea se poate trage concluzia că experiența acestor chinuri este inevitabilă. Prin implanturi, abductee-ul poate fi mai târziu identificat de extratereştri.

Tortura rituală este o parte importantă a inițierii şamaniste, este o premiză pentru crearea unui nou corp spiritual pentru şamanul nou-venit. Aceasta apare în cazul tradiției australiene în care măruntaiele aspirantului se înlocuiesc cu o materie ce poate fi identificată de spirite. Şamanul Iglulik îndepărta astfel sufletul aspirantului din ochi, creier şi măruntaie, pentru ca spiritele să-l recunoască pe inițiat, ceea ce făcea posibil pentru acesta să se contemple pe sine însuşi ca schelet. Când testele sunt încheiate, abductee-ul poate afla intențiile extratereştrilor şi revine mai târziu cu mesaj important pentru omenire.[229] Mary află în sfârşit care este sensul experimentului la care a fost supusă. Acesta este dezvăluit de conducătorul extratereştrilor, care adaugă în acelaşi timp că ei au ales-o pe ea tot aşa cum au ales-o pe mama sa, iar fiul lui Mary va moşteni această chemare. În ambele cazuri mesajul influențează viitorul speciei umane şi devine notoriu când persoanele răpite se întorc pe pământ şi povestesc ce au trăit printre extratereştri. Metodele de recrutare

[229] J. Whitmore, *Religious Dimensions…*, p. 72.

şamaniste[230] conţin elemente asemănătoare, puterea se moşteneşte în aceeaşi familie, dar aspirantul trebuie acceptat şi în acelaşi timp recunoscut de spirite.[231] Unul din rolurile şamanului este şi acela de a privi în viitor şi de a se întoarce cu această cunoaştere. Mary acceptă trăirile ei şi nu le priveşte negativ, întrucât ei i s-a explicat ce s-a întâmplat cu ea la bordul navei spaţiale. Astfel devine posibil să găsim trăsături comune între ritualul iniţierii şi trăirile abductee.

Ceea ce e esenţial în concepţiile cosmologice şamanistice şi ale tehnologiei OZN contemporane este un proces de iniţiere ce transformă ignorantul sau acea persoană ce năzuieşte după cunoaştere spirituală, şi care treptat duce la o transformare calitativă a vechiului eu într-o conştienţă modificată. Iniţierea în lumea supranaturală este dureroasă şi incomprehensibilă la început, dar odată ce este integrată de subiect în contextul său cultural devine inteligibilă şi operantă.

După o descriere a materialului cu exemple din cazurile de răpiri OZN şi ritualuri de iniţiere şamanistă, urmează o argumentaţie a faptului că trăirile conţin acelaşi model de bază. Ceea ce au acestea în comun sunt: subiectul se simte ales, apoi se simte purtat într-o altă dimensiune a cosmosului unde parcurge o iniţiere dureroasă, ce constă într-o intervenţie corporală şi o întoarcere finală cu un mesaj asupra destinului omenirii.

---

[230] Căutarea conştientă de cunoaştere spirituală, ce poate de asemenea să stea la baza unei iniţieri şamanice poate corespunde năzuinţei pe care o are un *contactee* de a intra în legătură cu extratereştrii, spre deosebire de *abductee*-ul care este răpit împotriva voinţei sale.

[231] M. Eliade, *Le chamanisme et…*, pp. 27-28.

Întrucât conţinutul religios al fenomenelor OZN (UFO) este o realitate incontestabilă, au apărut în consecinţă o serie de grupări sectare ufolatre, dintre care poate cea mai reprezentativă este cea a ,,raelienilor". Numele lor vine de la întemeietorul sectei, Rael, pseudonimul francezului Claude Verilhon (n. 1946). ,,Revelaţiile" acestuia afirmă întemeierea unei generaţii a viitorului condusă de o ,,geniocraţie", atent supravegheată de către extratereştrii avansaţi. Ecouri ale acestor idei de SF elitist au fost preluate la noi de către Alexandru Mironov.

În paralel cu aceste aspecte ce ţin de domeniul fenomenului sectant, domeniul OZN a fost abordat şi de către cercetători ai organizaţiilor secrete de tip franc-masonic, aşa cum a fost cel ce semnează sub pseudonimul Jan van Helsing.[232] După un expozeu documentat şi pertinent asupra conspiraţiilor pe scară mondială orchestrate de diferite organizaţii secrete, autorul (autorii?) abordează tema OZN-urilor de pe poziţia acreditării vieţii extraterestre. Potrivit lucrării, recunoaşterea oficială a fenomenului ar putea duce printre altele la faptul că: ,,*Toate religiile ar fi nevoite să-şi schimbe dogmele. Nimeni nu doreşte acest lucru.*"[233] În continuare se enunţă teoriile organizaţiei ordinului Templier VRIL înfiinţat în Germania în anul 1919, potrivit căruia extratereştrii vin din sistemul solar Aldebaran.

O apologetică anti OZN este prezentată şi de autorul francez Marc Dem în lucrarea sa *Anticrist 666,* la Cap. 20 intitulat ,,*Timpul blasfemiei şi misionarii*

---

[232] În lucrarea *Organizaţiile secrete şi puterea lor în secolul XX,* Editura Antet, nu are anul publicaţiei, p. 77 şi urm.

[233] Op. cit., p. 78.

extratereştrilor"[234]. La întrebarea dacă fenomenul OZN are vreo legătură cu satanismul, cercetătorul J.M. Lesage răspunde afirmativ în studiul său intitulat *Secretul diabolic al OZN-urilor*, în care afirmă printre altele că martorul acestor evenimente „*pierde brusc legătura cu realitatea prezentă pentru a se pomeni instantaneu în altă «realitate» care nu există, ţinând de domeniul iluziei magice.*"[235]

O analiză ortodoxă pertinentă a fenomenului a fost făcută de către Ieromonahul Serafim Rose.[236] Astfel, potrivit Părintelui Serafim, filosofia SF ar putea fi rezumată astfel:

1. Religia în sens tradiţional este fie cu totul absentă, fie prezentă în mod accidental sau artificial… «Dumnezeu», atunci când este menţionat, este prezentat ca o putere vagă şi lipsită de contur, iar nu ca o fiinţă personală (de ex. «Forţa» din Războiul Stelelor, o energie cosmică care are atât un aspect pozitiv, cât şi unul negativ).

2. În centrul universului SF nu se mai situează Dumnezeu, ci omul, dar nu omul aşa cum îl cunoaştem noi astăzi, ci aşa cum va „deveni" el în viitor, conform mitologiei evoluţioniste moderne. Cercetători ca Erich von Dänniken, au căutat să explice o serie de pasaje biblice prin ipotezele farfuriilor zburătoare, ajungând la interpretări de-a dreptul aberante.

3. Capacităţile şi performanţele excepţionale ale fiinţelor extraterestre şi propovăduirea unei filosofii „spirituale" care se plasează „dincolo de orice religie".

4. „Fiinţele avansate" din spaţiul cosmic sunt adesea înzestrate cu calităţi „mântuitoare", iar aterizările

---

[234] Op. cit. p. 158.

[235] Idem.

[236] În *Ortodoxia şi religia viitorului,* Cap. VI. *Semne din cer*.

navelor spațiale sunt semnul unor evenimente „apocaliptice” – de obicei sosirea unor ființe binevoitoare care să conducă „oamenii în progresul lor evolutiv”.[237]

Cercetătorul agnostic John Keel a scris despre fenomenele OZN următoarele: ,,*În esența lor, OZN-urile… sunt manifestarea unei lumi pline de duhuri şi de fantome, al cărei univers mintal este straniu şi aberant; este realitatea unei lumi dominate de iluzie… Aparițiile OZN par a fi pe de-a întregul variații minore ale fenomenelor demonice vechi de când lumea* (*UFOs: Operation Trojan Horse*).[238] O poziție similară este exprimată şi de către Lynn G. Catoe: ,,*Multe dintre rapoartele asupra OZN-urilor, care se publică în prezent în presa de mare audiență la public, relatează incidente care sunt izbitor de asemănătoare fenomenelor de posedare demonică, psihice, sau de alt fel, pe care teologii şi parapsihologii le cunosc de multă vreme*.”[239] Concluziile Ieromonahului Serafim Rose plasează tot spectrul OZN şi SF sub semnul rătăcirilor duhovniceşti accelerate în vremea noastră. Aparițiile şi întâlnirile de gradul III se pot datora acțiunilor directe ale diavolilor, ce îşi iau înfățişarea potrivit aşteptărilor culturale ale epocii şi locului respectiv.

---

[237] Op. cit., pp. 117-121.

[238] Citat în Serafim Rose, *Ortodoxia şi religia viitorului*, p.146.

[239] Op. cit., p. 146.

VIII. ÎNCHEIERE

VIII.1. New age şi creştinism VIII.1.1. Polemici anti new age VIII.1.2. Încercări de conciliere VIII.2 Pătrunderea în România. VIII.2.1. Până în 1990 VIII.2.2. După 1990 VIII.3. Surse new age în România VIII.4. Concluzii

VIII.1. NEW AGE ŞI CREŞTINISM

VIII.1.1. POLEMICI ANTI NEW AGE

După ce am analizat apariţia şi reprezentanţii fenomenului, ne vom ocupa de reacţiile anti-new age. Desigur, cele mai rapide au avut loc în chiar spaţiul de apariţie al mişcării: S.U.A. Printre primii care s-au sesizat de pericolele noii mişcări de re-păgânizare au fost teologi şi autori din cadrul fundamentalist neo-protestant.

Astfel, în anii ’80 au apărut o serie de lucrări ce au atins chiar stadiul de *best seller*, lucrări ale unor autori ca: Dave Hunt, T. A. McMahon, Constance Cumbey, Caryl Matrisciana.

În 1985, cunoscuţii autori Dave Hunt şi T. A. McMahon au editat o lucrare apologetică ce se intitula *Seducerea creştinătăţii – Discernământul spiritual în vremurile din urmă* (Harvest House Publishers, versiunea românească la Editura Agape, 1994). Cele 14 capitole ale cărţii tratează teme cum ar fi: *Păgânismul în haină modernă* (cap. 2); *O religie mondială oficială?* (cap. 4); *Apostazia se apropie* (cap. 5); *Vrăjitorie, scientism şi creştinătate* (cap. 7); *Idolatrie creştinizată* (cap. 11); *O mântuire psihologică* (cap. 12). După cum se poate observa, toate aceste teme sunt de o importanţă majoră şi

conțin implicații de o gravitate ce trebuie luată în serios, cu atât mai mult cu cât este constatat caracterul globalist şi expansiv al mişcării. Acest caracter face ca prezența acestor pericole să se facă simțită (deşi atenuat) şi în țara noastră.

Aşa cum se poate observa, cei doi autori propun o polemică de pe poziții ,,creştine", ei considerându-se – probabil cu sinceritate – ca fiind apologeți creştini. Acest lucru trebuie avut în vedere pe tot parcursul acestui fel de lucrări: termenii de ,,creştini" şi ,,biserică" au acest înțeles neo-protestant, diferit de ortodoxie. O dată fiind delimitate pozițiile acestor critici, vom avea evident şi soluțiile date în acelaşi duh. Din această cauză, chiar şi criticile lor pertinente şi întemeiate vor eşua în găsirea adevăratelor remedii duhovniceşti.

VIII.1.2. ÎNCERCĂRI DE CONCILIERE

Din cele descrise până acum, s-a văzut că între new age şi creştinism există tensiuni ireconciliabile. Pe lângă aceste tensiuni, au existat şi încercări de a le concilia într-un anume fel antinomic, de a găsi elemente comune şi compatibilități.

Una dintre aceste încercări a fost lucrarea autorilor elvețieni K. Lederberger şi P. Bieri intitulată *Nouvel Age et Christianisme*. Cei doi sunt angajați direct, unul în new age, iar celălalt în tradiția reformată elvețiană, iar împreună în realizarea dialogului new-age - creştinism.

Potrivit unui sondaj efectuat de Mynarek printre new ageri: ,,92% resping bisericile; 78% resping în acelaşi timp bisericile şi creştinismul; 2% recunosc bisericile şi

creştinismul; 95% se consideră religioşi."[240] Este vorba aici evident despre new agerii din Occident. Sondajul confirmă distincţia făcută anterior între creştinism şi religiozitate.

O temă comună surprinsă de cei doi autori ar fi *transformarea* omului. În creştinism acest proces este exprimat de termenul ,,pocăinţă" (metanoia) şi poate fi întâlnit în diferite locuri ale *Noului Testament*: *Matei III, 2*; *VIII, 17*; *Marcu I, 15*; *XVI, 17*; *Efeseni IV, 24*; *Romani VI, 4*; *2 Petru III, 13*, *Apocalipsa XXI, 5*. Totuşi, cu toată bunăvoinţa, încercarea de a împăca new age-ul cu creştinismul, aşa cum s-a încercat de exemplu şi în Suedia în cadrul aşa-numitului *Bromma dialogen*, este sortită eşecului din cauza deosebirilor doctrinare de esenţă, a ţelurilor incompatibile şi paralele ce se exclud reciproc.

VIII.2. PĂTRUNDEREA ÎN ROMÂNIA

Problemele descrise în această lucrare se manifestă mai acut şi mai ,,la vedere" acolo unde şi-a făcut apariţia mişcarea new age: spaţiul euro-atlantic. În ceea ce priveşte ţările din estul Europei, şi deci şi România, lucrurile sunt într-o bună măsură diminuate.

În acest sens, amintim de mult mediatizata ,,linie a lui Huntington" ce trasează o linie de demarcaţie imaginară a frontierei estice a civilizaţiei occidentale. Această adevărată ,,cortină de fier" urmează de această

---

[240] K. Lederberger – P. Bieri, *Nouvel age et christianisme*, Droguet et Ardant, Paris, 1992, p. 25.

dată criterii geo-politice confesionale. Politologul american împarte Europa în două secţiuni: 1) Vestul: catolic şi protestant (luteran şi reformat); 2) Estul: ortodox şi islamic. Desigur, această împărţire este vulnerabilă în multe privinţe, dar în linii mari ea poate constitui o bază relativă de analiză. În continuare, ne propunem să urmărim pe scurt evoluţia istorică a fenomenului new age în România.

New age-ul s-a introdus în România pe nesimţite la începutul anilor '80. Existau şi în Bucureşti ,,corespondenţi" ai lui Maharishi, sau mici cluburi sau ,,cercuri" pe care le frecventau câţiva muzicieni clasici şi rock, elevi sau studenţi dornici de informaţii sau de o viaţă spirituală opuse celor oficiale, ateiste. Aceste cluburi, de pe lângă case de cultură sau mici cooperative ce se voiau a aduce servicii populaţiei, au devenit cu timpul focare de informaţie new age, cu sau fără voia lor. Pe lângă mult gustata muzică rock, ideile noi, îmbibate de un spirit atât al Vestului, cât şi al unor filosofii cu accente îndepărtat orientale, au făcut obiectul unor scandaluri specifice perioadei comuniste. În vara anului 1982 a avut loc scandalul MT-ului (*Meditaţia transcendentală*), cei care au deja un ,,guvern mondial", dar care arată mai mult a parodie a celui preconizat. Atât MT-ul, cât şi religia sincretică universală *baha'i* nu sunt decât încercări experimentale. A urmat stoparea pentru 10 ani a fenomenului. Cenzura PCR a lucrat în mod inconştient spre apărarea conştiinţei maselor împotriva unor informaţii de tip globalist, sincretist, new age. De fapt, cenzura nu aceasta urmărea, ci apărarea propriilor privilegii şi domenii de un rival primejdios, care s-a dovedit a fi mai puternic în cele din urmă. Partidul cel fără de Dumnezeu a fost în mod dramatic înlăturat de la putere şi, în anii din prezent, mişcarea viitorului intră în public. Pe

tarabe se găsesc cărți despre reîncarnare şi horoscoape, ezoterismul pentru toți, precum ştiința vulgarizată a anilor ’50. Au apărut edituri profilate pe literatură ,,paranormală” de tip new age (de exemplu *Miracol*), ziare şi reviste de profil. În anii ’80 cele de acest fel erau copiate la xerox, în taină şi cu teamă. Vechii ,,guru” din perioada de dinainte de scandalul MT au devenit conducători oficiali ai grupărilor din care nu mai fac parte chiar aceeaşi membri, dar care funcționează nestingherit. Aceştia s-au afiliat deja la grupări specifice sau apropiate internaționale, ca de exemplu cei din mişcările *Hare Krishna*, *GYPU* (o mişcare de yoga originală cu centrul la Paris), *baha’i*.

VIII.2.1. PÂNĂ ÎN 1990

Întrucât între new age, comunism şi globalism există afinități de bază, putem face anumite corelații cu perioada postbelică. În anii ’50, comunismul s-a impus în România sub semnul celor 4: Marx, Engels, Lenin şi Stalin, ca o ideologie internaționalistă ce ignora originile iudaică, germană, georgiană a autorilor, ideologie ce se situa supra-statal şi supra-național, aspirând spre un viitor planetar unitar.

Odată cu anii ’60, după dispariția mai întâi a lui Stalin, treptat, modelul internaționalismului marxist este abandonat şi înlocuit cu figuri locale ce dau un colorit comunist specific şi chiar, paradoxal, naționalist. Astfel se impun dictatori ca Mao-tse-tung (China), Ho-shi-min (Vietnamul de Nord), Fidel Castro (Cuba) şi desigur Nicolae Ceauşescu.

Dacă ne referim la mişcarea new age ca la un fenomen apărut în America anilor ’60, ne amintim că în acea perioadă a ,,războiului rece” Apusul şi Răsăritul erau

divizate după criterii ideologice, politice, militare şi economice. Acea ,,cortină de fier" făcea ca nivelul de comunicare dintre cele două regiuni să fie scăzut şi în mare măsură bruiat, cenzurat. Păstrând imaginea ,,războiului rece", putem să ne exprimăm în continuare prin cuvinte ca ,,îngheț", ,,iarnă" etc. Dar, precum în natură, în cele trei luni întunecoase şi friguroase de iarnă, zăpada constituie şi un strat protector pentru plante, atât pentru cereale cât şi pentru buruieni. ,,Cerealele" sunt în acest caz Biserica, credința creştină ortodoxă. Acestea au fost prigonite fățiş şi brutal în anii '50, apoi silite la un *modus vivendi* cu autoritățile comuniste atee în perioada 60-90. ,,Buruienile" sunt ereziile de tot felul, cum ar fi: ocultismul, spiritismul, astrologia, vrăjitoria, sectele, yoga, reîncarnarea etc. Şi acestea au fost ținute ,,la rece", precum ,,cerealele" de dinainte.

New age-ul s-a introdus în România pe nesimțite la începutul anilor '80. Începând cu acel moment, bariera informațională a început să fie penetrată dinspre Vest spre Est, în ciuda aparatului de partid şi de stat. Fenomenul cultural descris mai întâi de Lovinescu, iar mai pe larg de C.G Jung – sincronismul – combinat cu perfecționarea mijloacelor de comunicare prin apariția foto-copiatoarelor tip xerox şi a video-casetofoanelor, a dus la implantarea în timp real a noilor idei de tip new age. Acestea vizau: medicina alternativă, yoga, astrologia, tehnici şi filosofii orientale, arte marțiale, masaje, relaxări şi meditații, diete naturiste (macrobiotică, etc.), bio-ritmuri, etc.

În coloanele revistei *Flacăra* s-a făcut în acea perioadă o intensă publicitate unor ,,vindecători alternativi" ca Mudava, Valeriu Popa, Boici şi alții. Cursuri de yoga şi de karate au funcționat legal în case de cultură şi licee, astrologia devenea tot mai dezbătută şi cunoscută. În fața acestor fenomene, Biserica Ortodoxă nu

a manifestat practic nici o reacție. Această lipsă de reacție se explică printr-o multitudine de factori. În anii ’70 - ’80, regimul Ceauşescu conducea țara într-un mod dictatorial. Biserica n-a putut fi desființată în România, motiv pentru care partidul a preferat o alianță prin care o putea controla şi restrânge în activitatea sa misionară. Acest lucru a dus la situația ca timp de 40 de ani, cel puțin la oraşe să apară generații de creştini nominali, formali. Ei erau botezați, mirunşi şi împărtăşiți la Sfântul Botez, cununați, îngropați, dar cu totul necatehizați şi nepracticanți. Între tinerii de la oraş - intelectuali sau nu - şi Biserică s-a căscat o prăpastie tot mai mare. De aceea, domeniile lor nu se mai intersectau, ceea ce explică lipsa de reacție a Bisericii. Cei care frecventau slujbele, în cea mai mare parte femei în vârstă, nu aveau cum să aibă preocupări şi interese de tip new age.

Cel care a reacționat de o manieră convingătoare şi constrângătoare a fost şi de data aceasta statul-partid polițist care, prin organele sale de securitate şi miliție, era practic prezent şi interesat de toate domeniile. Când în 1982 românul Ion Stoian, venit din Elveția pentru a implementa Meditația Transcendentală, a trezit suspiciunile partidului, reacția a fost promptă: interzicerea tuturor acestor practici dubioase, nu numai a meditației, deci ,,înghețarea” lor.

VIII.2.2. DUPĂ 1990

Î.P.S. Ioan Zizioulas, Mitropolitul Pergamului afirmă în lucrarea sa *Creaţia ca Euharistie* că ar trebui ,,*să căutăm «chipul lui Dumnezeu» (în om) în libertate*”[241], şi nu, cum s-a obişnuit mai ales în teologia medievală apuseană, în raţiune. În creştinism, Adevărul i-a făcut pe oameni liberi[242], însă în primul rând, liberi faţă de păcat, de patimi. Biserica a contribuit decisiv până şi la desfiinţarea sclaviei, începutul Evului Mediu feudal. Libertăţile sociale s-au completat cu cele personale, ajungându-se până acolo încât, în Apus, mai întâi artiştii, în secolele XVI-XVII, s-au ,,emancipat” de sub tutela Bisericii (romano-catolice). În secolul XVIII, a fost rândul francmasonilor, în traducere „zidarii liberi”, să deschidă drumul liberei cugetări, se înţelege că libere de Biserică şi de poruncile lui Dumnezeu. Revoluţia masonică a anului 1848 are ca deviză: Libertate, egalitate, fraternitate. Simbolul tinerelor State Unite ale Americii, primit din partea ,,fraţilor” din lojile franceze este până astăzi Statuia Libertăţii.

Evenimentele din decembrie ’89 au fost centrate în mod cert tocmai pe acest element esenţial: ,,*Adevărul vă va face liberi*” (*Ioan VIII, 32*). Tinerii eroi ce s-au jertfit atunci au făcut-o tocmai în numele libertăţii. Dar, precum se ştie, libertatea e şi ea de mai multe feluri. Căci odată sosită primăvara şi neaua topindu-se, plantele amintite mai înainte, cereale şi buruieni deopotrivă, înmuguresc şi îşi aduc roadele lor.

---

[241] *Creaţia ca euharistie...,* p. 48.

[242] *Ioan VIII, 32*

VIII.3. SURSE NEW AGE ÎN ROMÂNIA

Mijloacele mass-media se îmbogăţesc cu două invenţii decisive: televiziunea prin satelit şi sistemul de comunicare (tot prin satelit) internet. Dispărând practic controlul asupra presei şi a publicaţiilor, românii au acces la informaţie limitat numai de lipsa resursele materiale.

Literatura de tip ezoteric şi new age se răspândeşte nestingherit, apar şi emisiuni Tv de profil, cum ar fi Dosarele Y (Prima Tv), Cutia Pandorei, Lumea Misterelor (Tele 7 abc).

Aceste surse fac o propagandă ideilor şi mentalităţilor new age cum ar fi: paranormalul, terapiile alternative, fenomenele OZN, manifestări neo-păgâne (vrăjitorie, divinaţie, practici ancestrale păgâne etc.), ,,viaţă după viaţă”, reîncarnare, astrologie, yoga, politică globalistă, ecologie etc. Din aproape toate sursele va lipsi explicit eticheta ,,new age”, termen ce poate fi chiar contestat.

Ideile new age sunt promovate pe canalele eficiente ale audio-vizualului, dintre care am spicuit (în Bucureşti, anul 2001) următoarele:

Televiziune:

- Tele 7 ABC: *Lumea Misterelor* – Ion Ţugui (se ocupă de fenomene paranormale şi vindecători alternativi, uneori şi de vrăjitoarele ,,autohtone” - ţigănci -) şi *Forţa destinului* – Urania. Astrologie.
- Tvr 2: Serialul *Viaţă după viaţă* J. Harpun

Reviste şi magazine:

Paranormal, Dracula, Revista misterelor (Editura Sophia).

*

Ideile globaliste supra-statale şi supra-naţionale de tip new-age vor pătrunde ca atare în anii ’80 -’90, dar deja în prezent în România ele au căpătat un caracter şi un etos local. Desigur, pe parcurs, denumirea de new age pierde din consistenţă, ba chiar se evaporă din titulaturi. Acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că şi conţinutul a suferit aceleaşi modificări. Prin urmare, pentru marea majoritate a acestor practicanţi termenul este peiorativ şi chiar total absent. Ei se vor prevala în schimb de: ecologie, ştiinţe cognitive, paranormal, medicină complementară (terapii neconvenţionale), bio-energie, infoenergie, diverse practici yoga, rei ki, qi qong, OZN etc. Din această înşiruire am omis un element important, specific din păcate spaţiului nostru: ţigăncile vrăjitoare. Acestea traversează un adevărat ,,revival”, fiind sprijinite de mai mulţi factori:

- o legislaţie permisivă;
- sprijin din afară al etniei romilor, invocarea promptă a drepturilor minorităţilor;
- publicitate şi reclamă în mass-media;
- erodarea pe parcursul celor 40 de ani a nivelului de credinţă şi cunoştinţe creştine.

Ziarul *Jurnalul naţional* / joi 20 mai 1999 arată, în articolul intitulat ,,Vrăjitoria: păcat suprem sau dar de la Dumnezeu?”[243], cazul ,,Mamei Spania”, o vrăjitoare din Ploieşti, ,,*cu acte în regulă, autorizaţie de la Primărie şi firmă la poartă*.” Şedinţa de ghicit are loc ziua ,,*într-o încăpere luminoasă, curată, dar ‚sufocată’ de icoane, cruci, statuete reprezentând diverşi sfinţi, recuzită ţinând, paradoxal, de domeniul religios… În faţa nedumeririi*

---

[243] Semnat de Florina Băjănică, Cristina Ureche şi Cristina Darie, rubrica ,,Magazin”, p. 13.

noastre țiganca ne explică: «Eu ghicesc într-o cruce de aramă pe care am moştenit-o, împreună cu acest dar al vrăjitoriei, de la mama mea. La noi, țiganii, este o tradiție şi nu se transmite decât în familie».” Acest ,,refren” apare constant în relatările țigăncilor vrăjitoare ce susțin că posedă un ,,har” ce s-ar transmite ereditar. Or, pe lângă năravul furtului ce apasă această etnie, se constată şi *ierosilia*, furtul de cele sfinte, folosirea crucii, icoanelor, relicvelor, aghiasmei etc. în scopuri blestemate de către Dumnezeu şi Biserică. În acest caz, ,,harul” este o simplă noțiune ce nu are nimic în comun cu noțiunea cunoscută în teologie.

Aici trebuie subliniat rolul iresponsabil al unor realizatori de televiziune de pe mai multe canale Tv (Tvr 2, Prima, Tele 7 ABC, Pro Tv) care aduc din ce în ce mai des în centrul atenției publice aceste personaje ,,pitoreşti”. Frecvența cu care apar emisiuni de acest fel duce la presupunerea (ce nu poate fi deocamdată probată documentar din motive lesne de înțeles) unor ,,stimulente” materiale substanțiale, menite în acest caz, ca şi în cazul ,,vindecătorilor” popularizați chiar mai mult, să facă reclamă şi publicitate.

Nu numai atât, ci deseori în programe sunt invitați şi preoți, chiar profesori de teologie. Astfel se pun bazele unui ,,dialog” cel puțin deplasat, de la egal la egal între adevărații şi pretinşii posesori de har divin: sacerdotul lui Hristos şi vrăjitoare. Argumentele vrăjitoarelor sunt simpliste, se repetă, sunt uşor de combătut din punct de vedere teologic. Cu toate acestea, semnalăm pericolul pe care îl reprezintă pentru publicul telespectator necatehizat şi nepracticant, lipsit de discernământul duhovnicesc şi de îndrumarea preotului duhovnic, popularizarea prin imagini a ritualurilor magice amestecate cu icoane, cruci, aghiasmă etc. Aceste elemente lasă în mod viclean impresia unei

lucrări cvasi bisericeşti. Ţigăncile vrăjitoare se legitimează chiar cu ,,harul" lor, moştenit ereditar de la vreo strămoaşă. De asemenea ele introduc permanent distincţia dintre vrăjitoarea (magia) albă, şi vrăjitoarea (magia) neagră. În faţa telespectatorilor sunt aduse cele ,,albe", revoltate împotriva imposturii sau răutăţii celorlalte, cu toate că se ştie că orice magie este neagră. Nici aceste cazuri nu ridică probleme în combaterea teologică.

Lucrurile se complică însă în planul practic. Aflaţi în faţa unor probleme de viaţă ca: boli, necazuri, pagube, divorţ, sterilitate, adulter etc. oamenii au tendinţa de a eluda cauzele şi scopul (sensul) mai ascunse ale acestor încercări (ispite) şi caută rezolvări imediate pe orice căi. Pentru aceasta ei pot apela iniţial la preot (Sfântul Maslu, acatiste, molifte, dezlegări, sfeştanii). Cum însă, de cele mai multe ori, rezolvările nu se produc rapid şi total, intervine nerăbdarea şi apoi decepţia. În această stare sufletească intervine sfatul unei ,,binevoitoare" - căci trebuie repetată afirmaţia de la începutul lucrării: în acest domeniu, atât practicanţii cât şi clientela sunt în marea majoritate femeile – ce îndrumă la serviciile unei vestite ghicitoare sau vrăjitoare. Aceste servicii au fost pe larg popularizate de *Ghidul moaştelor, icoanelor, vindecătorilor şi ocultiştilor din România.*[244] Iată câteva nume din tagma ,,tămăduitorilor" alternativi: Maria Kant, medic fizioterapeut (absolventă a Facultăţii de Medicină din Chişinău); Ion Lisîi, vindecător excepţional prin bioenergie şi telepatie (cursuri de parapsihologie la Chişinău, Kiev şi Moscova); Ana Matei (Coana Ani); Lidia Fecioru, etc. Revista *Privirea*[245] oferă o listă amplă cu numele tămăduitorilor, ocultiştilor/clarvăzătorilor,

[244] Total Press Srl, 1997.

[245] Anul III, nr. 91/ 1-7 octombrie 1997.

moaştelor şi icoanelor făcătoare de minuni ,,în vogă" la acea dată. Tonul articolelor şi comentariilor este tăios critic la adresa acestor impostori, dar din păcate meritele redacției sunt grav estompate de platforma ideologică ,,liber cugetătoare" de pe care este abordat acest fenomen.

Ca remedii misionare împotriva acestor abateri, se pot folosi, credem, cu folos observațiile pertinente ale medicului Samuel Pfeiffer, care arată printre altele: *,,« Din nefericire, mulți creştini nu sunt capabili să discearnă dacă o anumită metodă de vindecare este contaminată sau nu de către diavol. Astfel, ei cad pradă cu uşurință vindecătorilor ocultişti, mai ales când scopul lor cel mai important este să fie vindecați cu orice preț, fără să țină seama de voia lui Dumnezeu.»* "[246] Următoarele criterii sugerate de către J. Neidhart, pot fi preluate şi de către românii ortodocşi:

1. Metoda acționează numai legată de o anume filosofie? Dacă da, care este aceasta. Este ea compatibilă cu *Sfânta Scriptură* (vezi *Coloseni II, 8*)?
2. Mă apropie această metodă de Dumnezeu sau îmi slăbeşte credința?
3. Se întrebuințează noțiuni care se regăsesc în ocultism sau în ezoterism?
4. În loc să se apeleze la Duhul Sfânt, se întrebuințează *energii cosmice* sau *puteri impersonale* ale universului?
5. Drumul spre vindecare se clădeşte pe doctrina mântuirii prin propriile puteri şi a dobândirii unei identități divine (vezi Facerea III, 5)?
6. Caut prin această metodă ajutor în *credință* sau în *superstiție*?"[247]

[246] S. Pfeiffer, *Vindecare…* p. 163.

[247] Idem.

Autorul elvețian S. Pfeiffer nu s-a limitat la stadiul contestării medicinei holiste, ci a emis (inspirat de decalogul veterotestamentar) şi ,,zece teze pentru o medicină holistă din perspectivă creştină"[248]:

,,*1. DA, unei perspective unitare asupra omului în toate domeniile sale, însă pornind de la Cuvântul lui Dumnezeu şi de la modul cum defineşte Dumnezeu omul în Cuvântul Său. NU, unei viziuni sincretiste, panteiste sau care se bazează pe ocultism.*

2. DA, unei utilizări responsabile şi prudente a posibilităților terapeutice oferite de medicina modernă. NU, înlocuirii practicilor medicale consacrate cu multitudinea tratamentelor naturiste şi ezoterice lipsite de un fundament ştiințific.

3. DA, abordării şi tratării bolilor respectând influența pe care o are spiritul asupra sănătății. NU, adoptării unei viziuni cosmice asupra procesului de boală, bazată pe spiritualitatea orientală.

4. DA, în favoarea creşterii responsabilității personale şi pentru sprijinirea forțelor date de Dumnezeu pentru vindecare

5. DA, meditației asupra Cuvântului lui Dumnezeu prin studiu biblic şi rugăciune. NU, pentru adoptarea ideologiilor şi tehnicilor psihologice de autorealizare, care activează puteri vindecătoare pe calea meditației orientale.

6. DA, pentru rugăciunea binecuvântătoare pentru bolnavi, menționată în Epistola Sfântului Apostol Iacov, capitolul V[249]*. NU, ritualurilor de transfer de energie vindecătoare pacienților prin atingere şi masaje.*

---

[248] Ibidem, p. 170.

[249] În Biserica Ortodoxă, slujba Sf. Maslu.

7. DA, acceptării vindecărilor miraculoase şi minunilor prin acţiunea Duhului Sfânt, în cadrul Bisericii şi în contextul principiilor formulate în Evanghelii. NU, vindecărilor spirituale făcute cu ajutorul unor forţe şi spirite oculte.
8. DA, mărturisirii păcatelor şi renunţării la practici oculte. Dacă suntem nesiguri de caracterul spiritual al unei metode curative, se recomandă mai degrabă abandonarea ei. NU, explicării pripite şi simpliste a unor tulburări psihice şi somatice prin afectare ocultă, atunci când s-a efectuat un tratament prin metode ale medicinii alternative.
9. DA, realităţii faptului că oamenii sunt trecători, vulnerabili şi slabi în această lume. NU, pentru explicarea sănătăţii ca expresie a armoniei cu Dumnezeu.
10. DA, pentru acceptarea acţiunii lui Dumnezeu în viaţa noastră şi atunci când suntem în suferinţă, căci ea are drept scop maturizarea noastră pe plan spiritual. Comunitatea creştină are ca misiune importantă îngrijirea permanentă a oamenilor bolnavi, fapt care implică nu numai vindecarea, ci şi susţinerea celor slabi."[250]

Poziţia ortodoxă faţă de vindecările alternative de la noi din ţară a sosit din partea părinţilor ieromonahi Adrian Făgeţeanu şi Mihail Stanciu de la Mănăstirea Antim din Bucureşti.[251] În capitolul intitulat „*B. Vindecări şi vindecători sau cum deosebim sfinţenia de şarlatanie?*", autorii abordează fenomenul luând ca punct de plecare *Ghidul moaştelor, icoanelor, vindecătorilor şi ocultiştilor din România*. Cu privire la originea bolilor, diagnosticarea şi tratarea lor, autorii ghidului afirmă următoarele: „...

[250] Ibid. pp. 170-171.

[251] În articolul *De ce caută omul semne, minuni şi vindecări paranormale?* Revista SCARA, Treapta a Patra, 1999.

acest lucru (stabilirea diagnosticului n.n.) *îl poate face cel mai bine un ocultist. Odată ce v-ați lămurit care este natura răului care vă atacă, nu mai aveți de făcut decât să mergeți la tămăduitorul cel mai potrivit»* (p. 175).”[252]

Îndrumările misionare ale broşurii lămuresc explicit că: ,,*Harul lui Dumnezeu, cel tămăduitor şi sfințitor, nu vine prin oameni care au regretabile rătăciri dogmatice şi morale (care se pretind ortodocşi, chiar dacă au Biblia şi Crucea pe masă şi icoană pe pereți, chiar dacă spun «Tatăl nostru» şi alte rugăciuni la începutul şedinței terapeutice), ci prin oameni sfințiți de Dumnezeu şi consfințiți de Biserică.*”[253]

,,*Sunt unii «terapeuți» care apelează şi la remedii naturale (acceptate de Biserică) şi la întortocheate explicații ştiințifice; dar ce este foarte grav, introduc şi răstălmăciri ale remediilor supranaturale (Sfintele Taine) din Biserică. Prezentarea acestora ca simple metode mecanice şi magice de vindecare duce mai întâi la pierderea sensului autentic al trăirii comuniunii creştine, apoi la diluarea valorilor Ortodoxiei în masa relativistă a unor practici eterodoxe. Promotorii unor asemenea «sacroterapii» sunt certați cu învățătura şi legea bisericească, nefiind sub ascultarea şi binecuvântarea nici unui episcop al Bisericii şi prezentând, în multe puncte esențiale ale doctrinei, grave confuzii dogmatice, iar în viața lor duhovnicească având serioase rătăciri morale şi mistice (unele chiar psiho-patologice).*”[254]

Pentru a ilustra un caz concret vom lua lucrarea *Taina longevității* de Raul Dumitrescu[255], ce semnează şi

---

[252] Op. cit., p. 38.

[253] Idem, p.47.

[254] Ibidem, p.54.

[255] Editura Miracol, 1996.

sub pseudonimul ,,Ramanul”. Autorul, într-un mod tipic new agerilor români, nu se declară nicidecum a fi părtaş al mişcării, ci dimpotrivă, în deplin acord cu *Scriptura* şi cu Ortodoxia. Dar afirmaţiile sale se năruiesc numaidecât la simpla parcurgere a părţii a III-a intitulată ,,Relaxare, respiraţie, energizare”[256]. Antropologia sa este din plecare teosofică-antroposofică, cu tot arsenalul: corpuri, chakre, karma, reîncarnare, energii etc., totul conform analizei Părinţilor de la Antim. Q.E.D.

În această privinţă, ca măsuri misionare de combatere a acestui fenomen negativ, credem că se poate aplica principiul medicinii clasice: ,,Este mai uşor a preveni decât a combate”. Cu alte cuvinte această profilaxie trebuie începută din timp în familie, şcoală şi Biserică. Din fericire ,,*acolo unde s-a înmulţit păcatul a prisosit harul*” (Romani, V, 20), mijloacele există pe deplin în Biserică. Dar acest lucru nu e suficient atât timp cât familia şi şcoala sunt în mare măsură secularizate, adică descreştinate.

Într-o altă secţiune de tip new age se manifestă interesul pentru fenomenele paranormale, parapsihologie şi OZN. Dacă înainte de 1990 acestea erau practic excluse din cadrul oficial ştiinţific serios, fiind împiedicată propagarea lor şi expediindu-se în sectorul ,,misticism, obscurantism, superstiţii”, astăzi lucrurile s-au schimbat dramatic. Această schimbare constatată la noi este urmarea schimbării produse în centrele de putere: Moscova a cedat, cel puţin temporar, teren Statelor Unite. Dacă până în 1990 ştiinţa pozitivistă şi materialistă ignora şi nu accepta domeniul ,,supranatural”, suprasenzorial, astăzi, prin aşa-numita ramură a paranormalului, aceste fenomene cad sub incidenţa cercetării şi a descripţiei discursului de tip

---

[256] Op. cit. p.161 şi următoarea.

ştiinţific. Mărturie în acest sens stă printre altele canalul satelit Tv *Discovery*, un canal de prestigiu şi autoritate în domeniu. În ultimii ani, acest canal ce se recepţionează relativ uşor şi în oraşele noastre datorită televiziunii prin cablu, prezintă de 2-3 ori pe săptămână programe cu pretenţii de ţinută ştiinţifică legate de OZN, mistere neexplicate, paranormal, astrologie, poltergeist, viaţă după viaţă etc. Aceste enigme nu mai sunt pur şi simplu ignorate ca în trecut, ci sunt abordate de pe poziţii scientiste.

Astfel, în anii '90, în domeniul controversat al OZN-urilor s-a produs pe nesimţite tranziţia de la SF (science fiction) la cercetarea ştiinţifică serioasă. Rapoartele se înmulţesc, martorii se numără printre oficialităţi militare sau de poliţie, dovezile par a deveni tot mai convingătoare. Spre deosebire însă de posturile Tv româneşti, la Discovery nu apar practic niciodată teologi sau preoţi ortodocşi ce ar putea combate aceste ipoteze. În fond, fie că este vorba despre OZN, extratereştri, reîncarnare sau spiritism, în toate aceste cazuri, aşa cum a observat pe bună dreptate Cardinalul olandez G. Daneels, nu se oferă explicaţii obiective şi absolute, ci interpretări relative şi subiective ce au pretenţia de explicaţii. Acelaşi lucru s-a petrecut de altfel şi în alte cazuri, cum a fost, de exemplu, darwinismul.

Plasându-se deliberat în afara revelaţiei dumnezeieşti păstrate şi transmise de Biserică, oamenii de ştiinţă rătăcesc precum saducheii „*neştiind nici Scripturile, nici cuvântul lui Dumnezeu*" (*Matei XXII, 29*), rătăcind după ei mulţimi credule şi neavizate. Este desigur foarte adevărat şi faptul că aceste rătăciri au soarta descrisă de rabinul Gamaliel: „*dacă această hotărâre sau lucrul acesta este de la oameni, se va nimici*" (*Faptele Apostolilor V, 38*), însă din punct de vedere misionar nu se

poate adopta aici această atitudine pasiv-comodă ce lasă lucrurile să se rezolve de la sine. Până când nivelul duhovnicesc al familiei va reveni la cote cât de cât normale, este necesar ca Biserica (preoţii) şi şcoala (profesorii de religie) să pună baze solide de cosmologie şi antropologie creştină, ca astfel toate aceste devieri de la adevăr să se piardă fără urmări serioase.

Dar pentru aceia care nu au chemare şi răbdare ca să urmărească programele ştiinţifice, există şi o abundentă literatură, chiar autohtonă, cum au fost romanele lui Pavel Coruţ din seria ,,Octogonului", ce au cunoscut un succes notabil la începutul anilor '90. Din nou, nu se face direct o menţiune explicită a apartenenţei autorului la mişcarea new age. În schimb, abundă referirile la reîncarnare şi viaţa extraterestră[257], păgânism geto-dac naţionalist.

În duhul acestui discurs se întâlnesc şi pe reţeaua internet materiale cum ar fi cel de site-ul *www. Zalmoxis.ro*, în care, la capitolul ,,Spiritualitate", se poate citi următorul material: *Ştiinţa pierdută a lui Zalmoxis* sau *Steaua Tetrahedronică, Octagonul şi cultura Carpato-Danubiană* de Cristina Nicoleta Sprînceană[258].

Într-o altă lucrare Pavel Coruţ afirmă în introducere: ,,*Această carte este scrisă la cumpănă de vremuri. Am împlinit deja un an de la intrarea sistemului nostru solar în Constelaţiei Vărsătorului şi lucrurile din jurul nostru încep deja să se limpezească. Desigur, până la ieşirea definitivă de sub dominaţia Constelaţiei Peştilor mai e multă vreme. Două generaţii se vor naşte, vor trăi şi vor muri pe drumul către generoasa constelaţie a*

---

[257] Pavel Coruţ, *Arta succesului la români,* Miracol, 1993, p. 14 şi următoarea.

[258] Preluat de pe site-ul http://www.zum.com/stiintaz.html, pagina 1.

viitorului. Inițiații susțin că zilele de mâine stau sub semnul unor mari împliniri spirituale şi materiale. Cred că au dreptate. Nimeni, nici măcar religiile, nu au ascuns faptul că Peştii au pornit prin durere şi ură, prin dezbinare şi luptă între oameni."[259] Desigur că aceste idei au o circulație mult mai eficientă când sunt prezentate sub forma atractivă a ficțiunii literare de succes, aşa cum a fost şi cazul romanului *Şapte ani apocaliptici*[260] al autorului Ion Țugui care conține printre alte fabulații capitolul ,,Contele identifică obiectele spațiale neidentificate": ,,*Fiind vorba de lumi mult mai evoluate, din Galaxia noastră…*"[261] Alături de Ion Țugui şi Pavel Coruț, Dr. Cristian Negureanu şi-a prezentat literatura fantezistă ca pe o certitudine incontestabilă, combătând revelația creştină cu argumentele scientiste de tip OZN în lucrări ca *Lumi paralele – Supranaturalul de la mit la ştiință*, [262] *Civilizațiile extraterestre şi a treia conflagrație mondială*,[263] (1993) *Biblia şi OZN-urile*[264] (febr. 1991).

Trebuie insistat pe caracterul unic al cosmosului: uni-vers, nu multi-vers. Creația văzută e unitară şi are ca centru Pământul. Cinstea şi întâietatea acestei planete e dată tocmai de existența unică a vieții aici. Iar valoarea vieții este dată de om – cununa creației văzute, creat după chipul şi spre asemănarea cu Dumnezeu. În sfârşit, trebuie subliniată valoarea omului, ce îl ridică pe acesta chiar mai

---

[259] *Cântecul nemuririi*, Varanha, 1993, p. 3.

[260] Ion Țugui, *Şapte ani apocaliptici*, Gnosis, 1992.

[261] Op. cit., p. 101.

[262] Cristian Negureanu, *Lumi paralele – Supranaturalul de la mit la ştințăI,* F.E.D., nu are anul apariției.

[263] Ed. Datina, 1993.

[264] Ed. SITI, 1991.

presus de îngeri – lucru realizat de către Iisus Hristos şi Maica Domnului. Ca Om, Mântuitorul Hristos a binevoit a Se întrupa pe acest Pământ, nu pe o altă planetă sau într-un alt sistem solar, aducând prin jertfa unică de pe Golgota mântuirea întregii creații. Căci prin El s-a îndeplinit rostul omului, aşa cum a fost voit de la bun început de către Dumnezeu: împărat, preot şi prooroc al creației (văzute). În fața nedumeririlor trezite de dimensiunile relativ neînsemnate ale pământului în cosmos, poziția sa, mişcarea în jurul soarelui, vom arăta tinerilor că la rândul Său Mântuitorul S-a născut ca Om în iesle sărăcăcioasă, în sânul poporului iudeu în provincia Galileea, în casa tâmplarului Iosif. Cu adevărat, toate aceste elemente exterioare sunt cu totul departe la prima vedere de orice slavă şi prestigiu. Atât poporul – iudeii, la acea dată un popor mic, dezbinat, lipsit de orice valențe dominante – , cât şi țara mică aflată sub drastică ocupație romană (vezi *Luca XIII, 1-2*), lipsită de pondere economică, politică, culturală şi chiar religioasă. E uşor de făcut comparația Galileii şi iudeilor cu Imperiul Roman, ca să vedem disproporția vădită.

Valoarea omului, ca verigă de legătură între Creator şi creație, trebuie susținută în fața mitului scientist al unor ,,civilizații extraterestre mult superioare omului". Omul rămâne ,,cununa creației", nu numai în planul terestru, sau chiar al creației văzute (universul fizic), ci poate întrece chiar şi ființele nevăzute, duhovniceşti. Temeiul acestei afirmații îndrăznețe este axionul ,,Cuvine-se cu adevărat", în care Maica Domnului, Fecioara Maria, este numită ,,*mai cinstită decât heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât serafimii*". Am insistat asupra acestor aspecte, deoarece nu poate fi neglijat pericolul inoculării subversive prin canalele mass media a noii variante scientiste a cosmologiei şi antropologiei.

Precedentul a existat în perioada materialistă, când generații întregi erau îndoctrinate cu evoluționismul darwinist, ale cărui urme nu s-au stins nici până astăzi.

Asemănător se poate proceda şi în combaterea reîncarnării sau a fenomenelor ,,life after life", cum au mai fost numite trăirile după moarte. Aceste cazuri clinice au făcut o mare vogă în Occident prin lucrările lui Raymond Moody[265], Elisabeth Kűbler Ross, Thomas Harpun etc., fiind în continuare mediatizate intens în mass media şi în cadrul unor programe quasi-ştiințifice de televiziune, aşa cum este serialul *Viață după viață* transmis de Tvr 2. Faptul că aceste preocupări au apărut în apus nu este câtuşi de puțin surprinzător, ci este o urmare logică a pierderii cultului morților în spațiul protestant, începând cu sec. XVI. Aceasta a dus, aşa cum am văzut, mai întâi la apariția spiritismului în America, în 1848, iar după 100 de ani, tot acolo la aceste preocupări la care ne referim. Punctul de vedere ortodox în analizarea acestor fenomene a fost reprezentat de către Ieromonahul Serafim Rose[266] şi Î.P.S. Hierotheos, Mitropolit de Nafpaktos.[267] Vom spicui în continuare unele observații critice ale Î.P.S. Arhiepiscop Lazar Puhalo, Arhiepiscop al Bisericii Independente Ucrainene, ca fiind foarte folositoare în abordarea misionară a subiectului.

Mai întâi, aceea că: ,,*Toți cei care vorbesc despre trăirile extracorporale nu cunosc învățăturile Sfinților Părinți ai Bisericii şi se află sub influența latino-scolastico-elenistică.*

În al doilea rând, experiențele extracorporale nu sunt niciodată adevărate, ci sunt fie rezultatul amăgirilor

---

[265] În *Viață după viață*, Chişinău, 1993.

[266] În *Sufletul după moarte*, Bucureşti, 1996.

[267] În *Viața după moarte*, Bunavestire, 2000.

demonice, fie al halucinaților, fie al bolilor psihice... În al treilea rând... (Î.P.S. Lazar) afirmă că aceia care vorbesc despre experiențe extracorporale sunt părtaşi ai cultelor mistice păgâne, ai hinduismului şi ai şamanismului, pornesc de la premiza dualismului învățăturii lui Origen, sau chiar a maniheismului."[268]

Cele indicate mai sus au desigur un caracter general şi nespecific. Dar după cum bine se ştie, fiecare duhovnic, sau chiar profesorii de religie au în față nişte persoane distincte, cu un caracter, o ereditate, o educație, un nivel de instrucție şi cultură specifică, ce vor determina abordări adecvate. Astfel, în multe cazuri mai delicate, nu există practic şanse în abordarea frontală şi directă a subiectului. Există destule persoane interesate de yoga, antroposofie, radiestezie, rei ki, paranormal, OZN, astrologie etc. ce ar recunoaşte o oarecare autoritate Bisericii, dar nu sunt dispuse deloc să renunțe la înclinațiile lor, ci mai degrabă îşi canalizează preocupările spre găsirea unor compatibilități între creştinism şi aceste practici. Dacă se insistă în a arăta că acest lucru nu e posibil, dialogul eşuează şi trebuie abandonat, cel puțin pe moment, în aşteptarea unui moment mai prielnic. În acest caz, nu mai ajută decât slujbele şi rugăciunile, în nădejdea că nimeni nu este iremediabil pierdut şi că oricând există posibilitatea vindecării şi întoarcerii la adevăr.

---

[268] Î.P.S. Hierotheos, *Viața*..., p. 94.

VIII.4. CONCLUZII

Printre multiplele cauze socio-religioase ale new age-ului am surprins noutatea de natură sociologico-religioasă, redimensionarea societății prin crearea de interese în zona spirituală, ideală, nematerială. Această zonă de conştientizare spirituală (*spiritual awareness*) a fost potențată şi ,,prelucrată" în multe țări dezvoltate industrial, în sensul de a reabilita valorile ,,umaniste", sufocate de către bunurile materiale supraabundente. Prin intermediul cărților, revistelor, filmelor, benzilor audio, expozițiilor, locurilor de odihnă etc., s-a instalat atmosfera specific ,,înnoitoare" de spiritualizare a societății.

Apărând în Occident, mişcarea a fost mai întâi analizată de sociologii, antropologii sau psihologii occidentali, şi în mai mică măsură de către teologi, aceştia fiind mai mult ,,specialişti în studii religioase", neimplicați confesional, care, în fața unui asemenea val de ,,misticism" se doresc a fi imparțiali, lipsiți de empatie, şi care să prezinte lucrurile în mod ştiințific, faptic, judecata de valoare morală fiind evitată, sau total absentă.

Strâns înrudite cu new age-ul sunt şi postmodernismul şi neo-păgânismul. Acest lucru face ca delimitările stricte să nu poată fi aplicate cu certitudine, granițele şi încadrările fenomenelor într-unul din aceste domenii fiind flexibile şi relative.

Fenomenele sociale de tip new age cum au fost mişcarea „hippy" şi rockul, mişcările contestatare de tineret s-au manifestat în Occident prin anii '60. Adolescenții de atunci au atins maturitatea în anii '90 şi au căutat să aplice acele principii din tinerețe, realizând astfel de pe pozițiile ,,oficiale" o renaştere a ocultismului, astrologiei, studiului parapsihologiei şi terapiilor naturiste. Aceste țeluri au fost sistematizate ideologic într-o serie de

lucrări cum ar fi de exemplu lucrarea lui Mark Satin *New Age Politics*, apărută în 1979.

Din punctul de vedere al filosofiei culturii, se poate afirma că new-age-ul este de fapt o mişcare cu caracter post-modernist, fiind preocupată de mituri, magie, religiozitate, şi impropriindu-şi în chip formal, exterior, tradiții şi mituri cărora le dă un nou conținut.

În planul credinței, new age-ul favorizează ,,viața spirituală" individuală, în dauna religiei şi Bisericii. Față de spiritualitatea new age de tip neo-gnostic şi neo-păgân, axiologia creştină diferă esențial şi fundamental.

Folosind un concept lansat de T. Kuhn, mişcarea se legitimează prin aşa-zisa ,,schimbare de paradigmă" în mentalul universal. În planul ideologiilor politice, această schimbare de paradigmă a fost aplicată în programele partidelor ,,verzi" sau ecologiste, formate în Occident în anii '70-'80.

În lucrarea de față s-a considerat că o religie trebuie să conțină pentru a acoperi integral această noțiune următoarele elemente: 1) relația omului cu o Ființă divină infinit superioară, adorarea ei şi căutarea unei mântuiri; 2) credința în divinitate şi într-o lume de „dincolo"; 3) un cult organizat ce cuprinde rugăciune, sacrificii (jertfe), clasă sacerdotală care operează sacrificiile la altar şi conduce rugăciunea de obşte, distincție între sacru şi profan; 4) existența unui locaş sacru (templu), a unor locuri sacre cu eventuale pelerinaje şi perioade sacre de timp; 5) revelații naturale sau supranaturale făcute de clarvăzători, de prooroci, o structură mai mult sau mai puțin dogmatică a doctrinei, consemnată în cărți sacre, fiind prezentă totodată şi o tradiție orală; 6) caracter vădit social, comunitar, presupunând existența unui cod moral închegat.

În raport cu criteriile mai sus menţionate, mişcarea new age nu a rezolvat următoarele elemente esenţiale ale religiei: sacrificiul, sacerdoţiul, rugăciunea, cultul, aspectul comunitar (instituţia) şi cel moral-etic. În general vorbind, majoritatea new agerilor contestă faptul că new age ar fi o nouă religie mondială, ci mai degrabă o socotesc ca pe o alternativă spirituală a erei Vărsătorului faţă de religiile erei Peştilor.

Pentru a se legitima în faţa religiilor şi credinţelor tradiţionale, new agerii s-au revendicat a fi continuatorii spiritualităţii milenare, pornind de pildă de la misterele şi filosofia grecească ale secolelor VII-V î.d.Hr., perioadă caracterizată de o efervescenţă a ideilor şi personalităţilor religioase. În următoarea perioadă culturală, cea a elenismului târziu (sec. II-III d.Hr.), s-au conturat în sânul Bisericii creştine o serie de curente eretice de inspiraţie elino-iudaică ce s-au numit cu un termen comun *gnosticism*. Refugiaţi în apusul Europei medivale, evreii au elaborat în cadrul misticismului iudaic sistemul *kabalei.*

Bazându-se pe corpul învăţăturilor ezoterice ale magiei şi misticismului ermetic din Egiptul elenist, arabi din Spania secolului XII au elaborat alchimia. Aceste preocupări cabalistice şi alchimice au fost preluate o dată cu apariţia Renaşterii de către unii gânditorii „creştini" din Italia.

Secolul ,,luminilor" a marcat apariţia „la vedere" a francmasoneriei (1717 Anglia), organizaţie mai mult sau mai puţin secretă ce controlează de atunci încoace toate mişcările para-creştine, situate în planul politic, filosofic, cultural, social, ideologic sau chiar teologic. În secolul următor francmasoneria este mai întâi penetrată de evrei, care iau treptat conducerea ei şi a finanţelor mondiale, ajungând de atunci „conducătorii nevăzuţi" (de facto) ai

lumii. Acum se intensifică preocupările culturale pentru filosofiile orientale.

O dată cu apariția protestantismului în Europa de nord-vest în secolul XVI, apar o serie de modificări teologice şi cultice de esență care au avut ecouri peste sute de ani în spațiul colonizat de către urmaşii neo-protestanți: America de Nord. Notăm în acest sens eliminarea treptată a cultului morților (priveghi, parastase, pomeni). După sute de ani de absență a contactului cu cei dispăruți, sufletele oamenilor însetau de reluarea acestuia, lucru ce a condus între altele la apariția spiritismului modern (1848 - S.U.A.).

Creştinismul apusean, uscat şi lipsit de o trăire mistică autentică, a făcut ca noi şi noi căutări spirituale să-şi găsească ,,împlinirea" în domeniul ocultismului şi al teosofiei (1875). Pentru unii cercetători, anul 1875 este socotit a fi anul de naştere al mişcării new age. În tot cazul, mişcarea a avut o serie de precursori care i-au pregătit cărările, chiar dacă nu s-au declarat niciodată în mod explicit a face parte din ea. Aceşti autori au acționat pe cont propriu sau au făcut parte din organizații şi societăți, oficiale sau secrete, aşa cum a fost cazul *Societății teosofice*.

Perioada new age propriu-zisă începe în anii '60 în S.U.A. şi Anglia (spațiul euro-nord-atlantic prin excelență). Mişcarea hippy a constituit o încercare de protest contra materialismului cras al societății americane postbelice. Însă tinerii care au susținut-o au căzut pradă drogurilor, doctrinelor spiritualiste orientale şi amorului liber. Sediul contraculturii hippy, statul California, este şi unul din focarele de bază (Institutul Esalen; Big Sur 1962) ale rețelei new age.

Legătura fenomenului new age cu spaţiul euro-atlantic neo-protestant din secolul XX ne conduce la conexiunea cu protestantismul şi reforma din sec. XVI. În acest sens, new age-ul poate fi socotit ca un *protest şi o reformă* a neo-protestantismului. Gradul atât de diluat al creştinismului din cadrul neo-protestantismului apusean nu a mai permis o continuare de tip sectant creştin, ci, aşa cum s-a întâmplat, o soluție de tip gnostic, neo-păgân, ocultist şi oriental. Dacă se rămâne în cadrul religiei, se constată că religiile orientale din care s-a inspirat new age-ul, având acest caracter monist-panteist, nu pot constitui căi de refacere a legăturii (re-ligere, re-relegare) Ființă divină-om, ci doar căi de conştientizare a unității moniste de tip Brahman-Atman, şi realizarea cufundării în Marele Tot sau în Nirvana.

În ceea ce priveşte țara noastră, influențele new age s-au insinuat discret în anii '70 în mediile culturale din marile oraşe, prin contribuția unor personalități ca George Bălan[269], Mario Sorin Vasilescu, Andrei Oişteanu,

---

[269] Profesor de estetică muzicală la Consevatorul ,,Ciprian Porumbescu" din Bucureşti. A susținut o serie de conferințe la Ateneu, în care a introdus ,,sofianismul" muzical, bazat pe antroposofie şi astrologie. A scris şi câteva lucrări ce promovează aceste idei (*Mică filosofie a muzicii, Sinteze*), şi a pus bazele unui cerc de estetică. Datorită legăturilor sale cel puțin dubioase cu cercuri antroposofico-homosexuale a fost nevoit să părăsească țara.

şi alţii. După 1989 am asistat la un „boom” al acestor idei, exprimate deschis şi necenzurate, dacă nu chiar încurajate.

Sfârşitul mileniului II pare să găsească mişcarea pe panta descendentă. Acest declin vine să confirme spusele rabinului Gamaliel citate mai înainte, ceea ce nu trebuie să ne mire prea mult pe cei credincioşi. Mult mai de folos ar fi pentru adepţi a medita ce înseamnă ca în loc de 2160 de ani de Vărsător (new age) să fie doar… 20-30 de ani! Sau măcar să-şi aducă aminte de lucrarea lui Alvin Toffler, *Şocul viitorului*, unde se arăta scurtarea aproape logaritmică a perioadelor culturale. Sfârşitul trebuie să vină, Scriptura trebuie să se împlinească…

*

Ajunşi şi noi la sfârşitul acestei cărţi, simţim parcă o serie de goluri, sau de scăpări din vedere, inerente vastităţii subiectului. Fiecare capitol poate fi o carte, iar lucrarea rămâne deschisă continuărilor şi completărilor ulterioare.

Şi totuşi…, am îndrăznit a propune lucrarea cu toate lipsurile ei, ţinând seama şi de următorul fapt: pe piaţa noastră de carte *la un titlu* de carte apologetică anti-new age (indiferent de pe ce poziţie!) corespund… *2-3000*

de titluri care propagă şi susţin aceste idei (sub diferite forme şi denumiri)! Deci…

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. ABD-RU-SHIN, *Dans la lumière de la vérité*, Graal, 1989
2. ÄIVANHOV, O. M., *Un nou înțeles al Evangheliilor*, Izvor, 1992
3. ALPERT, R, *Be Here Now*, Lama Foundation, 1971
4. ARNOLD, G., *Route 666-On the Road to Nirvana*, St. Martin's Press, N.Y., 1993
5. ANDERSEN, C. *Jagger*, Forum, 1993
6. BAEZ, J., *De Sorgsna nöjesfaltet*, R&S Stockholm 1966
7. BAILEY, A., *The Reappearence of the Christ*, Lucis Trust, 1942
8. - ,, -, *The Unfinished Autobiography*, Lucis Publishing, 1981
9. BAIRD, J., *John Lennon, min bror*, Roth cop., 1990
10. BASTIAN, B., *Le New Age. D'où vient-il, que dit il?*, O.E.I.L., 1991
11. BELLINGHAM, A., *Inledning i grekisk mytologi*, ICA, 1989
12. BENSON, R., *Paul McCartney Behind the Myth*, Norhaven Rotation, 1993
13. BENTOV, I., *A cosmic book*, Vermont, 1988
14. - ,, -, *Univers vibratoire et conscience*, Dangles, 1991
15. BERDIAEV, N., *Un nou ev mediu*, Omniscop, 1995
16. BERGMAN, B., *African Pop*, Bl. Press, 1985
17. BESANT, A., *Thought-Forms*, The Theosophical Publishing House, 1971
18. BEST, P., *The Beatles, The Pete Bests Story*, Plexus 1985
19. BJURSTROM, E., *Rastafari & reggae*, Glacio, 1988
20. BLAGA, L., *Trilogia cosmologică*, Humanitas, 1997
21. BÖHM, D., *Le Danse de l'esprit*, Seveyat, 1989
22. - ,, -, *Fragmentation and Wholeness*, New York, 1973

23. BOWEN, Ch., „Den närmaste kontakten” în *Märkliga UFO-fall*, Höganäs, 1987
24. BRADEN, C., *Spirits In Rebellion*, Southern Methodist University Press
25. BRANCIANINOV, I., *Cuvânt despre moarte*, Pelerinul român, 1993
26. BRUNE, F., *Hristos şi karma*, Univers enciclopedic, Bucureşti, 1997
27. BUCKE, R., *Cosmic Counsciousness*, Olimpia Press, 1901
28. BURR, H. S., *Blueprint for Immortality*, London, 1972
29. CANTRANDER, Sh., *Schroeder Psychic Descoveries Behind the Iron Curtaini*, Bantam Books, 1977
30. CAPRA, F., *Fysikens Tao*, Göteborg, 1983
31. CARAMAN, F., *Disco Ghid-Rock*, Ed. Muzicală, Bucureşti, 1977
32. CARRY, R., *The Beatles*, Ill, 1978
33. CASH, J., *Man in Black*, Hodder&Stoughten, 1978
34. CASTANEDA, C., *Le Voyage à Ixtlan*, Paris, 1974
35. CATOE, L., *UFOs and Related Subjects: An Annotated Bibliography*, Washington, 1969
36. CAVE, J., *Utopian visions*, Lademan, 1992
37. CAZENAVE, M., *La Science et l'âme du monde*, Imago, 1983
38. CLAYSON, A., *Ringo Starr-Straight Man, or Joker?* Sidgwick & Jackson, 1991
39. CODRESCU, R., *Spiritul dreptei*, Anastasia, 1997
40. COMĂNESCU, R., DOBRESCU, E., *Istoria francmasoneriei*, vol. 3, Tempus, 1995
41. COOK, B., *The Beat Generation*, Scribners, 1971
42. CORBIN, H., *Paradoxul monoteismului*, Apostrof, 1997
43. CORUŢ, P., *Arta succesului la români*, Miracol, 1993
44. - „ -, *Cântecul nemuririi*, Varanha, 1993
45. COSTA DE BEAUREGARD, O., *La Physique moderne et les pouvoirs de l'esprit*, Le Hameau, 1981
46. COXHEAD, N., *Les Pouvoirs de l'esprit*, Calman Lévy, 1979
47. COVEY, S. R., *Eficienţa în 7 trepte*, All, 1995

48. CRAINIC, N., *Nostalgia paradisului*, Moldova, Iaşi, 1994
49. CUCIUC, C., *Religii noi în România*, Gnosis, 1996
50. CULIANU, I. P., *Eros şi magie în renaştere*, Nemira, 1994
51. - ,, -, *Religie şi putere*, Nemira, 1996
52. CUMBEY, C., *The Hidden Dangers of the Rainbow*, Louisiana, 1983
53. CARD. DANNEELS, G., *Cristos sau Vărsătorul?* Bucureşti, 1992
54. - ,, -, *Dincolo de moarte*, Bucureşti, 1994
55. VASILE, D., *Dărâmarea idolilor. Apostazia new age*, Credința noastră, Bucureşti, 2001.
56. DAVID, K., *A Christian critics of Pantheism*, Grand Rapids, 1990
57. DAVID, P. I., *Călăuză creştină*, Arad, 1987
58. - ,, -, *Sectologie*, Constanța, 1999
59. - ,, -, *Invazia sectelor*, ,,Crist-1", 1997
60. DAVIES, H., *The Beatles*, Cape, 1985
61. DECHANET, *Yoga creştină*, Ed. Ananda, Bucureşti, 1996
62. DEM, M., *Anticrist 666*, Domino, 1997
63. DEMETRESCU, S., *Din tainele vieții şi ale universului,* Emet, 1993
64. DE PLANCY, J. C., *Dicționar diabolic*, Bucureşti, 1992
65. DIMIU, D., *Ce este spiritismul*, Aum, 1944
66. DOWDLING, W. J,. *Beatlesongs*, Fireside, 1989
67. DOYLE, R. D., *Witches and Wichcraft*, Lademan, 1992
68. DUMITRESCU, R., *Taina longevității*, Ed. Miracol, 1996
69. ELIADE, M., *Istoria credințelor şi ideilor religioase*, Ed. ştiințifică, 1988
70. - ,, -, *Făurari şi alchimişti*, Humanitas, 1994
71. - ,, -, *Morfologia religiilor*, Jurnalul literar, 1993
72. - ,, -, *Şamanismul şi tehnicile arhaice ale extazului*, Humanitas, 1997
73. - ,, -, *Tratat de istorie a religiilor*, Humanitas, 1992
74. ELSEN, J., *The Age of Rock*, Random House, 1967

75. ERIKSSON, G., *Sferernas harmoni* Norsteds, 1982
76. EVDOKIMOV, P., *Vârstele vieții spirituale*, Christiana, 1993
77. FAIVRE, A., *Access to Western Esotericism*, 1994
78. FĂGEȚEANU, A., STANCIU, M., *De ce caută omul semne, minuni şi vindecări paranormale?* Alexandria, 2000
79. FERGUSSON, M., *The Aquarian Conspiracy*, Tarcher, L. A., 1980
80. FERSLING, P., *Naturligt-övernaturligt*, Forum, 1990
81. FINGER, K., *Das Neue Zeitalter. New Age und kirchliche Erwachsenenbildung*, Peter Lang, 1991
82. FLEMING, W., *Arte şi idei*, Meridiane, Bucureşti,1983
83. FORNAS, J., *Papers on Pop and Youth Culture*, Stockholm, 1989
84. FOTSCH, R., *Popmusikens utveckling*, Liber, 1984
85. FRANCK, B., *Lexique du Nouvel Âge 100 mots-cles*, Droguet & Ardant, 1993GG
86. FRIELING, R., *Kristendom Och Reinkarnation*, Stockholm, 1985
87. GASSMANN, L., *New Age - Era nouă*, Stephanus, 1996
88. GHELASIE, GH., *Isihasm – dialog în absolut*, Axis Mundi, 1992
89. GIOVETTI, P., *Lumea misterelor*, Lucman, 1997
90. GIULIANO, G., *The Beatles*, Sunburst, 1992
91. GODWIN, J., *The Theosophical Enlightenment*, 1994
92. GOLDMAN, A., *The Lives of John Lennon*, N&S, 1968
93. - ,, -, *Sound Bites*, Abacus, 1992
94. GROOTHUIS, D. R., *Unmasking the New Age. Is there a new religious movement trying to transforme society?* Inter Varsity Press, 1986
95. GRUBER, E., *Was ist New Age? Bewusstseinstransormation und neue Spiritualität* Herder, 1987
96. GUÉNON, R., *Domnia cantității şi semnele vremurilor*, Humanitas, 1995
97. HAMMAR, O., *På spaning efter helheten*, W&W, 1997
98. HANEGRAAFF, W.J., *New Age religion and Western*

culture. Esotericism in the mirror of secular thought, New York, 1998
99. HARRISON, D., *I, Me, Mine*, Simon & Schuster, 1980
100. HARRY, B., *Beatles Encyclopedia*, Virgin, 1992
101. HEDÉN, E., *Grekiska sagor*, A&W, 1956
102. van HELSIG, J., *Organizațiile secrete și puterea lor în secolul XX*, ALMA, 1997
103. HERTIGAARD, M., *The Beatles*, Bonnier, 1995
104. HEYLIN, C., *Dylan*, Wilken, 1993
105. HUNT, D., *Seducerea creștinătății*, Agape, 1994
106. HURTAG, J. J., *The Keys of Enoch*, Los Gatos, 1977
107. HUXLEY, A., *The Perennial Philosophy*, New York, 1970
108. - ,, -, *Les Portes de la perception,* Paris, 1974
109. HYNEK, A.J., *The UFO Experience: A Scientific Inquiry,* Ballantine Books, 1977
110. JACKSON, C.T., *The Oriental Religions and American Thought*, 1981
111. JAMES, W., *The Varieties of Religious Experience,* London, 1960
112. JENSEN, J.P., *Musikens psykologi och sociologi,* A&W, Stockholm, 1979
113. JOHNSON, K.P., *The Masters Revealed*, 1994
114. JURMA, GH., *Conspirația universală,* Timpul, l994
115. JOLAN, J., *The Psychology of C. G. Jung,* Yale University Press, 1973
116. JUNG, C. G., *Ma vie, souvenirs, rêves et pensées,* Paris, 1966
117. KELLER, C. A., *New Age. Entre nouveauté et redécouverte,* Labour et Fides, 1990
118. KING, F. X., *Häxkonst och trolldom,* Hamlin-Lettura, 1987
119. KLASS PH., *UFOs Explained*, Random House, 1974
120. KOCH, K., *Nouvel Âge et foi chrétienne,* Ed. Pneumatèque, 1990
121. KRISHNAMURTI, *La première et dernière liberté,* Paris, 1975
122. KUN, A., *Legendele și miturile Greciei antice,* București,

1958
123. LARCHET, J-C, *Teologia bolii,* Sibiu, 1997
124. - ,, -, *Thérapeutique des maladies spirituelles,* Paris, 1991
125. LEARY, T., *The Politics of Extasy,* Paladin, 1970
126. - ,, -, *The Psihedelic Experience,* University Books, 1964
127. LE BAR, J. J., *Cults, Sects and the New Age,* Huntington, 1989
128. LE COUR, P. *L'ère du Verseau,* Paris, 1986
129. LEDERBERGER, K., *Nouvel Age & Christianisme,* Paris, 1992
130. LINDSKOG, C., *Grekiska myter och sagor,* Stockholm, 1966
131. LOVINESCU, V., *Dacia hiperboreană,* Rosmarin, 1994
132. LYOTARD, J. F., *La condition postmoderne,* Paris, 1979
133. MANN, F., *Acupuncture: Cure of Many Diseases* London, 1971
134. MAY, A. *A ,Yogic Cure for Diabetes? U.S.A. Psychic,* aug. 1973
135. McDONALD, I., *The Beatles - Inspelningar och 60-talet,* Bo Eneby forlag, 1995
136. McKEEN, *The Beatles, a Biobibliography,* Greenwood, 1989
137. MERKUR, D., *Becoming Half Hidden: Shamanism Among the Inuit,* Stockholm, 1985
138. MÂNZAT, I., *Psihologia credinței religioase,* Bucureşti, 1997
139. Monks of The Ramakishna Order, *Meditation,* London, 1972
140. MOUNTACIR, H. E., *Les Enfants des sectes,* Fayard, 1994
141. NEEDLEMAN, J., *The new religions*, 1984
142. NICODIM AGHIORITUL, *Războiul nevăzut,* Arta grafică, 1991
143. NILSSON, H., *New Age banar väg för antikrist,* Falun, 1992
144. NORMAN, F., *Simpathy for the Devil: The Rolling Stones Story*, Linden Press, 1984
145. NORMAN, Ph. *Shout!,* Penguin Books, 1993

146. OGRADY, T., *The Beatles, a Musical Evolution* Twayne, 1983
147. OUSPENSKY, P. D., *The Fourth Way,* London , 1957
148. PACWA, M. s.j., *Catholics and the New Age,* Ann Arbor, Mich., 1992
149. PAPADIMITRAKOPOULOS, K. G., *Satanismul în muzica rock,* Tiraspol, 1993
150. PERLS, F. S., *Gestalt Therapy,* New York, 1965
151. PRUYSER, P.W., *Between belief and unbelief*, 1974
152. RAMACHARAKA, *Yogi Philosophy and Oriental Occultism,* London, 1964
153. RAWLINSON, *The book of enlightened masters*, 1997
154. RONEY-DOUGAL, S., *Ştiinţă şi magie,* Ellit, 1991
155. ROSE, S. *Ortodoxia şi religia viitorului,* Chişinău, 1995
156. ROZSAK, T. *The Making of a Counter-culture,* Faber, 1970
157. RUPPELT, *Report on Unidntified Flying Objects,* Ace Books, 1956
158. RUSKIN, J*.,* *Însemnări despre artă,* Bucureşti, 1968
159. SAGAN, C., *Cosmic Connection ou l'Appel des Étoiles,* Paris, 1975
160. SALOWICZ, C., *McCartney,* St. Martins Press, 1986
161. SANDQVIST, E., *Spökflygarna – 46 dagens UFO-fenomen – forntidens änglabesök,* Stockholm, 1987
162. SCADUTO, T., *Mich Jagger, Everybody's Lucifer,* David McKay, 1974
163. SCHMEMANN, A., *For the life of the World,* New York, 1988
164. - ,, -, *Historical road of eastern orthodoxy,* New York, 1977
165. SCHOLES, R., RABKIN, E., *Science Fiction: History, Science, Vision,* Oxford University Press, 1977
166. SCHUON, F., *Despre unitatea transcendentă a religiilor,* Humanitas, 1994
167. SCHWAB, R., *The Oriental Renaissance*, 1984
168. SHASTRI, H. P., *Meditation – its Theory and Practice* London, 1971

169. SIIKALA, A.-L., *The Rite Technique of the Siberian Shaman,* Helsinki, 1978
170. SIMONTON, C. O., ‚*Meditation and Psychoterapy with the Treatment of Cancer*, *Psychic*, iulie 1973

171. SKAPTSIOUNI, D., *Profeții despre Antihrist,* Atena, 1991
172. SOLOVIOV, Vl., *Fundamentele spirituale ale vieții,* Deisis, 1994
173. SPANGLER, D., *Reflections on The Christ,* Findhorn, 1978
174. - „ -, *Revelation: The Birth of a New Age*, 1976
175. STANFORD, R. G., *Psi in Everyday Life*, *ASPR Newsletter,* nr. 16, USA, 1973
176. STĂNILOAE, D., *Teologia dogmatică ortodoxă,* vol. 1, Ed. I. B. M. al B.O.R., 1996
177. STEVENSON, D., *The origins of Freemasonry*, 1988
178. - „ -, *The first Freemasons. Scotland's early lodges and their members*, 1988
179. TARABORELI, J. R., *Michael Jackson: The Magic and the Madness,* Carol Publishing, 1981
180. TEILHARD de CHARDIN, P., *Le Phénomène humain,* Paris 1955
181. - „ -, *Je m'explique,* Paris, 1966
182. THEODORU, R., *România ca o pradă*, ALMA, 1997
183. TILLER, W. A., *The Varieties of Healing Experience,* Los Altos, 1971
184. VALENTINE, T., *Psychic Surgery,* New York, 1973
185. VALLÉE, J., *The Invisible College,* N.Y., 1975
186. VELASCO, J. M., *Introducere în fenomenologia religiei*, Polirom, 1997
187. VERNETTE, J., *Il New Age,* Ed. Paoline, 1992
188. - „ -, *Sectele,* Meridiane, 1996
189. VITZ, P., *Psihology As Religion: The Cult of Self-worship* Freedmans, 1977
190. WALLACE, R. K., *The Physiological Effects of Transcendental Meditation,* *Science*, nr. 222/1970

191. WASHINGTON, P., *Madame Blavatsky's Baboon*, 1995
192. WAYER, J. F., *Sectele,* Ed. enciclopedică, 1998
193. WEBER, M., *Etica protestantă şi spiritul capitalismului,* Humanitas, 1993
194. WHITE, J., *The Highest State of Consciousness,* New York, 1972
195. WHITMORE, J., *Religious Dimensions of the UFO Abductee Experience* în *The Gods Have Landed: New Religions From Other Worlds,* Albany, 1995
196. WILSON, C., *From Atlantis to the Sphinx*, 1996
197. WOLFF, O., *Anthroposophisch orientierte Medizin und ihre Heilmittel*, Arlesheim, 1977
198. WISE, N., *The Beach Boys,* Omnibus Press, 1994
199. WÜRTZ, B., *New age*, Ed. de vest, 1992
200. YATES, F.A. *The occult philosophy in the Elizabethan Age*, 1979
201. *** *Acupuncture*, UDP New York, 1972
202. *** *American Society for Psychical Research Newsletter*, New York, Nr. 5, 6/1970
203. *** *Auroville*, Pondicherry, 1974
204. *** *Celălalt Noica*, Anastasia, 1994
205. *** *Energivågen,* an 15, nr. 78, ian-feb., Orsa, 1997
206. *** *Eranos-Jahrbuch*, IV, 1937
207. *** *Foaia Diecezană,* An IV, Nr. 7-8, Iulie-August, 1998
208. *** *Gazeta de vest,* nr. 30 (94), feb. Gordian, 1994
209. *** *Jurnalul național,* joi 20 mai 1999
210. *** *Le Figaro*, 13-14 feb. 1993
211. *** *Messages,* an 1, nr. 3, oct.-dec. 1996, Örebro, 1996
212. *** *Privirea,* an 3, nr. 91, 1-7 oct., Bucureşti, 1997
213. *** *Rugăciuni pentru bolnavi*, Christiana, 2001
214. *** *Scara – revista de oceanografie ortodoxă*, treptele I, II, III, IV, V, VI, Bucureşti, 1997-2001
215. *** *Sourozh,* nr. 72/mai, 1998
216. *** *Sökaren,* nr 3, 1997
217. *** T*elegraful român,* nr. 29-32/1997; 7-10 şi 11-12, 15-20, 29-32/1998
218. *** *UFO's in Space: Anatomy of a Phenomenon,* Ballantine Books, 1965

219. *** *Yoga Magazin,* nr. 7/1998, Bucureşti, 1998

Termeni, definiții[270]

A

Antroposofie – din gr. *Anthropos* (om) şi *sophia* (înțelepciune). ,,Înțelepciunea umană”, concepție despre lume neo-gnostică şi ezoterică întemeiată de Rudolf Steiner (1865-1925). Integrează elemente teosofice, elemente orientale, creştine, mistere antice, ezoterism rozicrucian, astrologie, alchimie, ocultism.

Arhetip – ,,primul model”, ,,tipul perfect”, ,,referința primordială”. La Plotin, idee sau imagine fundamentală a lumii spirituale. Pentru C.G. Jung, dispoziție perceptivă sau energetică răspândită în inconştientul colectiv şi care se manifestează sau se concretizează sub forma imaginilor, miturilor, legendelor, viselor, etc.

Astrologie – ansamblu de tehnici ezoterice şi simbolice, ce leagă poziția şi mersul corpurilor cereşti de trăsături de caracter şi temperament uman, sau chiar de evenimente istorice şi culturale.

B

Budism – mişcare religioasă inițiată de Sakyamuni (sec. VI-V î.d.Hr.), supranumit Buddha. Este desprinsă din hinduism, de la care a păstrat o serie de elemente cărora le-a dat un conținut diferit.

C

Channeling – din *channel* (canal), termen american desemnând posibilitatea captării şi canalizării mesajelor venite dintr-o sferă transcendentală (morți, maeştri spirituali, extratereştri, etc.) şi de a le mediatiza în beneficiul celorlalți.

---

[270] Prelucrare după Bernard Franck *Lexique du Nouvel Age*, Droguet & Ardant 1993

Conştiinţă cosmică – expresie introdusă de către Richard M. Bucke în 1901.

D

Dualism – doctrină potrivit căreia, fie în morală, fie în psihologie, în metafizică sau în teologie, există două principii fundamentale ireductibile.

E

Ecologie – din gr. *oikos* (casă) şi *logos* (cuvânt, raţiune). Ştiinţă de factură holistică new age-istă al cărei obiect este mediul înconjurător.

Energie – din gr. *energeia*, comun: capacitatea de efort, în sens psihologic: voinţa de întrebuinţare a tuturor forţelor, în sens fizic: proprietatea unui corp de a produce lucru mecanic. În new age: totalitatea calităţilor şi capacităţilor unei persoane, un fel de impresie sau aură atmosferică.

Ezoterism – şcoală iniţiatică de gândire secretă, ce cuprinde ermetismul, teosofia şi ocultismul.

G

Gnoza – în new age: cunoaştere ezoterică accesibilă unui mic număr de iniţiaţi.

Gnosticism – concepţie dualistă asupra lumii şi fiinţelor. Conţine două divinităţi.

Guru – maestru sau ghid spiritual (indian).

H

Hinduism – formă a religiei indiene în stadiul ei final de dezvoltare. Este un ansamblu pluralist complex.

Holism – din gr. *holou* (întreg, tot). „Holocaust”: ceea ce este ars de tot. „Catolic”: din *kat' holou* (toate locurile, toate

timpurile, toate aspectele realităţii, toate faţetele realităţii). Concepţie de viaţă unificatoare.

I

I Ching – ,,Cartea transformărilor”. Lucrare chineză sapienţială ce conţine oracole şi afirmaţii.

Iniţiere – la populaţiile primitive, intrare rituală într-o fază nouă şi decisivă a vieţii. În ezoterism: ansamblu de rituri sau de ceremonii ce introduc în cunoaşterea secretelor de către iniţiaţi, cunoaştere intuitivă şi iluminativă.

Kabbala – din ebr. (tradiţie). Gnoză ebraică mistică, ezoterică şi iniţiatică.

Karma – în hinduism, budism, ocultism şi new age. Din sanscrită (acţiune, activitate) ca şi gr. *energeia.* În perioada vedică: actul ritual şi consecinţele benefice ce decurg din aceasta pentru cel mort. În *Upanişade*: toate consecinţele actelor. Legea karmei: cauza şi efectul. Legată de *samsara* (reîncarnare). În hinduism are o conotaţie negativă. În new age: evoluţie spirituală.

M

Meditaţie – etimologic: introducerea mediatizată (prin anumite tehnici) în interiorul omului. ,,Intrare în sine”.

Monism – sistem de gândire, religios sau filosofic, ce consideră că totul este reductibil la unitate, că în final nu există decât o singură realitate identică, fie materială, fie spirituală. Hinduismul şi budismul sunt monist-spiritualiste. Monismul duce la panteism, sau la panenteism.

Mistica – o cunoaştere experimentală a lui Dumnezeu, unire cu divinitatea sau cu un principiu superior. Mistica creştină este trinitară, hristologică şi pnevmatologică.

O

***Ocultism* – etimologic: realități ascunse, secrete, ignorate de către profani. Ansamblu de practici care permit omului fie să cunoască şi să stăpânească forțele şi influențele secrete din afara lui, fie să descopere potențialitățile sau energiile ascunse care dormitează latent în fondul ființei sale şi pe care trebuie să le trezească şi să le activeze. Principalele practici oculte sunt: astrologia, cartomancia, spiritismul, tarotul.**

P

Paradigmă – din grec. *paradigma* („exemplu", „model", „referință"). Cadru de gândire, structură intelectuală, model explicativ.

Psi – *Ψ*, a 23-a literă din alfabetul grecesc. Semnifică un ansamblu de practici şi fenomene „paranormale" ca de ex.: parapsihologia, telepatia, clarvoianța, psihokinezia, etc. Este legat implicit sau explicit de ocultism.

R

Reîncarnare – În hinduism şi budism *samsâra.* În new age curbă transmigratoare în continuă ascensiune. Legată de karma şi de „éternel retour".

T

Taoism – În chineză: calea. De asemenea, principiul fundamental inerent întregii existențe, ce este sub-iacent

timpului, procesului ciclic al vieții şi morții. Coincide parțial cu *dharma* hindusă. Este legea universală. Mai coincide şi cu *brâhman,* absolutul. Este realitatea ultimă, indescriptibilă. Este manifestarea energiei.

Terapie – din greacă, înseamnă vindecare, grijă, cult.

V

Vărsător – lat. *Aquarius*: al 11-lea semn al zodiacului. Corespunde aproximativ perioadei 19 ianuarie – 21 februarie.

Y

Yoga – *cale sau disciplină ce urmăreşte controlul asupra activităților mentale, pentru a se ajunge la eliberare, la uniune cu absolutul.*

Z

Zen – japonez, din chinezescul *chan* şi sanscritul *dhyâna*: meditație, concentrare. Şcoală budistă.

CĂRȚI PUBLICATE DE EDITURA CHRISTIANA

- Dr. Pavel Chirilă, Pr. M. Valică, *Meditație la medicina biblică*
- Dr. Pavel Chirilă, Dr. Maria Chirilă, *Terapie naturistă*
- Dr. Pavel Chirilă şi colab., *Rețetar selectiv de etnofito-terapie*
- Episcop Kallistos Ware, *Puterea Numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă*, trad. Gabriela Moldoveanu
- Paul Evdokimov, *Vârstele vieții spirituale*, trad. Pr. Prof. Ion Buga
- Paul Evdokimov, *Taina iubirii. Sfințenia iubirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, trad. Gabriela Moldoveanu
- Dr. Pavel Chirilă şi colab., *Medicină Naturistă. Fitoterapie. Acupunctură. Homeopatie*
- Paul Evdokimov, *Femeia şi mântuirea lumii*, trad. Gabriela Moldoveanu
- Paul Evdokimov, *Cunoaşterea lui Dumnezeu în tradiția răsăriteană*, trad. Pr. Dr. Lect. Vasile Răducă
- Michel Quenot, *Învierea şi icoana*, trad. Pr. Dr. Conf. Vasile Răducă
- Episcopul Kallistos Ware, *Împărăția lăuntrică*, trad. Eugenia Vlad
- Olivier Clément, *Trupul morții şi al slavei. Scurtă introducere la o teopoetică a trupului*, trad. Eugenia Vlad
- Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Şapte tâlcuiri biblice despre Maica Domnului*
- Serafim Rose, *Descoperirea lui Dumnezeu în inima omului*
- *Rugăciune de fiecare zi din Sfintele Scripturi*

- Maica Taisia, *Scrisori către o începătoare*, trad. Monahul Vasile de la Sfântul Munte Athos
- Părintele Amédée şi Dominique Megglé, *Monahul şi psihiatrul. Convorbiri despre fericire*, trad. Eugenia Vlad
- Robert Tisserand, *Arta aromaterapiei*, trad. biolog Nicoleta Macovei şi dr. Mihail Mihălcioiu
- Ştefan Pârvan, *Colț de îngenunchere*, poezii
- Arhimandrit Paulin Lecca, *Rugăciunea vameşului*
- Preot Ioan C. Teşu, *Teologia necazurilor*
- Preot Ioan C. Teşu, *Din iadul patimilor spre raiul virtuților*
- Ieroschimonahul Daniil Tudor, *Scrieri 1*
- Ieroschimonahul Daniil Tudor, *Acatiste*
- Preacuviosul Părinte Daniil de la Rarău (Sandu Tudor), *Caiete1, Dumnezeu-Dragoste*
- Preacuviosul Părinte Daniil de la Rarău (Sandu Tudor), *Caiete 2, Sfințita Rugăciune*
- ***, *Acatiste*
- ***, *Canon de rugăciune pentru copilul bolnav şi povățuiri pentru folosul copilului*
- ***, *File de pateric din Împărăția Monahilor – Sfântul Munte Athos*, trad. Ierom. Evloghie Munteanu
- Pr. Marian Sava, *Hristos Profetul Profeților*
- ***, *Un preot de mir cu Sfinte Moaşte* – Sfântul Iona Taumaturgul din Odessa
- ***, *Rugăciuni pentru bolnavi şi învățături de credință ortodoxă despre boală*

ÎN PREGĂTIRE

- Dr. Med. Pavel Chirilă, *Conceptul de medicină creştină*
- Teodorit, Episcop al Kirului, *Zece cuvinte despre dumnezeiasca Pronie*
- Sfântul Ioan Damaschin, *Logica* (*Dialectica*)
- Florica Elena Laurenţiu, *Poveştile Cocostârcului Alb; Brățara cu cheițe*
- ***, *Dosarul de canonizare a lui Valeriu Gafencu – Sfântul închisorilor*
- Alexandru Mironescu, *Floarea de Foc*, trilogie (Rugul aprins, Întruparea, Învierea)

REVISTA DE
OCEANOGRAFIE
ORTODOXĂ
SCARA